

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут економіки і права
Кафедра інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ ЗА ОКР «БАКАЛАВР», «СПЕЦІАЛІСТ»
НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ПРАВознавство»

Черкаси – 2014

УДК 378.147.111

ББК 74.480.28

М 54

ISBN

Рецензенти:

к.ю.н., доцент

кафедри державно-правових дисциплін ЧНУ ім. Б. Хмельницького
Дробот Жанна Анатоліївна

к.ю.н., доцент,

завідувач кафедри спеціально-правових дисциплін Черкаського
факультету Національного університету «ОЮА»
Локтева-Маклашова Наталія Валентинівна

Рекомендовано до друку Вченою радою

*Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького
(протокол № 4 від 24 грудня 2013 р.)*

Відповідальні за випуск: доц. В.А. Іващенко, доц. Н.О. Попова

Методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів заочної форми навчання за ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст» напряму підготовки «Правознавство». Укладачі: В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, О.А. Кульбашна, І.М. Лубко, Н.О. Попова, О. М. Тараненко, С. М. Тараненко, С. В. Тростіна / За ред. С.В.Корновенко. – Черкаси: видавництво Ю.А. Чабаненко, 2014. – 482 с.

УДК 378.147.111

ББК 74.480.28

М 54

©Автори

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Предмети за ОКР «Бакалавр»	5
Аграрне право.....	5
Біржове право.....	31
Господарське право та процес.....	44
Екологічне право.....	58
Житлове право.....	93
Корпоративне право.....	119
Міжнародне приватне право.....	129
Міжнародний комерційний арбітраж.....	139
Основи римського цивільного права.....	147
Основи юридичної клінічної практики.....	168
Право інтелектуальної власності.....	184
Трудове право.....	207
Цивільне та сімейне право.....	252
3. Предмети за ОКР «Спеціаліст»	342
Договірне право.....	342
Земельне право.....	362
Право інтелектуальної власності.....	393
Інформаційне право.....	409
Міжнародний цивільний процес.....	432
Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	445
Спадкове право.....	457
Третейські суди.....	476
4. Рекомендації до написання контрольних робіт	481

Пояснювальна записка

Однією з форм навчального процесу у вищих навчальних закладах, згідно з пунктом 3 «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 2.06.93 № 161. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.11.93 за № 173), є самостійна робота студентів (СРС). Значною мірою саме СРС забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості студента. СРС завершує завдання інших видів навчальної діяльності. Адже знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися справжнім надбанням людини.

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів: набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на практиці, вироблення фахових та дослідницьких вмінь та навичок.

Представлені методичні матеріали для СРС за ОКР «Бакалавр» та «Спеціаліст» напряму підготовки «Правознавство» передбачають можливість проведення студентами самоконтролю знань, набутих під час лекційних занять. Вони містять програму курсу, тематику семінарських занять та контрольних робіт, список рекомендованої літератури та джерел. Виконання самостійної роботи сприятиме ґрунтовному засвоєнню студентами знань, які стануть у нагоді майбутнім фаховим юристам.

У виданні представлено методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів заочної форми навчання з тих дисциплін, викладання яких забезпечує кафедра інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін.

2. Предмети за ОКР «Бакалавр»

«Аграрне право»

Україна є однією з країн Європи, яка має могутній земельно-ресурсний потенціал для інтенсивного розвитку сільського господарства. Із 60,3 млн. гектарів земель майже 70% становлять землі сільського господарського призначення з найкращим чорноземом у світі. Сільське господарство є однією з головних галузей матеріального виробництва. Воно відіграє важливу роль у житті українського суспільства, оскільки сільськогосподарське виробництво існує і розвивається передусім для задоволення першочергової життєвої потреби людей потреби у продуктах харчування, а промисловості в сировині. Правовий господарський порядок в аграрному секторі економіки України формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів сільськогосподарського виробництва та державного регулювання макроекономічних процесів. Правове закріплення аграрної економічної політики держави здійснюється у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, у цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також у відповідних законодавчих актах розвитку сільського господарства. Складний характер сільськогосподарського виробництва, кардинальне реформування відносин власності на землю та майно, що нині відбувається в агропромисловому комплексі, зумовлюють необхідність у створенні відповідної системи правового регулювання аграрного підприємництва, яка включає загальні норми господарського законодавства і спеціальні норми, які становлять основу аграрного законодавства. Ефективність сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від засвоєння та впровадження у практику господарювання всіма суб'єктами аграрного підприємництва правових норм, які визначають їх правовий статус. Тому вивчення студентами аграрного права є важливим для підготовки спеціалістів, сприятиме підвищенню рівня їх обізнаності з основними напрямками та формами аграрної політики нашої держави, засвоєнню положень законодавства, які регулюють аграрні відносини, формуванню в них навичок застосування норм аграрного права на практиці.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право» є формування у студентів знань про теоретичні засоби правового регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі виробничо-господарської та іншої діяльності різноманітних як за формою власності так і за організаційно-правовою формою сільськогосподарських підприємств, кооперативу, товариств а також діяльності фермерських, особистих селянських господарств.

Завданнями курсу є опанування таких тем курсу, як предмет, система, джерела, суб'єкти аграрного права та правовідносин; правове становище державного, комунального сільськогосподарського підприємства, кооперативу та товариств; правове становище фермерського господарства; правове становище особистого селянського господарства; організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села; правове забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції; відповідальність за порушення аграрного законодавства; аграрно-договірні правовідносини; правовий режим земель сільськогосподарського призначення; правове регулювання охорони довкілля в сільському господарстві.

Навчальна дисципліна «Аграрне право» викладається студентам 2 курсу заочної форми навчання у другому навчальному семестрі. Загальний обсяг викладення складає – 90 год. з них лекцій – 6 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 80 год. На лекційний розгляд виносяться теми: «Предмет, система, джерела, суб'єкти аграрного права та правовідносин», «Відповідальність за порушення аграрного законодавства»; «Аграрно-договірні правовідносини». На практичних заняттях розглядаються теми: «Правове становище державного, комунального сільськогосподарських підприємства, кооперативу та товариства», «Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно. Теми і питання практичних занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використання не лише основної літератури, яка складається з підручників та базових нормативно-правових актів, але й спеціальної літератури, зокрема науково-практичних коментарів Цивільного та Господарського кодексів України, практики господарських судів, спеціальних досліджень проблемних аспектів у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях. По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що

виникають зі змісту завдання. Безпосередньо на заняттях студент повинен брати участь в обговоренні вирішених студентами завдань, висловлюючи свою думку з проблемних питань.

Опанувавши курс студент повинен знати: стан основних проблем науки аграрного права; предмет, метод, принципи, джерела та систему аграрного права; внутрішні та зовнішні аграрні правовідносини; суб'єкти аграрного права; правове становище фермерського, особистого селянського господарства; сільськогосподарських товариств, кооперативу; організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села; правове забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції; відповідальність за порушення аграрного законодавства; аграрно-договірні правовідносини; правовий режим земель сільськогосподарського призначення та правове регулювання охорони довкілля.

Студент повинен уміти: правильно тлумачити та застосовувати норми аграрного законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю; використовувати дані науки аграрного права для вирішення професійних завдань; знати основні напрямки проведення аграрної та земельної реформ; аргументувати власну точку зору при прийнятті рішення за конкретним завданням; складати господарсько-правові, юрисдикційні та інші акти.

Засвоєння студентами курсу «Аграрне право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю. Поточний контроль здійснюється по кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складанню вдома конспекту завдань, які завдавались, організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії. Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та у формі заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Предмет, система, джерела, суб'єкти аграрного права та правовідносин

Аграрне право України, як навчальна дисципліна. Поняття аграрного права його предмет, зміст та особливості. Принципи і система аграрного права. Джерела аграрного права та їх характеристика. Суб'єкти аграрного права. Аграрні правовідносини та їх класифікація. Співвідношення аграрних правовідносин з правовідносинами суміжних галузей права.

Тема 2. Правове становище державного, комунального сільськогосподарського підприємства, кооперативу та товариства

Поняття і особливості правового становища державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Характеристика правового режиму їх майна. Органи управління державними та комунальними сільськогосподарськими підприємствами. Поняття та основні ознаки, сільськогосподарських кооперативів. Види та принципи їх діяльності. Порядок створення, реорганізація та ліквідація сільськогосподарських кооперативів. Поняття та основні ознаки сільськогосподарських товариств. Порядок їх створення та принципи діяльності. Характеристика системи управління ними та їх компетенція. Припинення діяльності сільськогосподарських товариств.

Тема 3. Правове становище фермерського господарства

Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства. Порядок його створення. Вимоги до осіб, що мають право на створення фермерського господарства. Земля і земельні правовідносини у фермерському господарстві. Правовий режим майна фермерського господарства. Права та обов'язки фермерського господарства та його членів. Господарська і фінансова діяльність фермерського господарства. Трудові відносини в фермерському господарстві. Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

Тема 4. Правове становище особистого селянського господарства

Поняття та юридичні ознаки особистого селянського господарства. Правовий режим майна особистого селянського господарства. Правовий режим земель особистого селянського господарства. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства. Державна підтримка особистих селянських господарств.

Тема 5. Організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села

Поняття соціального розвитку села. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села. Правове забезпечення наукових досліджень, підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення. Правове регулювання розвитку житлово-комунального та дорожнього

господарства на селі. Правове забезпечення культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування жителів села.

Тема 6. Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції

Поняття та загальна характеристика правового забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Права, обов'язки та відповідальність виробників, постачальників і продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Тема 7. Відповідальність за порушення аграрного законодавства

Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення аграрного законодавства. Дисциплінарна відповідальність осіб зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Матеріальна, майнова та адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Тема 8. Аграрно-договірні правовідносини

Поняття та особливості аграрно-договірних відносин. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного, гідромеліоративного та інших видів обслуговування аграрних товаровиробників а також з реалізації сільськогосподарської продукції. Біржові угоди. Договірні орендні (земельні, майнові) відносини.

Тема 9. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів.

Тема 10. Правове регулювання охорони довкілля в сільському господарстві

Загальна характеристика законодавства про охорону довкілля в сільському господарстві. Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві. Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві. Правове регулювання хімізації сільського господарства. Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Правове становище державного, комунального сільськогосподарських підприємства, кооперативу та товариства

1. Поняття та загальна характеристика правового становища державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.
2. Поняття правового режиму майна державного та комунального сільськогосподарського підприємства.
3. Система органів управління в державних і комунальних сільськогосподарських підприємствах.
4. Поняття та основні ознаки сільськогосподарських кооперативів. Види кооперативів та принципи їх діяльності.
5. Порядок створення та поняття членства у сільськогосподарських кооперативах. Права та обов'язки членів сільськогосподарського кооперативу.
6. Правовий режим майна та майнові форми сільськогосподарського кооперативу.
7. Органи управління у сільськогосподарському кооперативі.
8. Підстави та порядок припинення діяльності сільськогосподарських кооперативів.
9. Поняття та основні ознаки сільськогосподарських товариств. Порядок їх створення та принципи діяльності.
10. Характеристика системи органів управління сільськогосподарських товариств, їх компетенція.
11. Припинення діяльності сільськогосподарських товариств.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Назвіть законодавчі акти які визначають поняття, види, правила створення і діяльності господарських товариств в АПК, сільськогосподарського кооперативу та державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, товариств. Визначіть права та обов'язки їх засновників і учасників.
2. Назвіть оборотні засоби сільськогосподарських підприємств та їх основні фонди виробничого і невиробничого характеру.
3. Дайте відповідь, що собою являє немайновий фонд сільськогосподарського підприємства?
4. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу «Зоря», яке знаходиться на території Новоселицької сільської ради

направило рішення до районної державної адміністрації для затвердження змін щодо положення Статуту про порядок формування та використання фондів, а саме:

1. Основним джерелом формування неподільного фонду кооперативу є прийняття на баланс сільськогосподарської техніки та реманенту, а також земельних ділянок, переданих при вступі до кооперативу.

2. У разі виходу з кооперативу фізичні особи набувають право на отримання паю тільки у грошовій формі, оскільки інший порядок призведе до перебоїв у виробничій діяльності кооперативу.

3. Надавати право виходу із названого вище кооперативу його членам тільки після закінчення господарського року (січень місяць).

Дайте аргументовану письмову відповідь на такі питання:

Який порядок розробки, прийняття та реєстрації Статуту кооперативу? Який порядок внесення змін до Статуту?

Як формуються майнові фонди кооперативу?

5. Цегельний завод, який декілька років не працював, перебував на балансі державного відгодівельного підприємства. Районна державна адміністрація прийняла рішення про безкоштовну передачу цього заводу як недіючого комунальному підприємству «Агробуд».

Чи правомірне рішення райдержадміністрації? Дайте обґрунтовану відповідь.

Семінарське заняття №2

Тема: Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції

1. Загальні засади правового забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції.

2. Участь держави у забезпеченні безпечності та якості сільськогосподарської продукції і харчових продуктів.

3. Права та обов'язки виробників, постачальників і продавців щодо забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції.

4. Відповідальність в разі порушення чинного законодавства про якість та безпеку харчової продукції та сировини.

5. Система державних органів, які в межах їх компетенції забезпечують розроблення, затвердження, впровадження правових та санітарних заходів щодо якості та безпеки харчових продуктів і сировини.

6. Гармонізація національного законодавства України у сфері безпечності та якості сільськогосподарської продукції відповідно до вимог ЄС.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Дайте визначення поняття що таке: агропродовольчий ринок, ароматизатори, ароматичний препарат, безпечний харчовий продукт.

2. Що собою являє декларація виробника та яку інформацію вона повинна містити?

3. Вимоги до вантажів з об'єктами санітарних заходів що імпортуються.

4. Перерахуйте вимоги до етикетування харчових продуктів?

5. Що таке забій тварин?

6. За яких умов в Україні дозволяється використання харчових добавок?

7. Для забезпечення безпечності харчових продуктів вироблених в Україні забороняється?

8. Що собою являє зміст поняття декларація виробника?

9. Що необхідно розуміти під змістом поняття дата «Вжити до»?

10. Належний рівень захисту здоров'я людини визначається на підставі такого?

11. Державне сільськогосподарське підприємство «Авангард» у рахунок державного плану закупівель здало до Черкаського м'ясокомбінату 40 голів великої рогатої худоби та 40 свиней. М'ясокомбінат відмовився прийняти худобу, мотивуючи свої дії відсутністю ветеринарних документів, які б засвідчували стан здоров'я тварин. Підприємство, вважаючи відмову безпідставною, звернулося до суду з позовом про стягнення з м'ясокомбінату вартості перевезення тварин і сплати неустойки, посилаючись на норму Закону України «Про безпечність та якість харчової продукції», згідно з яким м'ясні продукти можуть продаватися на агропродовольчих ринках за умови їх перевірки на придатність для споживання перед їх продажем, тобто після забою. Які вимоги ставляться до виробництва харчових продуктів?

Які документи засвідчують їх придатність до споживання людиною?

Дайте аргументовану письмову відповідь.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Контрольна робота з дисципліни «Аграрне право України» складається з 2-х питань: 1-е питання теоретичне, 2-е практичне. Порядок їх виконання передбачений у методичних рекомендаціях.

Варіант № 1

1. Аграрне право як галузь права, його історичні витoki та особливості.

2. Завдання. Колишні члени рибрадгоспу Карась, Сом та Щука вирішили створити фермерське господарство, щоб займатися розведенням і виловом риби у ставку господарства. Проте у реєстрації їм було відмовлено у зв'язку з тим, що діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби, підлягає ліцензуванню, а ліцензії у даних осіб не було.

Чи правомірна відмова державного реєстратора?

Які види сільськогосподарської діяльності підлягають ліцензуванню?

Варіант № 2

1. Громадяни як суб'єкти аграрних правовідносин.

2. Завдання. Голова правління сільськогосподарського кооперативу «Лан» відмовився задовольнити заяву Жука про вступ до кооперативу. Свою відмову він мотивував тим, що кооперативу потрібні лише дипломовані механізатори, які зроблять вступний внесок у вигляді сільськогосподарської техніки (тракторів, сіялок, плугів тощо). Дії голови правління Жук оскаржив у районному місцевому суді. Суддя порекомендував йому забрати заяву і звернутися з нею до загальних зборів кооперативу.

Чи є законною відмова голови правління сільськогосподарського кооперативу. Яке рішення має прийняти суд?

Варіант № 3

1. Форми аграрного права.

2. Завдання. На який термін здійснюється реєстрація пестицидів та агрохімікатів згідно до чинного законодавства? Що підлягає обов'язковій державній реєстрації при застосуванні пестицидів та

¹ Правила вибору варіантів контрольних завдань визначає викладач (за порядковим номером в журналі відвідувань).

агрохімікатів? Який документ повинні мати особи, діяльність яких пов'язана з транспортуванням, застосуванням пестицидів і агрохімікатів та їх торгівлею?

Варіант № 4

1. Аграрні правовідносини, їх елементи та класифікація.

2. Завдання. Діяльність держави щодо соціального розвитку села здійснюється на основі певних правових принципів як: принципу пріоритетності соціального розвитку сільських територій; принципу протекціонізму соціального розвитку села; принципу поєднання місцевих і державних інтересів щодо соціального розвитку села; принципу управління розвитком сільських територій; принципу здійснення судового захисту соціальних прав селян, сільських громад.

Розкрийте зміст вказаних вище принципів.

Варіант № 5

1. Система органів державного регулювання в аграрно-промисловому комплексі України та їх компетенція.

2. Завдання. У процесі приватизації державного підприємства дослідного господарства «Бірки» прийнято рішення про передачу 30% акцій товариству «Добробут», 25% акцій працівникам підприємства, що приватизується, а решту залишити у державній власності.

Прокоментуйте законність прийнятого рішення. Який порядок приватизації такого виду державних сільськогосподарських підприємств встановлено законом? Підготуйте письмову відповідь.

Варіант № 6

1. Основні напрямки державної підтримки сільськогосподарського виробництва.

2. Завдання. Гр. Зубченко, вступаючи у члени СГВК «Дари ланів», відповідно до Статуту надав вступний внесок у вигляді земельної ділянки розміром 3 га і сільськогосподарської техніки трактор марки ЮМЗ. Ще одну земельну ділянку розміром 3га і трактор марки ХТЗ, що належить йому на праві власності, він передав кооперативу в оренду строком на 5 років.

Який характер правовідносин, що виникли? Чи є дані правовідносини аграрними? Відповідь обґрунтуйте.

Варіант № 7

1. Договірні орендні відносини в агропромисловому комплексі.
2. Який порядок передбачений законодавством щодо застосування та зняття стягнень з працівників сільськогосподарських підприємств? Обґрунтуйте відповідь письмово.

Варіант № 8

1. Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських організацій.
2. Завдання. Окремі сільськогосподарські кооперативи при розгляді заяв своїх членів про вихід із кооперативу приймали такі рішення як:
 1. Відпускати із кооперативу його членів тільки за умови передачі ними земельних часток в оренду цьому кооперативу.
 2. Задовольняти прохання про вихід із кооперативу тільки після закінчення сільськогосподарського року.
 3. Відпускати із кооперативу його членів лише у випадку їх відмови одержати майновий пай в натурі.Зробіть висновок про законність та обґрунтованість даних рішень.
У якому порядку член кооперативу може оскаржити неправомірні рішення?

Варіант № 9

1. Організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села.
2. Завдання. Визначте характер правовідносин на вказаних нижче прикладах: гр. Самсонов отримає земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будинку; голова фермерського господарства укладає трудовий договір з громадянином Лисенко; члену сільськогосподарського кооперативу Сучкову повертається його пай у зв'язку з припиненням членства в кооперативі; відносини з приводу відшкодування шкоди, завданої сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Бродським, виключеним за систематичне порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку.
Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права? Підготуйте письмову відповідь.

Варіант № 10

1. Правове регулювання охорони праці у сільськогосподарських підприємствах.

2. Завдання. На основі яких договорів здійснюється виробничо-технічне обслуговування сільськогосподарських підприємств? Які договірні відносини застосовуються для юридичного обслуговування сільськогосподарських підприємств? Дайте обґрунтовану відповідь.

Варіант № 11

1. Правовий режим майна фермерського господарства.

2. Визначить нормативно-правову базу згідно з якою виділяються в натурі земельні ділянки. Яка кількість земельних ділянок виділяється для ведення особистого селянського господарства і в яких розмірах? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант №12

1. Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві.

2. Завдання. Житло збудоване в сільській місцевості за рахунок бюджетних коштів передається в особисту власність громадян за умови їх постійної роботи в сільському господарстві або соціальних сферах села, селища через ? років. Обґрунтуйте відповідь.

Варіант №13

1. Припинення діяльності сільськогосподарських товариств.

2. При виході із членів сільськогосподарського кооперативу Вовк подав заяву про виділення йому із земель кооперативу земельної ділянки розміром 4,5 га в натурі як земельний пай для ведення особистого селянського господарства. Правління відмовило у проханні Вовку, посилаючись на те, що раніше сільська рада виділяла йому земельну ділянку для цих цілей.

Які порушення законодавства мали місце? Обґрунтуйте відповідь письмово.

Варіант №14

1. Правове становище керівника комунального сільськогосподарського підприємства.

2. Водій СТОВ «Промінь» Дубенко не вийшов на роботу без поважних причин. Згідно з правилами внутрішнього розпорядку правління товариства оштрафувало його на 60 грн. і відрахувало із

заробітної плати 160 грн. за недоставку молока на центральний ринок м. Черкаси. Через, що підприємству ним було завдано збитків на суму 900 грн. Дубенко звернувся до районної прокуратури зі скаргою про скасування рішення правління і про визнання незаконними положення Правил внутрішнього трудового розпорядку, яким передбачено штраф за порушення трудової дисципліни. Яке рішення має прийняти прокурор? Дайте правову оцінку ситуації.

Варіант № 15

1. Правове регулювання використання майна сільськогосподарськими підприємствами.

2. Завдання. Громадянин Петренко, отримавши у спадок майновий пай свого батька колишнього члена КСП та земельну ділянку сільськогосподарського призначення розміром 5 га., вирішив вступити у члени СГВК або стати учасником ТОВ, що розташоване поблизу. Для роз'яснення йому правил членських відносин у сільськогосподарських кооперативах та його участі у ТОВ Петренко звернувся до юридичної клініки університету. Підготуйте письмову відповідь.

Варіант № 16

1. Правова охорона та захист майнових прав сільськогосподарських підприємств (поняття, види, способи).

2. Який існує порядок відшкодування або компенсації збитків завданих за порушення аграрного та іншого законодавства України? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант № 17

1. Види відповідальності за порушення договірних відносин в агропромисловому комплексі.

2. Завдання. Управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації зобов'язало всі державні сільськогосподарські підприємства області розробити бізнес-плани і представити начальнику цього управління на затвердження. Юрист державного сільськогосподарського підприємства «Нива» оскаржив дане рішення у суді.

Яке рішення має прийняти суд? Підготуйте проект даного судового рішення.

Варіант № 18

1. Система та правове становище органів контролю та інспекції у сільському господарстві.

2. Працівник сільськогосподарського товариства «Колос» Павлов звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому у власність земельної ділянки у розмірі 1,0 га для ведення особистого селянського господарства. Райдержадміністрація дала відповідь, попередню згоду на виділення земельної ділянки має дати правління товариства, оскільки ведення особистого селянського господарства може заважати основній роботі Павлова. Чи законна відповідь райдержадміністрації? Якими нормами матеріального права необхідно керуватися в даному випадку?

Підготуйте відповідь.

Варіант № 19

1. Характеристика, види та юридична сила внутрішньо-господарських локальних нормативних актів як джерел аграрного права.

2. Завдання. Член сільськогосподарського кооперативу агроном Травка звернувся до прокуратури з заявою про порушення кооперативом трудового законодавства та Конституції України щодо тривалості робочого дня. У заяві зазначалося, що в період посівної правління кооперативу, посилаючись на Статут і Правила внутрішнього розпорядку, примушувало його працювати 10 годин на день, при цьому надбавку за понаднормовий час йому не виплатили.

Яке рішення має прийняти прокурор? Чи є підстави для визнання не чинними положення локальних актів кооперативу?

Варіант № 20

1. Наймані працівники сільськогосподарських підприємств як суб'єкти аграрних правовідносин.

2. Завдання. Сільськогосподарський кооператив «Морозко» спрямував свою діяльність на надання платних послуг юридичним і фізичним особам для зберігання у своїх сховищах овочів і фруктів та реалізації у торговій мережі на комісійних умовах, рекламуванні продукції. Статутом цього кооперативу були передбачені також маркетингова діяльність і надання позик іншим товаровиробникам на пільгових умовах.

До яких видів належать ці кооперативи? Чи відповідає вимогам чинного законодавства статутна діяльність цих кооперативів? Дайте обґрунтовану відповідь, посилаючись на правові норми.

Варіант № 21

1. Методи правового регулювання в аграрному праві.
2. Завдання. В якому порядку відшкодовуються збитки, що сталися внаслідок загибелі або розкрадання худоби та птиці? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант № 22

1. Правові форми реалізації продукції особистого селянського господарства.
2. Голова фермерського господарства «Діброва» звернувся до юридичної консультації за роз'ясненням, який податок він має сплатити за землю, що перебуває у його власності і користуванні на праві оренди. Підготуйте відповідь. Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку?

Варіант № 23

1. Види та умови притягнення до матеріальної відповідальності працівників сільського господарства.
2. Які права та обов'язки власників і користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення передбачені у законодавстві України? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на правові норми.

Варіант № 24

1. Правове регулювання оподаткування у сільському господарстві.
2. Голова фермерського господарства «Квітка» вирішив укласти кредитний договір, погасити заборгованість по орендній платі за земельні ділянки, орендовані у фізичних осіб. Через відсутність у господарстві юриста, він звернувся до юридичного відділу районного управління агропромислового розвитку з проханням надати консультацію щодо отримання ним державної позики чи кредиту під заставу картоплі та кукурудзи. Надайте консультацію. На які види державної підтримки може розраховувати фермерське господарство? Обґрунтуйте відповідь письмово.

Варіант № 25

1. Правове регулювання поведження з відходами у сільському господарстві.

2. Гр. Гриценко звернувся до сільської ради з проханням виділити йому земельну ділянку для створення фермерського господарства. Після професійного відбору Гриценко повідомили, що він отримає земельну ділянку площею 10 га після сплати ним 2 тис. грн. за проект відведення земельної ділянки.

Дайте юридичну консультацію з приводу порядку надання земель для ведення фермерського господарства. Відповідь обґрунтуйте.

Варіант № 26

1. Повноваження трудового колективу сільськогосподарського підприємства.

2. Секретар Хлипнівської сільської ради зобов'язав громадян, що ведуть особисте селянське господарство на території ради, стати на облік в районній раді, а також зареєструвати права на земельні ділянки, які надані фізичним особам у власність чи оренду для ведення особистого селянського господарства, у сільській раді.

Які порушення законодавства мають місце? Підготуйте письмову відповідь.

Варіант № 27

1. Правове регулювання ветеринарної медицини.

2. У якому законі України визначені права та обов'язки суб'єктів аграрного права із захисту рослин? Дайте правову характеристику даного закону.

Варіант №28

1. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

2. Завдання. В юридичну клініку університету звернувся гр. Шлапак із проханням надати йому консультацію з таких питань: який порядок та умови створення сільськогосподарського кооперативу? Хто може бути засновником та членом такого кооперативу? Які сільськогосподарські кооперативи за їх цілями і характером діяльності можна створювати?

Дайте аргументовану письмову консультацію з наведених питань.

Варіант №29

1. Правові засоби формування інфраструктури аграрного ринку.

2. Сільськогосподарський кооператив «Червоний велетень» спеціалізується на тваринництві. На загальних зборах кооперативу

було прийнято рішення передбачити в установчих документах такий напрям господарської діяльності як племінна справа. Голова правління звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку з проханням надати консультацію з таких питань: 1) може недержавне підприємство займатися даним видом діяльності? 2) які обов'язки суб'єктів племінної справи у тваринництві з організації та здійснення цього виду діяльності? Надайте юридичну консультацію письмово.

Варіант №30

1. Загальна характеристика аграрного законодавства зарубіжних країн.

2. Завдання. Секретар Новосельської сільської ради зобов'язав громадян, що ведуть особисте селянське господарство на території ради, стати на облік в районній раді, а також зареєструвати права на земельні ділянки, які надані фізичним особам у власність чи оренду для ведення особистого селянського господарства, у сільській раді. Які порушення законодавства мають місце? Підготуйте письмову відповідь, посилаючись на правові норми.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні напрями аграрної реформи в Україні.
2. Поняття і предмет аграрного права.
3. Методи правового регулювання в аграрному праві.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права, його співвідношення з іншими галузями права.
6. Загальна характеристика аграрного законодавства на сучасному етапі.
7. Загальна характеристика та особливості джерел аграрного права.
8. Конституція України як основне джерело аграрного права.
9. Закони як джерело аграрного права України.
10. Підзаконні правові акти в системі аграрного законодавства.
11. Внутрішньогосподарські правові акти як джерела аграрного права України.
12. Поняття аграрних правовідносин. Їх елементи та класифікація.
13. Поняття, зміст, принципи і методи державного регулювання аграрних правовідносин.

14. Внутрішньогосподарські відносини у сільськогосподарських підприємствах.

15. Порядок створення, реорганізація, ліквідація державних сільськогосподарських підприємств.

16. Особливості правосуб'єктності державних сільськогосподарських підприємств як суб'єктів аграрних правовідносин.

17. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств внаслідок визнання його банкрутом.

18. Порядок створення сільськогосподарських кооперативів та об'єднань.

19. Права й обов'язки членів кооперативних сільськогосподарських підприємств.

20. Реорганізація та ліквідація сільськогосподарських кооперативів.

21. Поняття й особливості права засновництва та права участі громадян в сільськогосподарських товариствах.

21. Порядок, умови, правові наслідки припинення права членства і права участі громадян у підприємствах кооперативного та корпоративного типів.

22. Правовий режим майна сільськогосподарських підприємств.

23. Підстави, порядок і правові наслідки припинення участі в сільськогосподарському товаристві.

24. Права та обов'язки працівника в державному та комунальному сільськогосподарському підприємстві.

25. Правове становище фермерського господарства.

26. Підстави, порядок та умови створення фермерського господарства.

27. Земельні правовідносини в фермерському господарстві. Порядок надання й одержання земельної ділянки у ньому.

28. Майнові правовідносини, що виникають в діяльності фермерського господарства.

29. Господарська діяльність фермерського господарства.

30. Умови та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

31. Характеристика особистих селянських господарств.

32. Земельні правовідносини в особистих селянських господарствах.

33. Майнові правовідносини в особистих селянських господарствах.

34. Характеристика та основні принципи управління сільськогосподарськими підприємствами.
35. Система органів державного регулювання в агропромисловому комплексі України та їх компетенція.
36. Органи державного контролю та інспекції в сільському господарстві.
37. Основні напрямки державної підтримки сільськогосподарського виробництва.
38. Правові методи державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств.
39. Характеристика виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.
40. Організаційно-правові засоби забезпечення виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.
41. Правове регулювання діяльності підсобних виробництв і промислів у сільськогосподарському підприємстві.
42. Поняття фінансової діяльності сільськогосподарських товаровиробників.
43. Загальна характеристика ЗУ від 15 травня 2003р. «Про особисте селянське господарство».
44. Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення аграрного законодавства.
45. Дисциплінарна відповідальність працівників кооперативних сільськогосподарських підприємств.
46. Дисциплінарна відповідальність працівників державних сільськогосподарських підприємств.
47. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарського підприємства, її види та умови притягнення.
48. Відшкодування збитків, що настали внаслідок розкрадання або загибелі худоби та птиці.
49. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
50. Правове забезпечення соціального розвитку села.
51. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.
52. Правове регулювання житлового будівництва на селі.
53. Правове регулювання шляхового будівництва в селі.
54. Правове забезпечення культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування жителів села.
55. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.

56. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
57. Права та обов'язки землекористувачів .
58. Договірні орендні відносини в агропромисловому комплексі.
59. Правове регулювання ветеринарної медицини.
60. Поняття і види аграрно-договірних зобов'язань.
61. Договір контракції с/г продукції.
62. Договірні відносини в сфері матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств .
63. Поняття та загальна характеристика правового забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
64. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
65. Права й обов'язки виробників і продавців (постачальників) щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
66. Загальна характеристика ЗУ «Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві».
67. Загальна характеристика законодавства охорону довкілля в сільському господарстві.
68. Правовий інститут меліорації земель у с/г.
69. Правове регулювання хімізації сільського господарства.
70. Правове регулювання поводження з відходами с/г.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 26 червня 1996 року. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141
2. Закон України «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину» від 7 травня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №28. – Ст. 133.
3. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради. – 2004. – №49. – ст.527 (зі змінами та допов. від 16.06.2005 р. / ВВР. – 2007. – №4. – Ст.36).
4. Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 року // Відомості Верховної Ради. – 1997. – №44. – Ст.281 (зі змінами і допов. від 23.10.2003 р. // ВВР. – 2002. – № 8. – Ст.62).

5. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – Ст.61.

6. Закон України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради. – 1995. – №8. – Ст.54 (зі змінами та допов. від 28.11.2002 р. // ВВР. – 2003. – №4. – Ст.31).

7. Закон України «Про Єдиний митний тариф» від 11 січня 1993 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №19. – Ст.259 (зі змінами і допов. від 15.05.2003 р. // ВВР. – 2003. – N 29. – Ст.235).

8. Закон України «Про заставу» від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №47. – Ст.642 (зі змінами та допов. від 15.05.2003р. // ВВР. – 2003. – №30. – Ст.247).

9. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – №11. – Ст. 78 (зі змінами і допов. від 22.05.2003 р. // ВВР. – 2003. – №26. – Ст.193).

10. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – №№ 9 – 10. – Ст.65 (зі змінами і допов. від 22.05.2003 р. // ВВР. – 2000. – №24. – Ст.186).

11. Закон України «Про захист прав покупців сільськогосподарських машин» від 5 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №40. – Ст.272.

12. Закон України «Про землеустрій» від 22 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №36. – Ст.282.

13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18. – Ст.144.

14. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві «від 17 жовтня 1990 року // Відомості Верховної Ради. – 1990. – №45. – Ст. 602.

15. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №29. – Ст. 377 (із змінами і допов. від 20.11.2003 // ВВР. – 2003. – №37. – Ст.300).

16. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14.02.1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №20. – Ст.272 (зі змінами та допов. від 15.05.2003 р. // ВВР. – 2003. – № 30. – Ст.247).

17. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000 року // Відомості Верховної Ради. – 2000. – №11. – Ст.90.

18. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» // Відомості Верховної Ради. – 1995. – №4. – Ст. 28 (зі змінами та допов. від 27.11.2003р. // ВВР. – 2003. – №45. – Ст.363).

19. Закон України «Про оренду землі» від 6 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № № 46 - 47. – Ст.280 (зі змінами та допов. від 27.11. 2003 р. // ВВР. – 2003. – № №10-11. – Ст.86).

19. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №29. – Ст.232.

20. Закон України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 41. – Ст. 188 (із змінами і допов. від 06.10.98 // ВВР. – 1998. – №48. – Ст.293).

21. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – Ст.56.

22. Закон України «Про плату за землю» від 3 липня 1992 року / / Відомості Верховної Ради. – 1992. – №38. – Ст. 560 (зі змінами та допов. від 11.12.2003р. // ВВР. – 2003. – №45. – Ст.363).

23. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради. – 2002. – №3 – 4. – Ст.27 (зі змінами та доповненнями від 11.09.2003 р. // ВВР. – 2003. – №38. – Ст.313).

24. Закон України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» від 11 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №11. – Ст.150 (зі змінами та допов. від 21.12.2000 р. // ВВР. – 2001. – №10. – Ст.44).

25. Закон України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 року // Відомості Верховної Ради. – 1997. – №21. – Ст.156 (зі змінами та допов. від 28.11.2003 р. // ВВР. – 2004. – №5. – Ст. 23).

26. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №24. – Ст. 348 (із змінами і допов. від 20.11.2003 // ВВР. – 2003. – №30. – Ст.247).

27. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року // ВВР. – 1997. – №39. – Ст.261 (зі змінами та допов. від 11.12.2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №30. – Ст.247).

28. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 7 лютого 2002 року // Відомості Верховної Ради. – 2002. – №24. – Ст.167).

29. Закон України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. №29. Ст.1430.

30. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №38. – Ст.508 (зі змінами та допов. від 20.11.2003 р. // ВВР. – 2003. – №38. – Ст.313).
31. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № № 31-32, Ст. 263 зі змінами та допов. від 03 березня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. – 2005. – №16. – Ст.257).
32. Закон України «Про карантин рослин» від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993 №34 Ст.352 (зі змінами та допов. від 30.05.2005. № 25. Ст. 335).
33. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26 грудня 2002 року (із змінами, внесеними згідно з Законом № 2505 – 4 від 25.03.2005. // ВВР. -2005, №17, №18-19.- Ст.267.
34. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст.1122 (зі змінами і допов.) //ВВР. – 2003. – №37. – Ст.300).
35. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 4 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради. – 2002, №35, Ст. 258 із змінами, внесеними згідно з Законом № 997-5 від 27.04. 2007, ВВР, 2007, №33- Ст. 440 .
36. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року (із змінами, внесеними згідно з Законом №1104-5 від 31.05. 2007р. //Відомості Верховної Ради – 2007. – №35. Ст.485.
37. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 24 квітня 2011 р. № 500 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 19 травня. № 89.
38. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 19 квітня 1993 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 14.01.2004 р.).
39. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення селянського (фермерського) або особистого підсобного господарства» від 24 січня 2000 р.
40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель» від 25 грудня 2002 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 26.11.2003 р.).

41. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011р. №246 «Питання нарахування податку на додану вартість, що сплачується до державного бюджету переробними підприємствами за реалізовані ними молоко, молочну сировину та молочні продукти, іншу продукцію тварин, закуплених у живій вазі, а також виплати і використання коштів, що надійшли від його сплати».

42. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2013р. № 665 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок».

43. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007р. №1158 «Про затвердження державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р.» // Офіц. вісн. України. – 2007. – №73. – Ст. 2715.

44. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 17.10.2013р. №806р.

45. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №25-26. – Ст.131 (зі змінами та допов. від 11.07.2003 р. // ВВР. – 2003. – №38. – Ст.320).

46. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України №96 від 13.02.2013р. «Про затвердження розмірів плати за послуги з питань ветеринарної медицини, захисту рослин, охорони прав на сорти рослин, які надаються органами та установами, що входять до сфери управління Державної ветеринарної та фітосанітарної служби».

47. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін., за ред. В.П. Жушмана та А.М. Статівки. – Х.: Право, 2010 – 296 с.

48. Аграрное право [Текст]: учебник / под. ред. С.А. Боголюбов, Е.Л. Миминой. – М.: Эксо, 2008. – 204с.

49. Гафурова О.В. До питання класифікації сільських поселень / О.В. Гафурова // Спадковість творчих ідей академіка В.З. Янчука та їх розвиток у науці сучасного аграрного і природоресурсного права: мат. круглого столу (27 травня 2010 р.), присвяченого 85-річчю від дня народження академіка В.З.Янчука: зб. наук. Праць / За заг. ред. проф. В.М.Єрмоленка, В.І. Курила. – К.: ОсвітаУкраїни, 2010. – С.40-43.

50. Гентош Р.Є. Аграрне право: навч. посіб. / Р.Є. Гентош, О.С. Котуха: Укрспіллка, Львів. комерц. академія. – Л., 2011. – 175 с.

51. Головка Н. В. Особливості правового регулювання закупівлі сільськогосподарської продукції для державних потреб: автореф. дис.

канд. юрид. наук. 12.00.06. / Надія Вікторівна Головка; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 18 с.

52. Гребенюк М. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення як основи забезпечення продовольчої безпеки в Україні // Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2012. № 6. – С.135–139.

53. Ефремова І. І. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві / І. І. Ефремова // Форум права. – 2012. С. 261-266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv>.

54. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика [Текст]: Монографія / В.М. Єрмоленко. – К.: Магістр – XXI ст., 2005 – 170 с.

55. Жушман В.П. Корнієнко Г. С. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України : Навч. Посібник. – Х.: Одиссей, 2009. – 400 с.

56. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Каракаша І.І. – К.: Істина, 2003. – 448 с.

Земельне право України: підруч. для студ. вищ. навч. заклад. / А.М. Мирошніченко; М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – 2 - ге вид., допов. і переробл. – К.: Алерта: ЦУЛ, 2011. – 677с.

57. Земельні відносини в Україні: Збірник законодавства. – К.: Бліц-інформ, 2003. – 226 с.

58. Козырь М.И. Аграрное право России: проблемы становления и развития [Текст] / Козырь М.И. – М.: Право и государство, 2003. – 81с.

59. Науково-практичний коментар до ЗУ «Про особисте селянське господарство за ред. к.ю.н., доц. Носіка В.В.: Кондор, 2004. – 39 с.

60. Науково-практичний коментар до Земельного кодексу України / К.Пейчев. – Х.: Фактор, 2011. – 472с.

61. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення: Монографія / А.П.Гетьман та ін. НДІ правознавства Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. – 445с.

62. Піддубний О. Ю. Державні сільськогосподарські інспекції в Україні: стан та можливості удосконалення правового регулювання :

монографія / О. Ю. Піддубний. К.: Ірідіум, 2009. 128 cv.ua/e-journals/FP/2012-2/12eiivav.pdf.

63. Семчик В. І. Проблеми правового забезпечення розвитку аграрного ринку в контексті приєднання України до Світової організації торгівлі (СОТ) / Віталій Іванович Семчик // Проблеми вдосконалення земельного Закон одаводства та правового забезпечення аграрного виробництва: мат. Міжн. наук.-практ. конф., присвяченої 5-річчю заснування юридичного факультету Білоцерківського національного аграрного університету [17-18 квіт. 2008 р., м. Біла Церква]. – Біла Церква, 2008. – С. 10-11.

64. Статівка А.М., Організаційно–правові питання соціального розвитку села в Україні: Монографія [Текст] /А.М. Статівка., Х.:Право, 2007 С.56

65. Статівка А. М. Про деякі аспекти правового регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції / Анатолій Миколайович Статівка // Проблеми вдосконалення земельного Закон одаводства та правового забезпечення аграрного виробництва:мат. Міжн. наук.-практ. конф., присв'яченої 5-річчю заснування юридичного факультету Білоцерківського національного аграрного університету [17-18 кв. 2008 р., м. Біла Церква]. – Біла Церква, 2008. – С. 13-14.

66. Уркевич В. Ю. Про правове забезпечення державної аграрної політики / Уркевич В. Ю. // Законодательное обеспечение экономической политики государства и юридическое образование: матер. междунар. науч - практ. конф. [Донецк-Святогорск, 16-17 апр. 2009 г.]

67. Уркевич В. Ю. Про систему органів державного регулювання сільського господарства України / Уркевич В. Ю. // Проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування на сучасному етапі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 21 трав. 2009 р. / редкол. Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2009. С. 113-115.

68. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № №40 – 44. – Ст.356.

69. Чебаненко М.М. Методи правового регулювання аграрних відносин [Текст]: дис.канд.юрид. наук: 12.00.06. / М.М. Чебаненко.Х., 2005. – С.85-86.

«Біржове право»

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Біржове право» є біржове право як галузь права національної системи права, як система законодавства, як наука, що вивчає біржове право. Дисципліна включає перелік тем, які складено на основі чинного законодавства України та міжнародно-правових актів з урахуванням основних теоретико-методологічних підходів щодо вивчення інституту біржового права, вироблених вітчизняною та зарубіжною наукою.

Метою викладання навчальної дисципліни «Біржове право» є формування нової генерації фахівців правового спрямування, здатних розв'язувати складні господарсько-правові проблеми розвитку елементів господарювання ринкового середовища взагалі та біржових інститутів зокрема. Це призведе до становлення України як високо розвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з соціальною стабільністю, високим рівнем життя, та забезпечить її партнерство в Європі та у світі загалом

Основними завданнями вивчення дисципліни «Біржове право» є забезпечення основи формування правового мислення студентів та умінь:

- вільно орієнтуватись в навчальному матеріалі;
- проводити аналіз та робити аргументовані висновки;
- демонструвати знання конституційних положень, цивільного законодавства та законодавства з біржового права, практику його застосування та знання основних проблем курсу;
- використовувати отримані знання на практиці (вирішення ситуативних задач, робота з нормативними актами, написання наукових повідомлень, рефератів тощо)
- охарактеризувати поняття та призначення бірж;
- визначити предмет і метод біржового права;
- проаналізувати особливості суб'єктів біржового права;
- виявити механізм реєстрації бірж і ліцензування їх діяльності;
- охарактеризувати порядок укладення біржових угод та їх специфіку.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні

знати: чинне Біржове законодавство; поняття, суб'єкти та об'єкти біржового права України; правові норми інституту біржового права; історію розвитку біржового права; міжнародні стандарти в галузі біржового права;

уміти: глумачити чинне законодавство з біржового права; вірно застосовувати норми біржового права; показувати глибокі знання фундаментальних категорій цього інституту, які є базою пізнання та застосування діючого законодавства, вміння самостійно вирішувати складні практичні завдання, вміння аналізувати конкретні обставини з урахуванням економічних та правових реалій; розробляти конкретні пропозиції, щодо вдосконалення законодавства з біржового права.

Згідно з навчальним планом, курс вивчається в обсязі 54 години. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 6 годин: 4 години – лекційні заняття, 2 години – семінарські заняття. На лекційний розгляд виносяться теми: «Правові засади біржової діяльності», «Правовий режим біржових угод».

На семінарському занятті розглядається тема «Правові засади біржової діяльності». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно. Теми і питання семінарських занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу, для чого обов'язковим є використання не тільки навчальної літератури, а й додаткової спеціальної літератури та законодавчих актів. Кожен студент повинен підготувати один реферат по запропонованій тематиці та виконати контрольні завдання.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Правові засади біржової діяльності

Поняття біржі і біржової діяльності. Фактори, що обумовлюють розвиток біржової діяльності. Функції бірж: основні та допоміжні. Виникнення бірж. Етапи розвитку біржової діяльності у світовій практиці. Основні тенденції розвитку світової біржової торгівлі. Класифікація бірж за регіоном дії; за характером товарів, що реалізуються на біржі; за характером біржових угод; за ступенем відкритості; за організаційно-правовими формами діяльності. Універсальні, спеціалізовані, вузькоспеціалізовані біржі. Біржі реального товару.

Тема 2. Правові основи організації біржових торгів

Організаційно-правові основи діяльності органів управління біржею як акціонерного товариства. Порядок створення бірж. Типова організаційна структура бірж. Аукціонні біржові торги: поняття, суб'єкти, механізм здійснення. Обмеження стосовно осіб, які можуть бути присутні у біржовому залі. Операційний зал біржі. Секції операційного залу. Біржова сесія. Типи організації біржового залу:

піта (яма) та ринг (кільце). Американська та європейська моделі організації біржового залу. Методи здійснення біржових торгів. Правила здійснення публічних торгів.

Особливості електронних біржових торгів. Механізм здійснення електронних біржових торгів. Переваги і недоліки електронних біржових торгів.

Тема 3. Правове регулювання діяльності товарних бірж

Правове становище товарної біржі. Принципи діяльності товарної біржі. Права товарної біржі. Обов'язки товарної біржі. Умови створення товарної біржі. Статут товарної біржі. Порядок реєстрації товарної біржі. Ліцензування діяльності на товарній біржі. Члени товарної біржі. Організаційно-правова форма товарних бірж в Україні.

Майно товарної біржі. Гарантії майнових прав товарної біржі. Торговельні посередники на товарній біржі. Правила біржової торгівлі. Оподаткування товарної біржі та її членів. Припинення діяльності товарної біржі.

Тема 4. Правові основи діяльності фондових бірж

Поняття фондової біржі. Правове положення фондової біржі. Порядок створення фондової біржі. Засновники фондової біржі. Торговці цінними паперами. Порядок реєстрації фондової біржі. Організаційно-правова форма фондової біржі. Статут і правила фондової біржі. Організаційна структура фондової біржі. Припинення діяльності фондової біржі. Лістинг. Умови допуску цінних паперів до торгів на фондовій біржі. Особливості діяльності фондової біржі.

Тема 5. Правове регулювання діяльності валютних бірж та бірж праці

Поняття та зміст валюти та валютних цінностей. Організаційно-правові основи діяльності валютних бірж. Методи валютного регулювання. Поняття Української міжбанківської валютної біржі як складової міжбанківського валютного ринку України. Правовий статус Української міжбанківської валютної біржі. Функції та повноваження Української міжбанківської валютної біржі. Засновники УМВБ. Члени УМВБ. Суб'єкти міжбанківського валютного ринку України. Порядок здійснення угод на УМВБ. Механізм укладання угод на купівлю і продаж іноземної валюти. Ринок праці як економічна та правова категорія. Суб'єкти ринку праці та їх функції. Фінансування заходів

реалізації державної програми зайнятості через державний фонд сприяння зайнятості населення.

Тема 6. Правовий режим біржових угод

Види біржових угод. Угоди з реальним товаром: угоди «спот» або «кеш»; форвардні угоди. Особливості угод з реальним товаром. Класифікація угод з реальним товаром. Порядок укладання угод з реальним товаром.

Ф'ючерсні угоди. Параметри стандартизації біржового контракту за ф'ючерсною угодою. Термін дії ф'ючерсного контракту. Порядок укладання ф'ючерсних контрактів. Офсетні угоди. Механізм поставки реального товару за ф'ючерсною угодою. Правовий режим нотісів.

Опціонні угоди. Їх види: опціон на купівлю, опціон на продаж. Принципи здійснення опціонних угод. Простий опціон, подвійний опціон, кратний опціон. Премії за опціон. Термін дії опціону. Види опціонів за механізмом їх погашення: європейський, американський.

Порядок укладання опціонних угод. Механізм здійснення операцій з опціоном.

Хеджування цінкових ризиків. Правовий механізм його здійснення. Порядок встановлення ціни в біржових контрактах.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Правові засади біржової діяльності (2 год.)

1. Поняття біржі і біржової діяльності.
2. Виникнення бірж. Етапи розвитку біржової діяльності у світовій практиці.
3. Класифікація бірж.
4. Правовий режим біржових угод.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ І ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Біржовий контракт та його оформлення.
2. Біржові брокери: права та обов'язки.
3. Біржові маклери.
4. Біржові угоди із заставою на купівлю.
5. Біржові угоди із заставою на продаж.
6. Види бірж за біржовими угодами.
7. Види бірж за відкритістю.
8. Види бірж за предметом біржової діяльності.
9. Види бірж за територією обслуговування.

10. Види біржі.
11. Види товарних бірж за біржовим товаром.
12. Відділ вдосконалення біржової торгівлі.
13. Відмінності біржової угоди від цивільно-правової.
14. Гарантії майнових прав біржі.
15. Державна реєстрація товарної біржі.
16. Державна реєстрація фондової біржі.
17. Джерела біржового права.
18. Договірно-правовий відділ.
19. Документи, що подаються на державну реєстрацію.
20. Документи, що подаються на державну реєстрацію.
21. Етапи створення біржі.
22. Загальні умови створення біржі.
23. Зміст правил біржової торгівлі.
24. Інформаційний центр.
25. Компетенція загальних зборів членів біржі.
26. Коротка характеристика законодавчих актів, що регулюють біржову діяльність.
27. Коротка характеристика локальних нормативних актів, що регулюють біржову діяльність.
28. Коротка характеристика підзаконних актів, що регулюють біржову діяльність.
29. Котирувальна комісія.
30. Майно біржі та його склад.
31. Маклеріат.
32. Обкладання податком біржі та її членів, облік та звітність.
33. Обов'язки біржі.
34. Обов'язки члена біржі.
35. Опціонна угода.
36. Органи державного контролю за біржовою діяльністю та їх компетенція.
37. Органи управління біржею.
38. Організаційна структура біржі.
39. Організація та структура біржового апарату.
40. Основні етапи розвитку біржової торгівлі.
41. Підстави та порядок припинення біржі.
42. Поняття біржі.
43. Поняття біржового права як інституту господарського права.
44. Поняття біржового права як навчальна дисципліна.
45. Поняття біржової операції та їх правове регулювання.

46. Поняття товарної біржі.
47. Поняття фондової біржі.
48. Порядок організації та завдання біржового апарату.
49. Порядок організації та завдання контрольно-ревізійної комісії.
50. Порядок проведення біржових торгів та їх правове регулювання.
51. Права біржі.
52. Права члена біржі.
53. Принципи біржової діяльності.
54. Система курсу «Біржове право».
55. Спотова угода.
56. Статут біржі, його основні положення.
57. Статутний фонд та порядок його формування.
58. Транспортно-тарифний відділ.
59. Умови членства у товарній біржі.
60. Умови членства у фондовій біржі.
61. Ф'ючерсна угода та її переваги перед угодами з реальним товаром.
62. Форвардна угода.
63. Центр економічного аналізу.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Біржове право в об'єктивному розумінні.
2. Біржове право в суб'єктивному розумінні.
3. Принципи біржового права.
4. Джерела біржового права.
5. Система міжнародної охорони біржового права
6. Об'єкти біржового права.
7. Суб'єкти біржового права.
8. Біржовий контракт та його оформлення.
9. Біржові брокери: права та обов'язки.
10. Біржові маклери.
11. Біржові угоди із заставою на купівлю.
12. Біржові угоди із заставою на продаж.
13. Види бірж за біржовими угодами.
14. Види бірж за відкритістю.
15. Види бірж за предметом біржової діяльності.

¹ Правила вибору варіантів контрольних завдань визначає викладач (за порядковим номером в журналі відвідувань).

16. Види бірж за територією обслуговування.
17. Види біржі.
18. Види товарних бірж за біржовим товаром.
19. Відділ вдосконалення біржової торгівлі.
20. Відмінності біржової угоди від цивільно-правової.
21. Гарантії майнових прав біржі.
22. Державна реєстрація товарної біржі.
23. Державна реєстрація фондової біржі.
24. Джерела біржового права.
25. Договірно-правовий відділ.
26. Документи, що подаються на державну реєстрацію.
27. Документи, що подаються на державну реєстрацію.
28. Етапи створення біржі.
29. Загальні умови створення біржі.
30. Зміст правил біржової торгівлі.
31. Інформаційний центр.
32. Компетенція загальних зборів членів біржі.
33. Коротка характеристика законодавчих актів, що регулюють біржову діяльність.
34. Коротка характеристика локальних нормативних актів, що регулюють біржову діяльність.
35. Коротка характеристика підзаконних актів, що регулюють біржову діяльність.
36. Котирувальна комісія.
37. Майно біржі та його склад.
38. Маклеріат.
39. Обкладання податком біржі та її членів, облік та звітність.
40. Обов'язки біржі.
41. Обов'язки члена біржі.
42. Опціонна угода.
43. Органи державного контролю за біржовою діяльністю та їх компетенція.
44. Органи управління біржею.
45. Організаційна структура біржі.
46. Організація та структура біржового апарату.
47. Основні етапи розвитку біржової торгівлі.
48. Підстави та порядок припинення біржі.
49. Поняття біржі.
50. Поняття біржового права як інституту господарського права.
51. Поняття біржового права як навчальна дисципліна.

52. Поняття біржової операції та їх правове регулювання.
53. Поняття товарної біржі.
54. Поняття фондової біржі.
55. Порядок організації та завдання біржового апарату.
56. Порядок організації та завдання контрольно-ревізійної комісії.
57. Порядок проведення біржових торгів та їх правове регулювання.
58. Права біржі.
59. Права члена біржі.
60. Принципи біржової діяльності.
61. Система курсу «Біржове право».
62. Спотова угода.
63. Статут біржі, його основні положення.
64. Статутний фонд та порядок його формування.
65. Транспортно-тарифний відділ.
66. Умови членства у товарній біржі.
67. Центр економічного аналізу.
68. Умови членства у фондовій біржі.
69. Ф'ючерсна угода та її переваги перед угодами з реальним товаром.
70. Форвардна угода.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте поняття біржового права.
2. Що складає предмет біржового права та які його особливості.
3. Що викликало необхідність виділення біржового права в окрему галузь.
4. За допомогою яких методів регулюються відносини у сфері біржової діяльності.
5. Яка сфера регулювання правових інститутів і норм Загальної та Особливої частин банківського права.
6. У чому полягає зв'язок біржового права з іншими галузями права.
7. Назвіть мету регулювання біржової діяльності.
8. Охарактеризуйте функції регулювання біржової діяльності.
9. Ким здійснюється державне регулювання і контроль за діяльністю бірж в Україні.
10. У чому полягає суть регулювання біржової діяльності через саморегулювання.

11. Назвіть ознаки класифікації бірж.
12. Дайте видову характеристику бірж.
13. У чому перевага спеціалізованих бірж.
14. У чому зміст неприбутковості бірж.
15. Назвіть засновницькі документи біржі.
16. Який порядок реєстрації бірж.
17. Яка організаційно-правова форма бірж.
18. Назвіть класичні (основні й допоміжні) та перехідні функції бірж.
19. У чому відмінність громадської та стаціонарної структур управління біржі.
20. Що таке біржовий арбітраж.
21. Назвіть склад органів управління бірж.
22. Дайте визначення поняття «брокер».
23. Які функції брокерської контори.
24. По яких напрямках іде обслуговування у системах Інтернет-трейдингу.
25. Назвіть групи учасників біржових торгів.
26. У яких випадках біржовий товар знімається з торгів.
27. Які санкції можуть застосовуватись до учасників біржових торгів.
28. Назвіть групи учасників електронної біржі
29. Дайте визначення біржової угоди.
30. Які види біржових угод розрізняються за терміном виконання.
31. Охарактеризуйте касові біржові угоди.
32. Назвіть різновиди строкових біржових угод.
33. Які умови ознайомлення з біржовим товаром.
34. Що розуміється під маржинальними угодами.
35. Які параметри охоплює стандартизація біржового контракту.
36. Як здійснюється ліквідація контракту за ф'ючерсною угодою.
37. Що таке ф'ючерсна операція згідно з українським законодавством.
38. За сукупності яких умов біржова операція визначається угодою.
39. Назвіть основні ознаки угод, що укладаються на товарних біржах.
40. Який порядок укладання біржових угод.

41. Які особливості укладання біржових угод з використанням електронних торговельних систем.
42. Розкрийте зміст та основні види котирування.
43. Який механізм реєстрації та оформлення біржових угод.
44. Які способи забезпечення виконання біржових угод.
45. Що являє собою товарна біржа як елемент ринку.
46. Яка роль товарної біржі в системі ринку.
47. Розкрийте класифікаційну структуру товарних бірж.
48. Які завдання і функції товарних бірж та їх підрозділів.
49. Яка структурна побудова товарної біржі.
50. У чому полягає основна діяльність відділу розрахунків з біржових операцій (розрахункової палати), відділу економічного аналізу.
 51. Як називається місце проведення біржових торгів.
 52. Назвіть та охарактеризуйте види угод товарних бірж.
 53. Охарактеризуйте операції товарних бірж. Дайте характеристику правового статусу фондової біржі.
 54. Дайте юридичне визначення цінного паперу.
 55. Що собою представляють прибутковість, надійність, ліквідність і курс цінних паперів.
 56. Що спільного між грошима і цінними паперами.
 57. Дайте визначення цінним паперам як біржового товару.
 58. Назвіть учасників фондового ринку та фінансових посередників.
 59. Що таке лістинг.
 60. За якою процедурою здійснюється лістинг.
 61. Які існують види угод на фондовій біржі.
 62. Охарактеризуйте порядок та умови котирування цінних паперів.
 63. В чому полягає конкурентоспроможність ринку цінних паперів.
 64. Яка роль держави в досягненні конкурентоспроможності ринку цінних паперів.
 65. В чому полягає податкове стимулювання фондового ринку.
 66. Що являє собою система ефективного регулювання фондового ринку.
 67. В чому проявляється політика щодо інвесторів на ринку цінних паперів.
 68. В чому проявляється політика емітентів фондового ринку.
 69. Які Ви можете назвати проблеми подальшого розвитку фондового ринку.

70. Які Ви знаєте чинники, які впливають на ефективний розвиток фондового ринку.
71. Який зміст валюти та валютних цінностей.
72. Назвіть та охарактеризуйте типи конвертованості валют.
73. Хто є основними суб'єктами валютного ринку.
74. Охарактеризуйте правовий статус Української міжбанківської валютної біржі.
75. Які види біржових угод укладаються на валютній біржі.
76. Розкрийте зміст та необхідність валютного регулювання.
77. В чому полягають адміністративні методи валютного регулювання.
78. Охарактеризуйте економічні методи валютного регулювання.
79. Назвіть ознаки сучасного ринку праці в Україні.
80. Дайте видову характеристику ринку праці.
81. Які є категорії зайнятого населення.
82. Охарактеризуйте елементи ринку праці.
83. У чому сутність біржі праці як елементу інфраструктури ринку.
84. Назвіть основні функції державної служби зайнятості.
85. Що є джерелом фінансування виплат по безробіттю.
86. Які перспективи розвитку ринку праці в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Белов В. А. Вексельное законодательство России: Науч.-практ. коммент. – М., 1996.
2. Белов В. А. Ценные бумаги в российском гражданском праве. – М., 1996.
3. Белявцев М.І., Шестопалова Л.В. Инфраструктура товарного ринку – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с
4. Берлач А.І. Біржове право України <http://bib.convdocs.org/> Солодкий М.О Біржове право (2005)
5. Берлач А. Тлумачний словник термінів біржової торгівлі та біржове законодавство <http://bib.convdocs.org/>
6. Бобкова А.Г., Моїсєв Ю.О. Біржове право: посібник. – 2005. http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/birzhove_pravo/18
7. Брызгин О. Основы биржевой деятельности. Учеб.-метод. пособие. – К., 1995.
8. Валютне регулювання та контроль: Навчальний посібник / за ред. доц. Боришкевич О.В. – К.: КНЕУ, 2008.

9. Вишне夫斯基 А. Вексельное право. – М., 2004.
10. Вінник О.М. Господарське право http://pidruchniki.ws/1954102342924/pravo/vidi_birzhovih_ugod
11. Господарський кодекс. – К.: Юрінком Інтер, 2003
12. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.99.
13. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 17 грудня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 14. – Ст. 90.
14. Закон України «Про товарну біржу» від 10 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10.
15. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» від 18 червня 1991. р. № 2101-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1991 – № 38; 1992. – № 47; 1995. – № 14.
16. Закон України «Про господарські товариства» від 9 вересня 1991 р.
17. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 р.
18. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудні 1997 р.
19. Закон України «Про депозитарну систему України» від 11.10.2013 р.
20. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 26 березня 2006.
21. Закон України «Про державну під тримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р. // Урядовий кур'єр. - 2004.
22. Конституція України // Уряд. кур'єр. – 1996. – № 132–133.
23. Концепція функціонування і розвитку фондового ринку в Україні від 29.04.94 // Про приватизацію: Державний інформаційний бюлетень. – 1994. – № 10.
24. Кононенко І.В. Основи біржового права: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007 р.
25. Міщук Г. Особливості застосування біржових інструментів хеджування ризиків // Економіст № 2. – лютий 2005.
26. Лысенков Ю., Совгира Я. Операции с ценными бумагами. – К., 1994.
27. Пилипенко А. Я., Щербіна В. С. Основи господарського права України: Навч. посіб. – К., 1995.

28. Пилипенко А. Я., Щербіна В. С. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Вентурі, 1996.
29. Проблеми розвитку технологій біржової торгівлі в Україні / Ринок цінних паперів № 7 – 8. – 2009
30. Про застосування векселів у господарському обороті України: Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35.
31. Положення про саморегульвну організацію ринку цінних паперів: Затв. наказом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 грудня 1996 р. № 329.
32. Положення про реєстрацію фондових бірж та торговельно-інформаційних систем і регулювання їх діяльності: Затв. наказом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 15 січня 1997 р. № 9.
33. Порядок здійснення комерційними банками діяльності з випуску та обігу цінних паперів: Затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 21 березня 1997 р.
34. Сохацька О.М. Біржова справа <http://studentam.kiev.ua/content/view/772/102/>
35. Студентський юридичний портал http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/birzhove_pravo/18
36. Тимчасове положення про депозитарії та депозитарну діяльність: Затв. наказом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 21 травня 1996 р.
37. Ульріх Е., Єгорова С., Новицький Б. Брокер и товарна біржа: принципи роботи, термінологія, документи. – К.: ВИПОЛІ, 2002. – С. 160.
38. Хвилина Н. М. Учение о ценных бумагах // Основы банковского права. – М., 1994.
39. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435/IV.
40. Цінні папери: сутність, біржові операції, обіг. – К., 2002.
41. Цінні папери в Україні / УФБ. – К., 1993.
42. Чернишов Г. П. Фондовая биржа. – М., 2004.
43. Штирлих О. Биржа и ее деятельность: Пер. с нем. – К., 1992.
44. Щербина В. С. Господарське право України. Навч. Посібник. – К.: Юрінком-інтер. – 2009.
45. Щербина В.С. Господарське право http://pidruchniki.ws/1954102342924/pravo/vidi_birzhovih_ugod
46. Юридический справочник предпринимателя / Отв. ред. Ю. Шемшученко. – К. – 1992.
47. [//www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)

«Господарське право та господарський процес»

Навчальна дисципліна «Господарське право і господарський процес» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» юридичних спеціальностей.

Змістом і метою курсу є вивчення правових інститутів господарського права і питань правового регулювання окремих сфер господарської діяльності, розкриття змісту основних нормативних актів господарського законодавства, розуміння їх ролі у регулюванні суспільних відносин та господарського процесу.

Під час вивчення навчальної дисципліни необхідно звернути увагу на визначення господарських відносин, ознаки, які дозволяють відмежовувати господарські відносини від інших відносин, а також на те, що через офіційну невизначеність межі предмету регулювання системи господарського законодавства теоретично обґрунтовуються два визначення меж предмета господарського права.

Мета дисципліни «Господарське право та господарський процес» – поглибити знання з теорії і практики господарського процесу. Навчитися давати узагальнення з питань, які висвітлюються в курсі. При цьому слід всебічно та ґрунтовно вивчати теоретичні та практичні засади, щодо правового статусу господарського суду, організації господарських судів, досудового урегулювання господарських спорів, підвідомчості господарських спорів, складу учасників, які беруть участь в вирішенні господарських спорів, доказів в господарському процесі, порядку подання позову та порушення провадження у справі, вирішення господарських спорів, рішень, ухвал і постанов господарського суду та їх виконання, особливості провадження справ про банкрутство. Формування усвідомлення того, що господарський процес, являє собою низку основоположних чинників при здійсненні суб'єктами господарювання своєї діяльності.

Студент повинен знати: зміст господарського та процесуального законодавства; рішення Конституційного Суду України з питань, що охоплюються предметом курсу; узагальнення вищих судових інстанцій з питань застосування законодавства щодо вирішення справ господарської юрисдикції (постанови Пленуму Верховного Суду України, рекомендації та інформаційні листи Вищого господарського суду України), а також правові позиції Верховного Суду України по

окремих справах щодо застосування норм господарського процесуального законодавства.

Студент повинен вміти: вирішувати казуси, інтегровано використовуючи набуті ним знання з курсів господарського процесуального права, господарського права та цивільного права, письмово аргументувати власну правову позицію, в тому числі шляхом складання процесуальних документів (позову, відзиву на позовну заяву, клопотання, проекту судового рішення, ухвали суду, апеляційної та касаційної скарги тощо). Для цього корисним буде опрацювання офіційних друкованих видань вищих судових інстанцій України («Вісника Верховного Суду України» та «Вісника Вищого господарського суду України», «Постанови Верховного Суду України та Вищого господарського суду України у господарських справах»).

Згідно з навчальним планом, курс «Господарське право» вивчається в обсязі 90 год. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 12 год.: 6 – лекційні години і 6 – семінарські заняття; на курс «Господарський процес – 162 год. Із них на лекції 8 год. і семінарські заняття – 8 год. На лекційний розгляд виносяться теми: «Господарське право і господарські відносини», «Регулювання господарською діяльністю», «Загальна характеристика суб'єктів господарювання», «Правовий стан господарського суду», «Позов у господарському процесі. Порушення провадження», «Провадження у суді І інстанції». «Провадження у суді апеляційної інстанції». Теми і питання семінарських занять складені з розрахунком на більш глибоке, детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використовувати не лише основну літературу, яка складається з підручників та базових нормативно-правових актів, але й спеціальну, а саме: науково-практичні коментарі Цивільного та Господарського кодексів України, практику загальних і господарських судів, спеціальні дослідження проблемних аспектів у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях.

ПРОГРАМА КУРСУ

Господарське право

Тема 1. Господарські правовідносини та господарське право

Предмет регулювання господарського права. Господарські правовідносини, їх ознаки та види. Методи господарського права. Господарське законодавство.

Тема 2. Регулювання господарською діяльністю

Поняття господарської діяльності. Основні напрями економічної політики держави. Засоби державного регулювання господарської діяльності. Особливості управління господарською діяльністю у державному та комунальному секторах економіки.

Тема 3. Загальна характеристика суб'єктів господарювання

Поняття та види суб'єктів господарювання. Утворення суб'єктів господарювання. Припинення суб'єктів господарювання.

Тема 4. Правове становище підприємств

Поняття підприємства та його основні ознаки. Види та організаційно-правові форми підприємств. Особливості правового становища окремих видів підприємств. Правове становище державних підприємств та казенних підприємств. Правове становище комунальних підприємств. Підприємства колективної форми власності. Підприємства приватної форми власності.

Тема 5. Правове становище господарських товариств

Поняття та характерні риси господарських товариств. Класифікація господарських товариств. Форми господарських товариств: Повне товариство. Командитне товариство. Акціонерне товариство. Товариство з обмеженою відповідальністю. Товариство з додатковою відповідальністю.

Тема 6. Правове становище господарських об'єднань

Поняття господарського об'єднання. Види господарських об'єднань. Функції і компетенція господарського об'єднання. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії.

Тема 7. Правовий статус фізичної особи-підприємця

Індивідуальні підприємця як суб'єкти господарського права. Кредитні спілки у сфері господарювання. Наявність у КС статусу фінансової установи, що надає фінансові послуги своїм членам. Благодійні та інші неприбуткові організації. Форми їх участі в господарських відносинах.

Тема 8. Майнові відносини у сфері господарювання

Поняття та види правового режиму майна суб'єктів господарювання. Право власності та похідні права. Корпоративні права.

Тема 9. Зобов'язальні відносини у сфері господарювання

Поняття господарських зобов'язань та підстави їх виникнення. Види господарських зобов'язань. Основні засади виконання господарських зобов'язань. Забезпечення виконання господарських зобов'язань. Припинення господарських зобов'язань.

Тема 10. Господарські договори

Поняття та ознаки господарського договору. Функції господарських договорів. Порядок укладення, зміни та розірвання господарських договорів. Форма та зміст господарського договору. Забезпечення належного виконання господарських договорів: цивільно-правові та господарсько-правові способи забезпечення належного виконання договірних зобов'язань.

Тема 11. Господарсько-правова відповідальність

Поняття, ознаки та принципи господарської відповідальності. Підстави та межі г.в. Досудовий порядок реалізації г.в. Види господарської відповідальності: відшкодування збитків; штрафні та оперативні санкції; адміністративно-господарські санкції.

Тема 12. Банкрутство як правовий механізм регулювання підприємницької діяльності

Поняття та ознаки банкрутства. Підстави (юридичні та фактичні) порушення провадження у справі про банкрутство. Законодавство про банкрутство. Сторони в справі про банкрутство. Боржник (банкрут), кредитори. Органи кредиторів. Стадії провадження справи про банкрутство.

Тема 13. Правовий режим іноземного інвестування

Поняття іноземних інвестицій та їх роль в економіці України. Форми і види іноземних інвестицій. Державна реєстрація іноземних інвестицій. Гарантії і компенсації іноземним інвесторам.

Тема 14. Правова робота в діяльності суб'єкта господарювання

Поняття правової роботи у сфері господарювання. Зміст і види правової роботи. Захист прав суб'єкта господарювання при перевірках, які здійснюються державними органами. Судовий і третейський захист. Організація правової роботи проти рейдерських захоплень підприємств.

Господарський процес

Тема 1. Правовий стан господарського суду

Історія розвитку господарської юрисдикції в Україні. Господарський суд у системі органів правосуддя. Правовий статус судді господарського суду. Право на звернення до господарського суду.

Тема 2. Поняття господарського процесу та господарського процесуального права

Поняття господарського процесу. Стадії господарського процесу. Господарське процесуальне право (предмет, метод, система, джерела, правовідносини). Господарське процесуальне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Принципи господарського процесуального права.

Тема 3. Досудове регулювання господарських спорів

Правова регламентація пред'явлення претензії. Строк, порядок і форма пред'явлення претензії. Розгляд претензії. Досудове врегулювання розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів. Наслідки дотримання та порушення досудового порядку врегулювання спорів.

Тема 4. Учасники господарського процесу. Підвідомчість та підсудність у господарському процесі

Склад господарського процесу і суду. Суддя господарського суду. Учасники суду. Підвідомчість та підсудність у ГПП.

Тема 5. Докази в господарському процесі. Судові витрати. Процесуальні строки

Поняття доказування. Поняття та види судових доказів. Обов'язок доказування. Належність і допустимість доказів. Судові витрати. Процесуальні строки.

Тема 6. Позов у господарському процесі. Порухнення провадження

Позовна форма захисту в господарському процесі. Поняття й елементи позову. Забезпечення позову. Порухнення провадження по справі у суді. Повернення позовної заяви. Відмова у прийнятті позовної заяви.

Тема 7. Вирішення спорів у господарському суді

Порядок розгляду справи в засіданні господарського суду. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі. Закінчення провадження по справі без винесення рішення: припинення провадження у справі, залишення позову без розгляду.

Тема 8. Рішення, ухвала, постанова господарського суду

Поняття і види судових актів господарських судів. Сутність і зміст рішення господарського суду. Ухвали господарського суду. Постанова господарського суду.

Тема 9. Провадження в суді апеляційної інстанції

Сутність і значення апеляційного оскарження. Право апеляційного оскарження, його суб'єкти. Об'єкти оскарження в апеляційному порядку. Подання апеляційної скарги (подання). Розгляд справи. Повноваження апеляційної інстанції.

Тема 10. Провадження у суді касаційної інстанції

Сутність касаційного оскарження. Право касаційного оскарження, його суб'єкти та об'єкти. Порухнення процесу перегляду судових рішень у касаційному порядку. Розгляд справ у касаційній інстанції. Повноваження і постанова касаційної інстанції. Перегляд судових рішень Вищого господарського суду України Верховним Судом України.

Тема 11. Провадження за нововиявленими обставинами

Поняття нововиявлених обставин. Перелік нововиявлених обставин. Процесуальний порядок розгляду справ за нововиявленими обставинами.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Господарське право

Семінарське заняття № 1

Тема: Господарські правовідносини та господарське право

1. Предмет регулювання господарського права.
2. Господарські правовідносини, їх ознаки та види.
3. Методи господарського права.
4. Господарське законодавство.

Семінарське заняття № 2

Тема: Регулювання господарською діяльністю

1. Поняття господарської діяльності.
2. Основні напрями економічної політики держави.
3. Засоби державного регулювання господарської діяльності.
4. Особливості управління господарською діяльністю у державному та комунальному секторах економіки.

Семінарське заняття № 3

Тема: Загальна характеристика суб'єктів господарювання

1. Поняття та види суб'єктів господарювання.
2. Утворення суб'єктів господарювання.
3. Припинення суб'єктів господарювання.

Господарський процес

Семінарське заняття № 1

Тема: Правовий стан господарського суду

1. Історія розвитку господарської юрисдикції в Україні.
2. Господарський суд у системі органів правосуддя.
3. Правовий статус судді господарського суду.
4. Право на звернення до господарського суду.

Семінарське заняття № 2

Тема: Поняття господарського процесу та господарського процесуального права

1. Поняття господарського процесу.
2. Стадії господарського процесу.
3. Господарське процесуальне право (предмет, метод, система, джерела, правовідносини).
4. Господарське процесуальне право як юридична наука і навчальна дисципліна.
5. Принципи господарського процесуального права.

Семінарське заняття № 3

Тема: Досудове регулювання господарських спорів

1. Правова регламентація пред'явлення претензії.
2. Строк, порядок і форма пред'явлення претензії.
3. Розгляд претензії.
4. Досудове врегулювання розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів.
5. Наслідки дотримання та порушення досудового порядку врегулювання спорів.

Семінарське заняття № 4

Тема: Учасники господарського процесу. Підвідомчість та підсудність у господарському процесі

1. Склад господарського процесу і суду.
2. Суддя господарського суду.
3. Учасники суду.
4. Підвідомчість та підсудність у ГПП.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Господарські правовідносини, їх ознаки та види.
2. Поняття господарського законодавства.
3. Поняття суб'єкта господарського права та його ознаки.
4. Права та обов'язки суб'єкта господарського права.
5. Поняття підприємства та його ознаки.
6. Колективне підприємство, засноване на власності трудового колективу. Комунальне підприємство засноване на власності відповідної територіальної громади.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

7. Державне підприємство та правовий режим його майна.
8. Поняття казенного підприємства та особливості його створення, управління та припинення діяльності.
9. Створення підприємства.
10. Припинення діяльності підприємства.
11. Поняття та юридичний статус акціонерного товариства.
12. Товариство з обмеженою і додатковою відповідальністю.
13. Повне товариство та особливості ведення його справ.
14. Командитне товариство та його особливі ознаки.
15. Поняття господарського об'єднання підприємств та його ознаки.
16. Господарський договір.
17. Відповідальність у господарському праві.
18. Реформування правосуддя в Україні.
19. Свідки та експерт як засоби доказування у господарському процесі.
20. Судові витрати та процесуальні строки у господарському судочинстві.
21. Позов у господарському провадженні.
22. Підвідомчість та підсудність у господарському судочинстві.
23. Застереження господарського до позову.
24. Повноваження господарських судів різних інстанцій.
25. Суддя як учасник господарського судочинства.
26. Перевірка законності прийняття рішення в апеляційному господарському суді.
27. Касаційна інстанція господарського судочинства.
28. Провадження за нововиявленими обставинами.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Система господарських судів, їх завдання, функції, повноваження.
2. Судовий процес, поняття, предмет. Стадії судового процесу.
3. Принципи судового процесу поняття, класифікація.
4. Організаційно-функціональні принципи судового процесу.
5. Принципи диспозитивності, змагальності, арбітрування в судовому процесі.
6. Принцип законності в судовому процесі, гарантії його реалізації.
7. Підвідомчість справ господарському суду. Поняття, критерії.
8. Підсудність господарських спорів, види підсудності.

9. Поняття, склад, класифікація учасників судового процесу.
10. Процесуальне положення судді в судовому процесі. Відвід судді.
11. Сторони в судовому процесі, їх права та обов'язки. Процесуальна співучасть.
12. Залучення до участі в справі іншого відповідача, заміна неналежного відповідача.
13. Процесуальне правонаступництво, порядок заміни сторони в справі її правонаступником внаслідок реорганізації підприємства, організації.
14. Відновлення та продовження процесуальних строків.
15. Представники в судовому процесі, поняття, види представництва, повноваження представників.
16. Наслідки перебігу процесуального строку. Зупинення строків, переривання строку.
17. Форми участі прокурора в судовому процесі.
18. Поняття позову, його елементи та види.
19. Форма і зміст позовної заяви.
20. Доказування а судовому процесі, поняття, предмет доказування. Факти, що не потребують доказування.
21. Докази в судовому процесі, в судовому процесі.
23. Оцінка доказів в судовому процесі.
24. Державне мито в судовому процесі. Порядок його обчислення, сплати, підстави повернення. Звільнення від сплати держмита.
25. Поняття й склад судових витрат в судовому процесі.
26. Підстави для залишення позову без розгляду.
27. Права господарського суду при прийнятті рішення.
28. Види та процесуальне положення осіб, що сприяють правосуддю в господарському процесі.
29. Умови і порядок застосування досудового врегулювання господарських спорів.
30. Поняття і види актів господарського суду.
31. Підстави і порядок відкладення розгляду справи. Перерва в судовому засіданні.
32. Участь третіх осіб в судовому процесі, їх види, порядок вступу а справу.
33. Наслідки дотримання та порушення досудового врегулювання господарських спорів.
34. Досудове врегулювання розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів.

35. Порядок отримання за задоволеною, претензією визнаної боржником суми.
36. Зупинення провадження у справі та його поновлення.
37. Порядок визначення ціни позову.
38. Порушення провадженні у справі та підготовка справи до судового розгляду.
39. Підстави для відмови арбітражного суду в прийнятті позовної заяви, процесуальні відмови.
40. Повернення позовної заяви без розгляду, підстави, порядок, процесуальні наслідки.
41. Підстави і порядок припинення провадження у справі, його процесуальні наслідки.
42. Стадія судового розгляду справи. Строк розгляду, склад суду, порядок ведення засідання.
43. Порядок прийняття рішення» його оголошення» роз'яснення.
44. Витрати, що пов'язані з розглядом справи. Розподіл судових витрат.
45. Відзив на позовну заяву, його призначення та зміст.
46. Підстави для оскарження актів суду в апеляційному порядку.
47. Умови об'єднання кількох вимог позивача та об'єднання судом кількох позовних заяв або справ.
48. Забезпечення позову, підстави та заходи щодо забезпечення позову. Скасування забезпечення позову.
49. Рішення господарського суду, його зміст. Залежність змісту рішення від категорії справи і результатів її розгляду.
50. Перевірка актів господарського суду в касаційному порядку. Судові акти, що підлягають такій перевірці.
52. Право на звернення про перевірку актів господарського суду в апеляційному порядку. Зміст звернення.
53. Призначення наказу господарського суду. Його зміст. порядок видання. Дублікат наказу.
54. Повноваження господарського суду про здійсненні перегляду рішення, ухвали, постанови за нововиявленими обставинами.
55. Підстави і порядок відстрочки, розстрочки виконання рішення господарського суду, зміни способу та порядку виконання.
56. Процесуальний порядок подання оскарження в порядку.
57. Підстави перегляду актів арбітражного суду за нововиявленими обставинами.
58. Порядок і строки звернення про перегляд актів арбітражного суду за нововиявленими обставинами.

59. Строки та процедура здійснення перевірки акту господарського суду в апеляційному порядку.
62. Цілі стадії виконання рішень господарського суду. Учасники виконавчого провадження.
63. Відповідальність за ухилення від виконання рішення господарського суду.
65. Поворот виконання рішення, постанови господарського суду.
66. Оформлення результатів перевірки рішення, ухвали, постанови .
67. Окрема ухвала в судовому процесі, її призначення.
68. Зустрічний позов, порядок подання, умови прийняття до розгляду.
69. Мирова угода в судовому процесі.
70. Документи, що додаються до позовної заяви.
71. Процесуальний порядок подання позову до господарського суду.
72. Процесуальні наслідки відмови позивача від позову.
73. Інстанції господарських судів, що здійснюють перевірки рішень, ухвал, постанов , їх повноваження.
74. Встановлення та обчислення процесуальних строків.
75. Зупинення процесуальних строків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Господарсько – процесуальне право України. Навч. посіб. / В. Л. Косюк та ін. – К. : Ін Юре, 2009. – 223 с.
2. Господарський процес : Практикум : навч. посіб. / Горевий В.І. – Суми : Університетська книга, 2009. – 283 с.
3. Щербина В.С. Господарське право / В.С.Щербина – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
4. Подцерковний О.П. Господарське право / О.П.Подцерковний, А.В.Смітюх та ін. – Харків : Одиссей, 2010. – 640 с.; Щербина О.В. Правове становище акціонерів за законодавством України / В.С.Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2001.– 160 с.
5. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права. Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.
6. ГПК України. – Х., 2012. – 80 с.
7. ГК України. – К., 2012. – 212 с.
8. Понікаров В.Д. Господарське законодавство. – Х.: Інжек, 2004.

9. Господарське судочинство в Україні: Судова практика. Застосування процесуальних норм / Відп. ред. І.Б. Шицький. К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 354 с.
10. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т — К. : КНЕУ, 2002. – 248с.
11. Кравчук В.М. Стратегія і тактика господарського процесу. Зразки процесуальних документів. – К.: Атіка, 2002. – 350 с.
12. Притика Д. Господарські суди України в умовах судово-правової реформи // Право України, 2004, № 4 – С. 15-22.
13. Костенко Л. Письмові докази в господарському процесі // Юридичний журнал, № 8, 2003, С. 12-15.
14. Притика Д.М., Тітов М.І., Гайворонський В.М. та ін. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. 5-е вид., перероб. та доп. – Харків: Консум, 2005. – 304 с.
15. Степанова Т. Поняття, суть та предмет доведення в господарському процесі // Право України. – 2002. – № 2. – С. 49-52.
16. Хозяйственное процессуальное законодательство Украины / Сост. В. А. Кройтор. Х.: Эспада, 2002. – 148 с.
17. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
18. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 6. – Ст.56.
19. Декрет Кабінету Міністрів від 21-01,93 р. «Про стягнення не внесених у строк податків і неподаткових платежів» // ЗІВ. и 5-Ш.
20. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито». Ст., ст. 2-7. // БЕРУ. № 13-93, Ст. 113.
21. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Ст. ст. 48, 53. // ВВРУ. – № 29-81. – Ст. 281.
22. Закон України «Про виконавче провадження» // ЗІВ. № 31-32 за 1999 рік.
23. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ст. 6. Збірник поточного законодавства. – № 40-99. – С. 4.
24. Закон України «Про державну виконавчу службу» // Урядовий кур'єр від 28.04.98р.
25. Закон України «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності». // ВВРУ. № 21-92, ст. 296.

26. Закон України «Про підприємництво». – Ст. 8. //ВВРУ. – №14-91. – Ст. 168.
27. Закон України «Про підприємства в Україні». – Ст. ст. 6, 22, 34. // ВВРУ. – № 24-91. Ст. 273.
28. Закон України «Про прокуратуру» – //ВВР У. – № 53-91. – Ст. 793; 22-93, Ст. 229; № 50-93, Ст. 474; 34-95, Ст. 268.
29. Закон України «Про судову експертизу» // rada.gov.ua.
30. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. // 3113. – № 40-99.
31. Інструкція № 7 «Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України» / Арбітражний процес. Законодавство та практика застосування. – Харків, 1999. – С. 80-81.
32. Роз'яснення БАС/ від 25.02.92 р. «Про деякі питання практики застосування Арбітражного процесуального кодексу України». Розд. 6-7 // Збірник офіційних документів ЕАСУ.
33. Роз'яснення ВАСУ від 10.12.96 р. «Про судові рішення» // Збірник офіційних документів ВАСУ. – С. 189-190.
34. Роз'яснення ВАСУ від 12.09.96 РЛ «Про деякі питання практики застосування статті 121 Арбітражного процесуального кодексу України» // Збірник офіційних документів ВАСУ. – С. 176-178.
35. Роз'яснення ВАСУ від 19.03.93 р. «Про практику застосування статті 119 Арбітражного процесуального кодексу України»// Збірник офіційний документів ВАСУ. – С. 49-51.
36. Роз'яснення президії ВАС України від 25.02.92 р. «Про деякі питання практики застосування Арбітражного процесуального кодексу України». // Збірник офіційних: документів ВАСУ. – С. 10.
37. Роз'яснення президії ВАС України від 06.02.96 р. «Про деякі питання підвідомчості господарських спорів» // Збірник офіційних документів ВАСУ.
38. Роз'яснення президії ВАСУ від 28.07.94 р. із змінами в ред. від 17.01.96 р.) «Про участь в арбітражному процесі відосoble-них підрозділів юридичних осіб» // Збірник офіційних документів ВАСУ. С. 105.
39. Цивільний кодекс України.
40. Цивільний процесуальний кодекс України.

«Екологічне право»

Людство досягло такого рівня розвитку, коли практично будь яка дія людини спричиняє вплив на навколишнє природне середовище. Це зумовлює існування величезного масиву еколого-правових нормативних актів, які спрямовані на врегулювання і охорону відносин у цій галузі. Застосування екологічного законодавства в умовах екологічної кризи, ринкової економіки є дуже складним завданням і одним з основних, відповідальних напрямів роботи державних органів. Без кваліфікованих спеціалістів у галузі охорони і використання довкілля нам навряд чи справитися з екологічними проблемами. Підготовка юристів повинна стати одним з пріоритетних напрямів у природоохоронній діяльності держави на сучасному етапі. Адже охорона навколишнього природного середовища від різного роду негативних впливів, забезпечення раціонального використання, збереження і відновлення природних об'єктів та ресурсів, охорона і захист екологічних прав та інтересів громадян нині є однією з основних функцій держави. Очевидно, що знання в галузі правової охорони довкілля можна одержати лише в рамках сучасного екологічного права. Тому вивчення тем курсу з екологічного права є важли вим для підготовки спеціалістів в даній сфері.

Метою вивчення дисципліни «Екологічне право» є формування у студентів еколого – правового світогляду, еколого правового мислення, закріплення обхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо кваліфікації еколого правових відносин, захисту екологічних прав людини і громадянина, забезпечення дієвого екологічного пра в порядку.

Завданнями курсу є опанування таких тем курсу, як предмет, метод, система та джерела екологічного права; право власності на природні об'єкти та їх ресурси; право природокористування; правове забезпечення екологічної безпеки; правові засади управління в галузі охорони довкілля; правове регулювання екологічної експертизи; юридична відповідальність за правопорушення у сфері охорони довкілля; правове регулювання охорони атмосферного повітря; правовий режим використання та охорони надр; правовий режим використання та охорони лісів.

Для опанування курсом «Екологічне право» навчальним планом передбачено 72 години. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. Згідно з навчальним планом студентам заочної форми навчання відводиться 10 аудиторних годин,

з яких 6 годин лекційні заняття, 4 години практичні заняття. На лекційний розгляд виносяться теми: «Предмет, метод, система та джерела екологічного права»; «Правове забезпечення екологічної безпеки»; «Правові засади управління в галузі охорони довкілля». На практичних заняттях розглядаються теми «Право власності на природні об'єкти та їх ресурси, «Право природокористування»; «Правове регулювання охорони атмосферного повітря».

Теми і питання практичних занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використання не лише основної літератури, яка складається з підручників та базових нормативно-правових актів, але й спеціальної літератури, зокрема науково практичних коментарів Цивільного, Господарського, Кримінального, Кодексу України про адміністративні правопорушення кодексів, практики господарських, адміністративних судів, спеціальних досліджень проблемних аспектів охорони довкілля у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях. По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що виникають зі змісту завдання. Безпосередньо на заняттях студент повинен брати участь в обговоренні вирішених студентами завдань, висловлюючи свою думку з проблемних питань.

Опанувавши курс студент повинен знати: стан основних проблем науки екологічного права; поняття права власності на природні ресурси та права природокористування; поняття змісту норм, що стосується правового забезпечення екологічної безпеки; систему органів управління в галузі охорони довкілля; правове регулювання проведення екологічної експертизи; правову основу охорону атмосферного повітря; юридичний зміст відповідальності за порушення норм екологічного законодавства та забезпечення правового режиму щодо використання і охорони природних об'єктів.

Студент повинен уміти: правильно тлумачити та застосовувати норми екологічного законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю; використовувати дані науки екологічного права для вирішення професійних завдань; знати основні напрямки проведення екологічної реформи; аргументувати власну точку зору при прийнятті рішення за конкретним завданням; складати проекти відповідних процесуальних документів в сфері охорони та захисту екологічних прав та інтересів громадян.

Засвоєння студентами курсу «Екологічне право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю. Поточний контроль

здійснюється по кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складанню вдома конспекту завдань, які завдавались, організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії. Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та у формі заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Предмет, метод, система та джерела екологічного права

Поняття, предмет і методи екологічного права. Система екологічного права. Співвідношення екологічного права з іншими галузями права. Поняття і класифікація норм екологічного права. Об'єкти та принципи екологічного права. Поняття джерел екологічного права та їхня класифікація. Конституція України як джерело екологічного права. Закони як джерела екологічного права. Підзаконні нормативно правові акти в системі джерел екологічного права.

Тема 2. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси.

Право природокористування

Поняття та особливості права власності на природні об'єкти та їх ресурси. Загальна характеристика відносин власності на природні об'єкти та їх ресурси. Поняття, принципи та види права природокористування. Поняття права загального та спеціального природокористування. Підстави виникнення і припинення відносин природокористування.

Тема 3. Правове забезпечення екологічної безпеки

Поняття екологічної безпеки. Правові вимоги щодо забезпечення екологічної безпеки при розміщенні, проектуванні, будівництві, реконструкції, введення в дію та експлуатацію підприємств, споруд та інших об'єктів. Правові вимоги щодо екологічної безпеки продукції. Правове регулювання поведінки з відходами. Правове забезпечення радіаційної безпеки. Правовий захист населення від шуму. Правове регулювання відносин, щодо виникають у зв'язку з надзвичайними екологічними ситуаціями. Правове регулювання безпечного використання генетично модифікованих продуктів.

Тема 4. Правові засади управління в галузі охорони довкілля

Загальна характеристика управління в галузі охорони довкілля. Система та повноваження органів управління в галузі охорони

довкілля. Функції управління в галузі охорони довкілля. Стандартизація і нормування у галузі охорони довкілля. Екологічний моніторинг. Екологічний контроль. Громадське управління в галузі охорони довкілля.

Тема 5. Правове регулювання екологічної експертизи

Поняття, мета види екологічної експертизи. Державне регулювання та управління в галузі екологічної експертизи. Статус експерта екологічної експерттизи. Права та обов'язки замовників екологічної експертизи. Порядок проведення екологічної експертизи. Фінансування екологічної експертизи. Відповідальність за порушення законодавства про екологічну експертизу.

Тема 6. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері охорони довкілля

Загальна характеристика юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони довкілля. Екологічне правопорушення: поняття, особливості та його склад. Види юридичної відповідальності та санкції за екологічні правопорушення.

Тема 7. Правове регулювання охорони атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони. Основні правила охорони атмосферного повітря. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря. Контроль за охороною атмосферного повітря. Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони атмосферного повітря.

Тема 8. Правовий режим використання та охорони надр

Надра як об'єкт правової охорони і використання. Право користування надрами та його види. Підстави та порядок виникнення і припинення права користування надрами. Заходи по охороні надр. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Тема 9. Правовий режим використання та охорони лісів.

Ліс як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Основні категорії лісів. Право власності на ліси в Україні. Право користування лісами. Плата за використання лісових ресурсів та користування ділянками лісового фонду. Державний облік лісового фонду. Правова охорона лісів. Відповідальність за порушення лісового законодавства.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Право власності на природні об'єкти та їх ресурси.

Право природокористування

1. Поняття та особливості права власності на природні об'єкти та їх ресурси.
2. Суб'єкти права власності на природні ресурси та їх повноваження.
3. Форми власності на природні ресурси.
4. Об'єкти, що належить до кожної з форм власності.
5. Підстави та особливості набуття права власності на природні ресурси.
6. Поняття, принципи права природокористування.
7. Право загального та спеціального природокористування.
8. Підстави виникнення і припинення відносин природокористування.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. На основні аналізу відповідних розділів поресурсових кодексів і законів визначте в яких з них застосовується термін «використання», а в яких «користування».
2. На основні окремих нормативно правових актів природноресурсового характеру дайте перелік різновидів користування лісами, водами, об'єктами тваринного та рослинного світу.
3. У чому полягає суть і відмінність загального і спеціального природоко ристування.
4. Визначте поняття і елементи відносин природокористування.
5. Систематизуйте положення поресурсових кодексів і законів та встановіть для яких видів природних ресурсів законодавство передбачає загальне природокористування.
6. За якими критеріями можна класифікувати право природокористування.
7. Які принципи лежать в основі здійснення природокористування.
8. Право користування загальнопоширеними корисними копалинами є первинним чи вторинним правом природокористування.

9. Чи можна вважати, що земельні сервітути належать до спеціального природокористування.

10. Чи може право користування об'єктами тваринного світу бути постійним.

Задача 1.

Співробітниками Державної екологічної інспекції з охорони Азовського моря затримано групу осіб – мешканців м. Бердянська, які на одному із островів неподалік східного узбережжя моря здійснювали заготівлю піску та глини, що використовувались для виготовлення сувенірної продукції. Інспекцією подано позов до суду про відшкодування заподіяних незаконним видобуванням корисних копалин–власності держави, збитків, проти якого особи заперечили, вказавши, що їх діяльність здійснювалась за межами територіальних вод, а тому видобуті ними корисні копалини не є власністю України.

Завдання. Визначити види правовідносин, що виникли. Які особливості права власності на природні ресурси виключної (морської) економічної зони?

Чи правомірні дії інспекції? Чи обґрунтовані заперечення на поданий позов?

Задача 2.

До ботанічного саду імені академіка Фока звернулись представники науково дослідного підприємства «Юг» (м. Сочі, РФ) з пропозицією здійснити обмін саджанців пірамідальної тополі на саджанці сакури, для чого укласти відповідний договір. У відповіді директора ботанічного саду зазначалось, що пропозиція є цікавою, однак потребує додаткового вивчення з огляду на наступне. Майно ботсаду, в тому числі – всі дерева та їх саджанці, є державною власністю, здійснювати розпорядження яким ботсад самостійно, без узгодження із Кабміном України та Мінприроди України, не має права.

Для уточнення процедури укладення договору міни директор ботсаду звернувся за роз'ясненням до юридичної служби Кабміну України.

Завдання. Визначити види правовідносин, що виникли. Які особливості права власності на природні ресурси ботанічних садів передбачені чинним законодавством? Яка відповідь має бути надана директору ботсаду?

Вирішити справу.

Семінарське заняття № 2

Тема: Правове регулювання охорони атмосферного повітря

1. Законодавство України про охорону атмосферного повітря та його значення.
2. Стандартизація і нормування в галузі охорони і використання атмосферного повітря.
3. Нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря.
4. Заходи щодо охорони атмосферного повітря.
5. Регулювання відносин в галузі охорони і використання атмосферного повітря.
6. Контроль у галузі охорони і використання атмосферного повітря.
7. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
8. Підприємства м. Черкаси, що порушують законодавство про охорону атмосферного повітря.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Визначте систему екологічних нормативів в галузі охорони атмосферного повітря. Назвіть які органи розробляють і встановлюють нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.
2. Які заходи включені в зміст охорони атмосферного повітря?
3. Які вимоги та заходи охорони атмосферного повітря в межах населених пунктів встановлені законодавством України.

Задача 1.

Під час оцінювання викидів забруднюючих речовин шляхом безпосередніх замірів, зокрема перевірки дотримання дозволу на викид забруднюючих речовин, спеціалістами Державного управління екологічної інспекції у Черкаській області на двох джерелах виробничого об'єднання були виявлені викиди в атмосферу двоокису азоту, який перевищує найбільш допустиму концентрацію забруднюючих речовин. Було поставлено питання про припинення робіт декількох цехів. Крім того, необхідно провести ряд заходів щодо усунення недоліків, в тому числі привести у відповідність з встановленими нормативами кількість викидів на двох джерелах.

Завдання: Підготуйте висновок зі справи. Як визначаються нормативи найбільш допустимих викидів в атмосферне повітря і який орган надає дозвіл на ці викиди? В чому полягає порушення нормативів найбільш допустимої концентрації забруднюючих речовин

в атмосфері? Чи можливо притягти до відповідальності посадових осіб виробничого об'єднання?

Задача 2.

Лісгосп подав позов на металургійний завод про відшкодування збитків, заподіяних в результаті загибелі 45 га лісу. Причиною знищення лісового масиву були заводські викиди фтористих сполук в атмосферне повітря, які в декілька разів перевищували найбільш допустимі концентрації. Представник заводу в господарському суді стверджував, що завод являється основним підприємством, яке добре обладнано газоочисними спорудами, що експлуатуються в повному обсязі згідно з проектом. Господарський суд, посилаючись на ст. 45 Закону «Про охорону атмосферного повітря», стверджував, що завод перевищував нормативи викидів забруднюючих речовин в атмосферу і діяльність заводу становить собою підвищену небезпеку для навколишнього середовища, тому він повинен понести відповідальність згідно ст. 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Завдання: Проаналізуйте доводи сторін і рішення судді. Чи можливо задовольнити позов лісгоспу якщо затверджена технологія виробництва суперечить встановленим нормам використання повітряного басейну? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 3.

Внаслідок технологічної недосконалості пиловловлювача на міській ТЕЦ в атмосферу щоденно викидається більш ніж 50 тон попелу. Реконструкція цих споруд із за відсутності проекту не ведеться. За перше півріччя року залишилось невиконаними більшість вказівок органів контролю з охорони атмосферного повітря. Спеціалісти дали висновок, що має місце значне перебільшення найбільш допустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосфері міста згідно з нормативами найбільш допустимих викидів. Директор пояснив, що для ТЕЦ поки не встановлені нормативи найбільш допустимих викидів, які впливають на атмосферне повітря. Державна екологічна інспекція поставила питання про тимчасову зупинку роботи міської ТЕЦ.

Завдання: Підготуйте письмовий висновок за цією справою. На які органи покладається контроль за станом якості атмосферного повітря? Назвіть основні права і обов'язки органів державного контролю за станом атмосферного повітря.

Задача 4.

Об'єднання «Вторцветмет» систематично грубо порушує законодавство про охорону атмосферного повітря, зокрема, воно викидає в повітря щоденно 1000 тон пилу й газів, до складу яких входить окис вуглеводу, двоокис азоту і різні сполуки свинцю, що значно підвищує найбільш допустимі разові концентрації забруднюючих атмосферне повітря речовин. Внаслідок забруднення в колективному сільськогосподарському підприємстві, яке розташовано поблизу об'єднання знищені плодіві дерева на площі 10 га загальною вартістю 108 млн. грн. На цю ж суму в господарський суд підприємством був поданий позов на об'єднання. Крім того, державним управлінням екологічної безпеки була нарахована плата за забруднення атмосферного повітря згідно встановлених норм у 3 кратному розмірі за перебільшення рівня забруднення атмосферного повітря. Об'єднання не протестує проти позову сільськогосподарського підприємства, але не погоджується з виплатою нарахованої державним управлінням екологічної безпеки плати.

Завдання: На скільки обґрунтовані доводи об'єднання? Дайте письмовий висновок.

Задача 5.

Група мешканців міста Черкаси звернулась до прокурора міста з проханням роз'яснити наступні питання:

1. Чи передбачені законодавством заходи з попередження шумів, створюваних автомобільним транспортом, шляхом подачі сигналів без будь якої необхідності?

2. Чи можна адміністрації аеропорту направити розпорядження про розробку заходів щодо зниження звукових коливань під час зльотів чи посадок літаків?

3. Чи передбачені заходи боротьби з побутовим шумом у квартирах, створюваним радіоприймачами у пізній час?

4. Чи передбачені законодавством заходи відповідальності за шкідливий вплив фізичних та біологічних факторів на атмосферне повітря?

Завдання: Підготуйте письмову консультацію з цих питань.

Задача 6.

Лабораторними дослідженнями встановлено зростання негативного впливу на повітряний басейн міста Черкаси викидів вихлопних газів автотранспорту. В той же час стало відомо, що

контроль за наявністю окису вуглецю вихлопних газів протягом кварталу поточного року не здійснювався уповноваженими органами. В результаті чого значно збільшилися допустимі нормативи концентрації окису вуглецю в атмосферному повітрі.

Завдання: Дайте висновок по цій справі. Назвіть заходи, які необхідно провести з метою зниження рівня забрудненості атмосферного повітря вихлоп ними газами автотранспортних засобів.

Задача 7.

Житель міста Сміла звернувся до суду із заявою до заводу «Богатир» про відшкодування збитків, заподіяних його здоров'ю шкідливими викидами, внаслідок яких він захворів на астму. Суд відмовив у прийомі позовної заяви, вказавши, що до заяви необхідно додати документи, які б підтверджували причинний зв'язок між діяльністю заводу і захворюванням потерпілого.

Завдання: Чи правомірне рішення суду? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 1.

Завдання 1(А).

1.Участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороні довкілля.

2.Податкова інспекція звернулася до районного суду із заявою про стягнення зборів із гр. Бойка за використання ним водних ресурсів і загальнопоширених корисних копалин. У суді Бойко пояснив, що на земельній ділянці, яка ви ділена йому і передана для ведення фермерського господарства, міститься ставок, який він використовує для напування худоби, є також запас глини, гравію та піску, який він використовував для будівництва господарських споруд та шляхів. Такі ресурси, на його думку, він має право використовувати безоплатно, враховуючи, що періодично і вчасно вносить земельний податок передбачений законодавством за передану в його користування власність, землю.

Питання: 1. Дати аналіз основних екологічних обов'язків громадян виходячи із змісту справи. 2. Чи правомірні дії податкової інспекції? 3. Які порушення законодавства мали місце? Яке рішення має прийняти суд. Дайте аргумен товану відповідь.

Завдання 1(К).

1.Правова охорона атмосферного повітря.

2.Гр. Криклиненко С.Ю. на орендованій присадибній ділянці розпочав розведення квітів з метою їх подальшої реалізації на місцевому ринку та поставки до магазинів квітів в міста Донецької області. Для зменшення строків зростання квітів Криклиненко використовував зрошувальну систему, яку орендував у сусіда. Постановою інспектора Держспоживстандарту Криклиненко було заборонено здійснювати реалізацію квітів на ринках області у зв'язку із виявленим перевищенням вмісту хімічних речовин у них. Криклиненко оскаржив постанову інспектора в судовому порядку, вказавши, що (1) інспектор не має права виносити подібні постанови, (2) вміст хімічних речовин міг бути перевищений через те, що їх залишки або залишились в орендованій зрошувальній системі при її використанні сусідом, або залишились в землі після її використання попереднім користувачем, за що Криклиненко, як особа, яка не є власником земельної ділянки ні системи, відповідальності не несе.

Питання: 1. Визначити види правовідносин, що виникли, виходячи із змісту задачі. 2. Надати правову оцінку діям інспектора Держспоживстандарту та гр. Криклиненка С.Ю. Дайте письмову відповідь на поставлені запитання.

Завдання 1(Ч).

1.Об'єкти , субєкти та види екологічної безпеки.

2. В процесі перевірки стану використання і відтворення охорони і захисту лісів інспектором державної лісової охорони були виявлені наступні факти: лісозаготівельні організації збільшили вирубки розрахункових хвойних лісосік; для вирубки передбачались насадження, які не досягли зрілого віку; на лісосіках залишається деревина, яка знищує підріст. Згідно обґрунтування інспектора дані дії являються порушенням лісового законодавства.

Проаналізуйте ситуацію. Якими нормативно-правовими актами слід керуватися у даному випадку? Що таке розрахункова лісосіка? Які міри відповідальності можуть бути застосовані за допущені порушення? Вирішіть справу.

Варіант 2.

Завдання 1(Б).

1.Види відповідальності за екологічні правопорушення.

2. Громадяни України Посунько, Ковальчук та Садовий під час перебування за кордоном домовились із закордонною фірмою «Лайка» про закупівлю партії харчових продуктів із простроченим терміном

придатності, заборонених до вжитку косметичних засобів, відходів дріжджового та спиртового виробництва, фітофармацевтичних препаратів, що містять пестициди.

Указані матеріали, засоби і препарати вони таємно перевезли через кордон, реалізували на місцевому ринку за зниженими цінами, а фітофармацевтичні препарати продали селянській спілці «Гром» та фермеру Олексенко П. В.

Унаслідок масового отруєння громадян було порушено кримінальну справу, за наслідками розслідування якої дії зазначених громадян були кваліфіковані за відповідними статтями ККУ і матеріали направлені до суду. У той же час в інтересах потерпілих прокурор подав позов на винних осіб про відшкодування заподіяної шкоди покупцям та селянській спілці, згідно до закону.

Питання: 1. Кваліфікуйте дії зазначених громадян. 2. Вирішіть, яка відповідь дальність передбачена за вказані порушення. 3. Зробіть власний правовий висновок по справі. Підготуйте письмову відповідь.

Завдання 1(Р).

1. Права та обов'язки лісокористувачів.

2. Під час оцінювання викидів забруднюючих речовин шляхом безпосередніх замірів, зокрема перевірки дотримання дозволу на викид забруднюючих речовин, спеціалістами управління екологічної інспекції у Черкаській області на двох джерелах виробничого об'єднання були виявлені викиди в атмосферу двоокису азоту, який перевищує найбільш допустиму концентрацію забруднюючих речовин. Було поставлено питання про припинення робіт декількох цехів. Крім того, необхідно провести ряд заходів щодо усунення недоліків, в тому числі привести у відповідність з встановленими нормативами кількість викидів на двох джерелах.

Підготуйте висновок зі справи. Як визначаються нормативи найбільш допустимих викидів в атмосферне повітря і який орган надає дозвіл на ці викиди? В чому полягає порушення нормативів найбільш допустимої концентрації забруднюючих речовин в атмосфері? Чи можливо притягти до відповідальності посадових осіб виробничого об'єднання?

Завдання 1(Ш).

1. Поняття та види екологічних прав громадян України, їх гарантії та захист.

2. Члени громадської організації «Чисте повітря» і громадяни Пасічний та Коваль звернулися до міської Ради з вимогою прийняття рішення про припинення діяльності металургійного комбінату, яка є екологічно шкідливою і тим самим порушує їх право на безпечне для життя й здоров'я навколишнє природне середовище. На обґрунтування висунутих вимог у зверненні наводилися факти викидів забруднюючих речовин, скидів, які мали місце та які значно перевищували нормативи екологічної безпеки, скидів комбінатом неочищених стічних вод у закриті водойми; відмічалось, що почастишали захворювання населення, котре проживає поблизу комбінату, про що є підтвердження висновків санітарного нагляду й місцевого лікувального закладу. Міська рада відмовила у позитивному розв'язанні питання, посилаючись на те, що прийняття такого рішення не входить до її повноважень.

Питання: 1. Чи допущені в даному випадку порушення екологічних прав громадян? 2. Який юридичний захист екологічних прав громадян передбачає чинне законодавство? 3. Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку? Дайте висновок про законність та обґрунтованість даного рішення.

Варіант 3.

Завдання 1(В).

1. Правовий режим надр.

2. Під час перевірки додержання екологічного законодавства на виробничій фірмі «Шкіра» інспектор з охорони навколишнього середовища встановив факт порушення порядку введення в експлуатацію цеху з очищення неочищених відходів виробництва, запровадження технологічних ліній, що потребують застосування особливо токсичних дубильних речовин для обробки шкіряних матеріалів. Інспектор виніс постанову про притягнення до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу виконавчого директора та головного технолога підприємства. Вказані посадові особи оскаржили цю постанову до суду, зазначивши при цьому, що чинне законодавство не допускає подвійного накладення адміністративного штрафу. Адже три місяці тому на них вже було накладене адміністративне стягнення працівниками головного управління архітектурою міста. Крім цього, вони просили суд винести рішення про відшкодування їм моральної шкоди внаслідок незаконних дій інспектора з охорони навколишнього природного середовища.

Інспектор подав зустрічний позов про припинення діяльності виробничої фірми «Шкіра».

Питання: 1. Чи правомірні дії інспектора? 2. Вирішіть, яка відповідальність передбачена за вказані правопорушення. 3. Визначте загальні підстави притягнення до адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення.

Дайте відповідь на поставлені запитання, посилаючись на правові норми.

Завдання 1(С).

1. Поняття та сутність управління природокористуванням.

2. З метою уточнити кількісний склад тваринного світу в південній частині степового заповідника працівники державного екологічного упра вління області використали швидкохідні сучасні спортивні автомобілі. Використання цих технічних автотранспортних засобів призвело до порушення режиму мешкання тварин, а від надмірного гоніння тварин по степу 24 серед них загинуло. Дирекція заповідника звернулася до держекоуправління області з проханням виділити 270 тисяч гривень з позабюджетних коштів для покриття заподіяних заповіднику збитків. Начальник управління у своїй відповіді пояснив, що витрачання позабюджетних коштів на вказані цілі не передбачено, а тому рекомендував дирекції заповідника списати ці втрати, як на проведення планових відстрілів тварин у наукових цілях. Дирекція заповідника звернулася з позовом до суду про відшкодування заподіяних збитків працівниками держекоуправління. Визначте коло суспільних правовідносин, що мають місце у даному випадку. Охарактеризуйте який встановлений законодавством України порядок ведення кадастру тваринного світу. Як вирішити справу.

Завдання 1(Щ).

1. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

2. Громадянин Матвієнко на належній йому ділянці розпочав будівництво колодязя, маючи на меті використовувати підземні води для побутових і господарських потреб за допомогою спеціального технічного приладу (відцентрового насоса). Під час проведення вказаних робіт його відвідав інспектор територіальної інспекції гірничого нагляду, який, перевібивши умови та характер проведення робіт, виніс постанову про їх припинення і наклав на Міщенко

адміністративний штраф у розмірі 100 грн., зазначивши, що останній порушив вимоги чинного законодавства. Матвієнко оскаржив цю постанову до суду з вимогою усунення перешкод у користуванні природними ресурсами та стягнення збитків, заподіяних йому незаконним рішенням.

Питання: 1.Окресліть коло суспільних праввідносин, що склалися. 2. Дайте правову оцінку діям сторін. 3. Чи передбачена відповідальність за дії гр.Матвієнко? Як вирішити справу?

Варіант 4.

Завдання 1(Г).

1.Функції управління в галузі екологічного права.

2.Комплексною перевіркою додержання законодавства про використання та охорону надр працівниками Мінприроди встановлено, що на ведення робіт із геологічного вивчення надр та дослідно промислового розроблення родовища корисних копалин загальнодержавного значення укладено контракт із фірмою. Однак фірма здійснює зазначені види діяльності за відсутності спеціальної ліцензії; проводить будівництво площ залягання цих копалин без наявних проектної кошторисної документації, необхідних дозволів на виконання вказаних робіт та гранично геологічного обґрунтування забудови.

Представники фірми у процесі перевірки дали пояснення, вказавши, що вони зводять переважно будівлі із склометалевих збірних конструкцій, які після виконання робіт із видобування корисних копалин підлягають знесенню, про що відомо територіальному органу гірничого нагляду. Вони перерахували на рахунок територіального органу гірничого нагляду кошти. За наслідками перевірки додержання законодавства про використання та охорону надр на відповідальних осіб іноземної фірми було накладено адміністративні штрафи у розмірі 900 грн. і передано до прокуратури матеріали про порушення кримінальної справи на керівників територіальних органів геологічного контролю і гірничого нагляду, оскільки в їх діях є порушення норм ККУ.

Питання: 1.Окресліть коло суспільних відносин. 2.Надайте юридичну оцінку з ситуації. 3. Прокоментуйте законність прийнятого рішення. Вирішіть справу по суті викладених обставин.

Завдання 1(Т).

1.Юридична відповідальність за правопорушення в галузі екологічної безпеки.

2.Працівники КСП «Руська Поляна» Івашов і Карпенко систематично здій снювали випас худоби на землях Білозірського лісгоспу. Старший інженер лісгоспу оштрафував кожного з них на 10 мінімальних заробітних плат. Івашов і Карпенко, вважаючи що старший інженер перевищив свої повноваження, звернулися до суду.

Питання: Які порушення законодавства мали місце? Дайте правову оцінку ситуації. Яке рішення має прийняти суд? Який порядок накладення адміністративного стягнення за порушення лісового законодавства передбачений у кодексі? Дайте письмову відповідь на поставлені запитання.

Завдання 1(Ю).

1.Державні органи, які здійснюють управління природокористуванням.

2.Громадяни К. і П. звернулися з клопотанням до міської ради про надання їм у користування рибогосподарської водойми (ставка) для здійснення діяльності по розведенню риб. Міська рада відмовила їм у задоволенні клопотання, вважаючи, що розв'язання цього питання належить не до її повноважень, а до відповідних органів рибоохорони. Указані матеріали ці громадяни передали до басейнових органів рибоохорони, але й вони відмовили у задоволенні клопотання, зазначивши, що для вказаної форми діяльності рибогосподарські водойми ними не надаються. Вони уповноважені лише на надання дозволу для спеціального використання водяних живих організмів. Отримавши відповідні дозволи, громадяни К. і П. розпочали здійснювати промислове рибальство, що стало підставою для скасування органами рибоохорони виданих дозволів та накладення на них адміністративних штрафів у розмірі 600 гривень. Зазначені дії органів рибоохорони ці громадяни оскаржили усудовому порядку, мотивуючи тим, що їх дії були законними.

Питання: 1.Дайте характеристику виду спеціального використання водних живих ресурсів. 2.Проаналізуйте ситуацію і надайте письмову відповідь.

Варіант 5.

Завдання 1(Д).

1. Джерела екологічного права та їх класифікація.

2. Перевіркою стану лісів, розташованих в зоні впливу хімічного підприємства, встановлено постійне висихання навколишніх лісів. Ліси висихають в радіусі 10 км навколо міста, в радіусі 20 км помітно пошкоджені крони дерев. Експертиза показала, що висихання лісу відбувається внаслідок забруднення дерев відходами хімічного виробництва. Державною екологічною інспекцією були виявлені несправності в роботі газоочисних споруд. Органи лісового господарства пред'явили позов заводу з вимогою про компенсацію заподіяної шкоди і поставили питання про припинення робіт підприємства до усунення зазначених недоліків, а також про притягнення до відповідальності винних осіб.

Питання: 1. Яка відповідальність за дані правопорушення передбачена діючим законодавством? 2. Який порядок припинення діяльності підприємств, які негативно впливають на навколишнє середовище? Вирішіть справу.

Завдання 1(У).

1. Державний моніторинг навколишнього природного середовища.

2. Під час перевірки дотримання екологічного законодавства працівники державного управління екологічної інспекції Черкаської області встановили факт самовільного видобування корисних копалин місцевого значення товариством з обмеженою відповідальністю «Еколіт». Працівники правління товариства пояснили, що в їх діяльності немає порушень екологічного законодавства. Здійснюють свою діяльність згідно із статутом, що дозволяє їм видобувати загальнопоширені корисні копалини (пісок, каолін тощо) для виготовлення паст для чищення побутових виробів та виробництва деяких будівельних матеріалів. Земельну ділянку використовують на підставі договору оренди, укладеного з районною державною адміністрацією для заняття підприємницькою діяльністю. У межах цих земель використовують вказані корисні копалини, що дозволяється земельним та гірничим законодавством у порядку загального природокористування. Старший державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища, вважаючи, що таке використання природних ресурсів є незаконним, виніс постанову про накладення адміністративного штрафу на правління товариства та

про призупинення його діяльності до отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин. Вказані дії старшого державного інспектора правлінням оскаржено до районного суду.

Питання: 1. Надайте аргументовану відповідь, чи були порушені вимоги законодавства. 2. Чи підлягає скарга задоволенню? 3. Яке рішення має прийняти суд? Вирішіть справу.

Завдання 1(Я).

1. Поняття державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

2. В мисливських угіддях, розташованих на землях колективного сільськогосподарського підприємства, внаслідок недбалого зберігання мінеральних добрив, загинув дикий кабан з виводком із п'яти поросят. Причина загибелі отруєння добривами, яка була підтверджена висновком ветеринарної експертизи. Колективне сільськогосподарське підприємство відмовилося задовольнити пред'явлену йому позовну вимогу, пояснюючи це тим, що проягом декількох років дикі кабани наносять значну шкоду сільськогосподарським культурам, однак дирекція колективного сільськогосподарського підприємства не пред'явила мисливському господарству вимог щодо відшкодування шкоди.

Питання: 1. Дайте правову оцінку ситуації та надайте аргументовану відповідь, чи були порушені вимоги законодавства? 2. Як слід вирішити справу?

Варіант 6.

Завдання 1(Е).

1. Державний облік у галузі природокористування й охорони навколишнього природного середовища. Ведення державних кадастрів природних ресурсів.

2. У зв'язку з наданням земельної ділянки для організації садівничого товариства «Садочок», його правління звернулося до районної адміністрації, яка приймала вказане рішення, з клопотанням виділити земельну ділянку для облаштування тимчасової зупинки електропоїзда місцевого сполучення. Таке клопотання було задоволено, і правління уклало угоду з місцевими будівельниками для зведення згаданої зупинки. Начальник відділення залізниці, дізнавшись про початок роботи, своїм наказом заборонив використовувати смуги відводу залізниці для вказаної мети, вважаючи, що в межах земель залізниці будь які роботи та використання земель

має здійснюватися виключно за розпорядженням органів залізничного транспорту. Райдержадміністрація оскаржила вказаний наказ у прокуратуру району, вважаючи його незаконним.

Питання: 1. Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Якими галузями права регулюються ці правовідносини? 2. Висвітліть особливості правового режиму спірної земельної ділянки. 3. Вирішіть справу, посилаючись на правові норми та підготуйте обґрунтовану письмову відповідь.

Завдання 1(Є).

1. Надра як об'єкт охорони та використання.

2. За наслідками незалежної громадської екологічної експертизи було встановлено, що в районі склалася катастрофічна екологічна обстановка, яка вимагає прийняття невідкладних заходів щодо оздоровлення навколишнього середовища. У висновку екологічної експертизи, зокрема, відзначалось, що викиди в атмосферне повітря тільки від стаціонарних джерел у минулому році становили 190 тис. тони, з яких 110 тис. тони складає сірчистий ангідрид, 14 тис. тони окисли азоту, 66 тис. тони окисли вуглецю. Особливу екологічну небезпеку для жителів і особливо для дітей становить свинцево-цинковий комбінат, який за рік викинув близько 3 тис. тони газоподібних і рідких речовин. Голова комплексної екологічної експертизи академік Ващенко К. направив висновок експертизи в обласну газету для опублікування і вжиття відповідними органами необхідних заходів щодо підприємств забруднювачів навколишнього природного середовища. В публікації поданих матеріалів йому було відмовлено на тій підставі, що газета друкує лише дані офіційних органів екологічного контролю. Валуєв звернувся до суду.

Питання: 1. Надайте аргументовану відповідь, чи були порушені вимоги законодавства? 2. Чи підлягає позов задоволенню? 3. Як вирішити цю справу. Підготуйте письмову відповідь, якими нормативними актами слід керуватися.

Завдання 1(Ф).

1. Державний екологічний контроль.

2. При спорудженні водозабірної свердловини на землях сільськогосподарського підприємства були виявлені запаси питної води, яка має цілющі властивості. Сільськогосподарське підприємство прорубало в цьому водоносному горизонті дві свердловини й організувало подачу мінеральної води на свій консервний завод, який

використовував її в технічних цілях. Райдержадміністрація заборонила використання мінеральної води.

Питання: 1. Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли? 2. Нормами якої галузі регулюються дані правовідносини? 3. Який порядок оскарження заборони? Зробіть письмовий правовий аналіз спору. Вирішіть справу.

Варіант 7.

Завдання 1(Н).

1. Поняття економіко правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

2. У процесі будівництва комбінату біопрепаратів ініціативна група громадян на чолі з біологом Степаненко звернулася до місцевої державної адміністрації з пропозицією провести громадську екологічну експертизу матеріалів розміщення зазначеного об'єкта, враховуючи, що його експлуатація може суттєво погіршити екологічну обстановку в регіоні та викликати непередбачені генетичні наслідки у населення, яке проживає на цій території. Місцева державна адміністрація відмовила у їх проханні, посилаючись на ту обставину, що за проектом даного будівництва вже проводилася державна екологічна експертиза і тому немає потреби у проведенні громадської екологічної експертизи.

Питання: 1. Дайте юридичну оцінку ситуації. Чи є правомірною відмова державної адміністрації? Дайте письмову відповідь на запитання.

Завдання 1(Х).

1. Методи права довкілля та способи регулювання екологічних відносин.

2. Під час будівництва споруд були установлені два пояси санітарної охорони водопроводів. У зв'язку з гострою нестачею вільних земель міськводоканал спорудив на території, що відноситься до першого поясу зони санітарної охорони, авторемонтну майстерню зі складом пально мастильних матеріалів. Райдержадміністрація, вважаючи дії міськводоканалу порушенням правил користування водами, анулювала дозвіл на спеціальне водокористування.

Питання: 1. Чи правомірне рішення райдержадміністрації?
2. Якими нормативними актами слід користуватися в даному випадку? Як вирішити справу?

Варіант 8.

Завдання 1(І).

1. Екологічні вимоги до використання атомної енергії та забезпечення радіаційної безпеки

2. В мисливських угіддях лісгоспу був затриманий гр. Шадура. При цьому було встановлено, що він протягом кількох років добув 40 вовчат, за що систематично отримував винагороду від мисливського товариства. Дома в нього утримувались в неволі косуля, чорна лелека, сірий журавель та вухастий їжак. В своїх поясненнях Шадура заявив, що не вважає свої дії браконьерством, тому що, по перше, «Положення про мисливське господарство в Україні» дозволяє знищувати вовків протягом всього року, всіма засобами. По друге, тварини, що знаходяться у нього вдома, не відносяться до мисливських видів і тому претензії до нього він вважає безпідставними, і, по третє, відповідно до закону «Про тваринний світ» він не має на них права приватної власності. Те, що деякі тварини занесені в Червону Книгу України, він не знав.

Питання: 1. Які порушення законодавства були здійснені. 2. Яка передбачена відповідальність за завдану шкоду? 3. Дайте правову оцінку діям гр. Шадури. Вирішіть справу.

Завдання 1(Ж).

1. Вимоги екологічної безпеки до продукції сільськогосподарського виробництва та продуктів харчування.

2. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року визначають першопричини екологічних проблем України.

Питання: Назвіть їх та розкрийте зміст кожної?

Завдання 1(Ц)

1. Екологічний аудит, основні його завдання.

2. Гр. Мамонов, який раніше працював гірничим майстром вугледобувної шахти «Україна», вирішив зайнятися підприємницькою діяльністю по виду буванню корисних копалин (пісок, глина, гравій). Для цього він звернувся до районної Ради за місцем проживання з заявою про реєстрацію його як приватного підприємця. В наданні ліцензії йому було відмовлено на тій підставі, що громадяни можуть видобувати корисні копалини лише для своїх господарських і побутових потреб. Мамонов не погодився з рішенням районної Ради і звернувся до суду.

Питання: 1. Яке рішення має прийняти суд? 2. Який порядок надання надр у користування громадянам України передбачений законодавством? Як вирішити справу?

Варіант 9.

Завдання 1(З).

1. Джерела порушення екологічної безпеки 21 століття та їх характеристика.

2. 2 лютого п.р. Петренко і Шевченко, одержавши в мисливському господарстві відстрілювальну картку для полювання на зайців в угіддях іншого господарства відстрілили трьох косуль. Спроби отримати ліцензію після полювання виявились невдалими. 4 лютого мисливська інспекція направила матеріали про протизаконне полювання в районне відділення внутрішніх справ для вирішення питання про притягнення винних до кримінальної відповідальності. 31 березня, не отримавши відомостей про результати розгляду і подання, мисливська інспекція оштрафувала зазначених громадян і конфіскувала мисливські рушниці, мотивуючи свою постанову тим, що порушники правил полювання повинні понести покарання, а двомісячний строк, встановлений для накладання адміністративного стягнення, минає. Петренко і Шевченко звернулись до прокурора району із скаргою на дії мисливської інспекції й заявили, що по відношенню до них порушено кримінальну справу і ведеться слідство.

Питання: 1.Надайте юридичну оцінку ситуації, що склалася. 2. Які порушення законодавства мали місце? Як вирішити справу?

Завдання 1(М).

1. Злочини проти довкілля.

2.Група жителів, які проживають у зоні радіоактивного забруднення (гарантованого добровільного відселення), звернулася до районного суду з позовом на адміністрацію ЧАЕС про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок Чорнобильської катастрофи. Суд відмовив їм у задоволенні позовних вимог, обґрунтовуючи свою відмову тим, що державою вживаються заходи щодо зниження захворюваності населення в цій зоні. Крім того, громадянам, які проживають у даній зоні, надаються пільги і компенсації, передбачені Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», що повною мірою компенсують завдану їм шкоду. Громадяни звернулися з апеляційною скаргою до вищестоящего суду.

Питання: 1. Визначте характер правовідносин, що склалися на підставі чинного законодавства. 2. Чи правомірне рішення суду? Вирішити справу по суті заявлених вимог громадян.

Завдання 1(О).

1. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

2. Пенсіонери Гаркуша С, Петренко К. та Куценко Н. звернулися до суду із заявою про захист екологічних прав, які систематично порушувалися їхнім сусідом Касаткіним Г. На обґрунтування своїх позовних вимог вони вказали, що Касаткін Г., порушивши встановлені норми, обладнав на дорозі загального користування, яка веде до річки, капітальну теплицю для вирощування квітів, позбавивши їх тим самим можливості користуватися не тільки землями загального користування (призначення), а й водоймою, що знаходиться поряд та з якої він забирає воду для поливу городу і вирощування квітів. Крім того, Касаткін Г. займається виготовленням з мармуру та інших каменів різних скульптур, використовуючи для обробки спеціальні пневматичні пристрої (турбінки), які створюють у процесі експлуатації неможливі для відпочинку шумові впливи. Суд відмовив у задоволенні позовних вимог, вказавши у своїй ухвалі на непідвідомчість розгляду даного спору в судових органах.

Питання: 1. Які порушення законодавства мають місце? 2. Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку? Дайте аргументовану письмову відповідь.

Варіант 10.

Завдання 1(И).

1. Право загального і спеціального лісокористування.

2. Громадянин Костюченко Л. звернувся до свого сусіда Попова Б., який є директором зоопарку, із проханням передати у тимчасове користування на три дні клітину з папугами, що розмовляють, яких Костюченко планував використати на святкуванні ювілею дружини для розваги гостей.

Попов передав клітку, але застеріг, щоб Костюченко повернув її своєчасно та неухильно дотримувався правил годування та утримання папуг.

Під час святкування ювілею хтось із гостей ненавмисно випустив папуг із клітки і вони вилетіли на волю. Дізнавшись про зазначене, Костюченко придбав на ринку схожих папуг, які не розмовляли, і

повернув їх Попову, який, проте, відмовився приймати птахів, зауваживши, щоб Костюченко придбав папуг того ж виду в цирку або компенсував їх вартість зоопарку в іноземній валюті. Гр. Костюченко заперечив проти вказаного, пояснивши, що такої домовленості не було. Попов звернувся із заявою щодо неправомірних дій Костюченка в міліцію.

Питання: 1. Визначити види правовідносин, що виникли згідно до умови. 2. Чи є в діях Костюченка Л. будь які порушення правил загального або спеціального природокористування, якщо є, то які саме? 3. Надати правову оцінку діям та позиції Попова Б. 4. Надати правову оцінку діям та позиції Костюченка Л. Підготуйте письмову відповідь. Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку.

Завдання 1(Л).

1. Поняття та сутність глобальних екологічних проблем на земній кулі.

2. Рішенням державного екологічного інспектора з охорони навколишнього природного середовища припинено господарську діяльність ПП «Цегельний завод» м. Черкаси. При перевірці господарської діяльності ПП «Цегельний завод» з'ясувалося, що використання земельної ділянки для видобутку корисних копалин здійснюється з порушенням вимог природоохоронного законодавства. Відсутні спеціальний дозвіл на користування надрами, акт про надання гірничого відводу, дозвіл на викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, дозвіл на спеціальне водокористування. За результатами перевірки дотримання природоохоронного законодавства ПП «Цегельний завод» складено акт. Директор ПП «Цегельний завод» звернувся із скаргою на рішення інспектора до держуправління охорони навколишнього природного середовища області, в якій відзначив, що ПП «Цегельний завод» орендує зазначену земельну ділянку і тому може використовувати наявні на ній корисні копалини відповідно до своїх потреб. Щодо дозволів на викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря та спеціальне водокористування, то підприємство неодноразово зверталося до управління для отримання дозволу, але йому було відмовлено з причин відсутності на підприємстві приладів контролю за кількістю та якістю використання природних ресурсів.

Питання: 1. Визначити коло правовідносин. 2. Які види природокористування здійснює ПП «Цегельний завод» м. Черкаси?

3. Дати характеристику даних видів природокористування? 4. Чи правомірні дії підприємства? Вирішити справу.

Завдання 1(П).

1. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.

2. Воронов В. із сім'єю та друзями виїхали на відпочинок у вихідний день і розташувались поблизу річки. Там вони розмістили під тентом автомобілі, розташували намети, розвели вогнище та почали рибалити. Воронов В. Вирішив вимити свій автомобіль, якій забруднився під час дороги. За цими заняттями Воронова В. та сім'ю затримав інспектор з охорони навколишнього природного середовища, який склав протокол про порушення вимог загального і спеціального природокористування та направив справу для розгляду по суті до суду. В суді Сидоров О. пояснив, що його друзі здійснювали рибальство незабороненими способами, а машину він мив спеціальним безпечним шампунем. Що ж стосується розведення багаття, то, наскільки йому відомо, заборони з цього приводу чинне законодавство не містить.

Питання: 1. Визначити види правовідносин, що виникли. 2. Чи є в діях Воронова В., членів його сім'ї та друзів будь які порушення правил загального або спеціального природокористування, якщо є, то які саме? 3. Надати правову оцінку позиції інспектора. Надати правову оцінку позиції Воронова В. Вирішити справу по суті.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Загальна характеристика екологічного права як галузі права.
2. Становлення екологічного права.
3. Поняття, предмет і методи екологічного права.
4. Система екологічного права та його співвідношення з іншими галузями права.
5. Об'єкти екологічного забруднення.
6. Екологічні функції держави і права.
7. Правова екологія і роль держави у її створенні і існуванні.
8. Шляхи гармонізації взаємовідносин і взаємодії суспільства і природи.
9. Основні функції і завдання держави і права в галузі екологічних правовідносин.
10. Принципи екологічного права.
11. Поняття екологічних правовідносин.

12. Підстави виникнення і зміни екологічних правовідносин.
13. Правовідносини, що виникають з приводу використання природних ресурсів.
14. Правове гарантування екологічної безпеки людини.
15. Зміст екологічних правовідносин та їх особливості.
16. Поняття і види об'єктів екологічного права.
17. Поняття джерел екологічного права, її види.
18. Кодекси і закони як джерела екологічного права.
19. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» як інтегроване джерело екологічного права.
20. Підзаконні нормативні акти, як джерела екологічного права, їх види.
21. Нормативні акти Міністерств і відомств як джерела екологічного права, їх види.
22. Методи регулювання екологічних правовідносин.
23. Поняття та основні ознаки права власності на природні ресурси.
24. Форми власності на природні ресурси.
25. Підстави виникнення права власності на природні ресурси.
26. Об'єкти права власності на природні ресурси.
27. Суб'єкти права власності на природні ресурси.
28. Підстави припинення права власності на природні ресурси.
29. Форми і методи охорони права власності на природні ресурси і об'єкти.
30. Ознаки права власності на природні ресурси.
31. Поняття і види права користування природними ресурсами.
32. Принципи права користування природними ресурсами та об'єктами.
33. Право загального користування природними ресурсами його характеристика.
34. Право спеціального користування природними ресурсами, його характеристика.
35. Підстави виникнення і припинення права користування природними ресурсами.
36. Зміст права користування природними ресурсами та об'єктами.
37. Права та обов'язки природокористувачів.
38. Екологічна експертиза, її суть і значення.
39. Органи, які здійснюють екологічну експертизу, їх повноваження.

40. Поняття, юридичні ознаки та зміст управління в галузі екології.
 41. Система органів управління в галузі екології, її характеристика.
 42. Міністерство екології та природних ресурсів, його завдання, повноваження.
 43. Галузеві органи екологічного управління, їх повноваження.
 44. Місцеві органи влади і управління, як органи управління в галузі екології, їх повноваження.
 45. Здійснення екологічного контролю, органи які його здійснюють, їх повноваження.
 46. Суб'єкти і об'єкти екологічного права.
 47. Вирішення спорів з екологічних відносин та органи, що їх вирішують.
 48. Поняття відповідальності в екологічному праві.
 49. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення, її види.
 50. Підстави та умови настання екологічної відповідальності.
 51. Види відповідальності за екологічні правопорушення.
- Поняття екологічних норм відповідальності.
52. Матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення.
 53. Стандартизація та нормування в галузі охорони довкілля.
 54. Екологічний контроль.
 55. Екологічний моніторинг.
 56. Екологічний аудит.
 57. Функції управління в галузі охорони довкілля.
 58. Участь громадськості в управлінні охороною довкілля.
 59. Надра України, їх правовий статус, види надр, власність на надра.
 60. Права та обов'язки надрокористувачів.
 61. Порядок надання надр у користування, контроль за їх використанням, органи які здійснюють контроль, їх повноваження.
 62. Управління в галузі використання і охорони надр.
 63. Заходи по охороні надр.
 64. Відповідальність за порушення законодавства про надра.
 65. Законодавство про рослинний світ та його значення.
 66. Право власності на ліси та право користування лісами.
 67. Лісовий кодекс України, його завдання.
 68. Поділ лісів на групи.
 69. Функції державного управління в галузі використання та охорони лісів.

70. Заходи щодо відтворення, підвищення продуктивності, охорони та захисту лісів.
71. Права та обов'язки лісокористувачів.
72. Законодавство про охорону, використання та відтворення атмосферного повітря.
73. Органи, які здійснюють контроль за використанням і охороною атмосферного повітря.
74. Порядок використання атмосферного повітря, як сировини.
75. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря.
76. Контроль за охороною атмосферного повітря.
77. Основні правила охорони атмосферного повітря.
78. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
79. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.
80. Екологічна безпека як складова національної безпеки України.
81. Правові вимоги екологічної безпеки до планування та забудови територій.
82. Вимоги екологічної безпеки до продукції сільськогосподарського виробництва та продуктів харчування.
83. Стандартизація та нормування у сфері забезпечення екологічної безпеки.
84. Екологічні вимоги до використання атомної енергії та забезпечення радіаційної безпеки.
85. Правове регулювання геологічного вивчення надр.
86. Геологічний контроль та гірничий нагляд, поняття та загальна характеристика.
87. Джерела міжнародного права навколишнього середовища.
88. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
89. Правова охорона земель.
90. Зміцнення законності в галузі природокористування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики [текст]: моногр. / В.І. Андрейцев. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2011. – 373с.
2. Андрейцев В.І. Консолідуєча роль земельного законодавства у розвитку системи природноресурсного права: проблеми викладання // Право України. 2012. – №7. – С. 33-40.

3. Балюк Г.І. Проблеми законодавчої регламентації та реалізації в Україні екологічної складової концепції сталого розвитку // *Право України.* – 2011. – №2. – С. 85-94.
4. Балюк Г.І., Кохановська О.В. Екологічне право України: передумови і особливості його подальшого розвитку // *Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Юридичні науки.* – 2009. – Вип. 81. – С.180–188.
5. Бобкова А.Г. Щодо правових засад планування екологічного підприємництва // *Право України.* – 2011. – №2. – С.124-132.
6. Гетьман А., Костицький В. Становлення та розвиток інституту екологічних прав людини у законодавстві України // *Право України.* 2012. – №1-2. – С.180–203.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 2003. – № 18. – Ст. 144.
8. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення» від 8 квітня 1993 р. № 30 93 // *Відомості Верховної Ради України.* – 1993. – № 23. – Ст. 247.
9. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 1993. – № 4. – Ст. 19.
10. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 1999. – № 31. – Ст. 246.
11. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» в редакції Закону України від 5 вересня 2005 р. // *Офіційний вісник України.* – 2005. – № 42. – Ст. 2641.
12. Закон України «Про ветеринарну медицину» в редакції Закону України від 16 листопада 2006 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 2007. – № 5 – 6. – Ст. 53.
13. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» // *Відомості Верховної Ради України.* – 1995. – № 21. – Ст. 152.
14. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» від 14 січня 2000 р. // *Відомості Верховної Ради.* – 2000. – № 12. – Ст. 95.
15. Закон України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування» від 14 жовтня 1994 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 1994. – № 46. – Ст. 411.

16. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» від 14 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст.115.
17. Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36 37. – Ст. 242.
18. Закон України «Про війська Цивільної оборони України» від 24 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №19. – Ст.172.
19. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
20. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06. 2003 р. // Офіційний вісник України.– 2003.–№ 29. – Ст. 1432.
21. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1433.
22. Закон України «Про заборону репродуктивного клонування людини» від 14 грудня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 1. – Ст. 3.
23. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31.05.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 45. – Ст. 1837.
24. Закон України «Про екологічний аудит» від 24 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 500.
25. Закон України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст. 54.
26. Закон України «Про екологічну мережу України» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.
27. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
28. Закон України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему» від 11 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 4. – Ст. 33.
29. 46.Закон України «Про аварійно рятувальні служби» від 14 грудня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 4. – Ст. 25.

30. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки» від 21.09.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 47. – Ст. 405.

31. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» від 22 березня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 17. – Ст. 717.

32. Закон України «Про захист прав споживачів» в редакції Закону України від 01.12.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 7. – Ст. 84.

33. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21 лютого 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 11. – Ст. 692.

34. Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево букових лісах Карпатського регіону» від 10 лютого 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 10. – Ст. 364.

35. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

36. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 42. – Ст. 248.

37. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.

38. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

39. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 16.05.2008 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 36. – Ст. 1196.

40. Закон України «Про карантин рослин» в редакції Закону України від 19 січня 2006 р. // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 19-20. – Ст. 167.

41. Закон України «Про хімічні джерела струму» від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 33. – Ст. 279.

42. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 44. – Ст. 1771.

44. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – Ст. 435.

45. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
46. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 8 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.
47. Закон України «Про меліорацію земель» від 14 січня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 11. – Ст. 90.
48. Закон України «Про мисливське господарство і полювання» від 22.02.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 12. – Ст. 442.
49. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – Ст. 2317.
50. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
51. Закон України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.
52. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» в редакції Закону України від 21.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 252.
53. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349
54. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 27. – Ст. 1112.
55. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
56. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 2 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
57. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
58. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» від 10.01.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 6. – Ст. 223.
59. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 27. – Ст. 198.
60. Закон України «Про лікарські засоби» від 4 квітня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

61. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст.176. 50.Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 6 квітня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст. 222.

62. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» від 16 липня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 32. – Ст. 1651.

63. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 16. – Ст. 198.

64. Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24 червня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 29. – Ст. 1946.

65. Закон України «Про природно заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

66. Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22-23. – Ст. 198.

67. Закон України «Про спеціальну економічну зону туристсько рекреаційного типу “Курорт-поліс Трускавець» від 18.03.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №18. – Ст. 139.

68. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 1.12.2005 р. // Офіційний вісник України. 2005. № 50. Ст. 3246. 77. ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року // ВВРУ, 2011. – №26. – Ст. 218.

69. Закон України «Про стандартизацію» від 17 травня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 145.

70. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. № 796 XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 16. – Ст. 200.

71. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.

72. Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13 грудня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

73. Закон України «Про цивільну оборону України» від 3 лютого 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 14. – Ст. 124.

74. Закон України „Про страхування» в редакції Закону України від 4 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 50.
75. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
76. Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» в редакції Закону України від 06 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №50. – Ст.533.
77. Закон України Про Червону книгу України» від 07.02.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.
78. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3 4. – Ст. 27.
79. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
80. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
81. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
82. Конвенція про доступ до інформації і участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: прийнята в рамках Ради Європи 25.06.1998 р. (м. Орхус, Данія).
83. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України.– 1996. – № 30. – Ст. 141.
84. Краснова М.В. Договори в екологічному праві України: Навч. посіб. К.: Алерта, 2012. – 216 с.
85. Краснова М.В. Компенсація шкоди за екологічним законодавством України (теоретико правові аспекти): монографія / М.В.Краснова. К.: Видавничо поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 439 с.
86. Лісовий кодекс України в редакції Закону України від 8 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №21. – Ст. 170.
87. Малишева Н.Р. Екологічне право: вектори розвитку в 21 сторіччі // Право України. – 2011. – №2. – С. 114-124.
88. Сторчус О. Адміністративна відповідальність за лісопорушення: практика застосування державною лісовою охороною України. – К., 2011. – 347 с.
89. Пейчев К.П. Науково практичний коментар до Земельного кодексу України. – Х.: Фактор, 2011. – 472 с.

90. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх діяльності у сфері автомобільного транспорту та визначення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» від 3 вересня 2008 р. № 790 // Офіційний вісник України. – 2008. – №68. – Ст. 2279.

91. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критерію, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності у сфері охорони здоров'я для безпеки життя і здоров'я населення та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю)» від 10 вересня 2008 р. № 843 // Офіційний вісник України. – 2008. – №72. – Ст. 2427.

92. Постанова Кабінету Міністрів України «Про плату за використання лісових ресурсів» від 21.06.2006 р. № 174 // Офіційний вісник України, 2006. – №8. – Ст.433.

93. Право довілля (екологічне право): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /П.Д.Пилипенко, В.І.Федорович, М.Я.Вашишин [та ін.]; за ред.П.Д. Пилипенка. – К.: Ін Юре, 2010. – 401с.

94. Правове забезпечення радіаційної безпеки в Україні /Балюк Г.І., Кронда О.Ю., Сушик О.В.; за ред. Г.І.Балюк. – К.: ВГЛ «Обрії», 2010. – 272 с.

95. Правові форми екологічного контролю: Навчальний посібник /Краснова М.В.,Позняк Е.В., Коваленко Т.О. та ін.(за ред. Краснкової М.В.). – К.: Алерта, 2012. – 760 с.

96. Сучасні проблеми систематизації екологічного, земельного та аграрного законодавства України: Збірник наукових праць Круглого столу (18 березня 2011р.). – К.: ВГЛ «Обрії», 2011. – 238 с.

97. Указ Президента України №389/2012 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України».

98. Указ Президента України №454/2011 від 13 квітня 2011 р. «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України».

99. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

100. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40. – Ст. 492.

101. Чумаченко І.Є. Правове регулювання державного контролю за використанням та охороною водних об'єктів в Україні. Автореф. дис.к.ю.н. спец. 12.00.06. – Київ, 2012. – 19 с.

102. Шемшученко Ю.С. Актуальні проблеми кодифікації національного та міжнародного екологічного права // Право України. – 2011. – №2. – С.4.

«Житлове право»

Потреба людини в житлі виникає з моменту народження і зберігається протягом усього її життя. Без її задоволення неможливе нормальне існування і функціонування людського суспільства. Тому забезпечення громадян житлом у будь-якій державі має приділятися належна увага, а отже, кожен уряд соціально орієнтованої держави повинен розглядати вирішення житлової проблеми як одну з найважливіших соціальних задач розвитку суспільства. Житлове законодавство України спрямоване на реалізацію державної політики та право кожного громадянина на житло, на ефективне використання й охорону житлового фонду, на забезпечення розв'язання проблем, пов'язаних з житлом, тому житлове право є однією з основних фундаментальних юридичних дисциплін. Житлова сфера є важливою складовою частиною економіки України, яка суттєво впливає на всі галузі господарства. У ній зайнято майже 15% працюючого населення. Житловий фонд становить понад 25% відтворюваного нерухомого майна, а з урахуванням жилих будівель на садових, дачних ділянках та інших об'єктах – майже 30%. До цього варто додати, що реалії сучасного життя породили нові правові інститути житлового права як житловий фонд соціального призначення, іпотечне кредитування будівництва житла, приватизаційні процеси тощо. Ці та інші чинники зумовлюють необхідність не тільки правового регулювання, але й вивчення житлового права як комплексної галузі права, що є важливою складовою з підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі житлового законодавства.

Метою вивчення дисципліни є формування системи знань про поняття, предмет та методи житлового права України, огляд джерел та її основних інститутів, набуття студентами ґрунтовних знань у сфері житлових правовідносин.

Завданнями курсу є вивчення таких тем як, поняття та предмет житлового права України; учасники житлових правовідносин; житловий фонд та його юридична класифікація; забезпечення громадян жилими приміщеннями в будинках державного і громадського житлового фонду; виникнення, реалізація та набуття права власності на житло; квартирна плата та плата за комунальні послуги; правове регулювання користування житлом; правові основи створення та функціонування об'єднання співвласників багатоквартирних будинків; забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатація та ремонт; правові підстави та умови

виселення громадян з житлових приміщень; характеристика спорів, що розглядається у судовому порядку.

Для опанування курсом «Житлове право» навчальним планом передбачено 126 години. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають екзамен. Згідно з навчальним планом студентам заочної форми навчання відводиться 12 аудиторних годин, з яких 6 годин лекційні заняття, 6 годин практичні заняття. На лекційний розгляд виносяться теми «Житловий фонд та його юридична класифікація»; «Забезпечення громадян жилими приміщеннями в будинках державного і громадського житлового фонду»; «Правові основи створення та функціонування об'єднання співвласників багатоквартирних будинків». На практичних заняттях розглядаються теми «Правове регулювання користування житлом»; «Забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатація та ремонт»; «Правові підстави та умови виселення громадян з житлових приміщень». Темі і питання практичних занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використання не лише основної літератури, яка складається з підручників та базових нормативно-правових актів, але й спеціальної літератури, зокрема науково-практичних коментарів Цивільного та Житлового кодексів України, практики судів, спеціальних досліджень проблемних аспектів у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях.

По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що виникають зі змісту завдання. Безпосередньо на заняттях студент повинен брати участь в обговоренні вирішених студентами завдань, висловлюючи свою думку з проблемних питань. Опанувавши курс, студент повинен знати: поняття, предмет регулювання і місце житлового права у правовій системі України; підстави виникнення, здійснення, зміни та припинення права власності, користування, розпорядження жилими приміщеннями державного і комунального житлового фонду; правила користування житлом приватного житлового фонду; обліку житлового фонду та порядку його утримання і ремонту; форми управління багатоквартирними будинками; правила надання комунальних послуг та їх оплати, основні проблеми законотворчої роботи з питань реформування житлового законодавства.

Студент повинен вміти: правильно тлумачити та застосовувати норми житлового законодавства; вміло застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності – готувати позови, відзиви і

обґрунтування та інші процесуальні документи, необхідні для судового розгляду житлових спорів; надавати правову допомогу населенню з питань захисту прав та законних інтересів учасників житлових правовідносин.

Засвоєння студентами курсу «Житлове право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється по кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складанню вдома конспекту завдань, які задавались, організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи і екзамену.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття та предмет житлового права України

Конституційні права людини на житло. Поняття житлового права, його предмет та метод правового регулювання житлового права. Принципи житлового права. Суб'єкти житлового права. Поняття житлового законодавства України та його структура.

Тема 2. Учасники житлових правовідносин

Загальна характеристика житлових правовідносин. Види та структура житлових правовідносин. Громадяни України та інші фізичні особи як суб'єкти житлових правовідносин. Уповноважені учасники житлових правовідносин.

Тема 3. Житловий фонд та його юридична класифікація

Поняття житлового приміщення та його характеристика. Поняття житлового фонду України його характеристика та призначення. Держаний та комунальні житлові фонди, їх структура. Приватний житловий фонд: структура, особисті регулювання житлових відносин у цьому фонді. Управління житловим фондом.

Тема 4. Забезпечення громадян жилими приміщеннями в будинках державного і громадського житлового фонду

Загальна характеристика забезпечення громадян житлом у будинках державного і громадського житлового фонду. Порядок, підстави та умови прийняття громадян на квартирний облік. Правове значення ордеру на жиле приміщення. Черговість за законодавством у наданні жилих приміщень.

Тема 5. Виникнення, реалізація та набуття права власності на житло

Загальна характеристика реалізації права власності на житло. Право спільної власності на квартиру (будинок). Підстави набуття права власності на житло.

Тема 6. Квартирна плата та плата за комунальні послуги

Квартирна плата та порядок її нарахування. Поняття та правовий зміст субсидій. Реструктуризація заборгованості. Пільги на оплату житлово-комунальних послуг.

Тема 7. Правове регулювання користування житлом

Поняття договору найму житла та його різновиди. Права та обов'язки сторін за договором найму жилого приміщення. Підстави і наслідки припинення договору оренди житлового приміщення.

Тема 8. Правові основи створення та функціонування об'єднання співвласників багатоквартирних будинків

Порядок створення об'єднання співвласників багато квартирних будинків. Процедура передачі на баланс об'єднання співвласників багатоквартирних будинків. Процедура закріплення земельних ділянок за ОСББ. Нормативне забезпечення користування приміщеннями житлових будинків, утримання будинків та прибудинкових територій.

Тема 9. Забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатація та ремонт

Права та обов'язки суб'єктів житлових правовідносин щодо забезпечення схоронності житлового фонду. Організація проведення поточного і капітального ремонту, його фінансування. Обов'язки громадян по забезпеченню належної експлуатації та схоронності жилих будинків і жилих приміщень.

Тема 10. Правові підстави та умови виселення громадян з житлових приміщень

Правові підстави припинення права на жиле приміщення. Конституційні гарантії житлових інтересів громадян у разі їх виселення. Виселення громадян із наданням іншого жилого приміщення та випадки виселення без надання іншого жилого приміщення.

Тема 11. Правові підстави та умови виселення громадян з житлових приміщень.

Види відповідальності за порушення норм житлового законодавства. Порядок накладення стягнень за порушення норм житлового законодавства. Органи та посадові особи, що накладають стягнення у разі порушення норм житлового законодавства. Загальна характеристика захисту житлових прав громадян.

Тема 12. Характеристика спорів, що розглядаються у судовому порядку

Спори, що виникають із житлових відносин. Спори, що виникають із цивільно–правових відносин. Спори, що виникають із сімейних відносин. Спори щодо приватизації житла, які регулюються законом України «Про приватизацію державного житлового фонду».

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Правове регулювання користування житлом

1. Поняття договору найму житла та його різновиди.
2. Права та обов'язки сторін за договором найму жилого приміщення.
3. Договір піднайму жилого приміщення.
4. Підстави і наслідки припинення договору оренди житлового приміщення.

Завдання для обов'язкового виконання:

Задача №1.

Черкаський бавовняно-прядильний комбінат пред'явив у квітні 2012 року в суді позов до Грача С.Т. про визнання недійсним договору найму житлового приміщення та його виселення зазначаючи, що житлово-комунальний відділ комбінату без відома і рішення керівництва та профспілкового комітету у 2007 році уклав договір найму на двокімнатну квартиру з відповідачем, який проживав у ній як тимчасовий мешканець. Заперечуючи проти позову, Грач С.Т. посилався на те, що договір найму з ним був укладений на законних підставах і він сумлінно на протязі 5 років виконував обов'язки по договору, сплачував квартиру плату, зробив у квартирі ремонт.

Чи правомірні вимоги комбіната до гр. Грача С.Т.? Які порушення законодавства мали місце? В якому порядку має бути вирішено цей спір? Яке рішення необхідно ухвалити? Вирішіть справу.

Задача №2.

Жук подав заяву про зміну договору найму житлового приміщення і визнання наймачем його сина. Державна адміністрація відмовила у задоволенні заяви, пославшись на відсутність у сина постійного місця роботи у м. Золотоноша. Відповідно ця особа не зможе своєчасно вносити квартиру плати та плати за комунальні послуги.

Чи правильною є відмова в зміні договору найму? Чи можливо за даної ситуації укласти два договори найму? У яких випадках зміна договору найму не допускається? Як розв'язати викладену ситуацію?

Задача №3.

У зв'язку з розірванням шлюбу Ярошенко звернувся до житлових органів із заявою про зміну умов договору найму займаного житлового приміщення колишньою дружиною і дочкою. Він зазначив, що спірна квартира площею 32 квадратних метра з ізольованими кімнатами, одну з яких розміром у 9 кв. м. він просив виділити в його користування. Відмовляючи в задоволенні заяви, державна адміністрація району послалася на те, що за розміром кімната не відповідає частині жилої площі, що припадає на нього в квартирі, а також враховуючи і незначний розмір підсобних приміщень таке рішення приймати недоцільно.

Чи правильною є відмова в задоволенні заяви Яроцького? Дайте правову оцінку ситуації. Рішення обґрунтуйте.

Задача №4.

Лупак М. мати 2-х неповнолітніх дітей (один з них інвалід), проживає в гуртожитку. Кімната, в якій проживає сім'я Лупак М. перебуває в аварійному стані і не відповідає санітарним вимогам. Вона звернулася в юридичну консультацію із запитаннями:

1. Чи має вона право на отримання соціального житла?
2. Який порядок взяття громадян на соціальний квартирний облік?
3. Які категорії осіб користуються правом позачергового та першочергового отримання квартир із житлового фонду соціального призначення?

4. Які підстави для відмови у взятті громадянина на соціальний квартирний облік?

5. Який порядок надання громадянам квартир із житлового фонду соціального призначення?

Дайте відповідь на запитання, посилаючись на необхідні правові норми.

Семінарське заняття №2

Тема: Забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатація та ремонт

1. Права та обов'язки суб'єктів житлових правовідносин щодо забезпечення схоронності житлового фонду.

2. Організація проведення поточного і капітального ремонту, його фінансування.

3. Обов'язки громадян по забезпеченню схоронності жилих будинків та жилих приміщень.

Завдання для обов'язкового виконання:

Дайте письмову відповідь на запитання, посилаючись на необхідні правові норми.

1. На власника й наймача (орендаря) квартири, жилого приміщення (кімнати) в гуртожитку покладають такі обов'язки як?

2. У приміщення жилих будинків і гуртожитків заборонено?

3. Державний контроль за використанням і схоронністю житлового фонду здійснюється ?

4. Поточний ремонт це?

5. Правила проведення та обсяги ремонту та утримання об'єктів благоустрою регламентуються?

6. Експлуатація житлового фонду містить у собі?

7. Фінансування затрат на експлуатацію та ремонт державного житлового фонду здійснюється за рахунок коштів?

8. Основою для планування експлуатаційних видатків служать?

9. Власники, наймачі (орендарі) приміщень жилих будинків і гуртожитків мають право на?

10. Під схоронністю житлового фонду слід розуміти ?

Семінарське заняття №3

Тема: Правові підстави та умови виселення громадян з житлових приміщень

Питання для обговорення:

1. Правові підстави припинення права на жиле приміщення.
2. Конституційні гарантії житлових інтересів громадян у разі їх виселення.
3. Виселення громадян із наданням іншого жилого приміщення та випадки виселення без надання іншого жилого приміщення.

Завдання для обов'язкового виконання:

Задача №1.

Громадянка Морошина з сином 10 років проживала в будинку державного житлового фонду, що підлягає знесенню, і займала одну кімнату в загальній квартирі площею 17 кв.м. Для відселення їм була надана однокімнатна ізольована, із дотриманням усіх санітарних умов квартира площею 19 кв. м., проте у зв'язку з відмовою одержати її житловий орган подав позов про їх примусове виселення.

1. Яке рішення має прийняти суд?
2. Що таке норма житлової площі?
3. Яким умовам має відповідати надане житлове приміщення? Чи зміниться рішення, якщо Морошина проживає з дочкою?
4. В яких випадках норма житлової площі має правове значення? Чи вплине зазначена обставина на розв'язання проблем про обмін чи зміну договору найму?

Дайте відповідь на запитання, посилаючись на необхідні правові норми.

Задача №2.

Житлово-експлуатаційна організація подала позов на громадянина Гончарука щодо його виселення. Позивач зазначив, що наймач житлового приміщення виїхав для проживання в м. Одесу, де служить син. Відповідно до Житлового кодексу України, вони підлягають виселенню, але в добровільному порядку звільнити помешкання відмовляються.

1. Чи має право ЖЕО подати такий позов і як необхідно розв'язати спір?
2. Хто буде відповідачем цієї справи?
3. Який порядок виселення тимчасових мешканців? Вирішіть справу.

Задача №3.

Сім'ї громадянина Сірко на підставі рішення державної адміністрації м. Сміла було видано ордер на квартиру у відомчому будинку. Як з'ясувалося пізніше, перед одержанням квартири подружжя Сірко подарувало належний їм на праві власності будинок братові дружини Гончаренко. Прокурор міста подав позов про визнання ордера недійсним та виселення з квартири.

1. В яких випадках ордер може бути визнаний недійсним і які правові наслідки настають? Як вирішити спір?

2. У разі задоволення вимог – яким органом і яке помешкання може бути надане для виселення?

Як розв'язати справу?

Задача №4.

Громадянка Ізотова подала позов до колишнього чоловіка про виселення без надання іншого житлового приміщення на підставі ст. 116 ЖК України за систематичне порушення правил співмешкання зазнаючи, що після розірвання шлюбу він, систематично зловживає спиртними напоями, вчиняє сварки та бешкетує, а вжиті профілактичні заходи з боку органів внутрішніх справ позитивних результатів не дали. Заперечуючи проти позову, Ізотов посилався на те, що колишня дружина, намагаючись вижити його з 2-х кімнатної квартири, сама провокувала сварки, на розбір яких викликала працівників міліції, які обмежувалися бесідами. При цьому від нього ніхто не вимагав пояснень у письмовій формі і не попереджував про можливість виселення без надання помешкання. Позивачка, крім того, ухиляється від обміну займаного приміщення, хоч він пропонував кілька варіантів такого обміну.

1. На яких підставах допускається виселення громадян із наданням або без надання іншого житла?

2. Чи поширюються ці правила на власників житла?

3. В якому порядку має вирішуватись спір?

Дайте відповідь на запитання, посилаючись на необхідні правові норми.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1.

1. Сучасні тенденції розвиток житлового законодавства в Україні.
2. Чи можна поділити жиле приміщення, що знаходиться в багатоквартирному жилому будинку, і як це здійснити? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 2.

1. Джерела житлового права та їх загальна характеристика.
2. В якому порядку призначається грошова компенсація при поділі спільної власності на житло? Обґрунтуйте відповідь відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 3.

1. Учасники житлових правовідносин.
2. За яких правових підстав може створюватися спільна власність на жилий будинок (квартиру)? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 4.

1. Юридична класифікація жилих будинків і жилих приміщень.
2. Які спори випливають із Житлового кодексу, а які з Цивільного? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 5.

1. Історія розвитку житлового законодавства України.
2. Назвіть систему та структуру органів, уповноважених розглядати спори в житловій сфері? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 6.

1. Правові гарантії реалізації права на житло.
2. Як зареєструвати об'єднання співвласників багатоквартирного будинку і які необхідні для цього документи? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

Варіант 7.

1. Порядок утримання жилих будинків.
2. Що розуміється під терміном «збереження жилих приміщень» та «забезпечення схоронності житлового фонду»? Обґрунтуйте зміст відповіді з посиланням на відповідні нормативні акти.

Варіант 8.

1. Правове забезпечення приватизації державного житлового фонду.
2. Які правові гарантії визначені для захисту житлових прав громадян? Чи є з цього правила винятки? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 9.

1. Договір міни та обміну жилими приміщеннями.
2. В яких випадках допускається виселення громадян із житлового приміщення державного і громадського житлового фонду? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 10.

1. Особливості правового регулювання користування службовими жилими приміщеннями.
2. Чи має право власник житла вимагати примусового виселення членів своєї сім'ї? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 11.

1. Позасудові способи захисту житлових прав.
2. Що таке плата за житло та житлово-комунальні послуги і з чого вони складаються? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 12.

1. Службове житло як особливий об'єкт житлових правовідносин.
2. Які особи належать до тимчасових мешканців і які права вони мають? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 13.

1. Договір найму жилого приміщення.
2. Протягом якого часу і за яких умов за тимчасово відсутніми громадянами зберігається право на житло? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 14.

1. Договір піднайму жилого приміщення.
2. Що таке реприватизація житла і в якому випадку вона може здійснюватися? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на норми житлового законодавства.

Варіант 15.

1. Соціальний найм житлового приміщення.
2. Наведіть приклади майнових та особистих немайнових прав, що регулюються житловим правом. Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 16.

1. Форми реалізації права на житло.
2. Які документи необхідно мати громадянину для підтвердження законності будівництва жилого будинку? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 17.

1. Припинення права власності на житло.
2. Які шляхи приватизації квартири у випадку, якщо не всі члени сім'ї бажають приватизувати квартиру? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на норми житлового законодавства.

Варіант 18.

1. Правові наслідки виселення громадян із житлових приміщень.
2. В яких випадках документи для заселення можуть бути визнані недійсними і які правові наслідки настають? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 19.

1. Житлові та житлово-будівельні кооперативи.
2. Що таке норма жилої площі і в яких випадках ця норма має правове значення? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 20.

1. Правове становище співвласників квартир багатоквартирного житлового будинку.
2. Які особи мають право на позачергове отримання жилого приміщення? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 21.

1. Особливості охорони та захисту житлових прав громадян.
2. Який порядок виключення з житлового фонду жилих будинків і жилих приміщень? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 22.

1. Відшкодування збитків при заподіянні шкоди житловому фонду.
2. Яким правовим ознакам повинен відповідати житловий фонд відповідно до його призначення? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на правові норми.

Варіант 23.

1. Процедура приватизації державного житлового фонду.
2. Чи може житлово-будівельний кооператив реорганізуватися в об'єднання співвласників багатоквартирного будинку і які переваги воно надає. Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на норми житлового законодавства.

Варіант 24.

1. Судовий захист житлових прав, свобод та законних інтересів громадян.
2. Які державні органи здійснюють повноваження у житловій сфері, і чи всі вони є суб'єктами житлових відносин? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 25.

1. Проведення житлової політики в Україні.
2. Чи може кооперативне житло продаватися на біржі і за наявності яких документів? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 26.

1. Види відповідальності за неналежне використання житлового фонду.
2. Які документи необхідні для одержання кредиту на житло? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 27.

1. Забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатація та ремонт.

2. За яких умов припускається обмін квартири? Чим відрізняються договори обміну та міни житла? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на необхідні правові норми.

Варіант 28.

1. Порядок користування приватним житлом.

2. Який порядок надання житлового приміщення, в якому мешкають двоє або більше наймачів, що звільнилося? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на норми житлового законодавства.

Варіант 29.

1. Квартирна плата та порядок її нарахування.

2. Реконструкція проводиться в жилому будинку, після...? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 30.

1. Організаційно-правові форми утримання приватного житлового фонду.

2. Які державні органи здійснюють повноваження в житловій сфері в селі, селищі? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на правові норми.

Варіант 31.

1. Поняття житлових правовідносин та їх структура.

2. Який порядок надання громадянам квартир із житлового фонду соціального призначення? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 32.

1. Житловий фонд соціального призначення.

2. Припинення договору довічного утримання (догляду) може бути виконано у випадках...? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на правові норми.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Конституційне право на житло, його значення та зміст.
2. Поняття, предмет та система житлового законодавства і житлового права в Україні.
3. Метод правового регулювання житлових відносин.
4. Джерела житлового права в Україні.
5. Суб'єкти житлового права, їхні права та обов'язки.
6. Об'єкти житлового права.
7. Компетенція Верховної Ради України щодо проведення житлової політики.
8. Компетенція Кабінету Міністрів України щодо здійснення житлової політики.
9. Житлові права та обов'язки громадян.
10. Віковий ценз на придбання у власність та одержання житла в оренду.
11. Поняття та призначення житлового фонду України.
12. Види житлових фондів України.
13. Структура та особливості регулювання житлових відносин, що виникають у приватному житловому фонді.
14. Юридична класифікація жилих будинків та приміщень.
15. Права та обов'язки власника жилого будинку приватного житлового фонду.
16. Непридатність жилих будинків для проживання.
17. Підстави для визнання громадян України такими, що потребують поліпшення житлових умов.
18. Облік громадян України, які потребують поліпшення житлових умов.
19. Черговість поліпшення житлових умов громадян України.
20. Передача житлового фонду у комунальну власність.
21. Умови, підстави та порядок прийняття на квартирний облік громадян.
22. Підстави зняття з квартирної обліку громадян.
23. Черговість надання громадянам жилих приміщень.
24. Вимоги, що ставляться до жилих приміщень.
25. Норма жилої площі та жилого приміщення.
26. Поняття члену сім'ї наймача жилого приміщення. Права та обов'язки членів сім'ї наймача.
27. Перебування на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов. Зняття з обліку.
28. Поняття та призначення службового приміщення.

29. Вимоги, що ставляться до службових приміщень, порядок їх надання.

30. Права та обов'язки наймача службового приміщення та членів його сім'ї.

31. Права та обов'язки наймодавця службового жилого приміщення.

32. Припинення користування службовими жилими приміщеннями.

33. Користування гуртожитками. Права та обов'язки мешканців та адміністрації гуртожитку.

34. Порядок надання та користування жилою площею у гуртожитках.

35. Підстави виселення з гуртожитків.

36. Надання жилих приміщень громадянам у будинках житлово-будівельних кооперативів.

37. Права та обов'язки членів житлово-будівельних кооперативів і членів їх сімей.

38. Порядок організації та діяльність житлово-будівельних кооперативів.

39. Управління житловим фондом.

40. Правові підстави приватизації державного житлового фонду.

41. Право громадян на приватизацію державного житлового фонду.

42. Реприватизація та доприватизація житла.

43. Доприватизація житла.

44. Види угод (правочинів) з жилими приміщеннями.

45. Порядок укладення договору купівлі-продажу жилих приміщень.

46. Зміст права на житло.

47. Дарування жилого приміщення.

48. Рентний договір (договір постійної ренти, договір довічної ренти, договір довічного утримання).

49. Обмін жилих приміщень.

50. Види угод (правочинів), спрямованих на передачу жилих приміщень у користування.

51. Поняття та порядок укладення договору найму жилих приміщень.

52. Види договору найму жилих приміщень (соціальний та комерційний найм).

53. Договір піднайму жилого приміщення.

54. Підстави виникнення та припинення права власності на житло.
55. Користування жилими приміщеннями у будинках (квартирах) приватного житлового фонду.
56. Правове регулювання права спільної власності на житлове приміщення.
57. Збереження права на жиле приміщення за громадянами в разі їх тимчасової відсутності.
58. Право наймача на заміну жилого приміщення більшого розміру на жиле приміщення меншого розміру.
59. Правове становище співвласників квартир.
60. Право власності на об'єкти загального користування у багатоквартирному будинку.
61. Організація та діяльність товариства співвласників квартир багатоквартирного житлового будинку.
62. Права і обов'язки членів об'єднання багатоквартирного житлового будинку.
63. Квартирна плата. Пільги по квартирній платі та плати за комунальні послуги.
64. Порядок надання субсидій.
65. Продаж квартир на аукціонах.
66. Застава квартири чи будинку.
67. Спадкування жилих приміщень.
68. Державна реєстрація прав на жиле приміщення.
69. Порядок надання кредитів на житло окремим категоріям громадян.
70. Підстави і порядок виселення громадян з житлових приміщень.
71. Виселення з наданням іншого упорядкованого житла.
72. Вимоги щодо упорядкованості житлового приміщення.
73. Вимоги, яким мають відповідати житлові приміщення, що надаються громадянам при виселенні.
74. Надання житла у зв'язку зі знесенням будинку або переобладнання будинку (приміщення) у житлове.
75. Надання житла у зв'язку з виселенням з будинку (житлового приміщення), що загрожує обвалом.
76. Виселення без надання громадян іншого помешкання.
77. Юридична відповідальність за порушення житлового законодавства.
78. Види житлових спорів.

79. Вирішення житлових спорів у судовому порядку.
80. Охорона та захист права на житло.
81. Захист житлових прав громадян.
82. Нотаріальне засвідчення при укладенні правочинів про відчуження квартири (будинку).
83. Адміністративний та судовий захист житлових прав громадян.
84. Характеристика категорій спорів, що розглядаються в судовому порядку.
85. Поняття та види житлових правопорушень.
86. Адміністративна відповідальність в галузі житлового права.
87. Кримінальна відповідальність за вчинення порушень у сфері житлових правовідносин.
88. Суть цивільно-правової відповідальності за порушення житлового законодавства.
89. Спори, що виникають із права власності на жилий будинок.
90. Забезпечення схоронності житлового фонду.
91. Відшкодування збитків, які заподіяні житловому фонду.
92. Підвідомчість розгляду житлових спорів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басин Ю.Г. Вещные права на жилище / Басин Ю.Г. Избранные труды по гражданскому праву. – Спб: Юридический центр. Пресс, 2003. – С. 281 – 282.
2. Винник Б. Поняття «житло» в законодавстві України та його правове значення / Юридичний журнал. – 2005. – №3. – С.26–31.
3. Вуллкопф Л. Правовое поле создания и деятельности совладельцев жилища в многоквартирном доме та роль управляющего объединением ФРГ в реконструкции жилья // Юридичний весник №6. – 2005. – 68 с.
4. Галянтич М. К., Дрішлюк А. І., Лічман Л. Г. Здійснення та судовий захист суб'єктивних житлових прав: Монографія. – Київ–Тернопіль: Підручники і посібники, 2009.– 496 с.
5. Гура Р.М. Житлове законодавство України: Посібник. – К.: Прецедент, 2006. – 104 с.
6. Декрет Кабінету Міністрів України «Про пільги Героям Радянського Союзу і повним кавалерам ордена Слави» від 23 квітня 1993 р. № 37–39.
7. Є.І.Федик. Житлове право. Навч.посібн. Вид., Центр навчальної літератури, 2012 – 150с.

8. Жилищное право: учебник для студентов вузов / П.В.Алексий, Н.Д.Эриашвили, И.А. Еремичев и др. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2006. – 345 с.
9. Житло та комунальні послуги: законодавство та судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2004. № 3 – 270 с.
10. Житлове будівництво в Україні: законодавство і судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики – 2003. – № 12.
11. Житлове право України: Курс лекцій / М.К. Галянтич, Г.І. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 486 с.
12. Житлове право України: Навч. посібник / За ред. В.С.Гопанчука, Ю.О. Заїки. – К.: Істина, 2003. – 208 с.
13. Житлове право України: Навчально-методичний комплекс // В.М.Черд–ник. – К.: Національна академія управління, 2012.–64с.
14. Житловий кодекс України: науково-практичний коментар / За заг. ред. д.ю.н., професора Є.О.Харитонов, к.ю.н., доцента Н.О.Голубєвої – Х.: «Одіссей» – 2010. – 480 с.
15. Закон України «Про професійні спілки, їхні права та гарантії діяльності»: від 15.09.1999р. №1045.–14 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №45. – Ст. 397.
16. Закон України «Про захист прав споживачів»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 14 січня 2013р.: (офіц. текст). К.: ПАЛИВОДА А. В., 2013. – 44 с. (Закони України).
17. Закон України «Про біженців» від 21.06. 2001 р. №2557-3 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №47. – Ст.250.
18. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997р. № 280/97–ВР. // Відомості Верховної Ради України. 1997. – №24. – Ст.170.
19. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 01.07.2004р. № 1952 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №51. – Ст.553.
20. Закон України «Про державну службу» від 17.11.2011р. № 4050–6 (4050–17) // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №26. – Ст.273.
21. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06. 2004р. № 1875 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №23. – Ст.151.

22. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994р. №4005–12 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №27. – Ст.219.
23. Закон України «Про іпотеку» від 05 червня 2003 р. № 898–4. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №38. – Ст.313.
24. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003р. № 898 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №38. – Ст.313.
25. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №4. – Ст.20
26. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №39. – Ст. 383. (із змінами та доповненнями).
27. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001 р. № 2866–ІІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №10. – Ст.78.
28. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» від 02.06.2005р. № 2623 –4. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №26. – Ст.1108.
29. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 р. № 875–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №21. – Ст.252.
30. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16 грудня 1993 р. № 3721–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №4. – Ст.18.
31. Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» від 03 березня 1998 р. № 147/98–ВР. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст.228.
32. Закон України «Про приватизаційні папери» від 09 березня 1992 р. № 2173–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України – 1992. – №41. – Ст.624.
33. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19.06.1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №36. – Ст.524.
34. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» від 24.12.1993р. № 962–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №15. – Ст.88.
35. Закон України «Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожитий

газ та електроенергію» від 20.02.2003р. №554–4. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №47. – Ст.1899.

36. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12 2003р. №1382 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №15. – Ст. 232.

37. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 р. № 2229–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №27. – Ст.382.

38. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 р. № 2011-ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №15. – Ст.190.

39. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №45. – Ст.425.

40. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. № 2001–ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №13. – Ст.178.

41. Закон України «Про тимчасову заборону стягнення з громадян України пені за несвоєчасне внесення плати за житлово-комунальні послуги» від 13 листопада 1996 р. № 486/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №53. – Ст.190.

42. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003р. № 978 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №52. – Ст. 377.

43. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» від 12.01. 2006р. № 3334 – 4. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №19. – Ст. 720.

44. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[текст] Станом на 21.09.2012р.: – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 42с.

45. Закон України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» від 4.09.2008р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008.–№72. – Ст.2419.

46. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку ЖКГ на 2009–2014 роки // Відомості Верховної Ради України. – 2009.– №46. – Ст.512.

47. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»: від

19.06.2003р. №979–4. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №1. – Ст.1.

48. Закон України №2394-6 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту житлових прав дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа» // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №39. – Ст.513.

49. Закони України: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2011р.: (офіц. текст) – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2011 – 32с. – (Закони України).

50. Казанский Ю. Н. Строительство в США и России: экономика, организация и управление / Ю.Н. Казанский, А.М. Немчин, С.Н. Никитин. – СПб. : Два–Три, 1995 – 310 с.

51. Климончук О. Комунальна мафія потянулася до власності громадян шляхом ухвалення ЖК // Вечірня Полтава. – 2011. – №26 – С.7

52. Коментар судової практики розгляду житлових спорів / За заг. ред. М. К. Галянтича; Упорядники: М. К. Галянтич, А. І. Дрішлюк, Л. Г. Лічман, В. М. Махинчук. – Юрінком Інтер, 2007. – 336 с.

53. Коментар судової практики розгляду житлових спорів. За заг. ред. М. К. Галянтича. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К., 2008 – 336 с.

54. Конституція України Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К: Преса України, 1997. – 80 с.

55. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 328 с.

56. Лічман Л. Г. Житлове право України: визначення місця в системі національного права: постановка проблем // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – №3. – 2004. – 175 с.

57. Лук'яненко А. А. Жилищная политика в Украине: правовой и экономический аспекты / НАН Украины: Ин-т экономико-правовых исследований – Донецк, 2004 – С.16.

58. М. Галянтич. Методологія житлового права: сучасний стан та шляхи розвитку / Право України, 2009–№9 – С.95–100.

59. М. К Галянтич. Житлове право України: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 528 с.

60. М.Н. Долгова. Выселение граждан из жилища: Учебник. – изд-во Росбух. – 2012 – 224с.

61. Мічурін Є.О. правочини з житлом: Наук.-практ. Посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: Юрсвіт, 2005. – 472 с.

62. Мічурін Є.О. Правочини з житлом: Наук.-пр. посібник / Є.О.Мічурін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків: ЮрСвіт, 2005. – 472с.

63. Наказ МінЖКГ України «Про затвердження положення про громадського інспектора у сфері ЖКГ, №39 від 11.12.2009р.

64. Наказ МінЖКГ України від 02.02.2009 №13 «Про затвердження Правил управління будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд».

65. Науково-практичне коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відп. ред. О. В.Дзери (кер. авт. кол.), Н. С.Кузнецової, В. В. Луця – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т.2. – 832 с.

66. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

67. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: Монографія / С. О. Погрібний. – К.: Правова єдність, 2009. – 304 с.

68. Податковий кодекс України // Голос України від 04.12.2010. – № 229 / № 229–230.

69. Постанова Кабінету Міністрів України «Про механізм впровадження Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 08 жовтня 1992 р. № 572. (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №45, від 24.01.2006., №5 від 14.01.2009рр.).

70. Постанова Кабінету Міністрів України «Про випуск в обіг приватизаційних житлових чеків» від 26 квітня 1993 р. № 305.

71. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання довготермінового безвідсоткового державного кредиту на індивідуальне житлове будівництво для депортованих осіб, які повернулися в Україну на постійне проживання» від 09 серпня 1999 р. № 1447 (п. 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №119 від 22.02.2012.)

72. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок передачі в комунальну власність загальнодержавного житлового фонду, що перебував у повному господарському віданні або в оперативному управлінні підприємств, установ та організацій» від 06.11.1995р. № 891.

73. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі» від 05.10.1998р. №1597. // Офіційний вісник України. – 1998. – №40. – Ст. 1486.

74. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження правил надання послуг з вивезення побутових відходів» від 10.12.2008. – №1070.

75. Постанова Кабінету Міністрів України “Про поетапну передачу комунальну власність територіальних громад великих міст (з населенням понад 100 тис. чол.) об’єктів теплопостачання споживачів житлово-комунальної сфери” від 25.12.1998р. №2074.

76. Постанова Кабінету Міністрів України «Про поетапну передачу у комунальну власність об’єктів соціальної сфери, житлового фонду сільськогосподарських, переробних та обслуговуючих підприємств, установ і організацій агропромислового комплексу, заснованих на колективній та інших формах недержавної власності» від 05 вересня 1996 р. № 1060.

77. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок оренди житла з викупом» від 25.03.2009 №274 // ОВУ. – №23.– ст.54.

78. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок передачі у приватну власність громадян незавершених будівництвом будинків садибного типу» від 28 червня 1997 р. № 637 (із змінами згідно з Постановою КМ №214 від 07.03.2001).

79. Постанова Кабінету Міністрів України «Про службові жилі приміщення» від 04.02.1988 р. №37.

80. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2013р. «Про визнання такими, що втратили чинність, Постанова КМУ від 28.07.2004р. №985 та від 17.08.2011р. №895».

81. Постанова КМУ «Про затвердження порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій і Типового договору про надання послуг з утриманням будинків і споруд та прибудинкових територій №529 від 20.05.2009 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 40. – ст.1353 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 97 від 03.09.2009. та №869 від 01.06.2011.

82. Постанова КМУ «Деякі питання реалізації ЗУ «Про житловий фонд соціального призначення» від 23.08.2008р.№682.

83. Постанова КМУ «Про порядок державної реєстрації на нерухоме майно та їх обтяжень і порядок надання витягів з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» від 22.06.2011. №703.

84. Постанова КМУ від 11.11.2009р. №1249 «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва

(придбання) доступного житла на 2010–2017 роки // ОВУ. – 2009. – № 92. – ст.3108.

85. Постанова КМУ від 25.04.2012р. «Про затвердження Порядку здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов».

86. Постанова Ради міністрів Української РСР «Про затвердження Правил обміну житлових приміщень в Українській РСР» від 31 січня 1986 р. № 3.

87. Постанова Ради Міністрів Української РСР «Про затвердження примірного статуту Житлово-будівельного кооперативу» від 30.04.1985 р. № 186.

88. Постанова Ради Міністрів Української РСР і Української Республіканської Ради професійних спілок «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм житлових приміщень в Українській РСР» від 11 грудня 1984 р. № 470.

89. Постанова Ради Міністрів Української РСР і Української республіканської ради професійних спілок «Про затвердження Правил обліку громадян, які бажають вступити до житлово-будівельного кооперативу» від 05.06.1985 № 228.

90. Постанова Ради Міністрів УРСР «Про затвердження Правил бронювання житлових приміщень в Українській РСР» від 09 вересня 1985 р. № 342.

91. Право на житло в Україні: реалізація та захист. Навчально-довідкове видання / За заг. ред. Є.О. Харитонова–Х.: ТОВ «Одиссей», 2008. – 456 с.

92. Практичний аспект управління житлового нерухомістю (Практичний посібник) Кроков'як М., Бригілевич В., Шодр О., Кіндрощкий Б., Бернадський В., Шишко В., Швець Н., – Львів, 2010. – 220 с.

93. Професійне управління житловою нерухомістю (Практичний посібник) Кроков'як М., Гура Н., Берозовчук М., Брингілевич В., Шодр О., Бернадський В., – Дрогобич: Коло. – 2010. – 304 с.

94. Радченко А. Довірче управління у сфері інвестування у житлове будівництво / Право України. – 2008. №1. С.62–66.

95. Радченко Л. Довірче управління у сфері інвестування у житлове будівництво // Право України. – 2008. №1. С.62–66.

96. Рішення Колегії МінЖКГ України від 30.09.2010 № 28 «Про кращі практики реформування житлово-комунального господарства у частині створення та діяльності ОСББ, керуючих компаній».

97. Рішення Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику застосування судами законодавства під час розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав» №24–150/04–13 від 28.01.2013р.

98. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947–3 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21. – Ст.135.

99. Стародубровская И. В. Реформа ЖКХ: развитие или криза. М.: ИЭПП, 2003 – 250 с.

100. Указ Президента України «Про затвердження положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства» (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента №742/2011 від 08.07.2011.)

101. Федик Є. І., Луцький І. М., Кісель В. Й., Федик С. Є., Котуха О. С. Житлове право: навч. посіб. – Львів: Новий світ – 2000, 2013. – 188с.

102. Фурса С. Я., Кармаза О. О., Фурса С. М., Житловий кодекс УРСР : Науково-практичний коментар / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2008. – 1208с. – (Серія «Цивілістика»).

103. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання: Підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. – К: КНТ, 2006. – 498 с.

104. Цивільне право України. Загальна частина: Підручник / За ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. – К.: КНТ, 2006. – 480 с.

105. Цивільне право України. Практикум: Навч. посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2007. – 408 с.

106. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435 – 4 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21. – Ст.135.

107. Широков А. В. Жилищный кодекс РФ. Риски перехода. – СПб.: Академический проект, 2006. – 153 с.

«Корпоративне право»

«Корпоративне право» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» зі спеціальності «Правознавство». Мета дисципліни – допомогти студентам юридичної спеціальності вивчити та глибше зрозуміти основні правові інститути корпоративного права і питання правового регулювання окремих правовідносин, а також показати їх вплив на розвиток економічних суспільних відносин. При цьому береться до уваги і той аспект, що не дивлячись на те, що сам термін «корпоративне право» все частіше вживається як в законодавчих актах так і в літературі, у юристів фактично не сформовано і не склалося єдине його розуміння і визначення. Окрім того відсутня єдина думка і з приводу кола правовідносин, які регулюються юристами корпоративного права, а також його змісту і структури як навчального курсу.

Майбутнім фахівцям з правознавства необхідно знати:

- зміст основних законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють правила створення, діяльності, а також права та обов'язки учасників і засновників господарських товариств;
- правовий статус господарського товариства як корпоративного суб'єкта підприємницької діяльності;
- особливості функціонування окремих організаційно-правових форм господарських товариств (акціонерного, з обмеженою і додатковою відповідальністю, повного і командитного).

Виходячи з цього студенту необхідно вміти при прийнятті рішень по застосуванню норм корпоративного права, з'ясувати юридичні аспекти прийняття таких рішень, щоб уникнути негативних наслідків та інших зайвих непорозумінь. Правильно тлумачити норми корпоративного законодавства, як внутрішні так і зовнішні (приватноправові і публічно-правові). Оскільки в Україні корпоративне право знаходиться на стані зародження, то говорити про існування окремої галузі або хоча б підгалузі права ще рано. Офіційно корпоративне право на сьогодні не визнається в якості самостійної галузі. Таким чином, корпоративне право є комплексним правовим інститутом, оскільки включає норми різних галузей права.

Зміст правового інституту, а особливо наявність спеціальних корпоративних норм, які регулюють внутрішні фірмові відносини, не дозволяє його повністю включити у будь-яку із відомих галузей права, тобто корпоративне право, як правовий інститут носить

міжгалузевий характер. Незважаючи на це, корпоративне право тісно пов'язане з такими галузями права, як «цивільне», «трудове», «адміністративне», «фінансове» тощо, а тому вивчається після зазначених дисциплін з метою запобігання дублювання аналогічних питань.

З появою господарських товариств, як прикмети ринкової економіки і підприємництва, із перетворенням державних підприємств у господарські товариства в процесі приватизації серед об'єктів правового регулювання з'явився новий тип суспільних відносин – корпоративні.

Сьогодні суб'єктами таких відносин вже є і становляться сотні тисяч громадян, юридичні особи і навіть держава в якості учасників (акціонерів) господарських товариств, а також владні органи держави, які здійснюють нагляд за встановленим порядком реалізації корпоративних відносин, наприклад в сфері обігу корпоративних цінних паперів.

Правове регулювання корпоративних відносин в Україні постійно розвиваються. Особливостями правового регулювання корпоративних відносин є висока ступінь диспозитивності законодавства, внаслідок якої багато питань внутрішніх корпоративних відносин регулюються не законом, а актами які створюють самі засновники господарських товариств – установчим договором, статутом, різними положеннями.

Всі ці та інші аспекти зумовлюють відносну складність регулювання корпоративних відносин і разом з тим необхідність їх предметного і детального вивчення. Тому підготовка юристів даної спеціалізації є конче необхідною в умовах сучасної економіки. У зарубіжному правовому середовищі вже давно існує категорія юристів, яка працює переважно у галузі корпоративного права – це інкорпоратори тобто особи, які займаються питаннями створення і реєстрації корпорації, випуском її цінних паперів, а також безпосередньо корпоративні юристи, які здійснюють правове забезпечення діяльності корпорацій. Корпоративне право, як учбову дисципліну студенти вивчають обов'язково. На жаль, при підготовці українських правознавців проблемам корпоративного права раніше приділялася недостатня увага, частково питання господарських товариств розглядалися курсами цивільного та підприємницького права. У провідних юридичних вузах країни тільки з 1998р. було введено окремий курс лекцій з корпоративного права.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 години – 2 кредитів ECTS. З них для студентів заочної форми навчання

лекційних – 4 год., практичних – 2. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. На лекційний розгляд виносяться теми: «Корпорації і корпоративне право: історія та сучасність»; «Поняття та суть юридичної особи в корпоративному праві». На практичних заняттях розглядається тема «Правосуб'єктність юридичної особи», «Види юридичних осіб». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

Засвоєння студентами дисципліни «Корпоративне право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання вдома конспекту завдань та організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Корпорації і корпоративне право: історія та сучасність

Поняття корпоративних відносин. Правова природа корпоративних правовідносин. Предмет корпоративного права. Суб'єкти корпоративних правовідносин. Назва галузі. Взаємодія з іншими галузями права. Джерела корпоративного права.

Тема 2. Поняття та суть юридичної особи в корпоративному праві

Виникнення ідеї юридичної особи. Основні теорії юридичної особи. Сучасні погляди на суть юридичної особи. Юридична особа в системі суб'єктів права. Організаційно-правова форма юридичної особи. Ознаки юридичної особи.

Тема 3. Правоздатність юридичної особи та її види

Розмежування понять «мета (цілі) діяльності» і «види (предмет) діяльності». Момент виникнення і припинення правоздатності. Національність юридичної особи. Перенесення доміцилію. Місцезнаходження юридичної особи. Дієздатність юридичної особи. Проблема недієздатності юридичної особи. Деліктоздатність юридичної особи.

Тема 4. Класифікація юридичних осіб

Підстави класифікації юридичних осіб. Система юридичних осіб за ЦК України. Система юридичних осіб за ГК України. Створення

юридичних осіб. Поняття установчих документів господарського товариства. Державна реєстрація юридичних осіб. Дії по подальшій легалізації їх діяльності. Внесення змін до установчих документів господарського товариства.

Тема 5. Поняття корпоративних прав Підстави набуття корпоративних прав.

Право на участь в управлінні. Особливості реалізації корпоративних прав держави. Суб'єкти управління корпоративними правами держави. Оцінка корпоративних прав держави. Корпоративна відповідальність.

Тема 6. Корпоративне управління

Мета та функції корпоративного управління. Посадові особи юридичних осіб. Сток повноважень органів управління. Загальні збори акціонерів.

Тема 7. Статутний капітал підприємства

Функції статутного капіталу. Розмір статутного капіталу. Вклади до статутного капіталу. Строк сплати вкладу. Документальне оформлення сплати вкладу. Збільшення та зменшення статутного капіталу. Деномінація акцій.

Тема 8. Припинення корпоративних відносин

Підстави припинення корпоративних відносин. Право на вихід із товариства. Порядок реалізації права на вихід. Поняття та способи припинення юридичної особи. Підстави та процедура реорганізації юридичної особи. Підстави ліквідації юридичної особи.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Правосуб'єктність юридичної особи

1. Правоздатність юридичної особи.
2. Види правоздатності (спеціальна, загальна, виключна, міжнародна).
3. Місцезнаходження юридичної особи.
4. Дієздатність юридичної особи.
5. Вина юридичної особи.

Семінарське заняття №2

Тема: Види юридичних осіб

1. Підстави класифікації юридичних осіб.
2. Система юридичних осіб за ЦК України.
3. Система юридичних осіб за ГК України.
4. Створення юридичних осіб.
5. Поняття установчих документів господарського товариства.
6. Державна реєстрація юридичних осіб. Дії по подальшій легалізації їх діяльності.
7. Внесення змін до установчих документів господарського товариства.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1 варіант

1. Класифікація юридичних осіб.
2. Співвідношення понять юридична особа та корпорація.
3. Корпорації в континентальній та англо-саксонській правових системах.

2 варіант

1. Особливості джерел корпоративного права України.
2. Місце корпоративного права в системі права України.
3. Корпоративне право як юридична наука і учбовий курс.

3 варіант

1. Місцезнаходження юридичної особи.
2. Дієздатність юридичної особи.
3. Вина юридичної особи.

4 варіант

1. Поняття корпоративних прав.
2. Підстави набуття корпоративних прав.
3. Право на участь в управлінні.

5 варіант

1. Поняття корпоративного управління.
2. Мета та функції корпоративного управління.
3. Посадові особи юридичних осіб.

¹ Варіант обирається студентом за номером у списку студентів журналу академічної групи.

6 варіант

1. Поняття статутного капіталу юридичної особи.
2. Статутний фонд (капітал) господарського товариства призначення, розмір, порядок формування і зміни.
3. Вклади до статутного капіталу.

7 варіант

1. Поняття корпоративного управління.
2. Принципи корпоративного управління.
3. Організація управління господарським товариством.

8 варіант

1. Підстави припинення корпоративних правовідносин.
2. Право на вихід з товариства.
3. Правові наслідки виходу з товариства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Класифікація юридичних осіб.
2. Співвідношення понять юридична особа та корпорація.
3. Корпорації в континентальній та англо-саксонській правових системах.
 4. Зміст терміну «корпоративне право».
 5. Поява перших колективних форм господарської діяльності, формування перших корпоративних норм.
 6. Зародження корпорації і корпоративного права (XV – перша половина XIX століття).
 7. Масова поява корпорацій, формування корпоративного права як галузі права й законодавства (друга половина XIX – початок XX сторіччя).
 8. Корпорація – переважна форма здійснення підприємницької діяльності. Удосконалення – повна корпоративного права і відділення його підгалузі – акціонерного права.
 9. Корпорації і корпоративне право у дореволюційній Росії та СРСР.
 10. Предмет і метод корпоративного права в Україні.
 11. Внутрішні і зовнішні корпоративні правовідносини.
 12. Цивільні і корпоративні правовідносини: питання співвідношення.
 13. Особливості джерел корпоративного права України.
 14. Місце корпоративного права в системі права України.

15. Корпоративне право як юридична наука і навчальний курс.
16. Поняття і правові ознаки господарського товариства.
17. Організаційно-правова форма господарського товариства.
18. Поділ господарських товариств на персональні і об'єднання капіталів.
19. Правоздатність господарського товариства.
20. Найменування і місцезнаходження господарського товариства.
21. Підстави виникнення господарських товариств.
22. Поняття установчих документів господарського товариства.
23. Вимоги законодавства до форми і змісту установчих документів господарського товариства.
24. Формування початкового капіталу господарського товариства. Вклади учасників.
25. Державна реєстрація господарського товариства.
26. Дії по подальшій легалізації господарського товариства після його державної реєстрації.
27. Внесення змін до установчих документів господарського товариства.
28. Коло засновників (учасників) господарського товариства. Законодавчі обмеження відносно участі осіб в господарських товариствах.
29. Права учасників господарського товариства та способи їх захисту.
30. Обов'язки учасників господарського товариства.
31. Відповідальність учасників по зобов'язанням господарського товариства.
32. Представництво учасників у корпоративних відносинах.
33. Організація управління державними корпоративними правами.
34. Рух учасників господарського товариства.
35. Склад і правовий режим майна господарського товариства.
36. Статутний фонд (капітал) господарського товариства і порядок його призначення.
37. Порядок формування і внесення змін до статутного фонду господарського товариства.
38. Поняття прибутку господарського товариства і шляхи його використання.
39. Склад і правовий режим майна господарського товариства.

40. Статутний фонд (капітал) господарського товариства. Призначення і порядок його формування та внесення змін.

41. Поняття прибутку господарського товариства та шляхи його використання.

42. Принципи корпоративного управління.

43. Організація управління господарським товариством.

44. Особливості управління повним і командитним товариством.

45. Посадові особи органів управління товариством.

46. Підстави припинення господарського товариства.

47. Реорганізація господарського товариства.

48. Особливості реорганізації акціонерних товариств.

49. Ліквідація господарських товариств.

50. Акції, поняття та види.

51. Загальна характеристика фондового ринку.

52. Структура і функції Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

53. Структура Національної депозитної системи України та функції її учасників.

54. Процедура випуску акцій в обіг. Додаткова емісія акцій.

55. Правове регулювання ведення реєстру власників іменних цінних паперів (відносно акцій).

56. Право власності на акцію.

57. Здійснення цивільно-правових угод з акціями.

58. Поняття і ознаки акціонерного товариства.

59. Порівняльна характеристика відкритого і закритого акціонерного товариства.

60. Створення відкритих акціонерних товариств (організація, проведення відкритої підписки на акції, установчі збори).

61. Особливості виникнення акціонерних товариств в процесі приватизації та корпоратизації.

62. Загальна характеристика органів управління акціонерним товариством.

63. Загальні збори акціонерів. Компетенція. Підготовка до проведення. Реєстрація акціонерів для участі в загальних зборах.

64. Організація роботи загальних зборів акціонерів. Голосування. Періодичність скликання. Позачергові збори.

65. Спостережна рада акціонерного товариства. Порядок формування. Компетенція. Організація роботи.

66. Правління акціонерного товариства. Порядок формування. Компетенція правління та його голови. Організація роботи.

67. Ревізійна комісія акціонерного товариства. Порядок формування. Компетенція. Проведення перевірок. Організація роботи.
68. Механізм встановлення контролю за акціонерним товариством.
69. Придбання контрольного пакету акцій акціонерного товариства.
70. Значні угоди та їх зміст.
71. Викуп акціонерним товариством власних акцій.
72. Захист прав акціонерів при зміні статутного фонду акціонерного товариства.
73. Конфлікт інтересів в акціонерному товаристві.
74. Здійснення угоди в якій є заінтересованість.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вінник О. М. Інвестиційне право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атіка, 2001. – 264 с.
2. Господарське судочинство в Україні: Суд. практика. Корпор. правовідносини / Упоряд.: І. Б. Шицький (кер.) та ін.; Відп. ред. В.Т.Маляренко. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 528 с.
3. Господарський кодекс України. – www.zakon.rada.gov.ua
4. Господарський процесуальний кодекс України. – www.zakon.rada.gov.ua
5. Закон України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Цивільного кодексу України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 33. – Ст.440.
6. Зобов'язальне право: теорія і практика : навч. посіб. для студ. юрид. вузів і ф-тів ун-тів / [О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та ін. ; за заг. ред. О. В. Дзери]. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 300 с.
7. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины. Учебное пособие. – Х: Эспада, 2001.
8. Кибенко Е.Р. Корпоративное право. Учебное пособие. – Х: Эспада, 1999.
9. Корпоративне управління : монографія / [І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова ; за заг. ред. І. Спасибо-Фатєєвої]. – Х.: Право, 2007. – 498 с.
10. Кравчук В.М. Корпоративне право. – К. : Істина, 2008.
11. Луць В.В. Корпоративне право України. – К.,ЮРИНКОМ ИНТЕР. 2010. – 380с.

12. Сімсон О. Е. Інвестиційні та інноваційні правовідносини: Перспективи розвитку публічної та правової сфер: монографія. – К. : Ін Юре, 2005. – 416 с.

13. Цивільне право України : підручник : у 2 кн. Кн. 2 / [О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової]. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Юрінком Гятер, 2004. – 640 с.

14. Цивільний Кодекс України: за станом на 15 квіт. 2009 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>.

15. Чернадчук Д. В. Інвестиційне право України : навч. посіб. для вищ. навч. закладів / Д. В. Чернадчук, В. В. Сухонос, Т. О. Чернадчук. - Суми : Унів. книга, 2001. – 260 с.

16. Щербина В.С. Господарське право України: Навч. Посібник. – 2-е вид., перероблене і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

«Міжнародне приватне право»

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право» (далі – МПП) складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки наряду «право» спеціальності: 6.030401 «Правознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є регулювання цивільних (приватних) відносин за участю іноземного елемента (суб'єкта).

Здобуття Україною незалежності спонукало її до активності у всіх сферах суспільного життя. Зросла міграція населення, набули нових перспектив зовнішньоекономічні зв'язки. Проте нормативно-правова база України ще недостатньо стабільна та всебічна у регламентації відносин з «іноземним елементом». Договірні відносини України з зарубіжними державами поки що потребують аналізу і з'ясування. Узагальнення правотворчого досвіду нашої та інших держав допоможе зрозуміти зміст міжнародних приватноправових відносин, тенденції розвитку, вирізнити характерний ризик правових систем сучасності, акцентування на основних джерелах їхнього приватного права.

Підготовка повноцінного фахівця правничого профілю у сучасний період є неможливо без засвоєння основних положень МПП і набуття навичок правильного застосування к норм у цивільно-правових відносин з іноземним (міжнародним) елементом.

Вивчення МПП базується на основних поняттях загальної теорії права, цивільного, трудового, процесуального права.

Розвиток міжнародного співробітництва України з іноземними державами у сфері економіки, політики і культури зумовив необхідність удосконалення договірних правовідносин та уніфікації законодавства з питань власності, шлюбно-сімейного і трудових відносин, що виходять за межі правової системи України. Відповідно зросла потреба у вдосконаленні чинного міжнародного приватного права, в застосуванні юридичних форм щодо відносин, які виникають між суб'єктами різних держав. При вивченні курсу «Міжнародне приватне право» в студентів розвинуться практичні навички застосування законодавства цієї галузі права, роботи з міжнародними договорами та іншими угодами. Вони оволодіють основними теоретичними проблемами правових форм міжнародного приватного права, його суб'єктів.

Особлива частина МПП містить детальний аналіз вітчизняних та іноземних джерел права, міжнародних договорів, звичаїв, доктрин з питань власності тощо. Особливою частиною охоплено також шлюбно-сімейні, трудові, спадкові правовідносини, а також міжнародного цивільного процесу.

До сфери МПП належать питання правосуб'єктності фізичних і юридичних осіб, держав, їх імунітету, відносин про зовнішньоекономічні угоди, прав авторів на твори.

МПП має свій предмет і методи регулювання, взаємодіє з цивільним, трудовим, інтелектуальним, цивільно-процесуальним правом.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 год. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 12 год: лекції – 6 год і семінарські заняття – 6 год. На лекційний розгляд виносяться теми: «Поняття, предмет, методи і система міжнародного приватного права», «Колізійні норми в МПП», «Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин у МПП». На семінарських заняттях розглядаються теми: «Поняття, предмет, методи і система міжнародного приватного права», «Колізійні норми в МПП», «Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин у МПП». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття, предмет, методи і система міжнародного приватного права

Поняття МПП. Предмет МПП. Методи регулювання відносин у МПП. Система МПП.

Тема 2. Форми міжнародного приватного права

Поняття форм права. Види форм права. Міжнародні договори. Внутрішнє законодавство. Судова та арбітражна практика. Узгодження законодавства різних держав.

Тема 3. Колізійні норми в МПП

Поняття та структура колізійних норм. Класифікація колізійних норм.

Основні формули прикріплення. Встановлення змісту та застосування іноземного права. Взаємність та реторсія.

Тема 4. Громадяни як суб'єкти міжнародного приватного права

Правовий статус іноземців в Україні. Цивільна правоздатність і дієздатність іноземних фізичних осіб. Колізійні питання дієздатності іноземців відповідно до чинного законодавства України. Цивільна правоздатність громадян України за кордоном.

Тема 5. Юридичні особи у міжнародному приватному праві

Поняття особливого закону (статуту) і національності юридичної особи. Доктрина і практика міжнародного приватного права про визначення національності юридичних осіб. Цивільна правоздатність іноземних підприємств і організацій за чинним законодавством України. Представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності. Діяльність суб'єктів господарювання України за кордоном.

Тема 6. Держава, як суб'єкт МПП

Держава як суб'єкт майнових відносин. Імунітет держави та відповідних державних осіб. Види імунітетів держави. Основні доктрини імунітету держави.

Тема 7. Право власності у міжнародному приватному праві

Питання власності у міжнародних відносинах. Колізійні питання власності та вирішення їх в Україні. Закон, застосований до права власності. Правові питання націоналізації у міжнародному приватному праві.

Тема 8. Спадкування у міжнародному приватному праві

Колізії у спадкуванні за МПП. Колізійні норми спадкового права. Міжнародні документи з питань іноземного спадкування. Отримання українським громадянином спадщини за кордоном. Спадкові права іноземців. Перехід майна до держави.

Тема 9. Міжнародні транспортні перевезення та їх особливості

Поняття міжнародних перевезень. Види транспорту. Законодавство про міжнародні транспортні перевезення. Поняття спеціального дозволу. Міжнародні залізничні перевезення.

Тема 10. Міжнародні трудові відносини

Загальна характеристика міжнародних трудових відносин. Колізійне регулювання міжнародних трудових відносин. Міжнародно-

правове регулювання праці. Законодавство світу про працю.
Законодавство України про працю.

Тема 11. Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин у МПП

Визначення і регламентація шлюбу у МПП. Вимоги до вступу в шлюб. Заборона шлюбів. Колізійні норми. Відносини подружжя. Розірвання шлюбу.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Правовідносини у МПП

1. Поняття, ознаки та структура правовідносин у МПП.
2. Суб'єкти міжнародних цивільних правовідносин.
3. Об'єкти правовідносин у МПП.
4. Юридичні форми у МПП.

Семінарське заняття №2

Тема: Колізійні норми в МПП

1. Поняття та структура колізійних норм.
2. Класифікація колізійних норм.
3. Основні формули прикріплення.
4. Встановлення змісту та застосування іноземного права.
5. Взаємність та реторсія.

Семінарське заняття №3

Тема: Правове – регулювання шлюбно-сімейних відносин

1. Визначення і регламентація шлюбу у МПП.
2. Вимоги до вступу в шлюб.
3. Заборона шлюбів.
4. Колізійні норми.
5. Відносини подружжя.
6. Розірвання шлюбу.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Джерела міжнародного приватного права.
2. Міжнародний договір в системі джерел міжнародного приватного права.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

3. Колізійні норми та їх застосування.
4. Українське законодавство з міжнародного приватного права.
5. Цивільно-правовий статус іноземних фізичних осіб в Україні.
6. Правове положення іноземних юридичних осіб у міжнародному приватному праві.
7. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями в Україні.
8. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
9. Колізійні питання зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Віденська конференція ООН «Про договори Міжнародної купівлі-продажу товарів».
10. Зобов'язання сторін за договором міжнародної купівлі-продажу товарів та правові наслідки їх невиконання.
11. Позовна давність міжнародної купівлі-продажу товарів.
12. Міжнародні перевезення та джерела їх правового регулювання.
13. Договір морського перевезення вантажу за Кодексом торговельного мореплавства України.
14. Претензії та позови щодо міжнародного перевезення вантажу.
15. Зобов'язання із заподіяння шкоди у міжнародному приватному праві.
16. Колізійно-правові питання міжнародних трудових відносин.
17. Міжнародно-правові засади міжнародного арбітражу.
19. Арбітражна угода та її правове значення.
20. Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України, правові засади їх діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття і предмет МПП, його місце в правовій системі України.
2. Поняття і види іноземного елемента у цивільно-правових відносинах МПП.
3. Методи правового регулювання цивільних відносин, укладених іноземним елементом.
4. Колізія і вибір права для регулювання відносин у МПП.
5. Місце і роль матеріально-правових норм в регулюванні відносин з іноземним елементом.
6. Система МПП.

7. Джерела МПП.
8. Міжнародний договір у системі джерел МПП.
9. Законодавство України з питань МПП.
10. Судова і арбітражна практика в системі джерел МПП.
11. Звичай як джерело МПП.
12. Законодавство зарубіжних країн з МПП.
13. Колізійні норми, поняття, структура, види, їх об'єктивна необхідність.
14. Основні форми прикріплення і сфера їх застосування.
15. Застосування колізійних норм.
16. Взаємність і реторсії у МПП.
17. Поняття і види правового режиму у МПП.
18. Особливості і склад правовідносин у МПП.
19. Загальна характеристика суб'єктів міжнародних цивільних правовідносин.
20. Особливості правового статусу держави як суб'єкта МПП.
21. Юридичні факти у МПП.
22. Правовий статус іноземців в Україні.
23. Колізійні питання дієздатності іноземців відповідно до чинного законодавства України.
24. Особистий закон фізичних осіб у МПП.
25. Поняття особистого закону (статуту) і національності юридичної особи у МПП.
26. Основні критерії визначення національності (державної незалежності) юридичних осіб у МПП.
27. Правове положення підприємств з іноземними інвестиціями в Україні.
28. Міжнародні юридичні особи.
29. Особливості правового статусу представництв.
30. Колізійні питання власності.
31. Правовий режим інвестицій в Україні.
32. Види і форми іноземних інвестицій відповідно до чинного законодавства України.
33. Система гарантій іноземним інвесторам відповідно до чинного законодавства України.
34. Строки позовної давності у МПП.
35. Колізійні питання зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
36. Контракти суб'єктів ЗЕД і правила їх укладання відповідно до чинного законодавства України.

37. Віденська конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Сфера її застосування та загальні положення.

38. Нові правові поняття Віденської конвенції.

39. Укладання договору за Віденською конвенцією.

40. Базисні умови поставок відповідно до Інкотермс 1990р. Характеристика основних типів договорів.

41. Зобов'язання продавця і покупця за договором міжнародної купівлі-продажу товарів, правові наслідки їх порушення.

42. Зобов'язання продавця і покупця за договором міжнародної купівлі-продажу товарів. Засоби правового захисту у випадку порушення договору покупцем.

43. Зобов'язання продавця і покупця за договором міжнародної купівлі-продажу товарів. Засоби правового захисту у випадку порушення договору продавцем.

44. Наслідки розірвання договору міжнародної купівлі-продажу товарів.

45. Позовна давність у міжнародній купівлі-продажу товарів.

46. Підстави для звільнення від відповідальності за Віденською конвенцією і порядок їх застосування.

47. Загальна характеристика джерел права, що регулюють міжнародні перевезення.

48. Міжнародні повітряні перевезення та їх правове регулювання.

49. Міжнародні морські перевезення та їх правове регулювання.

50. Міжнародні залізничні перевезення та їх правове регулювання.

51. Міжнародні автомобільні перевезення та їх правове регулювання.

52. Колізійні норми Кодексу торговельного мореплавства України.

53. Документи, що підтверджують наявність і зміст договору морського перевезення вантажу.

54. Правове значення і функції коносаменту.

55. Відповідальність перевізника за втрату, недостачу і пошкодження вантажу у міжнародних перевезеннях.

56. Межі відповідальності перевізника стосовно різних видів міжнародних перевезень.

57. Претензії та позови з міжнародних перевезень вантажів.

58. Колізійні питання деліктних зобов'язань у МПП.

59. Поняття і визначення Міжнародної підсудності. Пророгаційні угоди.

60. Арбітражна угода, її форма, зміст та правове значення.
61. Поняття арбітражу та види третейських (арбітражних) судів, правові засади їх діяльності.
62. Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська арбітражна комісія (МАК) при Торгово-промисловій палаті України, їх компетенція.
63. Визначення та виконання в Україні рішень іноземних судів і арбітражних рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гайворонський В.М. Міжнародне приватне право / В.М. Гайворонський, В.П.Жушман. – Київ: Юрінком Інтер, 2007. – 368 с.
2. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. пос. / І.І. Дахно. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 316 с.
3. Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 1961, 21 квітня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25.
5. Закон України Про виключну (морську) економічну зону України // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 6.
6. Закон України Про внесення змін і доповнень до Декрету Кабінету Міністрів України Про режим іноземного інвестування від 2 лютого 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
7. Закон України Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон // Підприємництво і ринок України. – 1992. – № 12.
8. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
9. Закон України Про міжнародні договори України / Голос України. – 1994.
10. Закон України Про охорону прав на винаходи і корисні моделі / Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
11. Закон України Про охорону прав на знаки для товарів і послуг // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 7.
12. Закон України Про охорону прав на промислові зразки // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 7.
13. Закон України Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23.

14. Закон України Про режим іноземного інвестування від 19 березня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 25 квіт.
15. Закон України Про туризм // Підприємництво і ринок України. – 1995. – №11.
16. Как заключать международные торговые контракты. — К.: Междунар. Комп'ютерний клуб Украины, 1992.
17. Кодекс торговельного мореплавства України // Голос України. – 1995. – № 127, 128. – 12, 13 лип.
18. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Відень, 1980, 10 березня – 11 квітня) // Международный коммерческий арбитраж. К.: ТПП України, 1995.
19. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974, 14 червня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
20. Митний кодекс України // Підприємництво і ринок України. 1992. – №6.
21. Міжнародне право: Підручник / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – 752 с.
22. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С. Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
23. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів Інкотермс 1990 // Междунар. коммерческий арбитраж. К.: ТПП України, 1995.
24. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 25.
25. Положення про національного автомобільного перевізника: Затв. постановою КМ України від 11 липня 1994 р. № 475 // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 9.
26. Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Затв. Указом Президента України. – 1994. – 7 листоп.
27. Положення про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном: Затв. Указом Президента України № 200 від 30 квітня 1994.
28. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 5 жовтня 1995 р. № 75 // Бізнес. – 1995. – № 40.

29. Правила здійснення транспортно-експедиційної діяльності під час перевезення зовнішньоторговельних і транзитних вантажів: Затв. постановою КМ України від 21 вересня 1993 р. № 770 // Підприємництво і ринок України. – 1993. – № 11.

30. Про додаткові заходи щодо регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України від 26 липня 1995 р. // Голос України. – 1995. – № 141. – 1 серп.

31. Про єдиний митний тариф України // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.

32. Про застосування міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів: Указ Президента України від 4 жовтня 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 10.

33. Про квотування та ліцензування експорту товарів (робіт, послуг): Декрет КМ України від 12 січня 1993 р. // Підприємство і ринок України. – 1993. – № 2.

34. Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні: Указ Президента України № 659 від 7 листопада 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 12.

35. Про регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України від 27 січня 1995 р. // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 2.

36. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №9.

37. Фединак Г.С. Міжнародне приватне право / Г.С.Фединак , Л.С.Фединак. – К.: Атіка, 2012. – 535 с.

38. Цивільний кодекс України.

39. Цивільний процесуальний кодекс України.

40. Чубарев В. Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник – К.: Атіка, 2008. – 608 с.

«Міжнародний комерційний арбітраж»

Метою дисципліни «Міжнародний комерційний арбітраж» є вивчення міжнародної діяльності комерційного арбітражного суду, його функцій, повноважень та питань, які необхідно вирішувати в період інтеграції економіки України зі світовою економікою, основних положень українського і зарубіжного законодавства, міжнародних угод і конвенцій, судової і арбітражної практики, що відноситься до регулювання міжнародного комерційного арбітражу.

Вивчення цієї дисципліни зосереджено на таких питаннях, які складають основу правового регулювання міжнародного арбітражу, як укладення і правові наслідки арбітражної угоди, особливості арбітражної процедури, судовий контроль за арбітражними рішеннями, визнання і приведення до виконання міжнародних арбітражних рішень.

У результаті засвоєння цього курсу студенти повинні набути також і певні практичні навички, необхідні для здійснення професійної діяльності, пов'язаної з міжнародним арбітражем. Вміти обрати спосіб вирішення зовнішньоекономічного спору, складання арбітражної угоди (застереження), а також підготовки судово-арбітражних матеріалів у випадку виникнення комерційного спору з іноземним контрагентом, включаючи правильну ідентифікацію правових проблем, які повинні бути проаналізовані для забезпечення правового захисту, розробки тактики поведінки сторони, що бере участь в арбітражному розгляді зовнішньоекономічних спорів, на всіх стадіях арбітражного процесу, забезпечення захисту інтересів сторін під час арбітражного розгляду, а також на стадії оспорювання арбітражного рішення і на стадії його виконання.

Майбутнім фахівцям з правознавства необхідно знати: поняття, види та значення розв'язання спорів в міжнародному комерційному арбітражі; правову природу міжнародного комерційного арбітражу; класифікацію третейських судів; статус, порядок утворення та діяльності третейського суду; організацію третейських судів для вирішення спорів у сфері внутрішнього цивільного обігу; принципи третейського розгляду; норми, що застосовуються арбітражним судом; процесуальні акти, що виносяться міжнародними арбітражами; порядок винесення рішення; порядок оскарження та виконання рішення; порядок розгляду спорів в міжнародному комерційному арбітражі. Виходячи з цього студенту необхідно уміти аналізувати юридичні факти, що пов'язані з діяльністю арбітражних судів;

тлумачити чинне законодавство, що регулює розв'язання спорів в міжнародному комерційному арбітражі правильно застосовувати норми законодавства при вирішенні спорів в міжнародному комерційному арбітражі; розбиратися в організації арбітражних судів; скласти арбітражні угоди.

Згідно з навчальним планом, курс вивчається в обсязі 54 год. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 6 год., із них на лекції – 4 год. і семінарські – 2 год. На лекційний розгляд виносяться теми: «Правові основи розгляду спорів з цивільно-правових відносин у сфері міжнародної торгівлі та поняття про арбітражну угоду», «Правовий статус міжнародного комерційного суду в Україні». На семінарському занятті розглядається тема «Арбітражне провадження».

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Правові основи розгляду спорів з цивільно-правових відносин у сфері міжнародної торгівлі

Законодавство України про порядок розгляду спорів в міжнародній торгівлі. Міжнародні документи щодо врегулювання спорів з договірних та інших цивільно-правових відносин. Законодавство України про порядок розгляду спорів в міжнародній торгівлі. Сфера застосування законодавства України про порядок розгляду спорів в міжнародній торгівлі. Визначення термінів, які вживаються в законодавстві, та їх тлумачення в комерційній діяльності.

Тема 2. Арбітражна угода

Поняття арбітражної угоди. Вимоги до письмової форми угоди. Порядок пред'явлення позову по суті спору у суді. Забезпечувальні заходи суду під час розгляду справи.

Тема 3. Правовий статус міжнародного комерційного суду

Законодавство України про міжнародний комерційний арбітраж. Місце законодавства України про міжнародний комерційний арбітраж в системі судових органів. Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України. Положення про Морську арбітражну комісію

Тема 4. Порядок призначення і склад третейського суду

1. Процедура визначення кількості і призначення арбітрів.
2. Підстави для відводу арбітрів.
3. Процедура відводу арбітрів.
4. Припинення повноважень (мандата) арбітра.
5. Порядок призначення нового арбітра.

Тема 5. Повноваження третейського суду

1. Право третейського суду на визначення своєї компетенції.
2. Заяви третейського суду щодо компетенції.
3. Повноваження третейського суду давати розпорядження про вжиття забезпечувальних заходів.

Тема 6. Арбітражне провадження

1. Порядок визначення правил процедури.
2. Місце арбітражу.
3. Початок арбітражного розгляду. Мова розгляду.
4. Позовна заява та заперечення щодо позову.
5. Слухання та розгляд документів.
6. Призначення експертів.

Тема 7. Порядок винесення арбітражного рішення та припинення розгляду

1. Обрання норм, які застосовуються по справі.
2. Винесення рішення колегією арбітрів.
3. Мирова угода.
4. Форма і зміст арбітражного рішення.
5. Припинення арбітражного розгляду. Додаткові рішення.

Тема 8. Порядок оскарження арбітражного рішення Порядок визнання та виконання арбітражних рішень

1. Клопотання про скасування арбітражного рішення.
2. Сторони, які вносять клопотання. Терміни подання клопотання.
3. Юридична сила рішень арбітражного суду.
 4. Суб'єкти визнання та виконання арбітражних рішень. Підстави для відмови у визнанні, або у виконанні арбітражних рішень.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1.

Тема: Правові основи розгляду спорів з цивільно-правових відносин у сфері міжнародної торгівлі

1. Міжнародні документи щодо врегулювання спорів з договірних та інших цивільно-правових відносин.
2. Законодавство України про порядок розгляду спорів в міжнародній торгівлі.
3. Сфера застосування законодавства України про порядок розгляду спорів в міжнародній торгівлі.
4. Визначення термінів, які вживаються в законодавстві, та їх тлумачення в комерційній діяльності.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Правові документи щодо розгляду спорів у сфері міжнародної торгівлі.
2. Які існують вимоги до форми і змісту арбітражної угоди?
3. Правовий статус органів, які розглядають спори у сфері міжнародної торгівлі.
4. Порядок формування третейських судів.
5. Компетенція третейського суду.
6. Визначення правил і процедур арбітражного розгляду справ.
7. Порядок винесення арбітражного рішення.
8. Форма і зміст арбітражного рішення.
9. Мирова угода по справі.
10. Порядок припинення арбітражного розгляду.
11. Порядок внесення клопотання про скасування арбітражного рішення.
12. Порядок визнання і виконання арбітражних рішень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття третейського порядку вирішення спорів.
2. Третейські суди в спорах, підсудних державним судам;
3. Третейські суди, як різновид юрисдикційних органів, які вправі вирішувати спори.
4. Третейські суди в сфері вирішення міжнародних комерційних спорів.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

5. Види міжнародних комерційних третейських судів.
6. Арбітражна угода.
7. Ознаки та умови арбітражної угоди.
8. Історія міжнародно-правового регулювання арбітражних угод.
9. Природа арбітражної угоди.
10. Форми та порядок підписання арбітражної угоди.
11. Право, що застосовується до арбітражної угоди.
12. Відвід державного суду з непідсудності.
13. Відвід державного суду з непідсудності, як спосіб забезпечення арбітражної угоди.
14. Колізійні питання дійсності арбітражної угоди.
15. Право, що застосовується до арбітражної угоди.
16. Оспорювання арбітражної угоди в державному суді.
17. Відвід третейського суду з непідсудності, як форма забезпечення дійсності арбітражної угоди.
18. Джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу.
19. Внутрішнє законодавство. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж».
20. Міжнародні конвенції. Європейська конвенція про зовнішньо-торгівельний арбітраж 1961р.
21. Порядок розгляду спорів міжнародним комерційним арбітражем. Стадії арбітражного процесу.
22. Арбітражне рішення.
23. Поняття арбітражного рішення.
24. Форма і порядок ухвалення арбітражного рішення.
25. Внутрішнє та іноземне арбітражне рішення.
26. Скасування арбітражного рішення.
27. Виконання арбітражних рішень.
28. Міжнародно-правове регулювання визнання і виконання іноземних арбітражних рішень.
29. Національно-правове регулювання визнання і виконання іноземних арбітражних рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 316 с.

2. Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 1961, 21 квітня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
3. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25.
4. Закон України Про виключну (морську) економічну зону України // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 6.
5. Закон України Про внесення змін і доповнень до Декрету Кабінету Міністрів України Про режим іноземного інвестування від 2 лютого 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
6. Закон України Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон // Підприємництво і ринок України. – 1992. – № 12.
7. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
8. Закон України Про міжнародні договори України // Голос України. – 1994.
9. Закон України Про охорону прав на винаходи і корисні моделі // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
10. Закон України Про охорону прав на знаки для товарів і послуг // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 7.
11. Закон України Про охорону прав на промислові зразки // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 7.
12. Закон України Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23.
13. Закон України Про режим іноземного інвестування від 19 березня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 25 квіт.
14. Закон України Про туризм // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 11.
15. Как заключать международные торговые контракты. – К.: Междунар. Комп'ютерний клуб Украины, 1992.
16. Кодекс торговельного мореплавства України // Голос України. – 1995. – № 127, 128. – 12, 13 лип.
17. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Відень, 1980, 10 березня – 11 квітня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
18. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974, 14 червня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.

19. Митний кодекс України // Підприємництво і ринок України. – 1992.–№6. Про єдиний митний тариф України // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
20. Міжнародне право: Підручник / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – 752 с.
21. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С. Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
22. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів Інкотермс 1990 // Междунар. коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
23. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 25.
24. Положення про національного автомобільного перевізника: Затв. постановою КМ України від 11 липня 1994 р. № 475 // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 9.
25. Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Затв. Указом Президента України. – 1994. – 7 листоп.
26. Положення про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном: Затв. Указом Президента України № 200 від 30 квітня 1994.
27. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 5 жовтня 1995 р. № 75 // Бізнес. – 1995. – № 40.
28. Правила здійснення транспортно-експедиційної діяльності під час перевезення зовнішньоторговельних і транзитних вантажів: Затв. постановою КМ України від 21 вересня 1993 р. № 770 // Підприємництво і ринок України. – 1993. – № 11.
29. Про додаткові заходи щодо регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України від 26 липня 1995 р. // Голос України. – 1995. – № 141. – 1 серп.
30. Про застосування міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів: Указ Президента України від 4 жовтня 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 10.
31. Про квотування та ліцензування експорту товарів (робіт, послуг): Декрет КМ України від 12 січня 1993 р. // Підприємство і ринок України. – 1993. – № 2.

32. Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні: Указ Президента України № 659 від 7 листопада 1994 р. // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 12.

33. Про регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України від 27 січня 1995 р. // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 2.

34. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №9.

35. Фединак Г.С. Міжнародне приватне право / Г.С.Фединак , Л.С.Фединак. – К.: Атіка, 2012. – 535 с.

36. Цивільний кодекс України.

37. Цивільний процесуальний кодекс України.

38. Чубарев В. Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник / В.Л. Чубарев. – К.: Атіка, 2008. – 608 с.

«Основи римського цивільного права»

Римське право належить до визначних надбань античної цивілізації. Приватне право Стародавнього Риму озброїло сучасність потужним арсеналом юридично розроблених фундаментальних цивілістичних понять, які є теоретичним і термінологічним джерелом правових систем сучасності.

Україна, як і більшість країн континентальної Європи, є державою, що належить до романо-германської правової системи. Це означає, що основним джерелом формування сучасного українського законодавства є саме рецепційоване вітчизняним законодавством римське право. Тому справжній юрист повинен не тільки добре знати сучасні нормативно-правові акти, але й розуміти їхню внутрішню сутність, логіку викладу й зовнішні форми забезпечення. Таке розуміння стане можливим внаслідок ретельного вивчення історії виникнення та розвитку римської юриспруденції взагалі та певних юридичних інститутів зокрема.

Вивчення курсу «Основ римського цивільного права» небезпідставно вважається важливою та невід'ємною складовою освіти студентів-юристів. Переважна більшість основних юридичних термінів і понять, вироблена класичними римськими юристами, мають латинське походження і активно застосовуються сучасною юриспруденцією. До найчастіше вживаних належать, зокрема, такі як: справедливість, конституція, юриспруденція, юстиція, сервітут, реституція, казус, облігація, контракт, делікт тощо.

Навчальна дисципліна вивчає питання, що стосуються поняття, предмета та ролі римського права, з'ясовує його джерела та структуру. Крім цього, вона відкриває сутність основних юридичних понять, що застосовувалися у Стародавній Римській державі. В цьому аспекті досліджується правовий статус осіб, вивчаються сімейні правовідносини, засвоюються поняття про позови, речові права, зобов'язання та спадкові правовідносини. На прикладах римського права студенти вчитимуться аналізувати норми права як у статиці, так і в динаміці історичного розвитку, що передбачає можливість не тільки всебічного оволодіння правовими знаннями, але й розвитку їхньої майбутньої професійної правосвідомості. Це, безсумнівно, сприяє підвищенню фахової правової культури майбутнього висококваліфікованого фахівця-правознавця, оскільки римське приватне право дає потужний імпульс для формування юридичного мислення у студентів. Вони набувають навиків чіткого формулювання правових категорій і вирішення цивільних спорів.

Метою вивчення курсу «Основи римського цивільного права» є ознайомлення студентів з римським правом загалом, яке містить базові категорії сучасного правознавства та його основними інститутами, які є складовими сучасного цивільного права. При цьому слід врахувати, що римське право має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки дає розуміння сучасних правових явищ та інститутів, допомагає усвідомити процес їх становлення, виявляти тенденції та прогнозувати перспективи розвитку права.

Завдання вивчення дисципліни «Основи римського цивільного права» полягає в ознайомленні та аналізі основних категорій римського приватного права, встановленні обсягів та змісту запозичення основних категорій римського приватного права сучасною цивілістикою. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати основні категорії, які запозичені приватним правом країн Європи у правовій системі давнього Риму; причини та умови запозичення сучасним приватним правом основних категорій давнього римського приватного права. Вони повинні також уміти визначати основні аспекти впливу римського приватного права на формування європейського права; визначити вид, форму, тип рецепції римського права у правових системах континентального права; визначити вид, форму, тип рецепції римського приватного права в українському праві; визначити вид дієздатності особи, вид шлюбу, вид речі вид фактичного і майнового панування над річчю, тип договору, вид позову.

На вивчення курсу навчальним планом передбачено 144 години. Курс вивчається упродовж одного семестру. Для студентів заочної форми навчання виділено 8 год. – на лекційні заняття, 6 год. на семінарські заняття, решта часу – 130 год. – на самостійне опрацювання.

Контроль знань здійснюється у вигляді поточного та підсумкового контролю знань студентів. Поточний контроль роботи здійснюється упродовж семестру і включає в себе самопідготовку, активну роботу на семінарських заняттях та виконання контрольної роботи. Підсумковою формою контролю знань з дисципліни є залік.

Отже, навчальний курс «Основи римського цивільного права» покликаний забезпечити комплексне засвоєння студентами знань про витоки римського права, його основні принципи, правові ідеї, інститути. А його вивчення забезпечить майбутнім правознавцям підґрунтя для збагачення загальної юридичної культури та уможливить розуміння сучасної правової системи України.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття та предмет римського цивільного права

Предмет «Основ римського цивільного права». Основні етапи розвитку цивільного права в Римській державі. Рецепція римського права. Роль римського права в правових системах феодальних та буржуазних держав. Місце римського права в історії формування європейського права. Рецепція римського приватного права у країнах Європи. Значення римського права на сучасному етапі.

Тема 2. Джерела (форми) римського права

Поняття та види джерел права. Звичаєве право і закон. Едикти магистрів. Діяльність юристів. Кодифікації римського права.

Тема 3. Фізична особа як суб'єкт приватного права

Цивільна правоздатність та її обсяг. Опіка та піклування. Диференціація фізичних осіб як суб'єктів цивільного права. Представництво.

Тема 4. Сімейний статус фізичної особи (*status familia*)

Динаміка регулювання сімейних відносин. Сім'я. Агнатська і когнатська родини. Спорідненість. Шлюб та його види. Конкубінат та контуберніум. Правові відносини подружжя. Правові відносини батьків і дітей. Батьківська влада. Усиновлення та узаконення.

Тема 5. Захист цивільних прав

Вчення про позов у Давньому Римі. Основні поняття римського процесуального права. Загальне поняття про легісакційний, формулярний та екстраординарний процеси. Становлення римського цивільного процесу. Судові функції преторів. Органи, які здійснювали судочинство у Римі. Позовний захист: поняття і види позову. Судове рішення. Позовна давність. Спеціальні засоби преторського захисту. Позови власника.

Тема 6. Володіння (*possessio*)

Види фактичного панування над річчю. Види правового панування над річчю. Види речей. Поняття і види володіння. Виникнення і припинення володіння. Захист володіння.

Тема 7. Право власності

Формування поняття власності у Стародавньому Римі. Поняття і зміст права власності у правовій системі Риму. Обмеження права

власності. Способи набуття права власності. Первинні способи набуття права власності. Форми похідних способів набуття права власності. Процедура манципації. Види права власності. Квіритська власність. Преторська власність. Спільна власність. Набуття і втрата права приватної власності. Захист приватної власності.

Тема 8. Права на чужі речі

Виникнення, поняття та види прав на чужі речі. Сервітути: поняття і види. Ємфітевзис і суперфіцій. Право застави (заставне право).

Тема 9. Загальне вчення про зобов'язання

Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обігу. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язань. Наслідки невиконання зобов'язань. Забезпечення зобов'язань.

Тема 10. Договір (*contractus*). Загальні положення

Договір – основна підстава виникнення зобов'язань у римському праві. Поняття і види договорів. Укладення договору. Оферта і акцепт. Зміст договору. Умови дійсності договорів.

Тема 11. Окремі види договорів

Римська система контрактів. Вербальні контракти. Літеральні контракти. Реальні контракти. Консенсуальні контракти. Інномінальні контракти. Пакти та їх види.

Тема 12. Позадоговірні зобов'язання

Зобов'язання ніби з договорів (квазідоговори). Деліктні зобов'язання. Зобов'язання ніби з деліктів (квазиделікти).

Тема 13. Спадкування. Загальні положення

Основні поняття римського спадкового права. Основні етапи розвитку спадкового права. Принципи спадкового права. Підстави спадкування. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом.

Тема 14. Перехід прав і обов'язків до спадкоємців

Прийняття спадщини. Універсальна і сингулярна наступність у Римі. Фактичний вступ у права спадкоємця. Легати та фідеїкоміси.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Поняття, предмет та джерела римського цивільного права

1. Предмет «Основ римського цивільного права».
2. Основні етапи розвитку цивільного права в Римській державі.
3. Рецепція римського права.
4. Роль римського права у формуванні європейських правових систем.
5. Поняття та види джерел римського права.
6. Значення римського права на сучасному етапі.

Завдання для перевірки знань

1. Назвіть джерела пізнання римського приватного права.
2. Що є предметом курсу римського приватного права?
3. Який критерій для поділу римського права на приватне і публічне запропонував відомий римський юрист Ульпіан?
4. Чому римське приватне право називають системою позовів.
5. Перелічіть характерні риси римського приватного права.
6. Які існували відмінності між трьома правовими системами: *ius civile*, *ius gentium* та *ius praetorium*?
7. Хто такий претор для перегринів?
8. Які види джерел римського права розрізняє сучасна наука?
9. Головний зміст закону «Про цитування юристів».
10. Як виглядає структура кодифікації Юстиніана?
11. Які джерела римського права є наслідком кодифікації Юстиніана?
12. Що таке *Corpus Iuris Civilis*?
13. Види професійної діяльності юристів.
14. Вкажіть причини рецепції римського приватного права.
15. Назвіть види та форми рецепції.
16. Що таке *aequitas* в римському праві?
17. Назвіть два види шкіл, у яких навчали праву в Римі.
18. Як латинською мовою позначається «закон»?
19. Які правові категорії римського приватного права використовуються в сучасному українському праві?
20. Які органи державної влади в різні періоди розвитку Риму мали повноваження видавати закони?

Семінарське заняття № 2

Тема: Фізична особа як суб'єкт приватного права

1. Цивільна правосуб'єктність та її обсяг.
2. Опіка та піклування.
3. Сімейний статус фізичної особи (*status familia*).
4. Позовний захист: поняття і види позову.
5. Судовий процес та його види.
6. Поняття та види спадкування.
7. Перехід прав та обов'язків до спадкоємців.

Завдання для перевірки знань

1. Яка відмінність у правовому статусі римських громадян, латинів та перегринів.
2. Що таке рабський пекулій.
3. Раби як об'єкти права.
4. Які Ви знаєте статуси суб'єктів римського права.
5. Кого називали рабами землі.
6. Яка основна відмінність агнатського й когнатського споріднення.
7. Які відмінності законного римського шлюбу від конкубіату.
8. Підстави для розлучення.
9. Що означало право життя та смерті.
10. Які види всиновлення існували в Стародавньому Римі.
11. Саморозправа та самооборона: порівняльна характеристика.
12. Які існували види судового процесу в Стародавньому Римі.
13. Скільки стадій мав цивільний судовий процес.
14. Які Ви знаєте позасудові способи захисту прав.
15. Відмінність законних строків від строків позовної давності.
16. Що таке спадкування.
17. Які види спадкування існували в Стародавньому Римі.
18. Які умови дійсності заповіту.
19. Що таке заповідальний відказ.
20. Які черги спадкування за законом існували в римському праві.

Дослідити

1. Особливості інститутів заручин (*sponsalia*) і посагу в класичному шлюбі.
2. Причини виникнення конкубіату.
3. Особливості шлюбного дарування.

Семінарське заняття № 3

Тема: Речове та зобов'язальне право

1. Поняття, види, порядок виникнення і припинення володіння.
2. Поняття і зміст права власності.
3. Набуття, втрата і захист права приватної власності.
4. Виникнення, поняття та види прав на чужі речі.
5. Право застави (заставне право).
6. Зобов'язання (*obligatio*) та його роль у цивільному обігу.
7. Загальні положення про договори.
8. Квазідоговори та квазіделікти.

Завдання для перевірки знань

1. Вказати підстави виникнення і припинення володіння.
2. Яким чином здійснювався захист володіння.
3. Дайте визначення категорії «*res*».
4. Які Ви знаєте види речей.
5. Які елементи права власності Ви знаєте.
6. Що таке «*ius in commercio*».
7. В чому полягає різниця між спільною сумісною та спільною частковою власністю.
8. Які існували способи набуття та припинення права власності в Стародавньому Римі.
9. Дайте визначення поняттю «сервітут».
10. Яка відмінність між емфітевзисом та суперфіцієм.
11. Що таке *hypotheca*.
12. Які підстави виникнення зобов'язань існують в римському праві.
13. В чому полягає різниця між *delicta privata ma crimina*.
14. Перерахуйте види зобов'язань.
15. Дайте визначення договору в римському праві.
16. Контракти та пакти: відмінність понять.
17. Дайте перелік контрактів.
18. Стадії укладення договору.
19. Дайте визначення зобов'язанням ніби-то з контракту (*quasi ex contractu*).
20. Які особливості зобов'язань ніби-то з деліктів (*quasi ex delicto*).

Дослідити:

1. Особливості *condominiumu*.

2. З'ясувати особливості публіціанівського позову.
3. Еволюцію договірних відносин у Римі.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1

1. Якими способами може бути змінена правоздатність особи.
2. Чим відрізняються агнатське та когнатське споріднення.
3. У чому відмінність *adrogatio* від *adoptio*.
4. Якими способами встановлювалося придане. Хто стає власником приданого після розірвання шлюбу.
5. Наведіть приклад неподільної безтілесної речі. Чи можливе володіння безтілесними речами.
6. Яким умовам повинна відповідати ситуація індивідуальної приналежності речі для того, щоб вона могла бути кваліфікована як юридичне володіння.
7. Охарактеризуйте процеси похідного придбання *mancipatio* і *in iure cessio*. На які речі такими способами набувалось право власності.
8. Що таке бонітарна власність. Як вона захищалася.
9. Як класифікувалися контракти в римському праві. Наведіть приклади кожного типу контрактів.
10. Чим відрізняється позика від позички.

Задачі-казуси

1. Припустимо, що римський громадянин купив, не знаючи про це, крадену річ. Чи стане він власником речі після закінчення строку набувальної давності. Якого виду вимоги він може висунути проти нечесного продавця.
2. Авгел придбав у Нумерія землю і дав завдаток. Незабаром земля була затоплена повінню. Чи зобов'язаний покупець здійснити платіж повністю.

Варіант 2

1. У чому відмінність фізичної особи від юридичної (*universitas*).
2. Як обчислюються ступені агнатського і когнатського споріднення.
3. Хто такий «найближчий агнат».

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

4. Що таке безтілесна річ. Як вона визначалася римськими юристами.
5. Що таке як би володіння (*quasi possessio*).
6. Що таке володіння «однією волею» (*solo animo*).
7. Коротко охарактеризуйте придбання за давністю володіння (*usucapio*). Які речі не могли купуватися за давністю володіння.
8. У яких формах можлива спільна власність. Охарактеризуйте поняття ідеальної частки та солідарної власності. Які можливі способи розподілу загальної власності.
9. Для яких цілей застосовувалася стипуляція. Яких видів вона була.
10. З яких основних і додаткових елементів складалася формула позову в формулярному процесі. Що таке визначена і невизначена кондемнація.

Задачі-казуси

1. Аврелій замовив художнику портрет. Отримавши в той же день термінове і більше вигідне замовлення, художник написав картину на полотні, що належить Аврелію. Але останній, побачивши картину, сказав, що він згоден взяти її замість замовленої, тим більше, що полотно його. Художник заперечував, кажучи, що картина належить йому, погодився відшкодувати збиток і виконати замовлення. Як вирішили б цей спір римські юристи.
2. Сабін залишив Адріану дорогоцінну річ в якості поклажі. Внаслідок поганого нагляду Адріана річ була вкрадена. Чи зобов'язаний він відшкодувати збиток Сабіна.

Варіант 3

1. Як розрізняється правоздатність різних категорій іноземців (*peregrini*).
2. Що означає непряме представництво або заступництво.
3. Які закони обмежували абсолютну владу домовладки над підвладними.
4. Що таке «спадкова маса», що в неї включається.
5. Чи вважалась дитина рабині «плодом».
6. Наведіть приклади власницьких ситуацій, які кваліфікуються як «перебування у володінні на чуже ім'я».
7. Що таке специфікація. Що римські юристи різних шкіл говорять про неї.
8. Як класифікувалися права на чужі речі в римському праві.

9. Як припиняється зобов'язання. У яких випадках передбачається можливість заміни виконання.

10. Що таке літеральний контракт. Чим літеральний контракт відрізняється від касового запису.

Задачі-казуси

1. Чи буде дійсною угода, пов'язана з передачею речі, якщо Сервій вважав, що здійснює дарування, а Тиберій думав, що він отримує річ у тимчасове користування?

2. Тит передав Авлу певну річ в якості застави в забезпечення виконання свого зобов'язання. Чи зобов'язаний Тит виконати своє зобов'язання, якщо Авл втратив річ з причини нещасного випадку? Чи повинен Авл відшкодувати збиток, нанесений Титу?

Варіант 4

1. Яких прав був позбавлений іноземець (*peregrinus*)? Як захищалися права іноземців?

2. Що таке законне (необхідне) і добровільне представництво?

3. У чому специфіка правового становища жінки в римському суспільстві?

4. Що вважалось універсальним спадкуванням? Який існував порядок спадкування за римським правом?

5. Яким умовам повинна відповідати річ, щоб бути кваліфікованою як плід?

6. Чим відрізняється титульне володіння від беститульного? Наведіть приклади.

7. Опишіть коротко способи оригінального (первісного) і похідного набуття права власності.

8. Як встановлювалися і яким чином припинялися земельні (речові) сервітути? У чому полягає критерій *utilitas fundi* (корисність ділянки)?

9. Які реальні гарантії виконання зобов'язань передбачалися римським правом?

10. Дайте коротку характеристику реальному контракту. Які контракти відносилися до цього виду? Хто несе ризик випадкової загибелі речі в різних контрактах реального типу?

Задачі-казуси

1. Посаджена біля паркану яблуня розрослася і пустила коріння в сусідній сад. Чи стане сусід власником дерева?

2. Житель Риму Агел отримав від свого друга Максиміана якусь річ для господарського використання. Відправившись в далеку

подорож морем, він взяв річ із собою і втратив її внаслідок корабельної аварії. Чи слід розцінити цю ситуацію як *casus major*? Чи відповідає Агел за загибель речі?

Варіант 5

1. Чим різняться юридичні особи (*universitas*, колегії) і товариства?
2. Хто може бути призначений опікуном за заповітом? Яка відповідальність опікуна перед опікуваним?
3. Що таке законний шлюб? Які причини можуть перешкодити укладенню шлюбного союзу?
4. Чим сингулярне спадкування відрізняється від універсального? Коротко охарактеризуйте види сингулярного наступництва.
5. Що є частиною речі? Який її правовий режим? Як ви гадаєте, чи є п'єдестал частиною або приналежністю статуї?
6. Що таке титульне володіння? Наведіть приклади (з римських юридичних текстів) титульного і беститульного володіння.
7. Що таке негаторний позов? Для чого він застосовувався?
8. Якими законними засобами захищалися права на чужі речі?
9. Які особисті гарантії зобов'язання передбачалися в римському праві?
10. Чим контракт купівлі-продажу відрізняється від договору міни? У чому полягає консенсуальний характер договору купівлі-продажу?

Задачі-казуси

1. Чи зобов'язаний власник будинку терпіти, що дощова вода стікає з більш високого сусідського даху на його власний?
2. У римського вершника Тіція було два сини. Один з них, Авгел, перебував під владою батька, інший же, Марк, був ним емансипований. Тіцій помер, не залишивши заповіту. Чи має Марк право на спадщину батька?

Варіант 6

1. З якої мінімальної кількості членів може складатися колегія? Які організації мали в римському праві статус юридичної особи?
2. У чому принципова відмінність інститутів опіки та піклування? Хто такі законні опікуни?
3. Що таке конкубінат? Чим він відрізняється від законного шлюбу?

4. Що таке фідейкоміссарна спадщина?
5. Що таке складена річ? Наведіть приклад.
6. Чи є секвестор володільцем зданої йому на зберігання речі?

Чи отримує він власницький захист?

7. Охарактеризувати форми і види віндикаційних позовів, відомих римському праву.

8. Якими законними способами встановлювався і припинявся особистий сервітут (*ususfructus*)?

9. Хто несе ризик випадкової загибелі речі при договорі купівлі-продажу?

10. Якими засобами при укладанні угоди захищався боржник у разі злого умислу або насильства з боку кредитора?

Задачі-казуси

1. Хтось відмовив частину свого спадкового майна скарбниці, частину – похоронній колегії, а частину – фінансовій корпорації, до якої він належав. Яка з цих організацій не може бути відказоодержувачем?

2. Чи дійсний легат, надісланий заповідачем за умови, якщо легатоотримувач віддасть заміж за Тіція свою доньку? Якщо ні, то чому?

Варіант 7

1. Яким способом підвладний син міг звільнитися від влади батька? Чи міг він вимагати звільнення за законом?

2. У чому специфіка особистого і майнового стану прикріпленого до землі селянина (*colonus*)?

3. Яка відповідальність передбачалася римським правом у разі подружньої невірності?

4. Який порядок спадкування за преторським правом?

5. Які речі відносилися до *res mancipi*? Чим особливий їх правовий статус?

6. Чим різняться і характеризуються законне і незаконне володіння? Що є володіння *bonae fidei*? Що про це говорять римські правознавці?

7. Що таке гарантійне зобов'язання (*cautio damni infecti*)? У яких випадках і кому воно давалося?

8. У чому відмінність узурфрукта від права користування (*usus*) і проживання (*habitatio*)? Що таке *quasi ususfructus*?

9. Як систематизувалися безіменні контракти? Чим контракт відрізняється від пакту?

10. Які помилки при укладанні угоди знало римське право? Які з них робили угоду нікчемною, а які – зворотною?

Задачі-казуси

1. Негідій, продавши свою землю, але ще не передавши її покупцю, несподівано знайшов у ній скарб. Чи має в цьому випадку той, хто знайшов, будь-які права на цей скарб?

2. Чи успадкує дружина майно свого померлого чоловіка, якщо вона була призначена у заповіті спадкоємицею за умови: «Нехай моя дружина буде спадкоємицею, якщо не вийде більше ніколи заміж»? Як називаються умови такого характеру?

Варіант 8

1. Якщо колегія, витративши власні кошти, візьме позику, але не зможе розплатитися в строк, то чи може кредитор стягнути майно окремих членів колегії?

2. Що таке *persona*? Чи може людина мати одночасно кілька *personae*? Наведіть приклади?

3. Охарактеризуйте три форми переходу дружини під владу чоловіка (*conventio in manum mariti*).

4. Який порядок спадкування за законом?

5. Що таке *res in commercio* і *res extra commercium*?

6. Що таке прекарне володіння? Чи захищається таке володіння?

7. У чому полягали обмеження повноважень власника в розпорядженні своєю річчю? Як римські юристи розрізняли стандартні і спеціальні пристосування?

8. Що таке суперфіцій? Чим він відрізняється від інших сервітутів?

9. Що таке альтернативне зобов'язання? Наведіть приклади.

10. Що таке зобов'язання ніби з договору? Наведіть приклади.

Задачі-казуси

1. Мисливець, підстрелив птаха стрілою з клеймом, не зміг знайти її в прибережних чагарниках. Майже відразу ж птах був знайдена собакою іншого мисливця. Хто є власником здобичі?

2. Батько сімейства застав свою заміжню дочку з коханцем і вбив її як перелюбницю. Чи буде він відповідати за це діяння? Що якщо на місці батька сімейства був би чоловік цієї жінки? Чи повинен він був відповідати за це вбивство?

Варіант 9

1. Якими способами можливе законне відпущення раба на волю? Чи були обмеження на відпущення рабів? Які вони і чим обумовлені?
2. Що таке табірний пекулій? Чи може *paterfamilias* розплатитися за свої борги з табірного пекулія підвладного?
3. Що таке позов про привласнені речі (*actio rerum amotarum*)? Коли він застосовувався?
4. Які основні та необхідні елементи повинно мати заповіт для того, щоб бути дійсним? Які додаткові частини воно містило?
5. Чим відрізняються *res sacrae* і *res religiosa*?
6. Якими способами захищається володіння? Що таке і для чого застосовується Публіціанівський позов?
7. Чи можлива тимчасова власність?
8. Що таке емфітевсіс? Чим він відрізняється від інших сервітугів?
9. Перелічіть і коротко охарактеризуйте основні реквізити представлення за зобов'язанням.
10. Охарактеризуйте основні зобов'язання з деліктів, відомі римському праву.

Задачі-казуси

1. Їдучи в далеку подорож, Гай доручив своєму другові Костянтину передати книжки одному їхньому спільному знайомому. Проте сталося так, що це доручення виконати не вдалося внаслідок раптової смерті господаря книг. Що повинен вчинити Костянтин? Чи може він стати власником книг за давністю володіння? Якщо ні, то чому?
2. Чи має право власник саду зібрати плоди не зібрані узуфруктарієм?

Варіант 10

1. У чому специфіка правового статусу вільновідпущеника (*libertine*)?
2. Чи можлива була зміна сімейного статусу без применшення правоздатності (*capitis deminutio minima*)?
3. Яким способом і в яких випадках розривався шлюб?
4. Що таке спадкування всупереч заповіту?
5. Які речі відносилися до категорії *res publica*?
6. Якими способами набувається і втрачається володіння?

7. Чи обкладалася власність в римському праві податком? Яким чином і чому?
8. Як класифікувалися і захищалися в римському праві права на чужі речі?
9. Дайте визначення поняттю зобов'язання? З яких джерел виникали і як класифікувалися зобов'язання в римському праві?
10. Яка відповідальність передбачалася в римському праві за крадіжку? Що таке зобов'язання як би з делікту? Наведіть приклади.

Задачі-казуси

1. Якщо у Тіція має відбутися угода з ювеліром про те, щоб останній зробив для Тіція зі свого золота каблучку загальною вартістю в 10 золотих, питається, укладений договір вважатиметься наймом чи купівлею-продажем?
2. Клавдій побудував будинок на чужій землі. Кому належатиме цей будинок? Які права на нього матиме Клавдій?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що є предметом курсу «Римське приватне право».
2. У чому виявляється різниця між публічним і приватним правом в Римі.
3. Які основні етапи розвитку пройшло римське приватне право.
4. Чому лише право Римської держави було запозичене у наступні століття.
5. В чому полягає історичне значення римського права.
6. Якими є основні системи римського цивільного права.
7. Що означає поняття «джерела права».
8. Які види джерел права існували в римському праві.
9. Що позначав термін *ius civile* (громадянське право).
10. Що таке преторское право.
11. Що слід розуміти під *ius gentium* (право народів).
12. Що таке кодифікація Юстиніана.
13. Що таке легісакційний процес.
14. Що таке формулярний процес та його відмінність від легісакційного.
15. Яка специфіка стадій «*in iure*» і «*in indicio*».
16. Що таке екстраординарний процес.
17. Що таке позов та які його види.
18. Що означає поняття законних строків.
19. Що таке строк позовної давності.

20. Що таке правоздатність і дієздатність римського громадянина.

21. Які обмеження дієздатності існували за римським правом.

22. Який був статус латинів.

23. Який був статус перегринів.

24. Який був статус лібертинів.

25. Який був статус колонів.

26. Який був статус рабів.

27. Яким був правовий статус юридичних осіб.

28. Що означав цивільний, військовий і рабський пекулій.

29. Що таке агнатське і когнатське споріднення.

30. Що являла собою римська сім'я.

31. Яким був шлюб в римському праві і які його види.

32. Що таке контуберніум.

33. Це означає право власності.

34. Що таке володіння і які його відмінності між правом власності і триманням.

35. Які ознаки володіння.

36. Які способи встановлення і припинення володіння.

37. Як здійснюється захист володіння.

38. Які способи придбання приватної власності й умови її втрати.

39. Як здійснюється захист права приватної власності.

40. Що таке сервітут.

41. Що таке емфітевзис.

42. Що таке суперфіцій.

43. Що таке застава.

44. Що таке іпотека.

45. Що таке «зобов'язання» з погляду римського права.

46. Які існують види зобов'язань.

47. Назвіть сторони у зобов'язаннях. Як здійснювалася заміна осіб у зобов'язаннях.

48. Які були види зобов'язань з кількома кредиторами і боржниками.

49. Як здійснювалося виконання зобов'язань.

50. Як визначалося в римському праві поняття «договір».

51. Якою була класифікація договорів в римському праві.

52. Що включалося у зміст договорів і якою була їх мета.

53. Які дії договорів.

54. Що означала кауза у договорі.

55. Що розуміли під каузою.

56. Що таке контракти і пакти.
57. Що таке вербальні контракти.
58. Що таке стипуляція.
59. Які були літеральні контракти.
60. Що таке реальні контракти.
61. Що таке наймання.
62. Що таке позика.
63. Що таке депозит.
64. Що таке застава.
65. Як визначити специфіку консенсуальних контрактів.
66. Що таке договір купівлі-продажу.
67. Які різновиду договору найму.
68. Що таке договір доручення.
69. Особливості договору товариства.
70. Що означає поняття «безіменні контракти».
71. В чому полягає відмінність між договором і пактом.
72. Що таке зобов'язання «ніби з договору».
73. За яких умов виникає зобов'язання «з делікту».
74. Коли виникає зобов'язання «ніби з делікту».
75. Що таке спадкування у римському права та які його види.
76. Що таке успадкування за заповітом.
77. Як розвивалося успадкування за законом у Римі.
78. Хто мав право на обов'язкову частку.
79. Що таке легати і фідейкоміси.
80. Що означає «інтестатне спадкування».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агафий Миринейский. О царствовании Юстиниана. – М., 1996.
2. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия. Опыт комплексного исследования. – М., 1999.
3. Аннерс Э. История европейского права / Пер. со швед. – М., 1996.
4. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1994.
5. Асмус В.Ф. Античная философия. – М., 1976.
6. Бартошек М. Римское право. – М., 1988.
7. Бек В.А. Рецепция Римского права в Западной Европе. – Дис. канд. юрид. наук. – Львов, 1950.
8. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / Пер. с англ. – М., 1998.

9. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования. – М., 1998.
10. Благоразумие мудрости / Соломон Мудрый. Эклезинст. Песнь песней. Притчи; Эпиктет. Беседы. – Симферополь, 1998.
11. Боголепов Н.П. Учебник истории Римского права. 2-е изд. – М., 1900.
12. Бокшанин А.Г. Источниковедение Древнего Рима. – М., 1981.
13. Буасье Г. Цицерон и его друзья. Очерки о римском обществе / Пер. с фр. – М., 1914.
14. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х т. – М., 1998.
15. Васильченко В.В. Рецепція Римського спадкового права в сучасному спадковому праві України. – Дис. канд. юрид. наук. – К., 1997.
16. Гиббон Э. Закат и падение Римской империи / Пер. с нем. В 7-и т. – М., 1997.
17. Гладкий В. Д. Древний мир: Энциклопедический сло-варь. В 2-х т. – Донецк, 1997.
18. Грант М. История Древнего Израиля / Пер. с англ. – М., 1998.
19. Грант М. Классическая Греция / Пер. с англ. – М., 1998.
20. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / Пер. с фр. – М., 1996.
21. Джонс А.Х. Гибель античного мира / Пер. с англ. – Ростов, 1997.
22. Дигесты Юстиниана. Избранные фрагменты, в переводе и с примечаниями И.С.Перетерского. – М., 1984.
23. Дигесты Юстиниана. Латинский текст и перевод. – М., 2000.
24. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых людей. – М., 1979.
25. Дождев Д.В. Римское частное право. – М., 1996.
26. Драгоманов М. П. Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит. 4.1. – К., 1869.
27. Древняя Греция. Древний Рим. – Минск, 1998.
28. Дюрант В. Жизнь Греции / Пер. с англ. – М., 1997.
29. Дюрант В. Цезарь и Христос / Пер. с англ. – М., 1995.
30. Зелинский Ф.Ф. Соперники христианства / Статьи по истории античных религий. – СПб., 1995.
31. Институции Гая. Пер. с лат. Ф. Дыдынского // Под. ред. В.А. Савельева, Л.Л. Кофанова. – М., 1996.
32. Институции Юстиниана. Пер. с лат. Д. Расснера, под ред. Л. Л. Кофанова, В.А. Томсинова. – М., 1998.
33. Иосиф Флавий. Иудейская война. – СПб., 1900-1991.

34. Иоффе О.С., Мусин В.А. Основы Римского гражданского права. – Л., 1974.
35. История Древнего Рима. – М., 1999.
36. История Древней Греции. – М., 1999.
37. История Европы / Пер. с фр. – Минск, 1996.
38. Історія Стародавнього Риму, в тому числі окремих розділів по римському праву: <http://ancientrome.ru/>
39. Косарев А.И. Римское частное право. – М., 1998.
40. Лукреций Кар. О природе вещей / Пер. с лат. – М., 1946.
41. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу. – Львів, 2003.
42. Любимов Л. Искусство Древнего мира. – М., 1971.
43. Маркс К., Энгельс Ф. Немецкая идеология // Соч. Т. 3. Марк Аврелий Антонин. Размышления / Пер. с лат. – Л., 1985.
44. Моддерман В. Рецепция Римского права / Пер. с нем. – СПб., 1888.
45. Моммзен Т. История Рима. В 4-х т. / Пер. с нем. – Ростов, 1997.
46. Муромцев С.А. О консерватизме римской юриспруденции. – М., 1875.
47. Муромцев С.А. Рецепция Римского права на Западе. – М., 1886.
48. Навчальні посібники, підручники: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/rimske_privatne_pravo/12; http://ualib.com.ua/b_153.html; http://zaochka.net/catalog_p_13.htm
49. Неволин К.А. Энциклопедия законоведения. История философии законодательства. – СПб., 1997.
50. Нерсесянц В.С. Современные исследования римского права. – М. 1987.
51. Нерсесянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства. – М., 1998.
52. Ницше Ф. Сочинения. В 2-х т. / Пер. с нем. – М., 1990.
53. Оболенский Д. Византийское содружество наций. Шесть портретов. – М., 1998.
54. Новицкий И.Б. Основы римского гражданского права. – М., 1960.
55. Ойгензихт В.А. Мораль и право. – Душанбе, 1987.
56. Онофрейчук В.Д. Прекарій у Римському праві. – Дис. канд. юрид. наук. – К., 1996.
57. Орач С.М., Тищик Б.Й. Римське приватне право. – К.: ІнЮре, 2012.
58. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. – М., 1997.

58. Перетерский И.С. Дигесты Юстиниана: Очерки по истории составления и общая характеристика. – М., 1956.
59. Підпригора О.А. Основи Римського приватного права. – К., 1995, 1997.
60. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003.
61. Подопригора А.А. Основы Римского гражданского права. – К., 1990, 1994.
62. Покровский И.А. Естественно-правовые течения в истории гражданского права. – СПб., 1909.
63. Покровский И.А. История Римского права. – СПб., 1998.
64. Рассел Б. Мудрость Запада / Пер. с англ. – М., 1998.
65. Савельев В.А. Римское частное право: проблемы истории и теория. – М., 1995.
66. Светоний Г. Жизнь двенадцати цезарей / Пер. с лат. – М., 1988.
67. Сенека Л. Нравственные письма к Луцилию / Пер. с лат. – М., 1986.
68. Словарь Античности / Пер. с нем. – М., 1989.
69. Сопоставление законов римских и Моисеевых. Пер. с лат. М. Соломатина // Древнее право. – 1997. – № 2.
70. Сучасний словник цивільно-правових термінів. – Харків, 2005.
71. Тарнас Р. История западного мышления / Пер. с англ. – М., 1995.
72. Тит Ливий. История Рима от основания города. – Т. 1-3 / Пер. с лат. – М., 1989.
73. Тихомиров Ю.А. Курс сравнительного правоведения. – М., 1996.
74. Тойнби А.Дж. Постижение истории / Пер. с англ. – М., 1991.
75. Топорнин Б.Н. Европейское право. – М., 1998.
76. Тройский И.М. История античной литературы. – М., 1983.
77. Утченко С.Л. Древний Рим: События. Люди. Идеи. – М., 1969.
78. Утченко С.Л. Юлий Цезарь. Цицерон и его время. – М., 1998.
79. Ферреро Г. Величие и падение Рима / Пер. с ит. – СПб., 1998.
80. Харитонов Е.О. Основы Римского частного права. – Ростов на /Д.: Феникс, 1999.
81. Харитонов Е.О. Рецепция Римского частного права. – Одесса, 1996.
82. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи. Витоки. – Одеса, 1999.

83. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Східна традиція. – Одеса. – 2000.
84. Харитонов Є.О. Рецепція Римського приватного права. Теоретичні та історико-правові аспекти. – Одеса, 1997.
85. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Рецепція приватного права: парадигма прогресу. – Кіровоград, 1999.
86. Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное право-ведение в сфере частного права. В 2-х т. / Пер. с нем. – М., 1998.
87. Цицерон. Диалоги / Пер. с лат. – М., 1966.
88. Цицерон. Избранные сочинения. – М., 1975.
89. Цицерон. О старости. О дружбе. Об обязанностях / Пер. с лат. – М., 1993.
90. Цицерон. Речи. В 2-х т. / Пер. с лат. – М., 1993.
91. Цицерон. Философские трактаты / Пер. с лат. – М., 1985.
92. Черниловский З. М. Лекции по Римскому частному праву. – М., 1991.
93. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. – Мн., 1998.
94. Юлий Павел. Пять книг сентенций к сыну. Фрагменты Домиция Ульпиана. Пер. Е.И. Штаерман, отв. ред. и сост. Л.Л. Кофанов. – М., 1998.
95. Яковец Ю. История цивилизаций. – М., 1995.
96. Roman Law Library, ed. A. Koptev, Yves Lassard: <http://www.upmf-grenoble.fr/Haiti/Cours/Ak/>
97. Roman Law Homepage, ed. Thomas Rfner: <http://www.jura.uni-sb.de/Rechtsgeschichte/Ius.Romanum/english.html>
98. Roman Law Resources, ed. by Ernest Metzger, University of Aberdeen: <http://iuscivile.com/>

«Основи юридичної клінічної практики»

Сучасні вимоги до підготовки фахівців-юристів містять посилення практичної складової. В Україні постало завдання ефективного реформування традиційної юридичної освіти з урахування ринкових потреб у напрямку наближення теорії до реальних суспільних відносин. Не випадково саме юридичні клініки стали умовою якісної нової підготовки студентів юристів. З метою ефективного вивчення фундаментальних галузей права України майбутньому юристу необхідно оволодіти основними практичними навичками, використовуючи можливості роботи юридичної клініки.

Правильне уявлення про юридичну клінічну освіту є важливою передумовою для опанування усєї програми підготовки фахівця правознавця.

Грунтовне вивчення основ юридичної клінічної практики потрібно фахівцю незалежно від сфери його майбутньої професійної діяльності. Стан сучасних суспільних відносин, професійні комунікативні навички, самовдосконалення у процесі надання безоплатної правової допомоги соціально вразливим верствам населення, тлумачення доцільності застосування альтернативних способів суто юридичним шляхам вирішення проблеми клієнта є важливою запорукою успішної кар'єри майбутніх професіоналів у сфері права.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» є формування у студентів системи цілісних знань і уявлень з питань діяльності юридичних клінік та місця останніх серед інших форм надання правової допомоги.

Для опанування курсу «Основи юридичної клінічної практики» навчальним планом передбачено 72 години. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. Згідно навчального плану студентам заочної форми відводиться 6 аудиторних годин, з яких 4 години лекційні заняття, 2 години практичних занять. На лекційний розгляд виносяться теми: «Поняття юридичної клінічної практики в Україні»; «Поняття та організаційно правові засади діяльності юридичних клінік». На практичних заняттях розглядається тема «Складання позовних заяв, скарг та клопотань». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

Теми і питання практичних занять складені з розрахунком на більш глибоке, детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використовувати не лише основну літературу, яка складається з

підручників та базових нормативно правових актів, але й спеціальну, а саме: науково практичні коментарі Цивільного та Господарського кодексів України, практику загальних і господарських судів, спеціальні дослідження проблемних аспектів у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях.

По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що виникають зі змісту завдання. Безпосередньо на заняттях студент повинен брати участь в обговоренні вирішених іншими студентами завдань, висловлювати свою думку з проблемних питань.

Опанувавши курс, студент повинен знати: чинне законодавство; термінологію юридичної клінічної практики; особливості професійної організації роботи юридичної клініки; правові норми окремих галузей права; норми щодо представництва; способи надання правової допомоги. Студент повинен уміти: тлумачити чинне законодавство; вірно застосовувати норми чинного законодавства; складати проекти договорів та інших юридичних документів; моделювати динаміку окремих видів правовідносин за участю клієнта юридичної клініки.

Засвоєння студентами курсу «Основи юридичної клінічної практики» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання вдома конспекту завдань та організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи і заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття юридичної клінічної практики України

Поняття та сутність юридичної клініки. Історія юридичної клінічної освіти. Мета та завдання юридичної клініки. Юридична клініка як форма практичного навчання та форма надання правової допомоги. Принципи діяльності юридичних клінік.

Види юридичних клінік. Сучасний стан розвитку юридичної клінічної освіти в Україні.

Стандарти юридичної клінічної освіти, юридичних клінік України.

Тема 2. Поняття та організаційно правові засади діяльності юридичних клінік

Нормативно правове регулювання та правовий статус. Локальні документи юридичної клініки: положення, статут, регламент про юридичну клініку, правила прийому до юридичної клініки, правила роботи в юридичній клініці, правила прийому громадян.

Створення юридичної клініки, її структура та організація роботи. Документація юридичної клініки.

Тема 3. Професійна етика практикуючого юриста та роль юриста у суспільстві

Місце юриста в суспільному житті. Умови виникнення і призначення професійної етики. Суть правил професійної етики. Особливості професійної етики юристів. Етичні принципи діяльності юридичних клінік. Довіра і особиста порядність; компетентність і добросовісність; конфіденційність. Етика поведінки юриста при консультуванні клієнта та складанні процесуальних документів. Етика поведінки при представництві інтересів клієнта в суді. Основні положення правил адвокатської етики. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства.

Тема 4. Опитування (інтерв'ювання) клієнта

Поняття інтерв'ювання та мета його проведення. Завдання юриста при проведенні інтерв'ювання. Умови проведення інтерв'ювання.

Етапи інтерв'ювання: підготовка до інтерв'ювання, знайомство з клієнтом, його вільна розповідь, визначення характеру правового поля, складання резюме, завершення інтерв'ювання.

Поняття повторного інтерв'ювання, його значення та особливості.

Типи клієнтів: «мовчун», «говорун», «агресор», «бормотун», «всезнайка». Вибір тактики проведення консультування залежно від типу клієнта.

Психологічні та етичні аспекти інтерв'ювання.

Тема 5. Консультування клієнта

Поняття та мета консультування клієнта. Завдання юриста при проведенні консультування.

Етапи консультування: підготовка, безпосереднє консультування (роз'яснення клієнту можливих варіантів вирішення його проблеми і

аналіз можливих наслідків кожного з них; допомога клієнту у виборі найоптимальнішого варіанта рішення; визначення стратегії і тактики реалізації прийнятого рішення).

Психологічні і етичні аспекти консультування.

Тема 6. Складання позовних заяв, скарг та клопотань

Загальні вимоги до складання і оформлення процесуальних документів. Наслідки недотримання вимог до складання і оформлення заяв та скарг громадян. Рішення, дії (бездіяльність), які можуть оскаржуватись.

Поняття позовної заяви як способу реалізації особами права на судовий захист своїх прав та охоронюваних законом інтересів. Вимоги до змісту та оформлення позовної заяви. Порядок пред'явлення позову.

Поняття заяви про видачу судового наказу та вимоги до її змісту.

Особливості підготовки заяв у справах окремого провадження.

Вимоги до конституційного звернення. Вимоги до заяви до Європейського Суду з прав людини.

Поняття адміністративного позову як способу реалізації особами права на судовий захист у сфері публічно правових відносин та вимоги до його змісту.

Тема 7. Складання апеляційних та касаційних скарг

Поняття та сутність інститутів апеляційного та касаційного оскарження судових рішень. Процесуальні строки для оскарження судових рішень.

Порядок перегляду рішень і ухвал у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами.

Вимоги до змісту та оформлення апеляційної скарги. Вимоги до змісту та оформлення касаційної скарги. Зміст та вимоги до складання заяви про перегляд рішень і ухвал у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами.

Поняття справ приватного обвинувачення та їх підсудність. Вимоги, що ставляться до скарг по справах приватного обвинувачення. Особливості порядку надання суду доказів по цій категорії справ.

Тема 8. Представництво інтересів клієнта у судах, на стадії виконання рішень та в інших державних органах

Поняття представництва. Особи, які можуть бути представниками. Документи, що посвідчують повноваження представників. Повноваження представника в суді.

Ознайомлення з матеріалами справи та складання досьє юриста. Аналіз справи та вироблення позиції по захисту інтересів клієнта. Участь представника у попередньому судовому засіданні, його права.

Порядок дослідження доказів в суді. Методи і тактичні прийоми роботи з доказами.

Основи організації допиту, методики формулювання питань. Стратегія відбору свідків і вибір питань до них.

Участь в судових дебатах та зміст промови представника.

Участь представника на стадії виконання рішення суду.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1.

Тема 1: Складання позовних заяв, скарг та клопотань

1. Загальні вимоги до складання і оформлення процесуальних документів. Наслідки недотримання вимог до складання і оформлення заяв та скарг громадян. Рішення, дії (бездіяльність), які можуть оскаржуватись.

2. Поняття позовної заяви як способу реалізації особами права на судовий захист своїх прав та охоронюваних законом інтересів. Вимоги до змісту та оформлення позовної заяви. Порядок пред'явлення позову.

3. Поняття заяви про видачу судового наказу та вимоги до її змісту.

4. Особливості підготовки заяв у справах окремого провадження.

5. Вимоги до конституційного звернення. Вимоги до заяви до Європейського Суду з прав людини.

6. Поняття адміністративного позову як способу реалізації особами права на судовий захист у сфері публічно правових відносин та вимоги до його змісту.

Завдання для обов'язкового виконання

Завдання 1

У провадженні суду знаходиться справа за позовом К. до А. про розподіл житлового будинку в натурі. Студент юридичної клініки вступив у справу, коли позов уже було подано до суду. При

ознайомленні з матеріалами справи студент виявив, що у позові відсутнє прохання про призначення будівельно технічної експертизи.

Складіть клопотання до суду від імені клієнта про призначення такої експертизи.

Завдання 2

До юридичної клініки звернувся П., якому було відмовлено начальником РЕПа у видачі довідки про склад сім'ї та реєстрацію, оскільки у клієнта існує заборгованість по оплаті за комунальні послуги.

Складіть процесуальний документ для вирішення цієї ситуації.

Завдання 3

У юридичну клініку звернулася Л., яка розповіла, що з 1997 року проживала з громадянином Т. однією сім'єю, але в шлюбі вони не перебували. Вони разом проживали, вели спільний побут, набували та здійснювали взаємні права і обов'язки.

Спочатку вони мешкали у матері Т., однак у 1999 році він здійснив обмін квартири, яка належала йому із його колишньою дружиною і вони переїхали у однокімнатну квартиру.

У 2001 році Л. народила сина, батьківство щодо якого Т. визнав. Вони продовжували спільно проживати, вели домашнє господарство, обоє працювали.

З 2002 року Т. не працює і всі витрати по утриманню сім'ї, квартири, веденню домашнього господарства лягли на клієнтку.

У 2008 році підприємством, де працює клієнтка, було запропоновано їй кімнату у гуртожитку. Вона погодилася на переїзд, оскільки стомилася утримувати чоловіка. Зараз вони проживають окремо.

Бажанням клієнтки є визнати право спільної сумісної власності на майно, набуте нею і Т. за час спільного проживання однією сім'єю без перебування у шлюбі.

Складення якого процесуального документа вирішить проблему клієнтки. Підготуйте його.

Завдання 4

Комар К.С. звернулася до юридичної клініки із проблемою, що виникла після смерті її матері Іванюк Марії Іванівни. Саме це прізвище і є дійсним, що підтверджується свідоцтвом про смерть та довідкою, виданою виконавчим комітетом Хмельницької міської ради.

Ще за життя Іванюк М. І. було відкрито рахунок в Ощадбанку і при видачі їй ощадних книжок було допущено помилку замість „Іванюк” записано „Івасюк”.

Через помилку в прізвищі матері Комар К.С. не може оформити спадщину.

Який шлях вирішення проблеми?

Складіть необхідний документ.

Завдання 5

19 квітня 2011 року о 12 годині 15 хвилин М., клієнтці юридичної клініки, на робочому місці у приміщенні абонементу художньої літератури обласної бібліотеки співробітником бібліотеки П. було нанесено два удари молотком по голові.

Клієнтка була доставлена до нейрохірургічного відділення обласної лікарні, де знаходилась на лікуванні з 19.04.11р. по 10.05.11.р Внаслідок заподіяної травми на виробництві. Хмельницькою міською медико соціальною експертною комісією 27.08.11р. їй встановлено ІІІ групу інвалідності довічно.

П. доставили до психіатричної лікарні. Він визнаний неосудним та знаходиться на примусовому лікуванні. Кримінальна справа відносно нього розглядалась міським судом у 2011 році до нього застосовано примусові заходи медичного характеру.

Через перенесену черепно мозкову травму клієнтка втратила сон, постійно нервує. Вважає, що їй завдано П. моральну шкоду. Просить скласти позов до суду.

Підготуйте необхідний процесуальний документ.

Завдання 6

В юридичну клініку звернулася Ш. В ході інтерв'ювання студентом було з'ясовано, що вона проживає у квартирі, яка була надана їй у користування за рішенням засідання профкому і з дозволу ректора технікуму. Дана квартира складається з 2 х жилих кімнат (11,4 кв.м. та 13,2 кв.м.) та веранди. Веранда була глинобитною і знаходилась в аварійному стані. Клієнтці було надано дозвіл на її перебудову. Ш. за власні кошти найняла бригаду робітників, яка знесла аварійну глинобитну веранду та розпочала будівництво цегляної веранди в межах розмірів, які були раніше. Після цього частково було збудовано стіни, поставлено лутки на двері та вікна.

Сусідка Ш. самовільно розвалила зведену цегляну веранду, чим завдала їй значної матеріальної шкоди в сумі 2 000 грн.(загальна

вартість виконаних робіт та будівельних матеріалів) та моральної шкоди, яку клієнтка оцінює в 1 000 грн.

Складіть процесуальний документ згідно з фабулою справи.

Завдання 7.

Семенов звернувся в юридичну клініку 11 вересня 2012 року. Він розповів, що нотаріус відмовився оформляти спадщину, яка йому залишилася після смерті батька, який помер 2 травня 2011 року. Він пояснив, що від спадщини не відмовлявся, але раніше не зміг її оформити через скрутне матеріальне становище, бо батько йому залишив земельний пай і будинок у селі Будище Черкаського району та мотоцикл.

Як Семенов може захистити свої права? Складіть необхідний процесуальний документ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ¹

1. Організація роботи юридичної клініки.
2. Поняття, сутність та завдання юридичної клініки.
3. Стандарти юридичних клінік України.
4. Правила роботи в юридичних клініках.
5. Документація юридичної клініки.
6. Етичні норми юриста.
7. Професійна відповідальність практикуючого юриста.
8. Етичні принципи діяльності юридичних клінік.
9. Етика поведінки студента консультанта при наданні правової допомоги в юридичній клініці.
10. Опитування (інтерв'ювання) клієнтів.
11. Консультування клієнта.
12. Поняття та мета консультування.
13. Аналіз справи та вироблення позиції по ній.
14. Етапи консультування.
15. Психологічні аспекти консультування в юридичних клініках.
16. Складання позовних заяв, скарг та клопотань.
17. Вимоги до позовних заяв.
18. Особливості підготовки заяв у справах окремого та наказного провадження.
19. Поняття адміністративного позову, форма та зміст.
20. Зустрічний позов як спосіб реалізації права на судовий захист.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

21. Особливості підготовки скарг та клопотань.
22. Підготовка апеляційних та касаційних скарг.
23. Поняття та сутність інституту оскарження судових рішень.
24. Вимоги до апеляційних скарг та порядок їх складання.
25. Особливості підготовки касаційних скарг.
26. Складання заяв про перегляд рішень за нововиявленими та винятковими обставинами.
27. Поняття справ приватного обвинувачення та їх підсудність.
28. Вимоги, що ставляться до скарг по справах приватного обвинувачення.
29. Порядок складання скарг по справах приватного обвинувачення.
30. Особливості здійснення представництва юридичними клініками.
31. Представництво інтересів клієнтів в різних органах держави.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Організація роботи юридичної клініки.
2. Поняття, сутність та завдання юридичної клініки.
3. Термін «юридична клінічна освіта» та «юридична клінічна клініка».
4. Передумови виникнення юридичної клінічної освіти.
5. Завдання юридичної клінічної освіти.
6. Принципи діяльності юридичної клініки.
7. Взаємозв'язок клінічної і традиційної юридичної освіти.
8. Історія юридичної клінічної освіти.
9. Стандарти юридичних клінік України.
10. Правила роботи в юридичних клініках.
11. Документація юридичної клініки.
12. Програмні документи юридичної клініки.
13. Документи щодо організації роботи юридичної клініки.
14. Документи щодо організації консультацій.
15. Моделі юридичних клінік.
16. Персонал юридичної клініки.
17. Структурні підрозділи та органи юридичної клініки.
18. Членство в юридичних клініках.
19. Права та обов'язки членів юридичної клініки.
20. Етичні норми юриста.
21. Професійна відповідальність практикуючого юриста.
22. Етичні принципи діяльності юридичних клінік.

23. Етика поведінки студента консультанта при наданні правової допомоги в юридичній клініці.
24. Матеріальна база юридичної клініки.
25. Фінансування юридичної клініки.
26. Бюджет юридичної клініки.
27. Реклама юридичної клініки.
28. Інформаційне забезпечення діяльності юридичної клініки.
29. Робота з комп'ютером в юридичних клініках.
30. Зовнішні зв'язки юридичної клініки.
31. Юридична клініка як форма практичного навчання.
32. Організаційно правові форми юридичних клінік.
33. Методи навчання в юридичній клініці.
34. Поняття опитування (інтерв'ювання) клієнтів, його цілі та умови проведення.
35. Етапи інтерв'ювання клієнтів (підготовка; початок інтерв'ювання (визначення «правил гри»); вільна розповідь (викладення суті проблеми); визначення характеру правового поля; складання резюме; завершення інтерв'ювання).
36. Психологічні типи клієнтів.
37. Поняття та мета консультування.
38. Аналіз справи та вироблення позиції по ній.
39. Етапи консультування: загальна характеристика.
40. Підготовка до консультування.
41. Безпосереднє консультування.
42. Зустріч з клієнтом для надання консультації.
43. Роз'яснення клієнту можливих варіантів вирішення його проблеми і аналіз можливих наслідків кожного з них.
44. Допомога клієнту при виборі оптимального рішення.
45. Визначення стратегії та тактики реалізації прийнятого рішення.
46. Загальні вимоги до процесуальних документів.
47. Вимоги до позовних заяв.
48. Особливості підготовки заяв у справах окремого та наказного провадження.
49. Поняття адміністративного позову, форма та зміст.
50. Зустрічний позов як спосіб реалізації права на судовий захист.
51. Особливості підготовки скарг та клопотань.
52. Поняття та сутність інституту оскарження судових рішень.
- Вимоги до апеляційних скарг та порядок їх складання.
53. Особливості підготовки касаційних скарг.

54.Складання заяв про перегляд рішень за нововиявленими та винятковими обставинами.

55.Поняття справ приватного обвинувачення та їх підсудність.

56.Вимоги, що ставляться до скарг по справах приватного обвинувачення.

57.Порядок складання скарг по справах приватного обвинувачення.

58.Особливості здійснення представництва юридичними клініками.

59.Ознайомлення з матеріалами справи та складання досье юриста.

60.Аналіз справи та вироблення позиції по захисту інтересів клієнта.

61.Порядок дослідження доказів в суді та особливості допиту.

62.Підготовка та виступ в судових дебатах.

63.Участь представника на стадії виконання рішення суду.

64.Представництво інтересів клієнтів в різних органах держави.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арсеньева К.К. Заметки о русской адвокатуре, СПб, 1875.
2. Барно О. Шляхи вдосконалення процесу підготовки юристів на сучасному етапі // Право України. – 2001. – № 5. – С. 106-109.
3. Барщевский М.Ю. Адвокатская этика / М.Ю. Барщевский. 2-е изд.. М.: Профтехобразование, 2000. – 312 с.
4. Бібліотека он лайн <http://library.biz.ua>
5. Бібліотека он лайн <http://readbookz.com>
6. Бібліотека юриста. Навчальна і довідкова юридична література <http://www.lawbook.by.ru>
7. Бірюкова А.М., Грек Б.М., Куринська С.О., Яновська О.Г. Зразки процесуальних документів: Посібник. – К.: Прецедент, 2005. – 176 с.
8. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
9. Бойков А.Д. Этика профессиональной защиты по уголовным делам. – М., 1978.
10. Бойков А.Д. Нравственные основы судебной защиты. – М., 1978.
11. Борисова Е.А. Апелляция в гражданском и арбитражном процессе. – М.: Юридическое бюро Городец, 1997. – 160 с.
12. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Общие положения. – М.: Статут, 1997. – 682 с.

13. Брынцев В.Д., Чернухин В.Г. Защита прав и законных интересов человека в уголовном судопроизводстве (судебные прецеденты, комментарии практики, образцы процессуальных документов. – Харьков: Ксилон, 2000. – 420 с.
14. Буркацький Л.К. Захист цивільного права та інтересу: Методика складання документів, коментарі, позовні та інші заяви: Навч. посібник. К.: Юрінком Інтер. – 400 с.
15. Буркацький Л.К. Складання процесуальних документів на захист прав та інтересів громадян: Комент., позовні заяви, заяви, скарги: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 288 с.
16. Варфоломеева Т.В., Гончаренко С.В. Науково практичний коментар до Закону України «Про адвокатуру». Законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність: 3б. нормат. актів; Коментар / Академія адвокатури України. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 432 с.
17. Василенко М.Є. Підготовка майбутніх правників до надання якісної консультативної допомоги: теоретичні засади // Матеріали Міжнародної науково практичної конференції. «Сьомі юридичні читання» м. Київ, 19-20 травня 2011 р. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2011. – С. 635-637.
18. Васьковский. В. Основные вопросы адвокатской этики. – СПб, 1895.
19. Ватман Д.П. Адвокатская этика. – М., 1977.
20. Ватман. Д.П. этические принципы ведения адвокатами гражданских дел. – М., 1969.
21. Верховна Рада України <http://portal.rada.gov.ua>
22. Верховний Суд України <http://www.scourt.gov.ua>
23. Вищий господарський суд України <http://www.arbitr.gov.ua/>
24. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди. / Упоряд.: В.С. Ковальський, Л.П. Ляшко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 400 с.
25. Галай А. О., Стадник В.В. Організаційна та управлінська модель юридичної клініки в Україні: забезпечення якісного функціонування: Навч. посіб. – К., 2005. – 280 с.
26. Галай А. Юридична клініка як організація громадянського суспільства: доведення від протилежного // Право України. 2007. – № 11. – С.114-118.
27. Галай А., Михальченко М. Юридична клініка як форма активізації практичної підготовки пенітенціарного персоналу // Аспект. Інформаційний бюлетень. – 2002. № 2(7). – С. 26-28.
28. Галай В. Шляхи впровадження курсу юридичної клінічної освіти // Право України. – 2009. – № 1.
29. Галай В. Юридичні клініки як суб'єкт захисту прав пацієнтів // Право України. – 2009. – № 9.

30. Гентош Р.Є. Дулеба М.В. Діяльність юридичних клінік у сфері громадського правозахисту: Посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Львів, 2003.
31. Гражданский процессуальный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / Автор проф. В.И. Тертышников. – К.: Укрінформ, 1995. – 176 с.
32. Гугнін О. Етика ділової людини. – К., 1995. – 40 с.
33. Гузь Л.Е. Методические рекомендации по практическому применению апелляционного и кассационного производства в судебной практике в свете нового законодательства. – Х.: Харьков юридический, 2001. – 64 с.
34. Денисенко С.А. Информационные технологии библиотек вузов юридического профиля // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. «Сьомі юридичні читання» м. Київ, 19-20 травня 2011 р. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2011. – С. 637-639.
35. Договірне право України: навч. посібник / Т.В.Бондар, О.В. Дзера, Н.С.Кузнєцова. За ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.
36. Документообіг в юридичній клініці. – Львів: ПП Лукашук В.С., 2007. – 120 с.
37. Дулеба М.В. Діяльність юридичних клінік в Україні: шляхи розвитку та вдосконалення. Практичний посібник. – К: Атіка, 2004. – 160 с.
38. Економіко правова бібліотека. Підручники, монографії, коментарі <http://vuzlib.net/>
39. Слов В. Коли вуз готуватиме юристів, а не «випускників»? // Право України. – 2004. – № 1. – С. 132-136.
40. Слов В. Формування окремих професійних навичок юриста з клієнтом у студентів юридичних факультетів. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2004. – 72с.
41. Слов В.А., Якушев І.М. Навчально-методичний посібник (модуль) з трудового права, Луцьк. – 2002.
42. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг. ред. П. І. Шевчука. К. : Ін Юре, 2002. (Сер. «Б-ка судді»). – 416 с.
43. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах: 1963 2001 рр./ Упоряд. Н.О. Гуророва, О.О. Житний. – Х.: Одиссей, 2002. – 400 с.

44. Зразки процесуальних документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання, що подаються до суду) / Укладачі: М.М. Лядецький, М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2003. – 352с.
45. Інтернетвидання «Юриспруденція» Книги, статті, судова практика <http://www.lawyer.org.ua/>
46. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
47. Кобликов А.С. Юридическая этика: Учебник для вузов/ А.С. Кобликов. – М.: НОРМА, 2000. – 168 с.
48. Конституційний Суд України <http://www.ccu.gov.ua/>
49. Кримінальний кодекс України. Кримінально процесуальний кодекс України. Постанови Пленуму Верховного Суду України із загальних питань судової діяльності та в кримінальних справах / Ред. В.Т. Маляренко. К.: Юрінком Інтер, 1999. 720 с.
50. Кройтор В.А. Защита прав и интересов в суде: Научно практическое пособие. 3-е изд., изм. и доп. – Харьков: Эспада, 2002. 528 с.
51. Луспеник Д.Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України). Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавств. – Х: Харків юридичний, 2005. – 640с.
52. Международные документа по правах человека. – Х.: РИФ «Арсис, ЛТД», 2005. – 288 с.
53. Мережа юридичних клінік України: ретроспективи і перспективи / Авт. укл. М.В. Дулеба. – К., 2006. – 296 с.
54. Моліборг СІ. Павленко Д.Г., Карел Браун Юридична клініка. К.: Центр комерційного права, 2002. – 102 с.
55. Организация и управление в юридической клинике: Опыт практической деятельности в современной России: Учеб. Пособие. М.: Дело, 2003. – 304 с.
56. Повнотекстова бібліотека. Підручники, монографії <http://www.inl.com.ua/books/inde.html>
57. Потапенко В. Практичні навички і юросвіта // Юридична газета. – 2004. – № 10.
58. Потапенко Н.А. Етапи становлення та розвитку правової освіти в Україні // Матеріали Міжнародної науково практичної конференції. «Сьомі юридичні читання» м. Київ, 19 20 травня 2011 р. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2011. – С. 235-237.
59. Правознавець. Підручники, монографії, повнотекстові журнали «Право України» і «Юридичний вісник України» <http://www.pravoznavec.com.ua/>

60. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / Автори упорядники О.А. Банчук, М.С. Демкова. К.: Факт, 2004. – 336 с.

61. Правова освіта як чинник розбудови правової держави та громадянського суспільства // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. «Сьомі юридичні читання» м. Київ, 19-20 травня 2011 р. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2011. – С. 274-277.

62. Президент України <http://www.president.gov.ua/>

63. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №51. – Ст. 577.

64. Процесуальні документи у сфері приватно правових відносин: Навчально методичний посібник / Укладачі: В. М. Боковня, О. А. Кульбашна, С. М. Тараненко. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. – 200 с.

65. Роїна О.М. Збірник позовних заяв. Практичний посібник. К.: КНТ, 2005. – 204 с.

66. Савчин М.В., Менджул М.В., Навроцький В.В. Основи юридичної клінічної практики: Навч. методичн. посібн. / М. Савчин, М. Менджул, В. Навроцький. Ужгород: «Видавництво Олександра Гаркуші», 2007. – 180 с.

67. Сергеич П. Искусство речи на суде. К.: Техника, 2005. – 386 с.

68. Создание и работа юридической клиники: сборник рекомендаций. Донецк: ДонГУ, 1999. – 41 с.

69. Стьопіна Н.О., Ватрас В.А., Грушкевч Т.В. Навчально методичні матеріали з факультативного курсу «Юридична клініка» Хмельницький: ХУУП, 2005. – 36 с.

70. Суд. Зразки документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання до судів, господарських судів; порядок звернення до Європейського Суду з прав людини): Практичний посібник / Уклад. І.А. Куян. 2 ге вид., доп. і перероб. К.: Оріяни, 2002. – 240 с.

71. Судові промови адвокатів України / Редкол.: В.В. Медведчук (голова) та інші К.: Ред. журн. «Адвокат», 2000. (Сер. «Адвокатура України»). – Кн.1. – 216 с.

72. Уповноважений з прав людини <http://www.ombudsman.kiev.ua/>

73. Фігель Ю. Юридична клініка інновація системи вищої юридичної освіти // Підприємництво, господарство і право. – 2009. № 1. – С. 79-81.

74. Формування окремих професійних навичок роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів: навчальний посібник

для студентів та викладачів юридичних вузів, практикуючих юристів Луцьк. РВВ «ВЕЖА» Волинського державного університету ім. Л. Українки, 2004. – 72с.

75. Хватик Ю.А. Юридическая клиника как фактор повышения практической ориентированности юридического образования в высшей школе// Матеріали Міжнародної науково практичної конференції. «Сьомі юридичні читання» м. Київ, 19 20 травня 2011 р. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2011. – С. 654-656.

76. Цивільне право України: Підручник: у 2 х кн. /О.В. Дзера (керівник авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. 2 е вид., допов. і перероб. К.: Юрінком Інтер, 2004. Кн. 1

77. Цивільне право України: Підручник: У 2 х томах /За ред. В.І. Борисовою, І.В. Спасибо Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Т.І. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.

78. Чаюн М.Г., Кириченко Ю.М., Кидисюк Р.А. та ін. Правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях і висновках (1997 2003). – К.: Атіка, 2003. – 336 с.

79. Шевчук П.І., Кривенко В.В. Апеляційне і касаційне оскарження судових рішень (коментар цивільного процесуального законодавства) / Шевчук П.І., Кривенко В.В. К.: Юридична книга, 2003. – 80 с.

80. Юридическая клиника: опыт практического обучения юристов: Учеб.-метод. пособие / Отв. ред. А.В. Байков. СПб.: РАВЕНА, 1999. – 368с.

81. Юридична клініка: навч. посіб. /В.А.Єлов, С.І.Молібог, Д.Г.Павленко. К.: «Школяр», 2004. – 315 с.

82. Юридична клініка: Навчальний посібник. В.А.Єлов, С.І.Молібог, Д.Г.Павленко. – К.: «Школяр», 2004. – 315 с.

83. «Юридичні клініки» в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: посібн. / За ред. М.В.Дулеби. – К.: «МП Леся», 2004. – 120 с.

84. Юридичний радник <http://www.yurradnik.com.ua/>

85. Юридична газета <http://www.yur.gazeta.com/>

86. Юридичний журнал «Юстиніан» <http://www.justinian.com.ua/>

«Право інтелектуальної власності»

За сучасних умов велика увага приділяється питанням правової охорони інтелектуальної власності, оскільки її ефективність зрештою сприяє успішному розвитку економіки і збереженню національного культурного потенціалу. Становлення цивілізованого ринку інтелектуальної власності вимагає створення досконалої, заснованої на міжнародних принципах системи правової охорони, підвищення рівня правової культури, усунення такого явища як «інтелектуальне піратство». Успішне вирішення цих завдань відповідає інтересам не лише окремих правласників, але і всього суспільства в цілому. Це також дозволить Україні на рівних увійти до світової спільноти цивілізованих держав. Саме цим підкреслюється необхідність вивчення цієї дисципліни студентами як юридичних, так і неюридичних спеціальностей.

Навчальна дисципліна «Право інтелектуальної власності» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки юристів кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Змістом і метою курсу є вивчення питань правового регулювання відносин, пов'язаних із створенням, розпорядженням та використанням результатів творчої діяльності людини, розкриття змісту основних нормативних актів з права інтелектуальної власності, розуміння їх ролі у регулюванні суспільних відносин.

Дисципліна включає 14 тем, які складено на основі чинного законодавства України та міжнародно-правових актів з урахуванням основних теоретико-методологічних підходів щодо вивчення права інтелектуальної власності, вироблених вітчизняною та зарубіжною наукою.

Метою вивчення дисципліни «Право інтелектуальної власності» є формування у студентів системи цілісних знань з питань правової охорони та захисту інтелектуальної власності.

Основним завданням вивчення дисципліни є забезпечення основи формування правового мислення студентів та умінь:

- вільно орієнтуватись в навчальному матеріалі;
- проводити аналіз та робити аргументовані висновки;
- демонструвати знання конституційних положень, цивільного законодавства та законодавства з авторського права і суміжних прав, практику його застосування та знання основних проблем курсу;

- використовувати отримані знання на практиці (вирішення ситуативних задач, робота з нормативними актами, написання наукових повідомлень, рефератів тощо).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: особливості законодавства зарубіжних країн, окремі міжнародні норми та правила патентування.

Уміти: при проведенні контрольних заходів студенти повинні уміти тлумачити чинне законодавство з права інтелектуальної власності; вірно застосовувати його норми; показувати глибокі знання фундаментальних категорій цього інституту, які є базою пізнання та застосування діючого законодавства, вміння самостійно вирішувати практичні завдання, вміння аналізувати конкретні обставини з урахуванням економічних та правових реалій; розпоряджатися майновими правами, зокрема, складати проекти відповідних договорів; ефективно використовувати передбачені законом засоби захисту прав інтелектуальної власності.

Навчальна дисципліна «Право інтелектуальної власності» тісно взаємопов'язана з іншими дисциплінами, що викладаються для студентів ОКР бакалавр.

Дисципліна «Право інтелектуальної власності» вивчає загальні положення інтелектуальної власності, історію виникнення, тенденції розвитку, основні інститути права інтелектуальної власності, серед яких важливе місце посідає інститут авторського права і суміжних прав. Також прослідковується її тісний взаємозв'язок з навчальною дисципліною «Цивільне право»

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 122 години – 4,5 кредитів ECTS. З них для студентів заочної форми навчання лекційних – 6 год., практичних – 4. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають іспит. На лекційний розгляд виносяться теми: «Поняття та загальна характеристика права інтелектуальної власності»; «Авторське право і суміжні права»; «Право на винахід, корисну модель і промисловий зразок» На практичних заняттях розглядаються теми: «Право на комерційне (фірмове) найменування»; «Право на торговельну марку»; «Право на географічне зазначення»; «Право на наукове відкриття»; «Право на раціоналізаторську пропозицію»; «Право на компонування (топографії) інтегральних мікросхем». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

Засвоєння студентами курсу «Право інтелектуальної власності» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання вдома конспекту завдань та організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та складання іспиту.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття та загальна характеристика права інтелектуальної власності

Поняття інтелектуальної власності. Поняття права інтелектуальної власності: в суб'єктивному та об'єктивному розумінні. Специфіка права інтелектуальної власності. Співвідношення права інтелектуальної власності і права власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Система права інтелектуальної власності. Система джерел правового регулювання відносин, пов'язаних з охороною і використанням об'єктів інтелектуальної власності.

Тема 2. Державна система правової охорони інтелектуальної власності

Поняття, особливості, функції державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Організаційна структура системи правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Становлення та еволюція вітчизняних органів державного управління у сфері інтелектуальної власності. Системи органів державного управління у сфері інтелектуальної власності провідних зарубіжних країн (на прикладі США, ФРН, Великобританії, Росії, Франції, Польщі). Установча і законодавча функції Верховної Ради в контексті державно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності. Повноваження Верховної Ради щодо законодавчого регулювання відносин власності, затвердження програм науково-технічного розвитку. Роль Президента України як суб'єкта державного управління у сфері інтелектуальної власності. Рада з питань науки і науково-технічної політики при Президентові України. Кабінет Міністрів України як суб'єкт державного управління у сфері інтелектуальної власності. Еволюція уповноважених центральних органів виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності. Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності (Установа) та інші міністерства і

відомства як суб'єкти державного управління у сфері інтелектуальної власності. Компетенція Державної служби інтелектуальної власності. Функції і повноваження державного підприємства «Українське агентство з авторських та суміжних прав». Функції і повноваження державного підприємства «Український інститут промислової власності». Функції і повноваження державного підприємства «Інтелзахист».

Тема 3. Авторське право і суміжні права

Поняття та джерела авторського права, його завдання. Об'єкти авторського права. Суб'єкти авторських відносин. Поняття «автор твору» і «суб'єкт авторського права» – їх зміст і значення. Авторське право первісне і похідне. Види співавторства: роздільне і нероздільне співавторство. Суб'єкт похідного авторського права. Суб'єктивне авторське право, його зміст та межі: право на недоторканість твору, на його обнародування, на публічне виконання: право на переклади творів, на розповсюдження шляхом продажу, на авторську винагороду та інше. Поняття суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Суб'єктивні суміжні права (знак охорони суміжних прав). Строк охорони суміжних прав (особистих (немайнових) і майнових). Способи цивільно-правового захисту.

Тема 4. Право на винахід, корисну модель і промисловий зразок

Поняття та умови патентоспроможності винаходу. Об'єкти винаходу. Корисна модель. Умови надання правової охорони корисній моделі. Порядок оформлення прав на винахід і корисну модель. Право на подачу заявки. Право роботодавця. Право правонаступника. Право першого заявника. Пріоритет. Зміст прав на винаходи і корисні моделі. Використання винаходу (корисної моделі). Обов'язки, що випливають з патенту. Примусова ліцензія. Дії, що не визнаються порушенням прав власника патенту. Право першокористувача. Захист прав на винаходи та корисні моделі. Промисловий зразок як об'єкт промислової власності: поняття та умови патентоспроможності. Суб'єкти права на промисловий зразок. Оформлення прав на промисловий зразок. Зміст та захист прав на промисловий зразок.

Тема 5. Право на комерційне (фірмове) найменування

Фірмове найменування (фірма) як правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту. Зміст права на фірмове найменування

(фірму). Вимоги, що ставляться до комерційного найменування. Суб'єкти права на комерційне найменування.

Тема 6. Право на торговельну марку (знак для товарів і послуг)

Знаки для товарів і послуг: поняття, види та значення. Суб'єкти прав на знаки для товарів і послуг. Об'єкти знаків для товарів і послуг. Умови надання правової охорони. Об'єкти, які не можуть бути зареєстровані як знаки. Оформлення прав на знак для товарів і послуг. Права і обов'язки, що випливають із свідчення на знак. Захист прав на знаки для товарів і послуг.

Тема 7. Право на географічне зазначення

Географічне зазначення: поняття та загальна характеристика. Просте і кваліфіковане зазначення походження товару. Надання правової охорони простому зазначенню походження товару. Кваліфіковане зазначення походження товару та його види. Порядок оформлення прав. Зміст та межі суб'єктивного права на зазначення походження товару. Захист прав на зазначення походження товару.

Тема 8. Право на наукове відкриття

Поняття і ознаки наукового відкриття. Суб'єкти права на наукове відкриття. Оформлення прав на наукове відкриття. Права авторів відкриттів.

Тема 9. Право на раціоналізаторську пропозицію

Поняття та ознаки раціоналізаторської пропозиції. Оформлення права на раціоналізаторську пропозицію. Зміст та захист прав раціоналізатора.

Тема 10. Право на компонування (топографії) інтегральних мікросхем

Загальні положення про компонування інтегральної мікросхеми. Визначення об'єктів, що охороняються. Суб'єкти права на топографії інтегральних мікросхем. Порядок реєстрації компонування ІМС. Зміст та захист прав на топографії інтегральних мікросхем.

Тема 11. Право на нові сорти рослин і породи тварин

Поняття та ознаки нового сорту рослин. Суб'єкти прав на селекційні досягнення. Зміст прав на нові сорти рослин. Права автора.

Право на селекційні досягнення у тваринництві. Захист прав на селекційні досягнення.

Тема 12. Право на комерційну таємницю

Поняття і ознаки комерційної таємниці. Види інформації, що не може становити комерційної таємниці. Суб'єкти права на комерційну таємницю. Зміст права на комерційну таємницю.

Тема 13. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Система джерел права щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Недоговірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Особливості розпорядження майновими правами на окремі об'єкти інтелектуальної власності.

Тема 14. Захист прав інтелектуальної власності. Захист від недобросовісної конкуренції

Поняття, форми, засоби і способи захисту права інтелектуальної власності. Цивільно-правовий та господарсько-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності. Кримінально-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Право на комерційне (фірмове) найменування. Право на торговельну марку (знаки для товарів і послуг)

1. Комерційне найменування (фірма) як правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту. Зміст права на фірмове найменування (фірму). Вимоги, що ставляться до комерційного найменування.

2. Суб'єкти права на комерційне найменування.
3. Знаки для товарів і послуг: поняття, види та значення.
4. Об'єкти знаків для товарів і послуг. Суб'єкти прав на знаки для товарів і послуг.
5. Об'єкти, які не можуть бути зареєстровані як знаки.
6. Оформлення прав на знак для товарів і послуг.
7. Права і обов'язки, що впливають із свідоцтва на знак.

Семінарське заняття № 2

Тема: Право на географічне зазначення. Право на наукове відкриття

1. Географічне зазначення: поняття та загальна характеристика.
2. Просте і кваліфіковане зазначення походження товару.
3. Надання правової охорони простому зазначенню походження товару.
4. Зміст та межі суб'єктивного права на зазначення походження товару.
5. Поняття і ознаки наукового відкриття. Суб'єкти права на наукове відкриття.
6. Оформлення прав на наукове відкриття. Права авторів відкриттів.

Семінарське заняття № 3

Тема: Право на раціоналізаторську пропозицію. Право на компонування (топографії) інтегральних мікросхем

1. Поняття та ознаки раціоналізаторської пропозиції.
2. Оформлення права на раціоналізаторську пропозицію.
3. Зміст та захист прав раціоналізатора.
4. Загальні положення про компонування інтегральної мікросхеми.
5. Суб'єкти права на топографії інтегральних мікросхем. Порядок реєстрації компонування ІМС.
6. Зміст та захист прав на топографії інтегральних мікросхем.

Практичні завдання:

(Вирішення практичних завдань має бути підготовлене в письмовому вигляді в зошиті для семінарських занять із посиланням на норми законодавства)

Варіант 1.

Завдання 1.

Управління Південно-Західної залізниці доручило групі працівників підготувати до видання «Розклад руху приміських поїздів з вокзалів м. Києва».

Упорядник розкладу поїздів із станції «Дарниця» Іванченко звернувся до юриста за консультацією, чи можна вважати підготований до видання «Розклад» об'єктом авторського права.

Водночас його цікавило, чи поширюється авторське право на підготовлену ним брошуру, в якій викладені основні права і обов'язки

пасажирів, які користуються приміським залізничним транспортом. Він має сумнів в цьому, тому що брошура написана на основі діючого законодавства, а в законі про авторське право говориться, що офіційні документи, до яких належать закони, не є об'єктами авторського права.

Яке пояснення повинно бути надано з цих питань? Які вимоги пред'являються до об'єкта авторського права?

Завдання 2.

Художник-аматор купив у магазині картину автора Якименка і зробив декілька копій, які підготував до продажу. Коли автор картини Якименко з'явився до покупця, художника-аматора, щоб скопіювати свою картину і побачив копії, зроблені із перекрученням кольорового фону, він запропонував ці копії знищити.

Покупець не погодився з цією пропозицією і заявив, що він придбав картину в магазині, став її власником і як власник може розпоряджатися нею як завгодно. Тому він відмовляє автору в копіюванні його картини.

Автор звернувся до суду за захистом своїх прав.

Яке рішення повинен винести суд?

Завдання 3.

Два автори створили малюнки, які були використані при випуску швейних виробів. Автори почали вимагати від адміністрації підприємства укладення з ними угоди на використання їх малюнків, посилаючись на те, що на всі твори, в тому числі і створені в порядку службового завдання, авторське право належить самим авторам.

Адміністрація відхилила вимоги авторів, вказуючи на те, що в трудовому договорі прямо записано, що право на використання всіх творчих результатів праці авторів належить працедавцю.

Хто має рацію в цьому спорі? Які права авторів службових творів?

Завдання 4.

Композитор разом з поетом створили декілька весільних пісень, які були виконані в концертному залі. Видавництво звернулось до авторів з пропозицією про видання цих пісень.

З ким повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти і текст окремо? Які види співавторства знає закон?

Завдання 5.

Львівське книжкове видавництво уклало з автором Коваленком договір про видання монографії «Історія Галичини». Рукопис одержав позитивні відгуки рецензентів. Але водночас були зроблені зауваження, з якими автор повністю погодився і висловив бажання внести в рукопис уточнення і доповнення. Видавництво надало автору на доопрацювання 4 місяці. Автор раптово помер. Видавництво звернулось до спадкоємців померлого з пропозицією доручити історика Артемову доопрацювати рукопис. Спадкоємці дали згоду.

Кого вважати автором випущеної в світ доопрацьованої монографії? Які авторські права переходять у спадок?

Завдання 6.

Колектив авторів уклав угоду з видавництвом про видання їх підручника. Видавництво провело значну роботу з підготовки підручника до видання та сплатило авторам 60% винагороди. Проте через відсутність коштів випуск підручника у світ був переданий приватній фірмі. Автори встановили, що рукопис цієї фірмою був втрачений.

Автори цікавляться:

1) Чи мало видавництво право без їх згоди передавати видання підручника фірмі?

2) До кого вони можуть адресувати вимоги про захист своїх прав?

Варіант 2.

Практичні завдання:

(Вирішення практичних завдань має бути підготовлене в письмовому вигляді в зошиті для семінарських занять із посиланням на норми законодавства)

Завдання 1.

Патентне відомство отримало дві заявки. Заявнику пізніше поданої заявки було видано патент на корисну модель «Електронний кодовий замок». По раніше поданій заявці на одержання патенту на винахід «кодовий замок з емною пам'яттю» рішення ще не було прийняте.

Автори раніше поданої заявки вважають, що технічне вирішення, подане в формулі корисної моделі, на яку вже видано патент, не нове,

тому що повторює сукупність суттєвих ознак їх заявки. Відмінність полягає лише в назві окремих елементів, а не їх сукупності. Тому автори звернулись до патентного повіреного з проханням надати їм допомогу у підготовці заперечення.

Власник патенту на корисну модель, дізнавшись про підготовку опротестування виданого йому свідоцтва, в листі до авторів раніше поданої заявки повідомив, що він працював над винаходом самостійно і зі змістом їх заявки не був ознайомлений, а відтак його патент не підлягає анулюванню. Крім того, тотожність запропонованих вирішень виключена тому, що він подав заявку на корисну модель, а не на винахід.

В якому порядку можуть бути визнані недійсними видані патенти і яке рішення може бути прийняте в цьому випадку, зокрема при встановленні тотожності обох рішень?

Завдання 2.

На Петриківському підприємстві Українського народного декоративного розпису майстром Шулікою була розроблена нова модель таці. У зв'язку з наступним запуском моделі у виробництво виникло питання про необхідність забезпечення охорони прав підприємства та майстра - художника.

Юридична фірма, до якої звернулося підприємство за консультацією, пояснила, що найкращим засобом охорони було б визнання цієї моделі промисловим зразком, тому що художньо-конструкторське вирішення зовнішнього вигляду виробу не має промислової придатності, оскільки передбачає ручний розпис кожного виробу.

Проте, на думку юридичної фірми, третя особа все одно не зможе скористатися цією розробкою, яка є твором декоративно-прикладного мистецтва і не зможе використати без згоди її автора, тобто майстра-художника.

Чи є обґрунтованою така консультація?

Завдання 3.

Двоє співробітників заводу побутових приладів: інженер-технолог та майстер розробили та застосували на виробництві засіб виготовлення ножиць. Впродовж п'яти місяців застосування цього засобу була виявлена висока його ефективність. Автори розробки запропонували адміністрації заводу запатентувати розробку як винахід, але, не одержавши відповіді протягом двох місяців, подали заявку від власного імені. Причому, з метою прискорення набуття

виключних прав на створений ними засіб вони вирішили запатентувати його не як винахід, а як корисну модель.

Патентне відомство відмовило у видачі патенту на корисну модель, посилаючись на порушення заявниками чинного законодавства.

Чи вірне рішення, прийняте по заявці?

Якщо заявниками допущені порушення, назвіть їх та вкажіть чи збереглась можливість їх усунення.

Завдання 4.

Троє конструкторів-винахідників створили корисну модель «Пристрій для демонтажу шин» і одержали патент. Співвласники патенту на цю модель одержали від акціонерного товариства пропозицію про продаж патенту. Двоє з трьох співвласників висловили бажання продати свідоцтво на умовах, запропонованих акціонерним товариством, але третій співвласник проти цього заперечував, доводячи, що вони самі повинні вдосконалити модель і одержати патент на винахід, який пізніше може бути реалізований з більшою вигодою.

Оскільки досягти домовленості не вдалося, власники патенту звернулись за консультацією до юриста.

Яке роз'яснення їм повинно бути надане?

Які способи передачі патентних прав на використання запатентованих розробок передбачає чинне законодавство?

Чи може бути корисна модель одночасно запатентованою як винахід?

Завдання 5.

Управління Південно-Західної залізниці доручило групі працівників підготувати до видання «Розклад руху приміських поїздів з вокзалів м. Києва».

Упорядник розкладу поїздів із станції «Дарниця» Іванченко звернувся до юриста за консультацією, чи можна вважати підготований до видання «Розклад» об'єктом авторського права.

Водночас його цікавило, чи поширюється авторське право на підготовлену ним брошуру, в якій викладені основні права і обов'язки пасажирів, які користуються приміським залізничним транспортом. Він має сумнів в цьому, тому що брошура написана на основі діючого законодавства, а в законі про авторське право говориться, що офіційні

документи, до яких належать закони, не є об'єктами авторського права.

Яке пояснення повинно бути надано з цих питань? Які вимоги пред'являються до об'єкта авторського права?

Завдання 6.

Художник-аматор купив у магазині картину автора Якименка і зробив декілька копій, які підготував до продажу. Коли автор картини Якименко з'явився до покупця, художника-аматора, щоб скопіювати свою картину і побачив копії, зроблені із перекрученням кольорового фону, він запропонував ці копії знищити.

Покупець не погодився з цією пропозицією і заявив, що він придбав картину в магазині, став її власником і як власник може розпоряджатися нею як завгодно. Тому він відмовляє автору в копіюванні його картини.

Автор звернувся до суду за захистом своїх прав.

Яке рішення повинен винести суд?

Варіант 3.

Завдання 1.

Два автори створили малюнки, які були використані при випуску швейних виробів. Автори почали вимагати від адміністрації підприємства укладення з ними угоди на використання їх малюнків, посилаючись на те, що на всі твори, в тому числі і створені в порядку службового завдання, авторське право належить самим авторам.

Адміністрація відхилила вимоги авторів, вказуючи на те, що в трудовому договорі прямо записано, що право на використання всіх творчих результатів праці авторів належить працедавцю.

Хто має рацію в цьому спорі? Які права авторів службових творів?

Завдання 2.

Композитор разом з поетом створили декілька весільних пісень, які були виконані в концертному залі. Видавництво звернулось до авторів з пропозицією про видання цих пісень.

З ким повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти і текст окремо? Які види співавторства знає закон?

Завдання 3.

Львівське книжкове видавництво уклало з автором Коваленком договір про видання монографії «Історія Галичини». Рукопис одержав позитивні відгуки рецензентів. Але водночас були зроблені зауваження, з якими автор повністю погодився і висловив бажання внести в рукопис уточнення і доповнення. Видавництво надало автору на доопрацювання 4 місяці. Автор раптово помер. Видавництво звернулось до спадкоємців померлого з пропозицією доручити історика Артемову доопрацювати рукопис. Спадкоємці дали згоду.

Кого вважати автором випущеної в світ доопрацьованої монографії? Які авторські права переходять у спадок?

Завдання 4.

Колектив авторів уклав угоду з видавництвом про видання їх підручника. Видавництво провело значну роботу з підготовки підручника до видання та сплатило авторам 60% винагороди. Проте через відсутність коштів випуск підручника у світ був переданий приватній фірмі. Автори встановили, що рукопис цієї фірмою був втрачений.

Автори цікавляться:

1) Чи мало видавництво право без їх згоди передавати видання підручника фірмі?

2) До кого вони можуть адресувати вимоги про захист своїх прав?

Завдання 5.

Патентне відомство отримало дві заявки. Заявнику пізніше поданої заявки було видано патент на корисну модель «Електронний кодовий замок». По раніше поданій заявці на одержання патенту на винахід «кодовий замок з з'ємною пам'яттю» рішення ще не було прийняте.

Автори раніше поданої заявки вважають, що технічне вирішення, подане в формулі корисної моделі, на яку вже видано патент, не нове, тому що повторює сукупність суттєвих ознак їх заявки. Відмінність полягає лише в назві окремих елементів, а не їх сукупності. Тому автори звернулись до патентного повіреного з проханням надати їм допомогу у підготовці заперечення.

Власник патенту на корисну модель, дізнавшись про підготовку опротестування виданого йому свідоцтва, в листі до авторів раніше поданої заявки повідомив, що він працював над винаходом самостійно

і зі змістом їх заявки не був ознайомлений, а відтак його патент не підлягає анулюванню. Крім того, тотожність запропо-нованих вирішень виключена тому, що він подав заявку на корисну модель, а не на винахід.

В якому порядку можуть бути визнані недійсними видані патенти і яке рішення може бути прийняте в цьому випадку, зокрема при встановленні тотожності обох рішень?

Завдання 6.

На Петриківському підприємстві Українського народного декоративного розпису майстром Шулікою була розроблена нова модель таці. У зв'язку з наступним запуском моделі у виробництво виникло питання про необхідність забезпечення охорони прав підприємства та майстра - художника.

Юридична фірма, до якої звернулося підприємство за консультацією, пояснила, що найкращим засобом охорони було б визнання цієї моделі промисловим зразком, тому що художньо-конструкторське вирішення зовнішнього вигляду виробу не має промислової придатності, оскільки передбачає ручний розпис кожного виробу.

Проте, на думку юридичної фірми, третя особа все одно не зможе скористатися цією розробкою, яка є твором декоративно-прикладного мистецтва і не зможе використати без згоди її автора, тобто майстра-художника.

Чи є обґрунтованою така консультація?

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Право інтелектуальної власності на твір літератури, науки і мистецтва.
2. Суміжні права.
3. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.
4. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.
5. Право інтелектуальної власності на компоновання інтегральних мікросхем.
6. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
7. Право інтелектуальної власності на селекційні досягнення.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

8. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
9. Право інтелектуальної власності на торгівельну марку.
10. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.
11. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
12. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
13. Договір комерційної концесії.
14. Захист прав інтелектуальної власності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Інтелектуальна власність та її значення для економічного і соціально-культурного розвитку України.
2. Право інтелектуальної власності в об'єктивному розумінні.
3. Право інтелектуальної власності в суб'єктивному розумінні.
4. Об'єкти права інтелектуальної власності та їх класифікація.
5. Система права інтелектуальної власності.
6. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.
7. Джерела права інтелектуальної власності.
8. Державна система правової охорони інтелектуальної власності.
9. Правовий статус патентних повіренох.
10. Поняття авторського права.
11. Об'єкти авторського права.
12. Суб'єкти авторського права.
13. Особисті немайнові права автора твору літератури, науки та мистецтва.
14. Майнові права автора твору літератури, науки та мистецтва.
15. Виникнення суб'єктивних авторських прав.
16. Строк дії суб'єктивних авторських прав.
17. Захист авторських прав.
18. Суміжні права та їх об'єкти.
19. Суб'єкти суміжних прав.
20. Права виконавців.
21. Права виробників фонограм.
22. Права організацій мовлення.
23. Обмеження суміжних прав та строк їх дії.
24. Захист суміжних прав.
25. Поняття винаходу та умови його придатності для набуття права інтелектуальної власності на нього.
26. Корисна модель як об'єкт інтелектуальної власності.

27. Правомірне використання твору без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право.
28. Зміст прав на винаходи і корисні моделі.
29. Захист прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.
30. Промисловий зразок як об'єкт промислової власності.
31. Оформлення прав на промисловий зразок.
32. Зміст прав на промисловий зразок.
33. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.
34. Поняття та ознаки раціоналізаторської пропозиції.
35. Оформлення прав на раціоналізаторську пропозицію.
36. Зміст та захист прав автора раціоналізаторської пропозиції.
37. Правовий статус Установи.
38. Суб'єкти прав на сорт рослин.
39. Оформлення прав на нові сорти рослин.
40. Захист від недобросовісної конкуренції.
41. Зміст та захист прав на новий сорт рослин.
42. Об'єкти, що не охороняються авторським правом.
43. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.
44. Поняття та ознаки нового сорту рослин.
45. Право на селекційні досягнення у галузі тваринництва.
46. Компонування (топографії) інтегральних мікросхем як об'єкт права інтелектуальної власності.
47. Суб'єкти права на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
48. Порядок оформлення прав на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
49. Зміст та захист прав на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
53. Комерційне (фірмове) найменування як правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту.
54. Зміст та захист права на комерційне (фірмове) найменування.
55. Торговельні марки (знаки для товарів і послуг): поняття, види та значення.
56. Суб'єкти прав на торговельні марки.
57. Оформлення прав на торговельні марки.
58. Права і обов'язки, що впливають із свідoctв на торговельні марки.
59. Захист прав на торговельні марки.
60. Географічне зазначення: поняття та види.

61. Особисті немайнові права інтелектуальної власності.
62. Майнові права інтелектуальної власності.
63. Набуття та зміст права на географічне зазначення.
64. Право інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору та за замовленням.
65. Захист прав на географічне зазначення.
66. Комп'ютерні програми і бази даних як об'єкти права інтелектуальної власності.
Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
69. Паушальні платежі та роялті.
70. Порядок оформлення прав на винахід і корисну модель.
71. Авторські договори.
72. Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір.
73. Ліцензійний договір.
74. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності.
75. Захист права інтелектуальної власності судом.
76. Договори про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
77. Договори про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
78. Договори на роботи і послуги по забезпеченню науково-технічною інформацією.
79. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
80. Договір комерційної концесії (франчайзингу).
81. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS).
82. Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO).
83. Паризька конвенція з охорони промислової власності.
84. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів.
85. Право на комерційну таємницю.
86. Проблеми охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Internet.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амангельди А. Авторський договір как основание возникновения обязательств // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №4 – 2009. – С. 18 – 31 Штефан О. Реклама як самостійний

об'єкт авторського права // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №5(43) – 2008. – С. 3–11.

2. Андрощук Г. Проблеми правової охорони неоригінальних баз даних // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №1 – 2009. – С. 14 – 28.

3. Афанасьєва К. Авторське право: практичний посібник / К. Афанасьєва. – К.: Атіка, 2006. – 224 с.

4. Базилевич В. Інтелектуальна власність / В. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 431 с.

5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.) // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. – Т. 14. – С. 468-492.

6. Бондаренко С. Авторське право і суміжні права / С. Бондаренко. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.

7. Бочарова Н. Специализированные суды по вопросам интеллектуальной собственности: Аргументы «PRO» и «CONTRA» в современных международных дискуссиях // Інтелектуальна власність. Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007 №6.

8. Брижко В.М. До питання охорони об'єктів і захисту прав у сфері інтелектуальної власності // Вісник Академії управління МВС. – 2009.– 3. – С. 35-48.

9. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. –Т. 14. – С. 631-645.

10. Воронін Я. Проблеми регулювання правових відносин між працівником та роботодавцем, які виникають внаслідок створення службового винаходу // Право України. – 2009. – № 5. – С.107–112.

11. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. – Т. 14. – С. 239-245.

12. Гордієнко С. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми. – К., 2008. – 140с.

13. Господарське судочинство в Україні: Судова практика. Захист прав інтелектуальної власності / Упоряд.: В.С. Москаленко та ін.; – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.

14. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз): [монографія] / Т. С. Демченко. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 184 с.

15. Договір про закони щодо товарних знаків, підписаний в Женеві 27 жовтня 1994 р. // Юридичний вісник України. – 1999. – № 5. – Ст. 14.
16. Дроб'язко В. Правове регулювання авторських прав в Європейському Союзі // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №1 – 2009. – С. 3 – 14.
17. Жаров В. О. Право інтелектуальної власності в системі права України : навчальний посібник [Текст]: / В. О. Жаров; навчально - науковий виробничий комплекс «Академія інтелектуальної власності», Український інститут інтелектуальної власності і права К., 2008. – 108 с.
18. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 64.
19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності» від 22.05.2003 р. № 850-IV. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – Ст. 1173.
20. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 р. [Нова редакція] // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – Ст. 1450.
21. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №36. – Ст. 64.
22. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 5 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
23. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 2-3. – Ст. 20 Зі змінами і доповненнями від 12 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37.
24. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
25. Закон України «Про кінематографію» від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114. Зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – Ст. 248.
26. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26 грудня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – Ст. 92.

27. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.1993 р. № 3322-ХІІ. // Офіційний вісник України. – 1993. – № 26. – Ст. 157.

28. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1 грудня 1998 р. // Голос України. – 1998. – 22 грудня.

29. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №9. – Ст. 56.

30. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» від 17 січня 2002 року № 2953-ІІІ // Офіційний вісник України – 2002. – №7. – Ст. 276.

31. Закон України «Про охорону прав на винаходи і користи моделі» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32. В редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2000. – 12 липня.

32. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.

33. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст. 36.

34. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст. 34.

35. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №21. – Ст. 218.

36. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 листопада 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.

37. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 251.

38. Закон України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 р., зміненого 1979 р.)» від 31 травня 1995 р. / // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 155.

39. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення

їхніх програм» від 15.06.1999 р. № 738-XIV. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 25. – Ст. 1097.

40. Закон України «Про телебачення та радіомовлення» від 21 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №10, – Ст. 43. В редакції Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» від 02.06.1995р. № 198/95. // Голос України. – 1995. – 14 листопада.

41. Интеллектуальная собственность. Актуальные проблемы теории и практики: сб. научных трудов. Т.1 / под ред. В.Н. Лопатина. – М.: «Издательство Юрайт», 2008

42. Интернет-СМИ: Теория и практика : учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. М. М. Лукиной.– М.: Аспект Пресс, 2010. – 348 с.

43. Калениченко П.. Колективне управління майновими авторськими і суміжними правами у музичному шоу-бізнесі України // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 1. – С.119-123.

44. Каміл Ідріс Интеллектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання. – К.: Укрпатент, 2006. – 372 с.

45. Кожарська І. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності: навчальний посібник / І. Кожарська. – К.: Держ. ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 144 с.

46. Конвенция, учреждающая Всемирную организацию интеллектуальной собственности от 14 июля 1967 г.

47. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – №30. – Ст. 141.

48. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – № 25-26.

49. Кузнецов М. Патентознавство та авторське право. – К.: Кондор, 2009. – 446 с.

50. Левічева О.Д. Експертиза об'єктів промислової власності: заявки на знак для товарів і послуг (торговельну марку) і кваліфікованого зазначення походження товару та/або права використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару: [навч. посіб.] / О.Д. Левічева. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2006 р. – 128 с.

51. Левчун О. Колективне управління інтелектуальною власністю // Юр.Газета. – 2008. – № 21 (156).

52. Менеджмент интеллектуальной собственности: учебное пособие / Н. Тихомирова, А. Якимихо, С. Мальченко, Е. Герасимов, В. Бессарабова. – М.: НП «Центр развития современных образовательных технологий», 2010. – 390 с.

53. Меньяло Л.А. Передача прав інтелектуальної власності. Конспект лекцій, ПВП, К.; 2004.
54. Мікульонюк І. Основи інтелектуальної власності. – К., 2008. – 232 с.
55. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2009. Статистичний збірник // Державний комітет статистики. К.: 2010.
56. Новолаєва Е. Права на службові произведения / Е. Новолаєва // Юридическая практика. – 2004. – № 46 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurpractika.com/article.php?id=10004047>.
57. О. Тверезенко Майнові права інтелектуальної власності як внесок до статутного капіталу господарських товариств // Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 6 (50). – 2009.
58. Орлова В. В. Средства индивидуализации в предпринимательской деятельности: Теория и практика охраны фирменных наименований, товарных знаков и других коммерческих обозначений / В. В. Орлова. – М.: Патент, 2006. – 246 с.
59. Петренко І. Питання виявлення плагіату в літературних творах // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №4 – 2009. – С. 11–18
60. Петренко С. А. Защита прав интеллектуальной собственности на таможенной границе [Текст]: / Актуальні проблеми права інтелектуальної власності. Збірник матеріалів // І Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 10-й річниці святкування Міжнародного дня інтелектуальної власності 16 червня 2010 року / Упорядник Г. О. Ульянова. – Одеса: ОНЮА, 2010.
61. Право інтелектуальної власності. Науково-практичний коментар до Цивільного Кодексу України. За загальною редакцією Паладія М.В. – К.: Парламентське видавництво, 2006.
62. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
63. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
64. Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: галузеві аспекти / Кол. авторів: О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький, Т.С. Демченко, В.М. Крижна, О.О. Стефан та інші. – К., 2006. – 416 с.

65. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти авторського права і суміжних прав: оглядовий лист Вишого господарського суду України від 06.05.2005 N 01-8/784 // www.arbitr.gov.ua

66. Работягова Л.І., Антонюк Н.І. Закріплення права на конфіденційну інформацію і комерційну таємницю: організаційно-правовий аспект // Питання інтелектуальної власності: збірник наукових праць. Випуск 8. – К.: НДІВНАПрНУ. – 2010. – 288 с.

67. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации / А. П. Сергеев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 752 с.

68. Цибульов П.М. Введення до інтелектуальної власності / Навчальний посібник. – К.: Держ. інст. інтел. власн., 2008. – 124 с.

69. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю. –К.: Держ. ін-т інтел. власн., 2009. – 312 с.

70. Цивільне право України. Академічний курс, у двох томах. За загальною редакцією Я. Шевченко, – К., 2003.

71. Цивільний кодекс України // Голос України. – 2003. – № 45-46. – 12 березня. – № 47-48. – 13 березня.

72. Цивільний Кодекс України. Науково-практичний коментар. У двох частинах. За загальною редакцією Я. Шевченко, К., 2004.

73. Черевко Г. Інтелектуальна власність. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

74. <http://portal.rada.gov.ua/> – Верховна Рада України

75. <http://www.arbitr.gov.ua/> – Вищий господарський суд України

76. <http://www.ccu.gov.ua/> – Конституційний Суд України

77. <http://www.cvk.gov.ua/> – ЦВК Україна

78. <http://www.kmu.gov.ua/> – Кабінет Міністрів України

79. <http://www.ombudsman.kiev.ua/> – Уповноважений з прав людини

80. <http://www.president.gov.ua/> – Президент України

81. <http://www.scourt.gov.ua/> – Верховний Суд України

«Трудове право»

Людина завдяки праці здобула визначні відкриття, науково-технічні досягнення, соціально-культурного процесу. Все, чим користується людство, є результатом наполегливої праці, цілеспрямованої діяльності багатьох поколінь.

Ефективність спільної трудової діяльності залежить не тільки від засобів та предметів праці, що застосовуються, а й від взаємодії людей в процесі виробництва, тобто від організації праці. Організація ж праці потребує певного порядку, правового регулювання нормами трудового права. Правова форма надається найбільш істотним суспільно-трудовим зв'язкам, у зміцненні і розвитку яких зацікавлене все суспільство.

Правильне уявлення про трудове право як однієї із галузей права України є важливою теоретичною передумовою для опанування усього курсу трудового права і кожного з його правових інститутів. Ґрунтовне вивчення фундаментальної галузі права України – трудового права потрібно фахівцю-правознавцю незалежно від сфери його майбутньої професійної діяльності. Історію розвитку галузі трудового права, стан сучасних трудових відносин, міжнародні стандарти в галузі праці та перспективи розвитку трудового законодавства в Україні необхідно засвоїти майбутнім юристам.

Предметом трудового права є широке коло суспільних відносин, що виникають із застосування праці в суспільному виробництві. Останні ж постійно розвиваються, тому потребують вдосконалення їх правового регулювання. Оскільки трудовою діяльністю займаються усі працездатні і навіть обмежено працездатні громадяни, правове регулювання трудових відносин зачіпає інтереси кожної людини.

Для опанування курсом «Трудове право» навчальним планом передбачено 288 годин. Курс вивчається протягом двох семестрів, після шостого семестру студенти складають залік, після сьомого – екзамен. Згідно навчального плану студентам заочної форми відводиться: в шостому семестрі 10 аудиторних годин, з яких 6 години лекційні заняття, 4 години – практичні заняття; в сьомому семестрі – 12 години лекційні заняття, 12 години – практичні заняття. У шостому семестрі на лекційний розгляд виносяться теми: «Поняття, предмет, методи і система трудового права»; «Принципи трудового права України»; «Трудове законодавство та інші джерела трудового права України». У сьомому семестрі: «Трудовий договір»; «Оплата праці»; «Трудові спори». У шостому семестрі на практичних заняттях

розглядаються теми: «Зайнятість населення» «Колективний договір»; у сьомому семестрі: «Трудовий договір»; «Дисципліна праці»; «Матеріальна відповідність сторін трудового договору»; «Охорона праці»; «Трудові спори». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що виникають зі змісту задач. Безпосередньо на практичних заняттях студент повинен брати участь в обговоренні рішень задач, запропонованих іншими студентами, висловлювати свою думку з питань, що дискутуються.

Теми і питання практичних занять укладені з розрахунком на більш глибоке детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використовувати не лише базову літературу, яка складається з підручників та основних нормативно-правових актів, але й допоміжна, а саме науково-практичні коментарі Кодексу законів про працю України, практику загальних судів, спеціальні дослідження проблемних аспектів трудових відносин у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях.

Протягом вивчення курсу «Трудове право», студент: у шостому семестрі – виконує контрольну роботу і складає залік; у сьомому семестрі – готує відповідно до нижче розміщених методичних вказівок і захищає курсову роботу, отримуючи за результатом захисту диференційований залік, а також складає іспит за весь курс «Трудового права». Опанувавши курс, студент повинен знати: чинне трудове законодавство; історію розвитку трудового законодавства; базову термінологію трудового права; принципи трудового права; правові норми окремих інститутів трудового права; судову практику розгляду трудових спорів; міжнародні стандарти в галузі права; напрямки вдосконалення трудового законодавства. Студент повинен уміти: тлумачити чинне трудове законодавство; вірно застосовувати норми трудового права; складати проекти трудових контрактів; складати проекти договорів про повну матеріальну відповідальність; оскаржувати накладення дисциплінарних стягнень; складати позовні заяви до суду з питань трудових спорів; давати юридичні консультації.

Засвоєння студентами курсу «Трудове право» контролюється за допомогою поточного підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання конспекту вирішення задач, організацією дискусій з правових питань при обговоренні вирішення задач в аудиторії.

Підсумковий контроль після шостого семестру здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи і заліку. Після сьомого семестру студент захищає курсову роботу і складає іспит.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права

Власність на національні багатства України як основа суспільної організації праці. Використання праці громадян при здійсненні права власності. Використання власником належного йому майна у господарській діяльності.

Поняття праці. Право на працю – основне соціально-економічне право людини.

Поняття трудового права як галузі права. Місце трудового права в системі права.

Суспільні відносини, що становлять предмет регулювання трудового права.

Функції трудового права.

Метод правового регулювання трудових відносин. Державно-нормативний метод регулювання трудових відносин. Локальний метод регулювання трудових відносин.

Відмежування трудового права від суміжних галузей права: цивільного, господарського, адміністративного, аграрного, права соціального забезпечення (страхування).

Система трудового права як галузі права. Предмет і система науки трудового права.

Тема 2. Принципи трудового права України

Поняття принципів трудового права України. Економічна і соціальна основа принципів трудового права України.

Класифікація принципів трудового права України. Співвідношення загальних принципів з галузевими. Співвідношення принципів і норм права.

Відмінність між принципами, вираженими в праві основними керівними положеннями і суб'єктивними правами та обов'язками, реалізація яких забезпечується комплексом організаційно-правових гарантій.

Загальні принципи правового регулювання трудових відносин, що відображені в основних правах і обов'язках громадян, закріплених в Конституції України. Принципи приватного права, закріплені в Цивільному кодексі. Принципи трудового права, що закріплені в

Кодексі законів про працю України та інших законодавчих актів України.

Зміст основних принципів трудового права: добровільності праці; права на працю та його організаційні і правові гарантії; сприяння зайнятості і матеріального забезпечення у випадку безробіття; свободи і рівноправності сторін трудового договору; свободи і добровільності укладення трудового договору; стабільності трудових відносин; забезпечення державою мінімальних гарантії; законодавчого обмеження тривалості робочого часу і законодавчого закріплення часу відпочинку; оплати праці; обґрунтованості дисциплінарної і матеріальної відповідальності; створення здорових і безпечних умов праці; пріоритетності життя і здоров'я працівників; обов'язковості для сторін трудового договору вимог законодавства з охорони праці; свободи об'єднання в громадські і професійні організації; обов'язковості державного соціального страхування і забезпечення працівників допомогою і пенсіями при настанні страхових випадків; державного посередництва при вирішенні трудових спорів (конфліктів).

Тема 3. Джерела трудового права України

Поняття джерел трудового права України, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права.

Конституція України як основне джерело трудового права.

Кодекс законів про працю та інші законодавчі акти України, що регулюють трудові відносини працівників. Закони України «Про державну службу»; «Про прокуратуру»; «Про міліцію»; «Про освіту»; «Про наукову і науково-технічну діяльність» тощо.

Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини. Компетенція Кабінету Міністрів України по виданню нормативних актів. Акти з питань праці і соціальних відносин Міністерства соціальної політики України. Компетенція інших міністерств по прийняттю нормативних актів.

Локальні нормативно-правові акти. Роль професійних спілок і трудових колективів у галузі локального правового регулювання праці працівників.

Значення рішень Конституційного Суду та постанов Пленуму Верховного Суду у регулюванні трудових відносин. Значення керівних роз'яснень Верховного Суду України для однакового застосування усіма підприємствами, установами, організаціями та судовими органами чинного законодавства про працю.

Єдність та диференціація правового регулювання трудових відносин.

Застосування в Україні трудового законодавства інших країн.

Співвідношення міжнародних договорів і законодавства України про працю.

Мета створення Міжнародної організації праці, її основні завдання. Структура МОП. Статус МОП. Щорічна Конференція МОП. Адміністративна Рада. Міжнародне бюро праці і його відділення у великих країнах. Комітети Міжнародного бюро праці (МБП). Видавнича діяльність МБП.

Форми правових актів, що приймаються Міжнародною організацією праці. Порядок прийняття конвенцій і рекомендацій. Ратифікація конвенцій державами-членами МОП. Сфера застосування конвенцій МОП.

Входження Російської Федерації, України і Білорусі до складу Міжнародної організації праці. Ратифікація конвенцій. Двосторонні та багатосторонні договори як міжнародні правові акти про працю. Консульські угоди. Інші міжнародні правові акти про працю.

Тема 4. Суб'єкти трудового права України

Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єктів і його зміст: трудова право-дієздатність, суб'єктивні права та обов'язки, гарантії прав та обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права.

Громадяни і працівники як суб'єкти трудового права.

Підприємства, установи, організації (юридичні особи) як суб'єкти трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства, установи, організації, їх права і обов'язки в організації праці працівників. Господарські товариства як суб'єкти трудового права.

Власник підприємства та організації і його управлінські повноваження по організації праці працюючий. Уповноважений власником орган по управлінню юридичною особою.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Основні функції і повноваження трудових колективів. Законодавство про трудові колективи і його загальна характеристика. Форми і методи здійснення повноважень трудових колективів. Колектив бригади, порядок його формування і повноваження в галузі праці.

Професійні органи як суб'єкти трудового права. Правове положення профспілок. Законодавство про професійні спілки.

Правове положення профспілок на підприємствах, в установах, організаціях. Права профспілкових комітетів підприємств і організацій з питань праці та заробітної плати. Класифікація прав профспілкових комітетів. Співвідношення прав профспілок і повноважень трудових колективів.

Участь профспілок у встановленні умов праці, у застосуванні норм трудового права, в управлінні загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Об'єднання роботодавців: їх права та обов'язки у відносинах трудового права.

Тема 5. Правовідносини в сфері трудового права

Поняття правових відносин. Класифікація правових відносин

Суб'єкти правових відносин. Умови виникнення правових відносин; трудова праводієздатність суб'єктів, наявність правової норми, юридичні факти, з яким закон пов'язує виникнення, зміну і припинення правових відносин.

Зміст трудових правовідносин, основні права і обов'язки їх суб'єктів. Підстави виникнення трудових правовідносин: трудовий договір, контракт, обрання на посаду, адміністративний акт призначення на посаду, розподіл молодих спеціалістів і молодих робітників після закінчення ними відповідних навчальних закладів.

Колективні правові відносини в сфері трудового права. Правовідносини по встановленню умов праці, правовідносини по контролю за додержанням власником або уповноваженим ним органом законодавства про працю, відносини по розгляду трудових спорів (конфліктів).

Правові відносини, що тимчасово або постійно приходять на зміну трудових правовідносин. Правові відносини по загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.

Тема 6. Зайнятість населення

Поняття зайнятості населення, форми та види зайнятості населення Державна служба зайнятості, її структури, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості. Закон України «Про зайнятість населення». Гарантії у сфері зайнятості населення. Основні принципи державної політики зайнятості. Органи, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення.

Правові відносини органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення, з підприємствами, установами, організаціями. Правові відносини

органів працевлаштування з громадянами. Права і обов'язки громадян, які звернулися з питанням працевлаштування. Права і обов'язки підприємств, установ, організації у реалізації державної політики зайнятості населення.

Заходи щодо сприяння зайнятості населення. Стимулювання працевлаштування громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці. Стимулювання самозайнятості населення та створення нових робочих місць суб'єктами малого підприємництва. Стимулювання зайнятості молодих працівників. Розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності громадян віком старше 45 років. Організація громадських та інших робіт тимчасового характеру. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття. Особи, які не підлягають страхуванню на випадок безробіття. Види забезпечення та соціальні послуги при настанні безробіття. Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю.

Поняття оплачуваних громадських робіт. Види робіт, які можуть застосовуватись як оплачувані громадські роботи. Порядок організації та проведення оплачуваних громадських робіт. Договори, що укладаються центрами зайнятості з підприємствами всіх форм власності на проведення оплачуваних громадських робіт. Фінансування оплачуваних громадських робіт. Оплата праці та соціальні гарантії для громадян, зайнятих на оплачуваних громадських роботах.

Поняття професійної орієнтації населення. Поняття та система професійного навчання. Професійне навчання зареєстрованих безробітних. Діяльність суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні. Застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Тема 7. Колективний договір

Поняття колективного договору. Види колективних договорів і угод. Юридичне та господарське значення колективних договорів і угод.

Етапи розвитку колективних договорів в Україні. Правове регулювання колективних договорів. Закон України «Про колективні договори і угоди».

Порядок ведення переговорів і укладення колективних договорів в Україні. Сторони колективного договору. Підготовка проекту колективного договору.

Зміст колективного договору. Класифікація колективно-договірних умов. Нормативні, зобов'язальні, інформаційні, організаційні умови колективного договору. Основні розділи колективних договорів, їх характеристика. Додатки до колективних договорів.

Сфера поширення колективного договору. Розв'язання розбіжностей, що виникають при укладенні, зміні колективного договору. Внесення змін та доповнень до колективного договору.

Контроль за виконанням колективних договорів. Звіти про виконання колективних договорів. Види відповідальності за порушення колективних договорів.

Тема 8. Трудовий договір

Поняття трудового договору. Реалізація шляхом укладення трудового договору конституційного права громадян на працю. Господарське і правове значення трудового договору.

Трудовий договір як підстава виникнення трудових правовідносин. Контракт як вид трудового договору, сфера його застосування. Інші форми угод про застосування праці за винагороду. Відмінність цих угод від угод цивільно-правового характеру.

Гарантії при прийнятті на роботу. Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей, інвалідів та інших категорій громадян. Можливість оспорування відмови у прийнятті на роботу.

Сторони трудового договору. Поняття трудової функції і місця роботи по трудовому договору.

Зміст трудового договору. Умови трудового договору, що визначаються сторонами. Необхідні умови трудового договору, що визначаються сторонами. Необхідні умови трудового договору. Умови, що передбачаються законодавством. Недійсність умов договорів про працю, які погіршують становище працівників.

Форма трудового договору. Випадки, коли додержання письмової форми трудового договору є обов'язковим.

Загальний порядок укладення трудового договору. Документи, що повинні бути поданими при укладенні трудового договору. Порядок оформлення трудового договору. Трудова книжка і порядок її оформлення при прийнятті на роботу.

Строки трудового договору. Укладення трудових договорів на невизначений строк. Укладення трудових договорів на строк, обумовлений сторонами, на час виконання певної роботи.

Види трудових договорів: договори, що укладаються в порядку організованого набору, для роботи в райони з особливими географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я, за сумісництвом, з надомниками, на сезонну і тимчасові роботи та інші.

Випробування при прийнятті на роботу. Строки випробування. Результати випробування при прийнятті на роботу. Оспорювання результатів випробування.

Обов'язок власника або уповноваженого ним органу проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце. Обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу. Заборона вимагати виконання роботи, на обумовленої трудовим договором.

Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасове переведення на іншу роботу: в разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, в разі простою, на вимогу працівника.

Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Порядок припинення трудового договору за угодою сторін, при закінченні строку трудового договору, при призові на військову службу, при переведенні в іншу місцевість разом з підприємством, установою, організацією, при засудженні працівника до покарання, яке виключає можливість продовження роботи, при порушенні правил прийняття на роботу, з підстав, передбачених контрактом.

Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Попередження власника або уповноваженого ним органу про розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк. Право працівника відмовитись від письмової заяви про бажання розірвати трудовий договір. Розірвання строкового договору з ініціативи працівника. Спори про дострокове розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Основні і додаткові підстави розірвання трудового договору. Зміни в організації виробництва та праці як підстава розірвання трудового договору.

Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю вивільненим працівникам. Порядок вивільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.

Звільнення з роботи при невідповідності займаній посаді або виконуваній роботі, при різного роду випадках порушення трудової дисципліни, при тривалій хворобі працівника тощо.

Обов'язок власника або уповноваженого ним органу погодити звільнення працівників за своєю ініціативою з профспілковим комітетом підприємства, установи, організації. Випадки, коди згода профспілкового комітету не вимагається. Юридичне значення згоди профспілкового комітету на звільнення працівників

Додаткові підстави звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, що містяться в інших (крім ст. 40 і 41 КЗпП України) правових нормах.

Обмеження звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу деяких категорій працівників. Особливий порядок звільнення окремих категорій працівників. Періоди, протягом яких власник або уповноважений ним орган не вправі розірвати трудовий договір з власної ініціативи.

Вихідна допомога (розмір і випадки виплати).

Розірвання трудового договору на вимогу профспілкового органу. Право на оскарження вимоги профспілкового органу.

Поняття відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.

Тема 9. Робочий час

Поняття робочого часу. Правові нормативи робочого часу. Поняття і види робочого тижня, робочої зміни і зміни робочого дня. Нормальна та скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий час.

Поняття режиму робочого часу і порядок його встановлення. Початок і закінчення роботи. Поділ робочого дня на частини. Ненормований режим роботи. Поденний і підсумковий облік робочого часу. Графіки змінності роботи. Вахтовий метод організації робіт, його суть. Гнучкі графіки роботи. Чергування на підприємстві і в установах.

Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи в нічний час. Поняття надурочних робіт. Обмеження надурочних робіт і заборона залучення до них окремих

категорій працівників. Порядок одержання дозволу для проведення надурочних робіт.

Тема 10. Час відпочинку

Поняття відпочинку і його види. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок. Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, що займаються обслуговуванням населення. Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи. Святкові і неробочі дні.

Закон України «Про відпустки». Право на відпустку. Щорічні відпустки. Види щорічних відпусток. Щорічна основна відпустка. Додаткові відпустки, підстави їх надання і тривалість. Подовжені відпустки. Порядок надання відпусток. Графіки відпусток. Категорії працівників, яким перша відпустка може бути надана до закінчення шести місяців роботи. Допустимі випадки перенесення відпусток. Обчислення стажу роботи, що дає право на відпустку.

Соціальні відпустки. Підстави надання і тривалість відпустки: у зв'язку з вагітністю і пологами; для догляду за малолітніми дітьми; у зв'язку з усиновленням дитини. Додаткові відпустки працівникам, які мають дітей. Відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустка без збереження заробітної плати, що надається працівникові в обов'язковому порядку. Відпустка без збереження заробітної плати за згодою сторін трудового договору.

Тема 11. Оплата праці за трудовим правом України

Поняття заробітної плати. Методи її правового регулювання. Сфери регулювання заробітної плати. Закон України «Про оплату праці». Поняття і структура заробітної плати, її відмінність від винагород за цивільно-правовими договорами, гарантійних і компенсаційних виплат. Організація оплати праці на підприємстві (нормування праці, тарифна система, форми і системи оплати праці, преміювання).

Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, заміни і перегляду норм праці-Збереження попередніх розцінок при впровадженні винаходу або раціоналізаторських пропозицій.

Тарифна система і її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, тарифно-кваліфікаційні довідники. Відрядна розцінка. Кваліфікаційні довідники посад службовців.

Поняття оплати системи праці і її види. Відрядна система заробітної плати. Погодинна система заробітної плати. Бригадна форма організації і стимулювання праці. Преміальна система оплати праці. Винагорода за підсумками роботи за рік. Винагорода за вислугу років.

Порядок оплати праці при відхиленні від встановлених нормальних умов праці. Оплата роботи в надурочний час. Оплата роботи у вихідні і святкові дні. Оплата роботи у нічний час. Оплата роботи при суміщенні професій (посад). Оплата роботи при невиконанні норм виробітку та в інших випадках).

Порядок виплати заробітної плати. Обчислення середнього виробітку. Індикація заробітної плати. Строки, місце і час виплати заробітної плати. Компенсація заробітної плати у зв'язку з затримкою її виплати. Порядок обчислення виробітку тим, кому надається відпустка.

Обмеження відрахувань із заробітної плати. Відрахування, що можуть проводитися за законом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу.

Поняття гарантійних виплат. Гарантійні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, при направленні на підвищення кваліфікації, при направленні на обстеження до медичного закладу, для винахідників і раціоналізаторів. Гарантійні доплати-Поняття компенсаційних виплат. Компенсаційні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, за використання інструменту і одягу для потреб підприємства, установи, організації.

Гарантії для працівників, обраних на виборні посади. Гарантії за час виконання державних і громадських обов'язків.

Тема 12. Дисципліна праці

Поняття, значення та правове регулювання дисципліни праці за сучасних умов. Методи забезпечення порядку на підприємствах, в установах, організаціях. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівників і власників підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу чи фізичної особи.

Заохочення за успіхи в роботі. Поняття, підстави, заходи і порядок застосування заохочень.

Поняття дисциплінарної відповідальності працівників. Види дисциплінарної відповідальності.

Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень. Строки для застосування дисциплінарний стягнень. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження і зняття дисциплінарним стягнень.

Додаткові заходи правового впливу, що можуть застосовуватись до порушників трудової дисципліни. Заходи громадського впливу. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Тема 13. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин

Поняття матеріальної відповідальності за шкоду, завдану підприємству, установі, організації і її відмінність від майнової відповідальності за цивільним правом.

Підстави і умови матеріальної відповідальності. Поняття категорії нормального виробничо-господарського ризику.

Види матеріальної відповідальності за шкоду завдану підприємству, установі, організації. Обмежена матеріальна відповідальність працівників.

Повна матеріальна відповідальність працівників за шкоду, завдану підприємствам, установам, організаціям. Випадки застосування повної матеріальної відповідальності. Підвищена матеріальна відповідальність працівників.

Визначення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню працівником. Межі матеріальної відповідальності працівників у випадках, коли фактичний розмір перевищує її нормальний розмір. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування. Можливість зменшення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню

Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником. Обов'язок доказування наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.

Підстава, умови і види матеріальної відповідальності підприємства, установи, організації за шкоду, заподіяну працівникові. Матеріальна відповідальність підприємства за порушення права працівника на працю. Матеріальна відповідальність підприємства за шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням трудових обов'язків. Інші випадки матеріальної відповідальності підприємства.

Тема 14. Охорона праці

Поняття охорони праці по трудовому праву. Забезпечення здорових і безпечних умов праці при будівництві і експлуатації підприємств, нових машин та іншого устаткування. Закон України «Про охорону праці».

Норми і правила по техніці безпеки і виробничій санітарії, обов'язкові для власника і уповноваженого ним органу.

Інструкції по охороні праці, обов'язкові для працівників. Контроль за додержанням цих інструкцій.

Номенклатура заходів по охороні праці. Стандарти по охороні праці. Планування і фінансування заходів по охороні праці.

Інструктаж і навчання працівників правилам з техніки безпеки та виробничої санітарії.

Поняття нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом. Акт про нещасний випадок і його значення для пенсійного забезпечення. Розслідування, реєстрація та облік нещасних випадків на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків.

Соціальні і економічні умови праці жінок в суспільному виробництві. Роботи, на яких забороняється праця жінок. Обмежена праця жінок на певних роботах.

Пільги по праці і відпочинку для вагітних жінок, які мають неповнолітніх дітей. Заборона звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах. Закон про загальні засади молодіжної політики. Роботи, на яких забороняється праця неповнолітніх. Медичні огляди.

Норми виробітку і оплата праці неповнолітніх. Обмеження звільнення і особливий порядок звільнення неповнолітніх працівників-Застосування праці осіб з пониженою працездатністю. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів». Професійна реабілітація інвалідів.

Тема 15. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія охорони трудових прав працівників.

Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.

Контроль Рад депутатів за додержанням законодавства про працю.

Роль профспілок у контролі за додержанням законодавства про працю-Повноваження трудових колективів і профспілкових комітетів

підприємств, установ, організацій по контролю за додержанням за-конодавства про працю. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю і правил по охороні праці.

Поняття єдиної системи безперервної освіти. Підготовка робочий кадрів: безпосередньо на виробництві й професійно-технічних закладах. Закон України «Про освіту».

Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах. Пільги для учнів і студентів, які навчаються з відривом від виробництва-Пільги працівникам, які навчаються в школах робітничої і сільської молоді та професійно-технічних навчальних закладах.

Пільги для працівників, які навчаються без відриву від виробництва в заочних та вечірній вищих навчальних закладах.

Підвищення кваліфікації працівників. Перепідготовка працівників.

Особливості правового регулювання праці школярів; зайнятих індивідуальною працею, членів учнівських бригад.

Тема 16. Трудові спори

Причини виникнення трудових спорів і шляхи їх усунення. Поняття трудових спорів і їх класифікація. Види трудових спорів.

Органи по розгляду індивідуальних трудових спорів і основні принципи їх організації. Юридична природа комісій по трудових спорах. Компетенція комісій по трудових спорах і порядок їх роботи. Комісії по трудових спорах структурних підрозділів підприємств, установ, організацій. Діловодство в комісії по трудових спорах. Порядок прийняття рішень.

Виконання рішень комісій по трудових спорах підприємства, установи, організації. Обмеження повороту виконання рішення по трудових спорах.

Розгляд трудових спорів в судовому порядку. Компетенція районного (міського) суду. Питання судового права в постановках Пленуму Верховного Суду України.

Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу. Спори про розірвання трудового договору. Спори про недійсність умов трудового договору.

Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що ущемляють трудові права громадян.

Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позов-на давність у трудовому праві.

Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника.

Задоволення грошових вимог при розгляді спорів про заробітну плату. Спори про премії. Вирішення спорів з питань про правильність утримання податків із заробітної плати працівників.

Підвідомчість і строки звернення за вирішенням спорів про стягнення шкоди, заподіяної працівником. Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівнику каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Тема 17. Врегулювання колективних трудових конфліктів

Порядок розгляду колективних трудових спорів (конфліктів). Органи по розгляді колективних трудових спорів (конфліктів).

Примирна комісія. Розгляд трудового спору примирною комісією. Винесення рішення і контроль за виконанням рішення примирної комісії.

Розгляд трудового спору трудовим арбітражем. Винесення рішення і контроль за виконанням рішення трудового арбітражу.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Умови визначення страйку законним.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

6-й семестр

Семінарське заняття № 1.

Тема: Загальнотеоретичні засади трудового права

1. Поняття і роль трудового права. Характеристика його загальних та особливих рис як самостійної галузі системи українського права.

2. Предмет трудового права.

3. Метод трудового права, його особливості.

4. Система трудового права і трудового законодавства.

5. Відмежування трудового права від суміжних галузей права.

Юридичний диктант: дати поняття трудового права, назвати види суспільних відносин, що регулюються трудовим правом, назвати особливості методу правового регулювання трудового права, поняття трудового законодавства, співвідношення між загальним і спеціальним трудовим законодавством

Задача № 1

З вини шофера Коцара сталася автотранспортна пригода, внаслідок якої була пошкоджена вантажна автомашина, що належала автопідприємству. Автоінспекція МВС наклала на Коцара штраф і позбавила його права водіння автомашини строком на три місяці.

За ці ж дії директор підприємства оголосив Коцару догану, перевівши три місяці на ремонтні роботи і зобов'язав самому відремонтувати машину.

Коцар вважає, що таке вирішення питання протирічить статті 61 Конституції України, якою передбачено, що «ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення». Він звертається до Вас з проханням порадити, які дії автоінспекції чи директора не відповідають його трудовим відносинам і чи може він їх оскаржити? Якщо може, то який закон при цьому повинен бути використаним?

Задача № 2

Майстер Старков поставив групу працівників на роботу, що загрожувала їх здоров'ю. Старший інспектор Комітету по нагляду за охороною праці, встановивши факт виконання роботи працівниками в умовах, які загрожували їх здоров'ю, притягнув Старкова до адміністративної відповідальності, наклавши на нього штраф. Директор заводу у свою чергу відреагував на порушення Старковим правил по техніці безпеки тим, що оголосив йому догану.

Старков визнав факт загрози здоров'ю працюючих, погодився з стягненням, накладеним директором як уповноваженим власником на управління органом, з яким він перебуває у трудових відносинах. Але вважає, що оскільки з державним органом по охороні праці він у договірних відносинах не перебуває, ніяких обов'язків щодо цього органу він не брав, то відповідно цей орган не вправі втручатись у його договірні відносини. Які відносини виникли між їх учасниками? Якою галуззю права вони повинні регулюватись?

Задача №3

Художник Побиванець домовився з кафе про виготовлення і встановлення вітрини-вітражу. Розпочавши роботу і виконавши її майже наполовину, Побиванець захворів і протягом 3 тижнів хворів. Після одужання продовжував розпочату роботу, а за час хвороби звернувся з вимогою оплати по лікарняному листку. Чи підлягають його вимоги задоволенню?

Семінарське заняття № 2.

Тема: Зайнятість населення

1. Законодавство про зайнятість населення. Поняття, форми зайнятості і державні гарантії (загальні і додаткові) зайнятості населення

2. Право громадян на працевлаштування. Поняття, форми і організація працевлаштування. Поняття підходящої роботи.

3. Державна політика зайнятості населення.

4. Додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню

5. Поняття безробітного, його правовий статус. Загальні компенсації при втраті роботи. Види забезпечення та соціальні послуги безробітним

6. Загальні умови виплати допомоги по безробіттю

Юридичний диктант: дати поняття зайнятості, назвати форми зайнятості, дати поняття працевлаштування, поняття підходящої роботи, поняття безробітного, назвати види матеріального забезпечення на випадок безробіття

Задача 1.

Механік Симоненко звернувся до станкобудівельного заводу і проханням прийняти його на роботу. У відділі кадрів заводу Симоненко відповіли, що заводу необхідні працівники його професії, але декілька днів тому вони зробили заявку службі зайнятості про вакансію робочих місць і служба зайнятості надіслала їм необхідних спеціалістів. Якщо служба видасть і йому направлення, то завод візьме його на роботу.

Симоненко звернувся до служби зайнятості району, де знаходиться завод. Служба відмовила Симоненку у видачі направлення, оскільки він не проживає на території цього району. У службі зайнятості району, де він проживає, відмовили Симоненку з підстав, що вони не мають даних про наявність вакантних місць па підприємствах інших районів.

Як може бути вирішене питання про працевлаштування Симоненка на станко-будівельному заводі?

Задача 2.

У попередній задачі механіку Симоненку тричі відмовили у його проханні: у відділі кадрів, у службі зайнятості за місцем знаходження заводу і в службі зайнятості за місцем проживання, Симоненка.

До яких органів Симоненко може оскаржити відмову у прийнятті на роботу?

Задача 3.

Учень 9 класу Германчук, якому виповнилося 15 років, під час літніх канікул звернувся до служби зайнятості з прохання підшукати для нього підходящу роботу терміном до двох місяців.

Такої роботи служба зайнятості Германчуку підшукати не змогла, тому Германчук зажадав від служби зайнятості визнати його безробітним і призначити допомогу по безробіттю.

Як повинні бути вирішені вимоги Германчука?

Задача 4.

Після звільнення з попередньої роботи у зв'язку із зменшенням обсягу робіт Славкин звернувся за сприянням до органів зайнятості, був зареєстрований як такий, що шукає роботу, одержав статус безробітного. Через деякий час йому була запропонована робота по його спеціальності, але значно нижчого рівня по оплаті, ніж та, що була у нього до звільнення. Славкин від роботи відмовився.

У центрі зайнятості Славкина попередили, що при другій такій відмові від роботи, яке йому пропонується, він буде знятий з обліку як безробітний і тому буде припинено виплату допомоги по безробіттю.

Славкин вважає, що його відмова від роботи є обгрунтованою, оскільки робота, що оплачується нижче за попередню, не може вважатися підходящою. А як Ви вважаєте?

7-й семестр

Семінарське заняття № 1

Тема: Поняття та укладення трудового договору

1. Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних з працею (підряду, доручення, авторського і та ін.).
2. Сторони трудового договору.
3. Зміст трудового договору.
4. Форма трудового договору.
5. Порядок укладення трудового договору.
6. Випробування при прийнятті на роботу та його юридичне значення.

Задача 1.

Директор приватного підприємства видав наказ, яким заборонив приймати на роботу родичів осіб, які працюють на його підприємстві.

На підставі цього наказу було відмовлено Дядюрі в прийнятті на роботу шофером, оскільки його брат є працівником даного підприємства – заступник директора по економіці.

Чи є законним такий наказ директора? Як може Дядюра оскаржити дії директора?

Задача 2.

Яремчук після закінчення Київського будівельного коледжу як молодий спеціаліст, був направлений в РЖУ Шевченківського району на посаду техника ЖЕК. Наказом по РЖУ Шевченківського району Яремчук був призначений техником ЖЕК № 404 з місячним строком випробування. За цей час Яремчику неодноразово робились зауваження по роботі, які свідчили про його недостатній кваліфікаційний рівень. Тому до закінчення строку випробування Яремчука було звільнено з роботи у зв'язку з невідповідністю посаді.

Чи не допущено тут порушення прав Яремчука? Якщо так, то яка відповідальність підприємства настане в даному випадку?

Задача 3.

Канторович домовився з начальником цеха про прийняті його на роботу майстром пошивочного цеха фабрики індивідуального пошиття одягу. Оскільки начальнику цеха працівник був потрібним негайно, він запропонував Канторовичу передати йому всі документи на оформлення трудового договору, виходити завтра на роботу, а прийом на роботу він сам оформить у відділі кадрів.

Канторович з пропозицією начальника цеха погодився і приступив до роботи. Через тиждень начальник цеха повернув Канторовичу його особисті документи і пояснив, що директор фабрики відмовився від укладення з Канторовичем трудового договору, оскільки обсяг роботи в цеху зменшився і буде скорочення штату працівників.

Чи можна вважати трудовий договір з Канторовичем укладеним, оскільки він був фактично допущений до роботи? Які правові наслідки настали у даному випадку?

Задача 4.

В газеті «Голос України» було опубліковано оголошення, що фірма «Контакт» запрошує на роботу менеджера по реалізації продукції фірми: чоловіка не старше 35 років, що знає англійську і українську мови, вміє працювати на комп'ютері.

За цією об'явою до президента фірми звернулась Григор'єва, яка відповідає усім вимогам, крім однієї – вона жінка.

Президент фірми відмовив Григор'євій у прийнятті на роботу, пославшись на те, що робота пов'язана з роз'їздами і фірма хоче прийняти на роботу тільки чоловіка. Григор'єва оскаржила відмову в прийнятті на роботу прокурору району.

Які заходи може вжити прокурор? Чи щось зміниться, коли виявиться, що Григор'єва вагітна?

Задача 5.

При переговорах з директором підприємства «Укрхімфарм» було домовлено, що Мащенко приймається на роботу через 15 днів з тим, щоб він міг звільнитись із попередньої роботи. Мащенко тут же написав заяву, на якій директор наклав резолюцію: «Відділ кадрів. До наказу».

Коли Мащенко в обумовлений день вийшов на роботу, виявилось, що наказ про зарахування його на роботу не видавався і потреб в його праці підприємство не має.

Чи виникли між Мащенко і підприємством «Укрхімфарм» трудові відносини? Як Мащенко може захистити свої права?

Семінарське заняття № 2

Тема: Зайнятість населення

1. Поняття і структура заробітної плати, її відмінність від винагород за цивільно-правовими договорами, гарантійних і компенсаційних виплат. Сфери регулювання заробітної плати.

2. Організація оплати праці на підприємстві (тарифна система, форми і системи оплати праці, нормування праці, преміювання).

3. Форми і системи оплати праці.

4. Тарифна система та її елементи (тарифні сітки; тарифні ставки; схеми посадових окладів; тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

5. Система заробітної плати та її види.

Юридичний диктант: дати визначення поняття заробітної плати, назвати сфери регулювання заробітної плати, визначити поняття мінімальної заробітної плати, назвати форми заробітної плати, критерії диференціації заробітної плати, перелічити системи заробітної плати.

Задача 1.

У процесі ведення переговорів по укладенню колективного договору на 2008-2009 рік підприємстві виникло питання, чи можуть бути включені до змісту колективного договору наступні питання:

Запровадити відрядну систему оплати праці в цеху 2; розробити і затвердити Положення про преміювання працівників підприємства; встановити розмір заробітної плати головного бухгалтера 1570 гривень; встановити мінімальний розмір заробітної плати працівників на рівні 990 гривень; встановити відрядну тарифну ставку 15 гривень, погодинну – 14 грн.50 коп. Як повинно бути вирішено це питання? Дайте письмову консультацію з посиланням на норми чинного трудового законодавства від імені юрисконсульта, до якого звернулись за роз'ясненням законодавства представники трудового колективу.

Задача 2.

Слюсар 5 розряду Огарков в січні місяці пропрацював 24 робочих дні з погодинною оплатою праці. Оплата праці слюсарів складається з оплати фактично відпрацьованого часу за тарифною ставкою робітника відповідного розряду і премії за якісні показники в роботі. Зокрема, в Положенні про преміювання робітників, зайнятих на поточному ремонті, передбачено, що за високу якість ремонту, робітникам виплачується премія в розмірі 30 % тарифної ставки за відпрацьований час.

Тарифна ставка I розряду для робітників-погодинників 3 грн.75 коп., а тарифний коефіцієнт 5 розряду 1,77.

Підрахуйте заробіток Огаркова за січень місяць 2011 року?

Семінарське заняття № 3

Тема: Дисципліна праці

1. Поняття та правове регулювання дисципліни праці.
2. Методи забезпечення дисципліни праці.
3. Внутрішній трудовий розпорядок та його правове регулювання.
4. Права та обов'язки працівника та роботодавця.
5. Підстава і умови дисциплінарної відповідальності працівників.
6. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.

Юридичний диктант: дати визначення поняття дисципліни праці, назвати види дисциплінарної відповідальності, вказати види стягнень загальної дисциплінарної відповідальності, вказати методи забезпечення дисципліни праці, назвати основні права і обов'язки працівника і роботодавця щодо дисципліни праці, зазначити строки притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності

Задача 1.

Сторож Рибко домовився з іншим сторожем Сушко, що Сушко вийде на чергування у зміну Рибка, а останній чергуватиме через два дні за Сушка.

Сушко чергував замість Рибка, але Рибко на чергування замість Сушка не вийшов, посилаючись на хворобу.

Директор наклав на Сушка дисциплінарне стягнення, з яким Сушко не погодився, оскільки вважає, що повинен був чергувати Рибко, тому звернувся до КТС.

Як вирішити спір?

Задача 2.

Електрозварника Савченка зернокомбінату було звільнено з роботи із записом в трудову книжку: «Звільнено з роботи за пияцтво, хуліганство, нанесення образ».

Яка підстава згідно з КЗпП України матиме місце в даному випадку? Поясніть з посиланням на КЗпП України. Складіть проект позовної заяви до суду про зміну формулювання звільнення.

Задача 3.

Продавець Хаврах у зав'язку з нестачею матеріальних цінностей була звільнена з роботи на підставі п.2 ст. 41 КЗпПУ. Факт нестачі було встановлено актом інвентаризації, що була проведена за два місяці до звільнення.

При вирішенні питання про законність звільнення виникло питання, чи не порушено дирекцією магазину вимоги ст. 148 КЗпПУ про те, що стягнення може бути застосоване безпосередньо за виявленням проступку, але не пізніше місяця з дня його виявлення.

Яка Ваша думка?

Семінарське заняття № 5

Тема: Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, завдану підприємству, установі, організації

1. Поняття, значення, функції матеріальної відповідальності працівників. Її відмінності від цивільно-правової відповідальності.
2. Обмежена матеріальна відповідальність працівників.
3. Повна матеріальна відповідальність працівників.
4. Підвищена матеріальна відповідальність працівників.
5. Визначення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню працівником.

6. Можливість зменшення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню.

7. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної працівником.

Юридичний диктант: визначити поняття матеріальної відповідальності, назвати види матеріальної відповідальності, правила відзначення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню працівником, вказати випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників, вказати випадки повної матеріальної відповідальності працівників, зазначити строки притягнення працівника до матеріальної відповідальності.

Задача 1.

Вантажник Чаусов протягом трьох днів не виходив на роботу, оскільки гуляв на весіллі у сусіда, що женив сина. Протягом цих днів на базу підприємства, де працював Чаусов, прибула велика вантажна автомашина з товаром, який не було кому розвантажувати. Поки знайшли людей для розвантажування стався простій, тому автопідприємство склало акт про простій машини і стягнуло штраф у сумі 150 гривень. Крім того, особам, які були найняті для розвантажування, було виплачено 60 гривень.

Директор підприємства запропонував Чаусову добровільно внести 210 гривень як матеріальну шкоду, завдану підприємству. Чаусов від добровільного відшкодування відмовився, тому директор звернувся з позовом до районного суду. Складіть проект рішення суду.

Задача 2.

Тракторист СТОВ «Перемога» Дьомин 12 липня прийшов на роботу в нетверезому стані. Директор не допустив Дьомина до роботи і дав розпорядження бухгалтерії утримати із заробітної плати Дьомина вартість невиконаних у цей день робіт на суму 140 гривень.

Чи правильні дії директора?

Задача 3.

Завідувачу господарством Векшину було видано у підзвіт для покупки господарського інвентарю 250 гривень, за які він своєчасно не звітував. При звільненні з роботи бухгалтерія у покриття цієї суми утримала із заробітної плати Векшина 123 гривні, а на решту заборгованості пред'явила позов до районного суду.

Протягом якого строку адміністрація може звернутись з позовом до суду? У якому розмірі стягуються суми, взяті працівником для господарських потреб?

Семінарське заняття № 6

Тема: Індивідуальні трудові спори

1. Поняття трудових спорів, їх причини виникнення. Система органів розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів та її види.

2. Організація і компетенція КТС. Порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС.

3. Розгляд індивідуальних трудових спорів судом. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові у районних (міських) судах.

Задача 1.

За систематичне порушення трудової дисципліни механік Нетруненко був звільнений з роботи на підставі п. 3 ст.40 КЗпП. Вважаючи таке стягнення як звільнення з роботи дуже суворим, Нетруненко, не оспорюючи факту порушення ним трудової дисципліни, звернувся до районного суду із заявою про порушення вимог ст. 149 КЗпП України, відповідно до якої при накладенні дисциплінарного стягнення повинен враховуватись ступінь тяж-кості вчиненого проступку і заподіяна ним шкода, обставини, за яких вчинено проступок, і попередня робота працівника. Тому просив суд замінити суворе стягнення звільнення з роботи, на менш тяжке догану. При цьому Нетруненко заявив, що для себе він зробив відповідні висновки і більше порушувати трудову дисципліну не буде. Представник відповідача в судовому засіданні висловив думку про вирішення цього питання на розсуд суду. Яке рішення може винести суд?

Складіть проект рішення суду.

Задача 2.

Столяр експериментальної меблевої фабрики Глебський за намагання винести з території фабрики деталі книжкової шафи, що була зроблена ним в столярному цеху, був звільнений з роботи на підставі п. 8 ст. 40 КЗпП України. Не погодившись зі звільненням, Глебський оскаржив його до районного суду. При розгляді справи представник фабрики подав докази, що і намагання винести з фабрики

деталі меблів у Глебського були й раніше. За такі дії у минулому році матеріали на Глебського передавались на розгляд товариського суду, який виніс Глебському догану, двічі на нього накладались дисциплінарні стягнення. Складіть проект рішення районного суду?

Задача 3.

Перевіряючи фінансово-господарську діяльність державної установи, ревізор КРУ в гардеробі останньої навмисно одягнув чужу хутряну шапку, але при виході з території був затриманий охоронцем. Про цей факт було поставлено до відома керівництво КРУ. Наказом керівника ревізійної служби його було звільнено з роботи за п.8 ст 40 КЗпПУ. Чи відповідає чинному законодавству таке звільнення? Хто і в якому порядку може бути звільнений за цією підставою?

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

6-й семестр

Варіант 1.

Задача 1.

Майстер Старков поставив групу працівників на роботу, що загрожувала їх здоров'ю. Старший інспектор Комітету по нагляду за охороною праці, встановивши факт виконання роботи працівниками в умовах, які загрожували їх здоров'ю, притягнув Старкова до адміністративної відповідальності, наклавши на нього штраф. Директор заводу у свою чергу відреагував на порушення Старковим правил по техніці безпеки тим, що оголосив йому догану.

Старков визнав факт загрози здоров'ю працюючих, погодився з стягненням, накладеним директором як уповноваженим власником на управління органом, з яким він перебуває у трудових відносинах. Але вважає, що оскільки з державним органом по охороні праці він у договірних відносинах не перебуває, ніяких обов'язків щодо цього органу він не брав, то відповідно цей орган не вправі втручатись у його договірні відносини.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Які відносини виникли між їх учасниками? Якою галуззю права вони повинні регулюватись?

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

Задача 2.

Христенко звернувся до директора підприємства з проханням про прийняття його на роботу інженером. Директор запропонував взяти у відділі кадрів листок по обліку кадрів, заповнити і разом з іншими документами і заявою принесли до нього.

Поки Христенко виконував цю вказівку директора, останній зателефонував на місце роботи Христенко і з'ясував, що Христенко є членом Комуністичної партії України, активно веде партійну роботу, двічі при підготовці колективного договору організував страйки, входив до складу страйкового комітету.

Одержавши такі відомості про Христенка директор відмовив йому у прийнятті на роботу.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи законні такі дії директора?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.1 ст. 36 та п. 3 ст. 41 КЗпП України.

Варіант 2.

Задача 1.

Група працівників будинку моделей одягу створила кооператив, почали самостійно моделювати, шити і реалізовувати свою продукцію. Винагороду розподіляли залежно від результатів виконаної роботи. В процесі роботи окремі члени кооперативу, що досягли пенсійного віку, оформили пенсію і залишили роботу. Ті працівники, які припинили роботу, цікавляться, чи залишаються вони членами кооперативу, чи мають вони право на частину одержуваного кооперативом прибутку, чи у разі припинення трудового зв'язку з кооперативом закінчується і членство в кооперативі?

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Дайте відповідь на поставлені працівниками питання.

Задача 2.

Канторович домовився з начальником цеха про прийняття його на роботу майстром пошивочного цеха фабрики. Оскільки в цех працівник був потрібним негайно, начальник запропонував Канторовичу передати йому всі документи на оформлення трудового договору, виходити завтра на роботу, а прийом на роботу він сам оформить у відділі кадрів.

Канторович з пропозицією начальника цеху погодився і приступив до роботи. Через тиждень начальник цеху повернув Канторовичу його особисті документи і пояснив, що директор фабрики відмовився від укладення з Канторовичем трудового договору, оскільки обсяг роботи в цеху зменшився і буде скорочення штату працівників.

Чи можна вважати трудовий договір з Канторовичем укладеним, оскільки він був фактично допущений до роботи? Які правові наслідки настали у даному випадку?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.2 ст. 36 та п. 1-1 ст. 41 КЗпП України.

Варіант 3.

Задача 1.

Заводоуправління і громадські організації підприємства у зв'язку з проведенням святкування Дня незалежності розробили план художнього оформлення будівель заводу. Всі роботи по виготовленню плакатів і прикрас були виконані вечорами зусиллями образотворчого гуртка заводу, електропроводку змонтували заводські електромонтери в робочий час, а портрети державних діячів намалював художник, який уклав із заводом окремий договір.

На яку тему розраховано казус? Чи виникли правові відносини між учасниками по художньому оформленню будівель, якщо виникли, то якою галуззю права вони мають регулюватися?

Задача 2.

У газеті «Голос України» було опубліковано оголошення, що фірма «Контакт» запрошує на роботу менеджера по реалізації продукції фірми: чоловіка не старше 35 років, що знає англійську і українську мови, вміє працювати на комп'ютері.

За цією об'явою до президента фірми звернулась Григор'єва, яка відповідає усім вимогам, крім однієї – вона жінка.

Президент фірми відмовив Григор'євій у прийнятті на роботу, пославшись на те, що робота пов'язана з роз'їздами і фірма хоче прийняти на роботу тільки чоловіка. Григор'єва оскаржила відмову в прийнятті на роботу прокурору району.

Які заходи може вжити прокурор? Чи щось зміниться, коли виявиться, що Григор'єва вагітна?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.3 ст. 36 та п. 2 ст. 41 КЗпП України.

Варіант 4.

Задача 1.

При перевірці додержання фінансової і штатної дисципліни в одній із будівельних організацій було встановлено, що всупереч штатному розкладу в апараті є юрисконсульт член колегії адвокатів, що обслуговує організацію по договору між цією організацією і юридичною консультацією, і, крім того, окремі роботи по переписуванню документів здаються друкаркам, що працюють вдома.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? В яких правовідносинах з будівельною організацією знаходяться юрист і друкарки?

Задача 2.

При переговорах з директором підприємства «Укрхімфарм» було домовлено, що Машенко приймається на роботу через 15 днів з тим, щоб він міг звільнитись із попередньої роботи. Машенко тут же написав заяву, на якій директор наклав резолюцію: «Відділ кадрів. До наказу».

Коли Машенко в обумовлений день вийшов на роботу, виявилось, що наказ про зарахування його на роботу не видавався і потреб в його праці підприємство не має.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи виникли між Машенко і підприємством «Укрхімфарм» трудові відносини? Як Машенко може захистити свої права?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.5 ст. 36 та п. 1 ст. 41 КЗпП України.

Варіант 5.

Задача 1.

На колективному заводі безалкогольних напоїв з урахуванням особливостей місцевих умов були розроблені правила внутрішнього розпорядку. Спочатку проект правил був обговорений в структурних підрозділах заводу: в заводоуправлінні, відділах, цехах. Після такого

обговорення директор заводу і голова профспілкового комітету підписали правила і з моменту підпису ввели їх в дію.

Чи правомірні дії директора і голови профкому?

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Хто і в якому порядку затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку?

Задача 2.

Скруха 8 жовтня 1995 року була прийнята на посаду старшого інженера контори. 1 квітня 1996 року вона була переведена на посаду інженера із зменшенням окладу. Вважаючи таке переведення неправильним, Скруха звернулася до суду з позовом про поновлення її на попередній роботі.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи правильні дії адміністрації, якщо врахувати, що за штатним розписом посада ст. інженера була ліквідована, а замість неї введена посада інженера?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.6 ст. 36 та п. 1 ст. 40 КЗпП України.

Варіант 6.

Задача 1.

При звільненні працівника з роботи за своєю ініціативою власник або уповноважений ним орган зобов'язаний одержати попередню згоду профспілкового комітету. Якщо розірвання трудового договору проведено власником без звернення до профспілкового органу, а працівник оспорує правильність звільнення у судовому порядку, суд відповідно до ст. 43 КЗпП України зупиняє провадження по справі, запитує згоду профспілкового органу і після її одержання або відмови профспілкового органу в дачі згоди на звільнення працівника розглядає спір по суті.

Пленум Верховного Суду України в пункті 15 постанови № 9 від 6 листопада 1992 р. «Про практику розгляду судами трудових спорів» зазначив, що «відмова профспілкового органу в згоді на звільнення є підставою для поновлення на роботі».

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи не змінює це роз'яснення Пленуму Верховного Суду України норми, що вміщуються в ст. 43 КЗпП України?

Чи відносяться керівні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України до джерел трудового права?

Задача 2.

Адміністрація перевела слюсаря 4-го розряду Климка з механічного цеху в енергоцех за тією ж спеціальністю і кваліфікацією. Климко відмовився від роботи на новому місці мотивуючи тим, що він був прийнятий на роботу в механічний цех і переводити без його згоди на іншу роботу адміністрація не має права. За відмову Климку оголошено догану.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи правомірні дії адміністрація?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.7 ст. 36 та п. 2 ст. 40 КЗпП України.

Варіант 7.

Задача 1.

Для того, щоб була можливість підігрівати воду для змивання деталей після їх відповідної обробки в цеху було встановлено титан. Поряд з титаном на стенді була написана художником великими літерами технічна інструкція про правила користування титаном.

Ця інструкція була не дотримана робітником Хмизом, внаслідок чого титан на якийсь час вибув із ладу. За порушення технічних правил директор оголосив Хмизу дисциплінарне стягнення догану.

Хмиз вважає, що ним закон не порушено, а лише технічні правила, тому немає підстав для притягнення його до дисциплінарної відповідальності, оспорив накладання стягнення до комісії по трудових спорах.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Яке рішення може бути по даному спору?

Задача 2.

Круглик працювала в медчастині медичною сестрою і виконувала обов'язки процедурної сестри туберкульозного відділення. Наказом головлікаря її перемістили на роботу медичної сестри корпусу. Вважаючи дії головлікаря протизаконними, Круглик відмовилася виконати наказ і звернулася за захистом своїх прав до КТС.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Як вирішити спір?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п.8 ст. 36 та п. 3 ст. 40 КЗпП України.

Варіант 8.

Задача 1.

Нормувальниця Барська поступила на навчання до Міжрегіональної академії управління персоналом, яка є приватним на-вчальним закладом. Під час навчання Барська довідалась про існування Рекомендації МОП 1974 р. про оплачувані навчальні відпустки, пунктом 6 статті 20 якої передбачено, що тим, хто вчиться, повинна виплачуватись фінансова допомога для відшкодування всяких великих додаткових затрат, що пов'язані з освітою та підготовкою.

У Барської виникла думка, чи не повинна у зв'язку з цим адміністрація, де вона працює, відшкодувати їй витрати на навчання, що виплачуються нею. Тому звертається до Вас за порадом проконсультувати її з цього питання.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Дайте Барській таку консультацію.

Задача 2.

Суслова, яка працювала інженером відділу поставок і закупок, наказом директора була відсторонена від посади на підставі постанови органу досудового слідства за обвинуваченням у скоєнні службового злочину і до закінчення слідства була переведена на посаду вісовищі вантажно-розвантажувальної дільниці. Суслова подала позов про поновлення на попередній посаді.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Який існує порядок відсторонення від посади? Дайте правову оцінку діям директора фірми.

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за ст. 37 та п. 4 ст. 40 КЗпП України.

Варіант 9.

Задача 1.

Правилами внутрішнього трудового розпорядку встановлено, що робочий день розпочинається о 9 годині. Директор фабрики на зміну

правил зобов'язав трьох майстрів виходити на роботу на годину раніше початку робочого дня з тим, щоб проконтролювати підготовку підприємства до початку роботи. Цим же наказом зазначалось, що вони можуть на годину раніше закінчувати свій робочий день.

Один з майстрів Ліповенко не погодився з такою зміною режиму робочого часу, пославшись на те, що раніше майстри закінчувати роботу не можуть, тому цим наказом директора збільшено на годину їх робочий день.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Чи має правову силу такий наказ директора?

Задача 2.

З метою поліпшення організації виробництва наказом адміністрації з урахуванням думки профспілки для підсобних робітників механічного цеху було затверджено режим роботи з 10 до 18 години з 30-хвилинною перервою на обід. Підсобна робітниця Шарова не погодилася з таким режимом роботи и наполягала на попередніх умовах роботи, коли вона могла регулювати прихід і ухід з роботи на власний розсуд. Наказом директора трудовий договір з нею було розірвано по причині відмови продовжувати роботу у зв'язку із змінами істотних умов праці. Шарова звернулася до суду з відповідним позовом про поновлення на роботі.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? На чию користь буде вирішено спір?

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за ст. 7 та п. 5 ст. 40 КЗпП України.

Варіант 10.

Задача 1.

Геолог Новак працював в об'єднанні «Тюменьгеологрозвідка» протягом декількох років на постійній роботі. У зв'язку зі станом здоров'я і приписом лікарів змінити клімат, переїхав до батьків у Черкаську область, поновив громадянство України і звернувся до районного суду з позовом до об'єднання «Тюменьгеологрозвідка» про стягнення заробітної плати у зв'язку із затримкою розрахунку при його звільненні з роботи.

Районний суддя відмовив Новаку у прийнятті заяви, пославшись на те, що трудові відносини відбувались на території іншої держави, тому спір повинен розглядатися судом цієї держави.

Новак наполягав на розгляді справи судом за місцем свого проживання, посилаючись на те, що відповідно до процесуального законодавства і Росії, і України трудові спори можуть розглядатися судами за місцем проживання позивача.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Який закон повинен застосовуватись у даному випадку?

Задача 2.

Під час перевірки торгової фірми державним інспектором праці було виявлено, що Ставкін, раніше тричі судимий за корисливі злочини, працює кладовщиком. Вважаючи, що адміністрація не мала права приймати на матеріально відповідальну роботу Ставкіна, інспектор у виданому приписі поставив вимогу звільнення вказаного працівника.

На яку тему і питання теми розраховано цю задачу? Проаналізуйте ситуацію і складіть відповідний документ від імені адміністрації.

Задача 3.

Складіть необхідні документи, вказавши додатки, для звільнення працівника за п. 6 ст. 40 КЗпП України.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

7-й семестр.

4-А

1. Захист трудових прав працівників профспілками.
2. Судова практика, її роль і значення у регулюванні трудових відносин.
3. Працівники і громадяни України – суб'єкти трудового права.
4. Строковий трудовий договір і сфера його застосування.
5. Недійсність умов трудового договору.
6. Особливості регулювання праці керівника організації.
7. Підстави виникнення трудового правовідношення.
8. Правове регулювання роботи за межами нормативної тривалості робочого часу.
9. Трудові правовідносини, що виникають на підставі трудового договору в результаті обрання за конкурсом.

10. Правове регулювання праці творчих працівників засобів масової інформації, організацій кінематографії, театрів, театральних і концертних організацій, цирку та інших осіб, що беруть участь у створенні і (або) виконанні творів.

11. Трудові правовідносини, що виникають на підставі трудового договору в результаті призначення на посаду або затвердження на посаді.

12. Припинення трудового договору у разі недотримання умов його укладання.

13. Порядок надання відпусток.

14. Порядок звільнення працівників.

15. Системи заробітної плати.

16. Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників за дисциплінарними статутами.

17. Матеріальна відповідальність власника перед працівником за порушення трудового законодавства.

18. Право на безпечні і здорові умови праці неповнолітніх працівників.

19. Відображення фундаментальних прав людини у сфері праці в трудовому законодавстві.

20. Предмет трудового права.

21. Реалізація приватноправових принципів в трудовому праві України.

22. Юридичні гарантії права працівника на безпечні і здорові умови праці.

23. Працевлаштування громадян як гарантія права на працю.

24. Державні гарантії працевлаштування жінок.

25. Правове регулювання соціального партнерства в Україні.

Група 4-Б

1. Право на безпечні і здорові умови праці жінок.

2. Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників за спеціальними законами.

3. Повна матеріальна відповідальність працівника.

4. Міжнародні стандарти праці в трудовому законодавстві України.

5. Строковий трудовий договір та сфера його застосування.

6. Правове регулювання праці осіб, що працюють за сумісництвом.

7. Дія трудового законодавства.

8. Галузеві принципи трудового права.
9. Юридичні гарантії права на працю.
10. Правове регулювання організації працевлаштування в Україні.
 11. Державні гарантії працевлаштування молоді.
 12. Колізії в трудовому праві.
 13. Колективний договір – джерело трудового права.
 14. Первинна профспілкова організація – суб'єкт трудового права.
 15. Власник підприємства, установи, організації або уповноважена ним особа чи фізична особа – суб'єкт трудового права.
 16. Строки в трудовому праві.
 17. Захист персональних даних працівника.
 18. Відсторонення від роботи.
 19. Особливості регулювання праці працівників, які уклали трудовий договір з фізичною особою.
 20. Трудові правовідносини, що виникають на підставі трудового договору в результаті обрання на посаду.
 21. Правовий механізм оплати праці в Україні.
 22. Розірвання трудового договору на вимогу органу, який не є його стороною.
 23. Нормування праці та його значення.
 24. Право працівника на охорону праці і гарантії його реалізації.
 25. Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття праці і види трудових відносин у суспільній організації праці.
2. Предмет трудового права. Метод правового регулювання трудового права, його особливості.
3. Трудові відносини як центральні серед суспільних відносин, врегульованих трудовим правом.
4. Загальна характеристика проекту Трудового кодексу України.
5. Система трудового права, її структура.
6. Система трудового законодавства. Система науки трудового права.
7. Відмежування трудового права від суміжних галузей права (цивільного, адміністративного, права соціального забезпечення).
8. Роль, функції трудового права і тенденції його розвитку.
9. Поняття джерел трудового права, їх класифікація і види.

10. Конституція України як основне джерело трудового права.
11. Кодекс законів про працю України: загальна характеристика.
12. Єдність і диференціація правового регулювання праці.
13. Загальне і спеціальне законодавство про працю і форми його вираження.
14. Система законів, що регулюють соціально-трудові відносини.
15. Підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють працю працівників.
16. Акти соціального партнерства та їх значення.
17. Локальні нормативно-правові акти як джерела трудового права України.
18. Значення керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.
19. Поняття і значення основних принципів трудового права.
20. Система основних принципів трудового права.
21. Зміст і конкретизація галузевих принципів трудового права.
22. Поняття і класифікація суб'єктів трудового права.
23. Правовий статус суб'єкта трудового права, його види і зміст.
24. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права.
25. Підприємства, установи, організації, фізичні особи як суб'єкти трудового права. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган як суб'єкти трудового права.
26. Трудовий колектив як суб'єкти трудового права. Профспілкові органи та інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи як суб'єкти трудового права.
27. Поняття і система правовідносин в трудовому праві.
28. Поняття трудового правовідношення, його особливості.
29. Суб'єкти трудового правовідношення. Трудова праводієздатність сторін трудового правовідношення.
30. Зміст трудового правовідношення, основні права і обов'язки його суб'єктів.
31. Підстави виникнення, зміни і припинення трудового правовідношення.
32. Загальна характеристика законодавства про колективні договори і угоди.
33. Поняття колективного договору. Сторони колективного договору і порядок його укладення.
34. Зміст і структура колективного договору.
35. Колективні переговори. Порядок вирішення розбіжностей, що виникають під час ведення колективних переговорів.

36. Реалізація колективного договору і контроль за його дією. Відповідальність за порушення колективного договору.

37. Поняття угоди. Генеральна угода, галузеві і регіональні угоди, їх сторони і зміст.

38. Законодавство про зайнятість населення. Поняття, форми зайнятості і державні гарантії (загальні і додаткові) зайнятості населення.

39. Право громадян на працевлаштування. Поняття, форми і організація працевлаштування. Поняття підходящої роботи.

40. Державна політика зайнятості населення.

41. Додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню.

42. Поняття безробітного, його правовий статус. Загальні компенсації при втраті роботи. Загальні умови виплати допомоги в разі безробіття.

43. Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних з працею (підряду, доручення, авторського і та ін.).

44. Сторони трудового договору.

45. Зміст трудового договору.

46. Форма трудового договору

47. Порядок укладення трудового договору.

48. Випробування при прийнятті на роботу та його юридичне значення.

49. Види трудових договорів.

50. Особливості окремих видів трудових договорів: контракт як особлива форма трудового договору.

51. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір по організованому набору.

52. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір державного службовця.

53. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір працівника, що приймається за конкурсом.

54. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір про суміщення професій (посад), його відмінність від сумісництва.

55. Переведення на іншу роботу: поняття, класифікація переведень.

56. Переміщення на інше робоче місце і його відмінність від переведення.

57. Зміна істотних умов трудового договору.

58. Порядок переведення на іншу роботу.
59. Агестація працівників: поняття, значення її проведення, коло працівників, що проходять агестацію, правові наслідки агестації.
60. Припинення трудового договору за угодою сторін (п.1 ст. 36 КЗпП України).
61. Припинення трудового договору у зв'язку із закінченням строку (п.2 ст. 36 КЗпП України).
62. Припинення трудового договору у зв'язку із призовом або вступом працівника на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу (п.3 ст. 36 КЗпП України).
63. Припинення трудового договору у зв'язку із переведенням працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію або перехід на виборну посаду (п.5 ст. 36 КЗпП України).
64. Припинення трудового договору у зв'язку із відмовою від переведення працівника на роботу в іншу місцевість разом із підприємством, установою, організацією, а також відмовою від продовження роботи у зв'язку із зміною істотних умов праці (п.6 ст. 36 КЗпП України).
65. Припинення трудового договору у зв'язку із набранням законної сили вироком суду (п.7 ст. 36 КЗпП України).
66. Припинення трудового договору з підстав, передбачених контрактом (п.8 ст. 36 КЗпП України).
67. Припинення трудового договору за ст. 37 КЗпП України.
68. Припинення трудового договору за ст. 7 КЗпП України.
69. Розірвання трудового договору за ст. 38 КЗпП України.
70. Розірвання трудового договору за ст. 39 КЗпП України.
71. Розірвання трудового договору за п.1 ст. 40 КЗпП України.
72. Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці.
73. Розірвання трудового договору за п.2 ст. 40 КЗпП України.
74. Розірвання трудового договору за п.3 ст. 40 КЗпП України.
75. Розірвання трудового договору за п.4 ст. 40 КЗпП України.
76. Розірвання трудового договору за п.5 ст. 40 КЗпП України.
77. Розірвання трудового договору за п.6 ст. 40 КЗпП України.
78. Розірвання трудового договору за п.7 ст. 40 КЗпП України.
79. Розірвання трудового договору за п.8 ст. 40 КЗпП України.
80. Розірвання трудового договору за п.1 ст. 41 КЗпП України.
81. Розірвання трудового договору за п.1-1 ст. 41 КЗпП України.
82. Розірвання трудового договору за п.2 ст. 41 КЗпП України.
83. Розірвання трудового договору за п.3 ст. 41 КЗпП України.

84. Розірвання трудового договору за ст. 45 КЗпП України.
 85. Вихідна допомога при звільненні.
 86. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу за попередньою згодою профспілкового органу.
 87. Порядок звільнення працівника.
 88. Відповідальність власника або уповноваженого ним органу за затримку розрахунку при звільненні та затримку видачі трудової книжки.
 89. Поняття робочого часу і значення його правового регулювання.
 90. Правові нормативи робочого часу.
 91. Види робочого часу .
 92. Режим та облік робочого часу і порядок його встановлення.
 93. Ненормований робочий день.
 94. Гнучкий робочий час.
 95. Вахтовий метод роботи.
 96. Надурочні роботи та порядок залучення до них.
 97. Поняття та види часу відпочинку.
 98. Перерви для відпочинку і харчування.
 99. Міжзмінний відпочинок працівників.
 100. Щотижневий відпочинок працівників.
 101. Святкові і неробочі дні.
 102. Компенсації за роботу у вихідні, святкові і неробочі дні.
 103. Право працівника на відпустку і гарантії його реалізації.
- Види відпусток.
104. Щорічна основна відпустка і порядок її надання.
 105. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання.
 106. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням.
 107. Творчі відпустки.
 108. Соціальні відпустки.
 109. Відпустки без збереження заробітної плати і порядок її надання.
 110. Поняття і структура заробітної плати, її відмінність від винагород за цивільно-правовими договорами, гарантійних і компенсаційних виплат.
 111. Сфери регулювання заробітної плати.
 112. Організація оплати праці на підприємстві (тарифна система, форми і системи оплати праці, нормування праці, преміювання).
 113. Форми і системи оплати праці.
 114. Нормування праці.

115. Преміювання працівників як елемент організації оплати праці.
116. Тарифна система та її елементи.
117. Тарифні сітки.
118. Тарифні ставки.
119. Схеми посадових окладів.
120. Тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).
121. Система заробітної плати та її види.
122. Нормування праці.
123. Норми виробітку.
124. Норми часу.
125. Норми обслуговування.
126. Нормовані виробничі завдання.
127. Нормативи чисельності.
128. Відрядні розцінки. Порядок їх встановлення.
129. Премії і винагорода за підсумки роботи за рік.
130. Надбавки і доплати.
131. Оплата праці при відхиленні від встановлених нормальних умов праці.
132. Оплата роботи в надурочний час.
133. Оплата роботи у вихідні і святкові дні.
134. Оплата роботи у нічний час.
135. Оплата роботи при суміщенні професій (посад).
136. Оплата роботи при невиконанні норм виробітку та в інших випадках).
137. Порядок обчислення середнього заробітку.
138. Індксація заробітної плати.
139. Порядок виплати заробітної плати. Обмеження утримань із заробітної плати.
140. Компенсація заробітної плати у зв'язку з затримкою її виплати.
141. Поняття і види гарантійних виплат і доплат.
142. Поняття і види компенсаційних виплат.
143. Реформа оплати праці в Україні.
144. Поняття, значення та правове регулювання дисципліни праці за сучасних умов, роль трудових колективів у її зміцненні.
145. Методи забезпечення дисципліни праці.
146. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівників і власників підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу чи фізичної особи.

147. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування.
148. Поняття і види дисциплінарної відповідальності працівників.
149. Загальна дисциплінарна відповідальність працівників.
150. Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників.
151. Підстава і умови дисциплінарної відповідальності працівників.
152. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.
153. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни та їх застосування.
154. Поняття, значення, функції матеріальної відповідальності працівників. Її відмінності від цивільно-правової відповідальності.
155. Види матеріальної відповідальності працівників.
156. Обмежена матеріальна відповідальність працівників.
157. Повна матеріальна відповідальність працівників.
158. Підвищена матеріальна відповідальність працівників.
159. Визначення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню працівником. Можливість зменшення розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню.
160. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної працівником.
161. Підстава, умови і види матеріальної відповідальності підприємства, установи, організації за шкоду, заподіяну працівником.
162. Матеріальна відповідальність підприємства за порушення права працівника на працю.
163. Матеріальна відповідальність підприємства за шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням трудових обов'язків.
164. Інші випадки матеріальної відповідальності підприємства.
165. Поняття і зміст охорони праці по трудовому праву, її правове регулювання.
166. Принцип правової охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці.
167. Організація охорони праці на підприємстві.
168. Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці: фінансування охорони праці; медичні огляди працівників; інструктаж і навчання працівників правилам техніки безпеки і виробничої санітарії; забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту.
169. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах.

170. Охорона праці жінок, молоді та осіб із зниженою працездатністю.
171. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, пов'язаних з виробництвом.
172. Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України та Державна інспекція техногенної безпеки України.
173. Державну санітарно-епідеміологічну службу України.
174. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
175. Поняття трудових спорів, причини їх виникнення.
176. Система органів розгляду трудових спорів. Принципи розгляду трудових спорів.
177. Підвідомчість трудових спорів та її види.
178. Організація і компетенція КТС.
179. Порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС.
180. Розгляд індивідуальних трудових спорів судом.
181. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові у районних (міських) судах.
182. Поняття і види колективних трудових спорів.
183. Порядок вирішення колективних трудових спорів.
184. Примирні комісії.
185. Трудовий арбітраж.
186. Національна служба посередництва і примирення: завдання, компетенція, структура.
187. Право на страйк і його реалізація.
188. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека он-лайн - [http:// library.biz.ua](http://library.biz.ua)
2. Бібліотека он-лайн - <http:// readbookz.com>
3. Бібліотека юриста. Навчальна і довідкова юридична література - <http://www.lawbook.by.ru>
4. Бойко М. Трудове право України : Навч. посібник. – Вид. 2-е, допов. і переробл. / М. Бойко. – К.: Атіка, 2008. – 316 с.
5. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право. Навчальний посібник. Курс лекцій. – К.: «Олан», 2006. – 381 с.
6. Болотіна Н. Трудове право України: Підручник. – 5-те вид., перероб. і доп. / Н. Болотіна. – К.: Знання, 2008. – 860 с.
7. Бурак В.Я. Трудові спори: Порядок їх вирішення в Україні: Посібник/ В.Я. Бурак. – К.: «Знання», 2003. – 382 с.

8. Венедиктов В. С. Конспект лекцій по трудовому праву України: Учеб. пособие для высших учебных заведений. – Харьков: Консум, 1998. – 140 с.
9. Верховна Рада України. // <http://portal.rada.gov.ua>
10. Верховний Суд України. // <http://www.scourt.gov.ua>
11. Венедиктов В.С. Трудовое право Украины: Учебное пособие для юридических ВУЗов/ В.С. Венедиктов. – Х.: Консум, 2004. – 304с.
12. Вищий господарський суд України - <http://www.arbitr.gov.ua/>
13. Геврик Є.О. Охорона праці: навчальний посібник для студентів ВНЗ/ Є.О. Геврик. – 2-ге вид., випр. та допов. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 294 с.
14. Економіко-правова бібліотека. Підручники, монографії, коментарі - <http://vuzlib.net>
15. Інтернетвидання «Юриспруденція» Книги, статті, судова практика - <http://www.lawyer.org.ua>
16. Кабінет Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
17. Кодекс законів про працю України. Науково-практичний коментар. Керівник авторського колективу д-р юридичних наук, проф. Прокопенко В.І. – Харків: Консум, 2003 – 832 с.
18. Конституційний Суд України - <http://www.ccu.gov.ua>
19. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю/ Б.С. Стичинський, І.В. Зуб, В.Г. Ротань. 4-те видання, доповнене та перероблене. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 1023 с.
20. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону праці» / С.П. Ткачук (кер.), В.В. Андрійчук, З.М. Василькова та ін. – К., 1997. – 528 с.
21. Пилипенко П. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / П. Пилипенко, В.Бурак, З. Козак та ін.; за ред. П. Пилипенка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2006. – 544 с.
22. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права: Монографія/ Львів. Національний університет ім. І. Франка. – Львів: ЛНУ, 1999. – 80 с.
23. Повнотекстова бібліотека. Підручники, монографії - <http://www.inl.com.ua/books/inde.html>
24. Постанова Пленуму Верховного Суду 24 грудня 1999 року № 13 «Про застосування судами законодавства про оплату праці». Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах. Верховний Суд України. Офіційне видання. За загальною редакцією заступника Голови Верховного Суду України А.Г.Яреми. – К., 2007.
25. Постанова Пленуму Верховного Суду 29 грудня 1992 року № 14 «Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками». Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах. Верховний Суд України. Офіційне видання. За загальною редакцією заступника Голови Верховного Суду України А.Г.Яреми. – К., 2007.

26. Постанова Пленуму Верховного Суду 6 листопада 1992 року № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів». Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах. Верховний Суд України. Офіційне видання. За загальною редакцією заступника Голови Верховного Суду України А.Г.Яреми. – К., 2007.

27. Правознавець. Підручники, монографії, повнотекстові журнали «Право України» і «Юридичний вісник України» - <http://www.pravoznavec.com.ua>

28. Президент України - <http://www.president.gov.ua>

29. Прилипка С.М., Ярошенко О.М. Трудове право України: підручник // С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко. – Харків: видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. – 664 с.

30. Проект Трудового кодексу України // Праця і зарплата. – листопад 2003 р.

31. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. – Харків: Консум, 2002 – 527 с.

32. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. – Харків: Консум, 1998.

33. Прокопенко В.І. Трудове право : Курс лекцій: Навч. посібник для студентів юридичних вузів та фак. – К.: Вентурі, 1996. – 224 с.

34. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. – 2-ге вид., - Х.: Консум, 2000. – 480 с.

35. Роїна О.М. Трудові правовідносини: збірник документів (з можливістю копіювання). – К.:СПЛАИН, 2000. – 80 с.

36. Трудове право України [Текст]: Академічний курс: Підручник для студ. юр. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я Козак та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. – К.: ІнЮре, 2005. – 536 с.

37. Трудове право України: Збірник нормативно-правових актів / упоряд. П.А. Бущенко, І.А. Ветухова. – Х.: Консум, 2001. – 464 с.

38. Трудове право України: Підручник / Н.Б. Болотіна, Г.І. Чанишева, Т.М. Додіна та ін.: за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-ге вид. – К.: Знання, 2001. – 564 с.

39. Трудовое право. Альбом схем: учебное пособие / А.А. Савченко, О.В. Кузниченко, Т.И. Чавыкина, Н.А. Чередниченко. – Х.: Эспада, 2004. – 136 с.

40. Уповноважений з прав людини <http://www.ombudsman.kiev.ua>

41. Шпиталенко Г.А, Шпиталенко Р.Б. Трудове право: Навчальний посібник / Житомирський інженерно-технологічний ін-т. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 243 с.

42. Щербина В.І. Трудове право України : підручник / В.І.Щербина; за ред. В.С. Венедиктова. – К.: Істина, 2008. – 384 с.

43. Юридична газета - <http://www.yur-gazeta.com>

44. Юридичний журнал «Юстиніан» - <http://www.justinian.com.ua>

45. Юридичний радник - <http://www.yurradnik.com.ua>

«Цивільне та сімейне право»

Навчальний курс «Цивільне та сімейне право» входить до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки фахівців спеціальності 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Включення дисципліни до навчального плану зумовлено суспільною потребою у врегулюванні майнових та немайнових відносин.

Мета. При переході до ринкової економіки і кардинальному реформуванні соціально-економічних відносин нашого суспільства суттєво зростає роль цивільного та сімейного права як основного регулятора товарно-грошових та особистих немайнових відносин. З підвищенням соціальної цінності цивільного права відбувається розширення сфери його застосування та зростає необхідність глибокого вивчення та застосування студентами перш за все основних цивільно-правових категорій і конструкцій, всього багатого цивілістичного інструментарію та можливостей, які він надає.

Цивільне та сімейне право є однією з профільюючих дисциплін юридичного циклу, обов'язковою для вивчення студентами-юристами незалежно від типу вищого навчального закладу, факультету, спеціалізації тощо.

Предметом цієї навчальної дисципліни є цивільне право та сімейне право в трьох проявах: як галузь, як система законодавства, як наука.

Її завдання полягає в переданні студентам-юристам знань про цивільно-правові явища, поняття, категорії тощо, про галузь цивільного права, системи цивільного законодавства і практику його застосування.

У результаті вивчення цієї навчальної дисципліни студенти повинні набути ґрунтовних теоретичних знань у галузі цивілістики, розуміти закономірності, характер і тенденції розвитку цивільного права, сімейного права, а також мати уявлення про пануючу (або ту, що формується) у країні концепцію цивільного права.

Крім того, вимагається надійне засвоєння головних положень цивільного та сімейного законодавства, формування вміння тлумачити закон та обґрунтовувати і захищати свою позицію з цивілістичних питань. Це потребує напрацювання навичок практичної роботи з нормативним матеріалом, аналізу конкретних випадків з судової практики і змодельованих ситуацій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: аналізувати юридичні факти, як підстави виникнення зобов'язань у цивільних правовідносинах;

- тлумачити чинне цивільне та сімейне законодавство України та зарубіжних країн;
- правильно застосовувати норми цивільного права, сімейного права;
- кваліфіковано складати цивільно-правові договори та цивільно-процесуальні документи.

Уміти: показувати глибоке знання фундаментальних категорій цивільного права та сімейного, які є базою пізнання та застосування діючого законодавства; навички творчого відношення до розуміння правових проблем, вміння самостійно вирішувати складні правові задачі, вміння аналізувати конкретні обставини з урахуванням економічних та правових реалій; пізнання в області методології правознавства, тобто з одного боку уміння правильно розуміти суть нового закону, його тлумачення і застосування до відповідних життєвих відносин, а з іншого уміння виявити у реальному житті проблеми, які потребують законодавчого вирішення та розробити конкретні пропозиції, щодо вдосконалення законодавства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 522 години 14,5 кредитів ECTS. З них для студентів заочної форми навчання лекційних – 34 год. семінарських занять – 30 год. На лекційний розгляд виносяться теми: «Загальні положення. Цивільне право, як галузь права України. Наука цивільного права. Система та завдання курсу «Цивільне право» як навчальної дисципліни»; «Цивільні правовідносини»; «Здійснення та захист цивільних прав»; «Поняття, види і зміст особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав»; «Загальна характеристика інституту права власності»; «Цивільно–правове регулювання відносин, пов’язаних з творчою діяльністю»; «Зобов’язання. Загальні положення»; «Відповідальність у цивільному праві»; «Категорія договору у цивільному праві»; «Договори про передачу майна у власність»; «Недоговірні зобов’язання»; «Спадкове право»; «Поняття, предмет, завдання, система і принципи сімейного права України. Наука сімейного права»; «Поняття та правова характеристика шлюбу»; «Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей». Решта програмного матеріалу вивчаються студентами самостійно.

Курс вивчається протягом чотирьох семестрів, після першого і третього семестру студенти складають залік, після другого і четвертого студенти складають іспити. Навчальною програмою передбачено написання курсової роботи.

ПРОГРАМА КУРСУ

Цивільне право

Тема 1. Цивільне право, як галузь права України. Наука цивільного права. Система та завдання курсу «Цивільне право» як навчальної дисципліни

Поняття цивільного права як галузі права. Місце цивільного права в системі правових галузей України. Предмет, метод і функції цивільного права. Визначення і система цивільного права. Поділ цивільно-правових норм та інститутів на загальні й спеціальні, або особливі частини, їх зміст. Основні завдання курсу цивільного права (пізнавальне, практичне). Цивільне право як наука та навчальна дисципліна.

Тема 2. Цивільне законодавство

Поняття і структура цивільного законодавства. Система цивільного законодавства і Цивільний кодекс. Співвідношення галузевого і комплексного законодавства. Систематизація цивільного законодавства та її форми: кодифікація і інкорпорація. Заповнення прогалин у діючому законодавстві – аналогія закону і аналогія права. Дія цивільного законодавства у часі, просторі і за колом осіб.

Роль судової і арбітражної практики в удосконаленні, тлумаченні і застосуванні цивільного законодавства. Правила моралі, їх значення для застосування норм цивільного законодавства.

Тема 3. Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн

Необхідність вивчення зарубіжного цивільного права. Предмет, метод та система цивільного та торгівельного права зарубіжних країн. Дуалістична система приватного права (майнові та особисті немайнові відносини у багатьох західних країнах урегульовані двома галузями права – цивільного та торгівельного). Поділ права та публічне і приватне – є основоположним у західних країнах. Предмет регулювання публічного і приватного права. Джерела цивільного і торгівельного права зарубіжних країн (закони, підзаконні акти, судова практика, звичаї). Найважливіші світові кодифікації цивільного права – Французький цивільний кодекс і Німецьке цивільне укладення (їх характеристика). Основний зміст судової практики або прецедентного права Англії, США. Типові контракти у торгівельному обігу західних країн.

Тема 4. Цивільні правовідносини

Поняття і особливості цивільних правовідносин. Елементи цивільно-правових відносин (суб'єкти, об'єкти, суб'єктивне цивільне право і суб'єктивний цивільний обов'язок). Цивільні правоздатність і дієздатність. Класифікація об'єктів цивільно-правових відносин: речі, дії, результати духовної та інтелектуальної творчості, особисті немайнові блага (честь, гідність, ім'я).

Тема 5. Громадяни як суб'єкти цивільного права

Цивільна правоздатність і дієздатність громадян України: виникнення, зміст і припинення, випадки обмеження. Визнання громадянина недієздатним. Співвідношення між правоздатністю і суб'єктивними (наявними) цивільними правами (як між можливістю і дійсністю). Дієздатність: повна, часткова, мінімальна, обмежена, повна недієздатність. Опіка і піклування. Порядок і правові наслідки визнання громадянина безвісно відсутнім та оголошення його померлим. Встановлення факту смерті. Правові наслідки повернення громадянина, оголошеного померлим. Ім'я і місце проживання громадянина (їх правове значення). Акти громадянського стану: які впливають на правове становище громадянина (акти про народження і смерть, вступ до шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення і встановлення батьківства) і які індивідуалізують громадянина шляхом присвоєння прізвища, імені та по-батькові.

Тема 6. Юридичні особи. Держава як суб'єкт цивільного права

Поняття та ознаки юридичної особи, істотні ознаки юридичної особи: а) організаційна єдність; б) наявність відокремленого майна; в) виступ у цивільному обороті від свого імені; г) здатність нести самостійну майнову відповідальність; д) здатність бути позивачем або відповідачем у суді, або арбітражному чи третейському суді. Правоздатність і дієздатність юридичної особи; момент їх виникнення. Спеціальна правоздатність юридичної особи і її відміна від загальної (у фізичної особи). Право на найменування, виробничу марку, знаки для товарів, послуг, право на честь, гідність і ділову репутацію – складові цивільної правоздатності юридичної особи. Порядок виникнення і припинення юридичних осіб. Способи виникнення: розпорядчий, нормативно-явочний, дозвільний і договірний. Форми припинення юридичних осіб: реорганізація і ліквідація. Форми реорганізації (злиття, приєднання, поділ, виділ або перетворення). Санація (оздоровлення фінансового стану). Види

юридичних осіб: акціонерні товариства (публічні і приватні); товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю: повне товариство; командитне товариство; асоціації; корпорації; релігійні організації; політичні партії; різноманітні фонди (наприклад: Український Фонд культури; Український національний фонд допомоги інвалідам Чорнобиля, тощо). Універсальний характери право-діездатності держави. Держава як носій політичної влади. Участь держави у цивільних правовідносинах через систему своїх органів. Держава як суб'єкт у зовнішньоторговельних відносинах, у відносинах в особі фінансових органів (відносно майна без господарського, конфіскованого, виморочного, знахідок та інше). Адміністративно-територіальні одиниці України як суб'єкти цивільного права.

Тема 7. Об'єкти цивільних прав

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Правовідносини як відносини між суб'єктами з приводу того чи іншого об'єкта. Види об'єктів речі, включаючи гроші та цінні папери, майнові права, дії (роботи) та послуги, результати творчої діяльності, службова та комерційна таємниця, особисті немайнові блага, інші матеріальні та нематеріальні блага. Класифікація речей. Майно. Речі: засоби виробництва і предмети споживання; речі, вилучені з цивільного обороту, обмежені в обороті і не вилучені з цивільного обороту; речі індивідуально визначені і родові; споживні і непоживні; плоди і доходи; гроші та валютні цінності. Майно – як певна річ або сукупність речей у тому числі гроші та інші цінні папери. Майно – як комплекс речей (будівельні споруди, устаткування, інвентар, сировина, права вимоги, борги та інше). Види цінних паперів: облігації внутрішніх республіканських і місцевих позик, акції, облігації підприємств, казначейські зобов'язання республіки, ощадні сертифікати, векселі, приватизаційні папери, коносамент, компенсаційний сертифікат.

Тема 8. Підстави виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин

Юридичні факти та їх класифікація: угоди, адміністративні акти, винаходи, раціоналізаторські пропозиції, твори науки, літератури, мистецтва, заподіяння шкоди іншій особі, події, інші дії, які не передбачені цивільним законодавством, але такі, що в силу загальних начал і змісту цивільного законодавства породжують цивільні

правовідносини. Поняття та види угод: одно-, дво- та багатосторонні угоди: концесуальні і реальні: платні і безплатні.

Тема 9. Угоди

Поняття та види угод в цивільному праві. Односторонні, двосторонні, багатосторонні. Консесуальні і реальні. Платні і безплатні. Угоди казуальні. Умовні угоди. Умови дійсності угод. Дієздатність учасників угод. Відповідність змісту угоди. Дотримання форми угоди. Види недійсних угод. Недійсність частини угод. Правові наслідки визнання угоди недійсною. Умови і строки в угодах. Умови відкладальні і скасувальні. Угода, складена за відкладальною умовою і за скасувальною.

Тема 10. Строки (терміни). Позовна давність

Поняття і значення строків (термінів) у цивільному праві. Види строків (термінів): за джерелами встановлення поділяються на такі, що визначаються: 1) законом, 2) адміністративним актом; 3) угодою (договором); 4) рішенням суду. Строки гарантійні, претензійні, оперативного захисту, позовної давності, процесуальні. Зупинка перебігу і перерва строку позовної давності.

Тема 11. Представництво і довіреність

Види довіреності. Форма і строк дії. (Законне) і добровільне або договірне). Повноваження представника. Довіреність. Види довіреності. Форма і строк дії. Передоручення. Умови і порядок оформлення передоручення. Припинення довіреності. Наслідки здійснення юридичних дій (угод) особою без повноважень або з перевищенням повноважень.

Тема 12. Здійснення та захист цивільних прав

Здійснення суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків. Способи здійснення суб'єктивного права. Встановлення межі здійснення суб'єктивних цивільних прав (ст. 5 ч. 2 ЦК України). Суб'єктивне цивільне право – міра можливої поведінки уповноваженої особи. Принцип належного виконання обов'язку. Місце і строк виконання. Виконання обов'язку достроково і частинами. Способи забезпечення виконання зобов'язань: неустойка (штраф, пеня), застава, порука, завдаток, гарантія. Неустойка договірна і законна, виключна, залікова, альтернативна, штрафна. Способи захисту суб'єктивних прав.

Тема 13. Поняття та види особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав

Види особистих немайнових прав, не пов'язаних з майновими, їх специфіка (відсутність економічного змісту грошової оцінки). Поділ особистих прав фізичних осіб на категорії: 1) права, які індивідуалізують громадянина (ім'я, честь, гідність); 2) права, що забезпечують особисту свободу громадян (недоторканість особистості, житла, право на обрання роду занять і місця проживання, таємницю листування та інше); 3) права, що виникають в результаті творчої діяльності особи; 4) права у зв'язку з вступом до сімейних правовідносин. Абсолютні і відносні особисті немайнові права. Поняття захисту особистих немайнових прав. Способи захисту порушених особистих немайнових прав. Захист честі, гідності та ділової репутації. Зміст цивільно-правового захисту честі, гідності та ділової репутації. Правомочні суб'єкти даних правовідносин (громадяни і юридичні особи). Обов'язок та права позивача і відповідача при розгляді цивільної справи про спростування поширених відомостей, що не відповідають дійсності. Порядок спростування публікацій у пресі.

Тема 14. Загальна характеристика інституту права власності

Власність як економічна категорія. Поняття власності і права власності. Поняття права власності в об'єктивному і суб'єктивному значенні. Формування інституту права власності в період ринкових реформ в Україні. Абсолютний характер права власності. Зміст права власності. Форми власності: державна, колективна, приватна. Способи набуття і припинення права власності (похідні, первісні, виробництво, специфікація, плоди і доходи). Момент виникнення права власності у набувача по договору. Правовстановлюючі документи власника майна.

Тема 15. Право приватної власності

Поняття права приватної власності громадян України. Право приватної власності в об'єктивному і суб'єктивному значеннях. Об'єкти права приватної власності. Спеціальний порядок набуття права власності громадян України на окремі види майна. Умови, підстави виникнення і припинення права приватної власності громадян (підстави універсальні (загальні) і спеціальні, первісні і похідні).

Тема 16. Право власності юридичних осіб

Суб'єкти відносин власності юридичних осіб (недержавні юридичні особи). Власність кооперативів як юридичних осіб – власність приватна. Члени кооперативу – суб'єкти права на майновий пай. Право власності господарських товариств акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні. Право власності господарських об'єднань. Власність громадських організацій. Джерела утворення власності. Невиробнича діяльність для задоволення соціальних потреб. Суб'єкт і об'єкт права власності громадських організацій.

Тема 17. Право державної та комунальної власності

У Конституції України передбачені: виключна власність Українського народу, державна власність і власність комунальна (територіальних громад села, міста, селища), яка відокремлена від державної юридично і економічно. Суб'єкт і об'єкти права державної власності (загальнодержавної). Суб'єкти і об'єкт права комунальної власності. Підстави виникнення права державної та комунальної власності. Зміст і здійснення права державної і комунальної власності. Право повного господарського відання і право оперативного управління як основні форми здійснення права державної та комунальної власності.

Тема 18. Право спільної власності

Поняття права спільної власності. Підстави (способи) виникнення права спільної власності. Право спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності на майно внаслідок спільної праці громадян. Спільна сумісна власність подружжя і членів сім'ї, підстави її виникнення. Особливості деяких різновидів права спільної власності: на житловий будинок (квартиру), селянського (фермерського) і особистого підсобного господарства за участю організацій (юридичних осіб); спільної власності територіальних громад.

Тема 19. Захист права власності

Основні цивільно-правові засоби захисту права власності (ст. 6 ЦКУ). (Визнання прав; відновлення становища, яке існувало до порушення права; компенсація моральної шкоди; стягнення збитків, неустойки та інші). Основні речово-правові засоби (віндикаційний

позов, негаторний позов). Допоміжні речово-правові засоби (позови, про визнання права власності; про виключення майна з опису; про захист прав співвласника у разі виділу, поділу та продажу спільного майна). Спеціальні засоби захисту (позови про визнання угоди недійсною способи захисту права власності померлим та осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошеними померлими; способи захисту прав власника від неправомірного чи правомірного втручання державних органів. Віндикаційний позов. Його характерні особливості. Сторони віндикаційного позову. Предмет і підстави віндикаційного позову. Характерні особливості відповідача (володільця майна) по віндикаційному позову. Негаторний позов. Мета і речово-правовий характер негаторного позову. Предмет негаторного позову. Позов про виключення майна з опису (звільнення майна з-під арешту). Особи позивачів щодо позову про виключення майна з опису. Інші засоби захисту права власності: а) захист права власності осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошених померлими; б) засоби захисту прав власників, які порушують права власників, в) захист права власності за позовом про визнання угод недійсними; г) зобов'язально-правові засоби захисту права власності (при невиконанні цивільно-правових зобов'язань).

Тема 20. Цивільно-правове регулювання відносин, пов'язаних з творчою діяльністю

Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Значення творчої інтелектуальної діяльності. Поняття творчості та її основні види (духовна і науково-технічна). Об'єкти інтелектуальної власності (результати творчої діяльності). Два самостійні правові інститути, що склалися в цивільному праві – авторське право і право промислової власності (патентне право). Тенденція до формування третьої групи результатів творчої діяльності в Україні. Спільне і відмінності в цивільно-правовому регулюванні відносин з творчою діяльністю. Суб'єкти авторських відносин з творчою діяльністю. Суб'єкти авторських відносин і відносин промислової власності (прав і обов'язків).

Тема 21. Авторське право і суміжні права

Поняття та джерела авторського права, його завдання. Об'єкти авторського права. Суб'єкти авторських відносин. Поняття «автор твору» і «суб'єкт авторського права» – їх зміст і значення. Авторське право первісне і похідне. Види співавторства: роздільне і нероздільне

співавторство. Суб'єкт похідного авторського права. Суб'єктивне авторське право, його зміст та межі: право на недоторканість твору, на його обнародування, на публічне виконання: право на переклади творів, на розповсюдження шляхом продажу, на авторську винагороду та інше. Поняття суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Суб'єктивні суміжні права (Р – знак охорони суміжних прав). Строк охорони суміжних прав (особистих (немайнових) і майнових). Способи цивільно-правового захисту.

Тема 22. Право промислової власності

Право на винаходи, корисні моделі та промислові зразки. Поняття промислової власності (результати науково-технічної діяльності). Об'єкти правової охорони. Суб'єкти права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки. Особисті немайнові права і майнові права суб'єктів права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки. Обов'язки, що накладаються патентом. Право на раціоналізаторську пропозицію. Поняття та ознаки раціоналізаторської пропозиції. Права автора рацпропозиції (одержання винагороди). Право на селекційні досягнення. Суб'єкти правовідносин у процесі створення і використання сорту рослин. Об'єкт правової охорони – особисті немайнові права автору сорту, власника патенту або ліцензії. Права та обов'язки автора сорту – власника патенту (особисті немайнові та майнові). Право на селекційні досягнення в галузі тваринництва.

Тема 23. Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг

Право на фірмове (комерційне) найменування, його призначення для індивідуалізації підприємства, організації, відокремлення її підприємницької чи будь-якої діяльності. Право на знаки для товарів і послуг. Значення знаків для товарів і послуг. Поняття і види знаків для товарів і послуг. Основні функції знаків для товарів і послуг. Суб'єкти прав на знаки для товарів і послуг. Порядок одержання та чинність свідоцтва на знак. Право на географічне зазначення – новий цивільно-правовий інститут, який тільки складається. (Природні та інші фактори географічного району також можуть зумовлювати певні якісні показники вироблюваного товару).

Тема 24. Розпорядження правами інтелектуальної власності. Захист прав інтелектуальної власності

Система джерел права щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Недоговірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Особливості розпорядження майновими правами на окремі об'єкти інтелектуальної власності. Поняття, форми, засоби і способи захисту права інтелектуальної власності. Цивільно-правовий та господарсько-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності. Кримінально-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності.

Тема 25. Зобов'язання. Загальні положення

Поняття зобов'язального права та його система. Поняття зобов'язань, їх ознаки. Види зобов'язань. Елементи зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань.

Тема 26. Зміна зобов'язань

Загальна характеристика зміни зобов'язань. Загальні положення заміни осіб в зобов'язанні. Поняття і порядок заміни кредитора у зобов'язанні. Цесія та суброгація у зобов'язаннях. Поняття та порядок заміни боржника у зобов'язанні.

Тема 27. Виконання і припинення зобов'язань

Особливості виконання зобов'язань. Загальна характеристика припинення зобов'язань. Окремі випадки припинення зобов'язань: передання відступного, зарахування зустрічних вимог, новація, прощення боргу, поєднання боржника і кредитора в одній особі, неможливість виконання, смерть фізичної особи і ліквідація юридичної особи.

Тема 28. Забезпечення виконання зобов'язань

Загальна характеристика засобів забезпечення виконання зобов'язань. Класифікація засобів забезпечення виконання зобов'язань. Речово-правові засоби забезпечення: загальна характеристика. Завдаток. Притримання. Застава як засіб забезпечення виконання зобов'язань. Застава без передачі майна заставодержателю: іпотека, застава товарів у обігу або у переробці. Застава з передачею заставленого майна заставодержателю: заклад, застава цінних паперів,

застава майнових прав. Звернення стягнення на предмет застави. Реалізація предмета застави. Загальна характеристика зобов'язально-правових засобів забезпечення виконання зобов'язань. Поняття та особливості неустойки. Види неустойки. Форми неустойки при наявності збитків. Неустойка у разі прострочення виконання грошового зобов'язання.

Тема 29. Відповідальність у цивільному праві

Поняття цивільно-правової відповідальності. Функції цивільно-правової відповідальності. Підстави цивільно-правової відповідальності. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань. Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань. Часткова відповідальність. Солідарна відповідальність. Субсидіарна відповідальність. Підстави звільнення від відповідальності.

Тема 30. Категорія договору у цивільному праві

Поняття договору. Категорія правочину і договору у цивільному праві. Функції договору. Види договорів. Зміст (умови) договору. Особливості укладення договорів. Стадії укладення договорів: оферта, акцепт. Зміна договорів. Особливості розірвання договорів.

Тема 31. Договори про передачу майна у власність

Поняття договору купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін в договорі купівлі-продажу. Захист прав споживачів. Види договору купівлі-продажу: види договору роздрібною купівлі-продажу, форвардний ф'ючерсний та опціонний договори купівлі-продажу, зовнішньоекономічний договір купівлі-продажу. Договір поставки. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Дарування. Рента. Довічне утримання (догляд).

Тема 32. Договори про передачу майна у тимчасове користування

Договір найму (оренди). Договір оренди державного та комунального майна. Прокат. Найм (оренда) земельної ділянки. Договір лізингу. Позичка. Найм (оренда) житла.

Тема 33. Договори про виконання робіт

Договір підряду. Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на проектні та пошукові роботи. Зовнішньоекономічні підрядні

операції з давальницькою сировиною. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Тема 34. Послуги. Транспортні договори. Зберігання.

Страховання. Доручення. Комісія. Управління майном

Загальні положення про послуги. Перевезення. Види транспортних договорів. Договір зберігання. Страховання. Договір доручення. Договір комісії. Договір управління майном.

Тема 35. Договори у кредитно-розрахункових відносинах.

Концесія. Спільна діяльність

Договір позики. Кредитний договір. Договір банківського вкладу. Договір банківського рахунку. Факторинг. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність.

Тема 36. Недоговірні зобов'язання

Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди. Зобов'язання у зв'язку із вчиненням дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Зобов'язання у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або юридичної особи. Зобов'язання з відшкодування шкоди. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

Тема 37. Спадкове право

Загальні положення про спадкування. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.

Сімейне право

Тема 1. Поняття, предмет, завдання, система і принципи сімейного права України. Наука сімейного права

Проблема визначення сімейного права в системі права. Сучасне сімейне право та його місце в системі права. Предмет сімейного права. Методи сімейного права: диспозитивний та імперативний. Чинники, що обумовлюють сутність методу сімейного права.

Основні засади (принципи) сімейного права: державна охорона сім'ї, материнства, батьківства; недопустимість державного або будь-якого іншого втручання в сімейне життя; пріоритет сімейного

виховання; регулювання сімейних відносин за домовленістю між їх учасниками; пріоритет захисту прав та інтересів дітей і непрацездатних членів сім'ї.

Загальні положення про сімейне законодавство. Конституція України як джерело сімейного законодавства. Сімейний кодекс України основне джерело сімейного законодавства. Закони та інші нормативні акти в системі сімейного законодавства. Договір як джерело сімейного законодавства. Звичаї як джерело сімейного законодавства. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства. Норми сімейного права іноземних держав у системі сімейного законодавства.

Тема 2. Сімейні правовідносини

Поняття та види сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин (юридичні факти та їх види). Здійснення сімейних прав та виконання обов'язків, захист сімейних прав та інтересів судом, органами опіки та піклування, нотаріусом. Строки у сімейному праві: їх види та значення. Строки позовної давності.

Тема 3. Поняття та правова характеристика шлюбу

Поняття шлюбу та його правова природа. Умови укладання шлюбу: позитивні та негативні. Порядок укладання шлюбу. Державна реєстрація шлюбу: абсолютно недійсний шлюб; шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду; шлюб, який може бути визнаний недійсним судом. Визнання шлюбу неукладеним.

Поняття та підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання. Порядок розірвання шлюбу органом РАЦСу, порядок розірвання шлюбу в органах суду. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя.

Тема 4. Особисті немайнові правовідносини подружжя

Загальна характеристика особистих немайнових прав та обов'язків подружжя, їх види. Право на материнство та батьківство, право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності, на фізичний та духовний розвиток, на зміну прізвища, на поділ обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї, на особисту свободу, на вибір місця проживання.

Тема 5. Майнові правовідносини подружжя

Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя. Правовий режим роздільного майна подружжя. Правовий режим спільного майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Договірний режим майна подружжя. Шлюбний договір, його форма, предмет та суб'єкти договору. Строк дії шлюбного договору. Права та обов'язки подружжя щодо утримання.

Тема 6. Правове регулювання походження дитини

Загальні підстави виникнення прав й обов'язків батьків та дітей. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою. Визнання походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Оспорювання батьківства та материнства.

Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей

Немайнові права та обов'язки батьків та дітей. Правовідносини дітей та батьків з приводу майна. Аліментні правовідносини батьків та дітей. Обов'язок батьків утримувати дитину. Порядок стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами. Обов'язок батьків утримувати своїх неповнолітніх дітей та його виконання. Припинення обов'язку батьків утримувати дитину. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.

Тема 8. Усиновлення дітей

Правові форми виховання дітей. Позбавлення батьківського піклування. Поняття і сутність усиновлення. Суб'єкти відносин щодо усиновлення, вимоги, встановлені законом для усиновителів. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення, позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Тема 9. Встановлення опіки та піклування над дітьми.

Патронат

Поняття та значення опіки та піклування над дітьми. Порядок встановлення опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікунів та

піклувальників. Підстави і порядок припинення опіки та піклування над дітьми. Звільнення опікуна та піклувальника від їх обов'язків.

Поняття патронату над дітьми та його відмінність від підстави виникнення і припинення патронату над дітьми. Договір про патронат.

Тема 10. Правове регулювання сімейних відносин за участю іноземців та осіб без громадянства

Сімейні правовідносини з іноземним елементом. Колізійні питання укладання шлюбу. Правове регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом. Колізійні проблеми визначення походження дитини. Застосування законів іноземних держав. Визнання в Україні актів цивільного стану, зареєстрованих за законами іноземних держав.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1.

Тема: Загальні положення. Цивільне право, як галузь права України. Наука цивільного права. Система та завдання курсу «Цивільне право» як навчальної дисципліни

1. Співвідношення публічного та приватного права. Цивільне право як приватне право.
2. Предмет цивільно-правового регулювання. Майнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом.
3. Цивільно-правові методи регулювання суспільних відносин.
4. Функції цивільного права.
5. Основні принципи цивільного права.
6. Місце цивільного права в системі галузей права. Відмежування цивільного права від інших галузей права.
7. Система цивільного права як галузі права.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Які з вказаних суспільних відносин регулюються нормами цивільного права і, відповідно, складають його предмет:

1) відносини між акціонерним комерційним банком (АКБ) «Аллонж» і громадянином Іванченко, який вніс вклад в АКБ «Аллонж»;

2) відносини між підприємством і працівником цього підприємства, що виникли у зв'язку з завданням шкоди здоров'ю

працівника внаслідок недотримання підприємством правил технічної безпеки;

3) відносини між товариством з обмеженою відповідальністю і громадянином, який придбав товари в кредит у цього господарського товариства;

4) відносини між виконавчим комітетом місцевої ради і громадянином Савенком у зв'язку з видачею йому ордера на квартиру;

5) відносини між двома державними підприємствами, які уклали договір поставки;

6) відносини між комерційним банком та організацією, що має розрахунковий рахунок в цьому банку;

7) відносини між податковою інспекцією і громадянином, що виникають у зв'язку зі сплатою останнім податку з доходів фізичних осіб.

Завдання 2.

Визначте, чи можна вважати цивільно-правовими відносини, які виникли за таких обставин, і застосовувати до них норми цивільного права:

1) Акціонерне товариство «Електрон» передало автотранспортному підприємству для доставки в концерн «Меркурій» свою продукцію – партію телевізорів – на суму 500 000 грн. При перевірці вантажу на складі отримувача виявилася нестача цієї продукції на суму 20 500 грн.;

2) Налагоджувач комп'ютерної техніки в науково-дослідному інституті Кондратюк з неухважності вивів з ладу принтер вартістю 800 грн., а також знищив з пам'яті переданого йому для ремонту комп'ютера інформацію з результатами експерименту, над яким протягом декількох місяців працював колектив інституту;

3) Товариство з обмеженою відповідальністю «Корунд» уклало договір з ТОВ «Розрахунковий центр «Еврика» про передачу останньому в безоплатне користування обладнання для виробництва металовиробів на загальну суму 8200 грн. Засновник ТОВ «Корунд» АТ «Перший механічний завод» – заперечував проти безоплатної передачі обладнання і вимагав укласти договір оренди;

4) Водій рейсового автобуса Петренко збив пішохода Буркуна, який переходив через проїжджу частину в невідновленому місці. Після видужання Буркун звернувся до автотранспортного підприємства (АТП), на балансі якого знаходився автобус, з вимогою про відшкодування збитків. Проте директор АТП відмовився відшкодувати Буркуну збитки, мотивуючи це тим, що по-перше, АТП

не несе відповідальності за дії водіїв, по-друге, Буркун переходив проїжджу частину в невстановленому місці.

Завдання 3.

Завідуючий господарською частиною районної лікарні Гайко запросив двох теслярів на тимчасову роботу по ремонту вікон і дверей лікарні. Коли теслярі закінчили роботу, вони дізналися, що Гайко не мав права приймати їх на роботу, а штатним розкладом лікарні теслярі не передбачені. В зв'язку з цим вони звернулися до районного суду з позовом до Гайко про стягнення заробітної плати.

Чи виникли в даному випадку правовідносини, а як виникли, то хто є сторонами правовідносин?

Завдання 4.

У грудні 2004 року у Іванова було вкрадено собаку. Через кілька місяців він дізнався, що його собака знаходиться у Сидоренка і звернувся до останнього з вимогою її повернути. Сидоренко відмовився, посилаючись на свідків, які підтвердили, що він купив її на базарі. Поки вони сварилися, собака втік. *Чи виникли між сторонами правові відносини? Якого виду ці відносини?*

Семінарське заняття № 2

Тема: Цивільні правовідносини

1. Поняття, загальна характеристика, особливості цивільних правовідносин.
2. Динаміка (виникнення, зміна і припинення) цивільних правовідносин.
3. Загальна характеристика елементів цивільно-правових відносин.
4. Суб'єкти цивільно-правових відносин.
5. Об'єкти цивільно-правових відносин.
6. Зміст цивільно-правових відносин.
7. Класифікація цивільних правовідносин.

Практичні завдання

Завдання 1

Визначте, чи мають місце цивільно-правові відносини у наступних випадках:

- 1) укладення шлюбного договору між подружжям Сіренків щодо визначення режиму власності на майно, придбане під час шлюбу;

- 2) укладення договору про сплату неустойки у випадку несвоєчасного виконання зобов'язання;
- 3) укладення договору підряду щодо пошиття одягу;
- 4) укладення трудового договору щодо пошиття одягу;
- 5) сплати пені за прострочення сплати квартирної плати та комунальних послуг за користування житловим приміщенням;
- 6) сплати відсотків за користування кредитом у банку;
- 7) подання заяви про приватизацію житлового приміщення;
- 8) прийняття спадщини;
- 9) укладення міністерством освіти договору про співпрацю з університетом;
- 10) укладення міністерством договору про купівлю обладнання для приміщень міністерства;
- 11) сплати громадянином штрафу за порушення правил дорожнього руху;
- 12) сплати громадянином штрафу за невиконання умов договору перед кредитором.

Завдання 2.

Петрусь, від'їжджаючи у відпустку, взяв у борг у свого знайомого Тарасенка, певну суму грошей, а також речі, необхідні для відпочинку. Під час поїздки гроші та інші позичені речі у Петруся вкрали. Після приїзду він відмовився повертати гроші та відшкодувати вартість вкрадених речей, посилаючись на те, що він не несе відповідальності за дії злочинців.

Чи є юридично грамотними аргументи Петруся? Які правовідносини виникли між зазначеними в тексті завдання особами?

Завдання 3.

Фермер Сидоренко систематично випускав корів і гусей, що знаходилися в його господарстві, за його межі без здійснення за ними належного догляду. Внаслідок цього тварини псували обладнання та з'їдали врожай на сусідніх земельних ділянках.

Проаналізуйте вказану ситуацію і вкажіть, які правовідносини в даному випадку виникли між Сидоренком і його сусідами. Дайте характеристику елементам цих відносин.

Завдання 4.

Васильченко 13-ти років та Гуськов 14-річного віку придбали на ринку піротехнічний засіб, який вирішили запустити у себе у дворі з

нагоди дня народження їхнього друга Грищенка. Проте пристрій виявився саморобним, а тому під час запуску спрацював таким чином, що потрапив на балкон до Громчака, спричинивши пожежу.

Чи виникли в даному випадку цивільні правовідносини? На підставі яких юридичних фактів і між ким виникнуть відносини в даному випадку?

Завдання 5.

Громадянин Петров уклав договір з товариством з обмеженою відповідальністю «Ремонтбуд» щодо здійснення ремонту своєї квартири. Товариство не встигло у передбачені законом строки завершити ремонтні роботи, пославшись на те, що це сталося не з його вини, оскільки частина матеріалів для ремонту була недопоставлена внаслідок прострочки приватного підприємства «Інтер'єр», з яким був укладений відповідний договір.

Які відносини виникли між громадянином і товариством? Дайте юридичну оцінку аргументам товариства щодо неможливості відповідати перед громадянином через невиконання своїх зобов'язань за договором третьою особою.

Семінарське заняття № 3

Тема: Здійснення та захист цивільних прав

1. Загальні положення про здійснення цивільних прав і виконання юридичних обов'язків.
2. Способи здійснення суб'єктивних прав.
3. Межі здійснення цивільних прав.
4. Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів.
5. Захист цивільних прав та інтересів судом, у адміністративному порядку, нотаріусом. Самозахист цивільних прав та інтересів.
6. Строки і терміни реалізації та захисту цивільних прав.

Практичні завдання

Завдання 1.

Підприємство уклало договір з будівельною організацією на будівництво складського приміщення.

Після завершення робіт та проведення прийомки об'єкта було виявлено, що роботи виконані неякісно (зокрема, має місце протікання даху, нерівність підлоги тощо).

Яким чином підприємство може захистити свої порушені права?

Завдання 2.

С. позичив К. 25 000 грн. на три місяці. Договір був укладений письмово, але враховуючи побоювання позикодавця щодо інфляції національної валюти в договорі було зазначено про те, що предметом позики є сума 5 000 умовних одиниць. Договір був вчинений у присутності двох повнолітніх свідків.

Після надходження строку платежу позичальник не зміг виконати свого зобов'язання. В судовому засіданні він повністю визнав борг, сказав, що має намір його віддати по мірі того, як заробить необхідну суму коштів, а у своє виправдання заявив, що позичену суму (25 000 грн.) у нього вкрали, про що він написав заяву до районного відділу міліції.

Яке рішення слід прийняти суду?

Завдання 3.

Приватне підприємство (ПП) «Альфа» уклало з товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Фаворит» договір поставки, за яким підприємство взяло на себе зобов'язання поставити ТОВ 10 тисяч токарних верстатів до 1 січня 2005 р. Підприємство до зазначеного строку змогло виконати зобов'язання лише частково і здійснило поставку 8 тисяч верстатів, а інші 2 тисячі були поставлені 1 лютого 2006 р., посилаючись на те, що причиною несвоєчасного виконання зобов'язання стали дії Акціонерного товариства (АТ) «Вібор», що порушило строки виготовлення верстатів перед підприємством.

На претензії ТОВ щодо прострочення виконання зобов'язання ПП відповіло, що його вина у простроченні відсутня, адже викликана не лише несвоєчасністю виконання зі сторони АТ, але й також відсутністю у ТОВ збитків, оскільки останнє ще не придбало цехи для розташування верстатів.

Дайте юридичну оцінку аргументам продавця. Яким чином покупець може захистити порушені права?

Семінарське заняття № 4

Тема: Поняття, види і зміст особистих немайнових прав.

Захист особистих немайнових прав

1. Поняття та ознаки особистих немайнових прав.
2. Джерела правового регулювання особистих немайнових прав фізичної особи.

3. Поняття та ознаки особистих немайнових відносин.
4. Підстави виникнення особистих немайнових прав фізичної особи.
5. Здійснення та гарантії забезпечення особистих немайнових прав.
6. Система особистих немайнових прав у Цивільному кодексі України.
7. Захист особистих немайнових прав.

Практичні завдання

Завдання 1.

Краснова О. К. пред'явила позов до ТОВ «Січ» про відшкодування моральної шкоди. У заяві позивачка зазначила, що 15 грудня після оплати покупок у торговому відділі супермаркету її безпідставно затримали працівники відвідача після виходу з торгового залу. У службовому приміщенні її примусово обшукали (перевірили сумку, речі у ній, верхній одяг тощо). Відповідач, заперечуючи проти позову, вказав, що після повідомлення охоронця про вчинення спроби крадіжки товару одним із покупців, відповідно до Інструкції, що регламентує порядок проведення огляду речей та особистого огляду осіб на охоронюваних об'єктах, затвердженої головним директором ТОВ «Січ», Краснову О. К. було затримано та здійснено її огляд, який засвідчив відсутність у неї неоплаченого товару.

Вважаючи, що діями працівників ТОВ «Січ» було порушено її право на свободу і особисту недоторканість, Краснова О. К. звернулася до суду.

Які обмеження права на свободу і особисту недоторканість передбачені чинним законодавством? Вирішіть справу.

Завдання 2.

Куденко, звернувся до суду з позовом про відшкодування моральної шкоди, завданої органами попереднього слідства і прокуратури у зв'язку з незаконним утриманням його під вартою, слідством і судом з вересня 2003 р. до червня 2007 р. та його незаконним засудженням.

Судом було встановлено, що Куденко у вересні 2003 р. було затримано за підозрою у вчиненні крадіжки, а у квітні 2004 р. засуджено за цей злочин у вигляді позбавлення волі строком на 5 років.

У червні 2007 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення суду було скасовано, а Куденка звільнено від покарання.

В якому розмірі визначається моральна шкода, завдана незаконним засудженням? Які особисті немайнові права Куденка було порушено? Які обставини можуть враховуватися судом у її визначенні? Хто буде відповідачем за позовом? Вирішіть справу.

Завдання 3.

Позивач Домбровський Д. зазначав, що внаслідок лікарської помилки та неналежного виконання лікарем Івановим своїх професійних обов'язків йому було поставлено неправильний діагноз, в результаті чого не проводилося необхідне лікування. Посилаючись на те, що внаслідок лікарської помилки йому було завдано матеріальної та моральної шкоди, просив задовольнити позов.

Хто є суб'єктом відповідальності? Правила договірної чи деліктної відповідальності повинні діяти? Вирішіть справу.

Завдання 4.

Громадянина Грузії було безпідставно призвано на дійсну військову службу до Збройних сил України, чим заподіяно матеріальну та моральну шкоду.

Які особисті немайнові права було порушено? Складіть позовну заяву за вказаною фабулою справи.

Завдання 5.

У березні 2007 р. Бутов звернувся з позовом про відшкодування моральної шкоди у зв'язку з незаконним притягненням до кримінальної відповідальності. З квітня 2006 р. по січень 2007 р. він перебував під вартою. Справа була закрита за відсутністю складу злочину у діях Бутова.

Які особисті немайнові права Бутова було порушено? Чи є мінімальний і максимальний розмір моральної шкоди, на яку може претендувати Бутов? Якою є процедура виконання рішення суду про відшкодування моральної шкоди у цьому випадку?

Семінарське заняття № 5

Тема: Загальна характеристика інституту права власності

1. Поняття власності і права власності.
2. Поняття права власності в об'єктивному і суб'єктивному значенні.

3. Зміст права власності.
4. Форми і види права власності за законодавством України.
5. Способи набуття і припинення права власності (похідні, первісні, виробництво, специфікація, плоди і доходи).

Практичні завдання

Завдання 1.

Дайте відповідь на наступні питання:

1. Яким чином виявляється розмаїття економічних форм привласнення матеріальних благ (форм власності)?
2. У чому полягає взаємодія економічних (фактичних) та юридичних відносин власності?
3. Якими є зміст і призначення понять «привласнення» – «відчуження»? В чому проявляються розмаїття правових форм реалізації економічних відносин власності? Що саме дозволяє визнати право власності основною формою економічних відносин власності?
4. В чому полягає приватноправова та публічноправова (соціальна) цінність інституту права власності? Яким є цивільно-правове значення і особливості категорії «приватна власність» (товарна власність) та її співвідношення з публічною власністю?
5. Що являє собою «тріада» правомочностей власника і якими є межі здійснення цих правомочностей власником на свій розсуд і в своїх інтересах?
6. Якими є межі дії права власності і як вони співвідносяться із загальними принципами обмеження цивільних прав?
7. Яким є механізм гарантій суб'єктивних прав власника від втручання публічної влади?

Завдання 2.

Акціонерне товариство (АТ) «Форум» (продавець) уклало договір купівлі–продажу сільськогосподарської техніки з товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Колос» (покупець). Умовами договору було передбачено, що техніка відчужується без зобов'язання АТ поставити її. АТ відвантажив товар залізниці. При отриманні товару покупцем представник останнього виявив нестачу. ТОВ звернулося до АТ з вимогою про виконання зобов'язання в повному обсязі.

Дайте юридичну оцінку правовідносинам, що склалися, а також правам та обов'язкам сторін. Яким чином покупець може захистити своє право?

Завдання 3.

У період перебування в зареєстрованому шлюбі подружжя Ситіних придбало квартиру. Покупцем в нотаріально посвідченому договорі був зазначений чоловік.

Через певний час Ситіни вирішили розірвати шлюб. При поділі спільного сумісного майна між ними виник спір чи включається до складу цього майна зазначена квартира. Чоловік стверджував, що, оскільки покупцем в нотаріально-посвідченому та зареєстрованому договорі купівлі-продажу виступав він самостійно, то ця квартира є його особистою роздільною власністю. Дружина зазначала, що будь-яке майно, придбане під час шлюбу, є спільною сумісною власністю подружжя, крім випадків, коли інше прямо визначено в законі. Оскільки ж закон не встановлює винятків з цього правила щодо випадків, коли квартира чи інше нерухоме майно було придбано під час шлюбу, за спільні кошти, але у правостановлювальному документі вказаний лише один з подружжя, квартира має входити до складу спільного сумісного майна і підлягати поділу за правилами поділу такого майна.

Хто має рацію в даному спорі?

Яким було б вирішення спору, якби його предметом була б квартира, приватизована чоловіком під час дії зареєстрованого шлюбу?

Семінарське заняття № 6

Тема: Цивільно-правове регулювання відносин, пов'язаних з творчою діяльністю

1. Інтелектуальна діяльність та її місце у соціально-економічному розвитку суспільства.
2. Поняття права інтелектуальної власності.
3. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю та індивідуалізацією товарів та їх виробників.
4. Об'єкти права інтелектуальної власності.
5. Первісні та похідні суб'єкти права інтелектуальної власності.
6. Зміст права інтелектуальної власності.
7. Система права інтелектуальної власності. Авторське та патентне право: спільне і відмінне у цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних з творчою діяльністю.

Практичні завдання

Завдання 1.

Художник Сергєєв вів переговори з підприємством, що виготовляє вироби прикладного мистецтва та сувеніри, про використання декількох сюжетів за його ескізами, переданих ним підприємству. У журнал він передав статтю про народних художників, а у видавництво рукопис книги на ту ж саму тему. Крім того, Сергєєв брав участь у зйомках науково-популярного фільму як консультант. Після смерті Сергєєва його спадкоємці вимагали від відповідних організацій оформити відносини, учасником яких він був, договорами з вказівкою на всіх роботах його імені.

Які твори є об'єктами права інтелектуальної власності? Хто є суб'єктом права інтелектуальної власності? У якому порядку використовуються твори, що охороняються авторським правом? Які права належать спадкоємцям автора?

Завдання 2.

Співробітниками юридичного відділу банку «Укрпромбудбанк» розроблено ініціативний проект Закону України «Про банківську справу» і розповсюджений для обговорення серед кредитних установ м. Києва, а один примірник направлено у Верховну Раду України. Через деякий час з'ясувалось, що окремі його ідеї були використані в роботі та локальних актах ЗАТ «Іпотекобанк», зокрема у Правилах кредитування. Вважаючи порушеним належне «Укрпромбудбанку» авторське право ним подано позов про відшкодування заподіяних збитків, у тому числі втраченої вигоди, а також вилучення та спрямування на користь незаконно отриманих у результаті порушення прибутків.

Під час підготовки справи до слухання позивач дізнався, що законопроект «Про банківську справу» був прийнятий у третьому читанні Верховною Радою та підписаний Президентом.

Що є об'єктом авторського права? Чи підлягають задоволенню вимоги позивача? Вирішіть справу.

Завдання 3.

Інженер Піддубний працівник ЗАТ «Оптика» розробив технічний пристрій удосконалення дії термостата. Бухгалтерією ЗАТ згідно затвердженого рішення загальних зборів Положення про раціоналізаторські пропозиції у виробництві Піддубному було виплачено винагороду у розмірі 1000 грн. Наступного місяця ЗАТ

подало заявку до Держдепартаменту на отримання патенту на винахід «Біметалічна пластина термостата», в якій були використані креслення та технічний опис Піддубного. Через рік ЗАТ «Оптика» був наданий патент та запущено у масове виробництво виготовлення термостатів з удосконаленим механізмом. Дізнавшись про впровадження винаходу, інженер Піддубний звернувся до правління ЗАТ з заявою про виплату йому авторської винагороди у зв'язку зі створенням винаходу у розмірі 5% доходів, одержаних від продажу виготовленої продукції з використанням винаходу. Правління відмовило Піддубному, мотивуючим тим, що останній вже отримав винагороду від створення раціоналізаторської пропозиції, а винахід запатентовано на ім'я ЗАТ. Піддубний звернувся з позовом до суду.

Як співвідносяться права на раціоналізаторську пропозицію та винахід? Хто має права на об'єкт інтелектуальної власності, створений за трудовим договором? Як Піддубний може захистити свої права? Вирішіть справу.

Завдання 4.

У театрі йде спектакль за п'єсою Глазунова. П'єса опублікована окремим виданням. Телестудія також поставила спектакль за цією п'єсою. При цьому у п'єсу були внесені зміни, що враховують специфіку телебачення.

В якому порядку допускається подібне використання драматичного твору? Чи має автор п'єси право на винагороду у зв'язку зі зміною твору?

Семінарське заняття № 7

Тема: Зобов'язання. Загальні положення

1. Поняття зобов'язального права та його система.
2. Поняття зобов'язань, їх ознаки.
3. Види зобов'язань.
4. Елементи зобов'язань.
5. Підстави виникнення зобов'язань.

Практичні завдання

Завдання 1.

Бізнесмен Кравченко пообіцяв своєму онуку Борису купити йому будь-який автомобіль на його вибір вартістю не більше 10 000 доларів США після успішного закінчення навчання в університеті, в

підтвердження чого дав письмове зобов'язання. Через рік Кравченко помер. Після закінчення університету Борис звернувся до єдиного спадкоємця Кравченка, вказаного "у заповіті, з вимогою купити йому автомобіль «Шевроле» або виплатити його вартість у грошах. Отримавши відмову, Борис звернувся до суду.

Вирішіть справу.

Завдання 2.

Артеменко домовився зі своїм приятелем Косенком, артистом естради, що запросить до себе додому співробітників, які хотіли б послухати у виконанні Косенка естрадні пісні в домашній обстановці. Однак за дві години до призначеного часу зустрічі Косенко зателефонував Артеменку і повідомив його, що не прийде, оскільки вирішив залишитися вдома, щоб подивитися футбольний матч за участю київського «Динамо». Зустріч, що було призначено, довелося відмінити. Артеменко вважає, що Косенко зобов'язаний відшкодувати йому витрати, пов'язані з підготовкою зустрічі (вартість продуктів, напоїв) та компенсувати моральну шкоду.

Чи має Артеменко юридичні підстави для пред'явлення таких вимог до Косенка?

Завдання 3.

На прохання свого приятеля Сомова, Лисько погодився перевезти на власному автомобілі телевизор «Філіпс», що був куплений Сомовим. По дорозі від магазину до дому Сомова Лисько не упорався з керуванням і автомобіль перекинувся. Водій і пасажир не постраждали, але телевизор, що перевозився в багажнику, виявився повністю розбитим.

Сомов вимагає від Лиська відшкодувати йому вартість телевизора. Лисько заперечує проти цього, оскільки, на його думку, він лише хотів надати Сомову товариську послугу. Ніякого договору вони не уклали, грошей він за перевезення телевизора не отримав, а тому ніяких зобов'язань між ними не виникло. До того ж внаслідок аварії поніс збитки не тільки Сомов, але і він, Лисько, оскільки на ремонт автомобіля йому необхідно буде витратити значно більшу суму, ніж вартість телевизора.

Хто має рацію в цьому спорі? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 4.

За договором купівлі-продажу Івченко передав Саліну автомобіль, а останній зобов'язався сплатити за нього 100 000 гривень.

Отримувачем грошей в договорі була визначена донька Івченка. Івченко, продавши автомобіль, поїхав у тривале відрядження. Салін вчасно не розрахувався, і донька Івченка звернулася з позовом до суду про стягнення з Саліна суми боргу і відсотків річних за прострочення. Салін проти позову заперечував, стверджуючи, що донька Івченка не є стороною договору, а отже, не має права вимоги.

Вирішіть справу.

Семінарське заняття № 8

Тема: Відповідальність у цивільному праві

1. Поняття цивільно-правової відповідальності.
2. Функції цивільно-правової відповідальності.
3. Підстави цивільно-правової відповідальності.
4. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань.
5. Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань.
6. Часткова відповідальність.
7. Солідарна відповідальність.
8. Субсидіарна відповідальність.
9. Підстави звільнення від відповідальності.

Практичні завдання

Завдання 1.

Пасажи́р Петров, який маршру́тним автобусом слідував з Черкас до Києва отримав черепно-мозкову травму внаслідок падіння дерева на кузов автобуса.

Чи є підстави в даній ситуації для цивільно-правової відповідальності?

Завдання 2.

Що таке презумпція вини та презумпція невинуватості. Наведіть статті із ЦК України та інших нормативних актів, які відображають зазначені презумпції?

Завдання 3.

Під час слідування швидкого пасажирського поїзда Київ-Харків вікно вагону, в якому знаходився Свириденко, було розбите каменем. Внаслідок попадання каменю Свириденко отримав ушкодження здоров'я з тимчасовою втратою працездатності на 2 місяці.

Проаналізуйте підстави цивільно-правової відповідальності?

Завдання 4.

Відповідно до договору поставки пивний завод відправив у магазин партію пива, яка була доставлена покупцю ВАТ «Авто-транс». При прийнятті товару було з'ясовано, що три ящики з пляшками пива в кузові перекинуті, а пляшки розбиті.

Магазин склав акт про недостачу, в якому зазначив, що машина прибула в справному стані, двері кузова зачинені. Ящики були поставлені в кузові нерівно та погано закріплені, а отже, під час руху машини три верхні ящики впали на підлогу. Магазин вимагає від пивзаводу та від ВАТ «Автотранс» відшкодування вартості пляшок, що розбилися, а також сплати неустойки за невиконання зобов'язання по поставці пива.

Завдання 5.

Художник Бойко уклав договір з Будинком актора про встановлення декорацій до виставки, що присвячена святкуванню Дня театру. Але через три дні Бойко захворів на запалення легень. Оскільки до святкування залишився лише тиждень, Будинок актора доручив виготовлення декорації іншому художнику, якому довелося, враховуючи терміновість роботи, заплатити на 100 грн. більше, ніж було обумовлено в договорі з Бойко. Згодом Будинок актора пред'явив до Бойко позов про стягнення заподіяних йому невиконанням договору збитків у сумі 100 грн.

Чи підлягає цей позов задоволенню?

Завдання 6.

Юрченко здав у хімчистку два костюми строком на 10 днів. Костюми були почищені своєчасно, але Юрченко прийшов за ними лише через два тижні. Однак напередодні деякі речі, в тому числі і костюми Юрченка, були викрадені із приміщення хімчистки. Юрченко вимагав відшкодування йому вартості втрачених костюмів. Хімчистка відмовилася це зробити, посилаючись на те, що Юрченко прострочив їх отримання і що вини хімчистки у втраті костюмів не встановлено.

Хто має рацію в цьому спорі?

Завдання 7.

Кравцов Іван позичив у Барського 20 тис гривень для закінчення будівництва заміського будинку. Поручителем виступив старший брат Кравцова Семен. Коли підійшов строк повернення позики, виявилось

що Іван не зможе повернути позику, поки йому не сплатить Ільченко за договором побутового підряду.

Проаналізуйте ситуацію, визначте суб'єктів цивільно-правової відповідальності та вид останньої.

Семінарське заняття № 9

Тема: Категорія договору у цивільному праві

План семінарського заняття:

1. Поняття договору.
2. Категорія правочину і договору у цивільному праві.
3. Функції договору.
4. Види договорів.
5. Зміст (умови) договору.
6. Особливості укладення договорів.
7. Стадії укладення договорів: оферта, акцепт.
8. Зміна договорів.
9. Особливості розірвання договорів.

Практичні завдання

Завдання 1.

Березовський запропонував своєму знайомому Абрамовичу придбати у нього картину відомого майстра. Наступного дня Абрамович направив Березовському по факсу відповідь, в якій містилася згода купити картину та вказувалася ціна купівлі. Через п'ять днів Березовський повідомив Абрамовича, що згодний продати йому картину, але за ціною на 25% більше, ніж ціна, запропонована Абрамовичем. Абрамович не погодився, зазначивши, що, на його думку, договір вже укладений на умовах, що містяться у його факсимільному повідомленні, яке є акцептом.

Дайте визначення оферти та акцепту. Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту або акцепт? Чи був укладений договір?

Завдання 2.

ТОВ «Вега» придбало у ТОВ «Альфа» нежилий будинок для розміщення офісу. Будинок був розташований на земельній ділянці, що знаходилася у комунальній власності та перебувала у віданні міської ради. ТОВ «Вега» звернулося до міськради з пропозицією укласти договір оренди земельної ділянки для обслуговування будинку на 49 років. Рішенням міськради ТОВ «Вега» було відмовлено в укладенні договору оренди та зобов'язано укласти договір купівлі—

продажу земельної ділянки. Не погодившись з рішенням міськради, ТОВ «Вега» звернулося до суду.

Які аргументи може навести ТОВ «Вега» в суді та на які норми законодавства йому треба посилатися?

Завдання 3.

Постачальник та Покупець уклали договір поставки металопродукції. Ціна в договорі не була визначена. Строк поставки – через три місяці після укладення договору. Коли підійшов строк поставки продукції, ціна на неї у зв'язку із зміною кон'юнктури ринку виросла вдвічі. Постачальник вимагає оплати продукції за ціною, яка існує на день поставки. Покупець погоджується оплатити продукцію за ціною, яка існувала на момент укладення договору

Вирішіть справу.

Завдання 4.

Згідно договору поставки його невід'ємною частиною є специфікація на товар. Специфікація сторонами не складалася. Однак через тиждень після укладення договору товар був переданий постачальником та прийнятий покупцем.

Чи буде такий договір вважатися укладеним?

Семінарське заняття № 10

Тема: Договори про передачу майна у власність

1. Поняття договору купівлі-продажу.
2. Права та обов'язки сторін в договорі купівлі-продажу.
3. Захист прав споживачів.
4. Види договору купівлі-продажу: види договору роздрібної купівлі-продажу, форвардний ф'ючерсний та опціонний договори купівлі-продажу, зовнішньоекономічний договір купівлі-продажу.
5. Договір поставки.
6. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
7. Дарування.
8. Рента.
9. Довічне утримання (догляд).

Практичні завдання

Завдання 1.

У жовтні 2005 р. Литвиненко придбала в універмазі пральну машину. В лютому 2006 р. машина вийшла з ладу і Литвиненко

звернулася до універмагу з проханням прийняти машину та повернути кошти, які вона за неї сплатила. В універмазі відмовили задовольнити це прохання, мотивуючи тим, що машина вийшла з ладу протягом перебігу гарантійного терміну, і вона може звернутися в авторизовану майстерню для гарантійного обслуговування.

Литвиненко відхилила пропозицію універмагу і звернулася до юридичної консультації з проханням підготувати позовну заяву до суду.

Чи правомірним було звернення Литвиненко до універмагу? Чи правомірно універмаг відмовив Литвиненко? Як вирішить адвокат проблему Литвиненко? Підготуйте проект позовної заяви з обґрунтуванням вимог споживача.

Завдання 2.

Петренко придбав у магазині комп'ютер із розстроченням платежу на 3 роки. За договором Петренко мав 3 числа кожного місяця сплачувати встановлену у договорі грошову суму. Через рік після оформлення договору підприємство, на якому працював Петренко, було ліквідовано. Петренко у пошуках роботи виїхав за кордон та припинив сплачувати встановлену договором суму. Представники магазину звернулися до дружини Петренка з вимогою внести несплачену суму грошей або повернути комп'ютер. Після відмови дружини Петренка представники магазину звернулися з позовом до суду.

Чи правомірним було звернення представників магазину до дружини Петренка? Яке рішення буде прийнято судом? Обґрунтуйте його.

Завдання 3.

Меркулов придбав у магазині комп'ютер із розстроченням платежу на 2 роки. За договором Меркулов повинен був сплачувати кожного місяця встановлену у договорі грошову суму. Через рік після оформлення договору у зв'язку з тим, що Меркулов протягом п'яти місяців не сплачував відповідних сум, представники магазину звернулися до Меркулова з вимогою внести несплачену суму грошей або повернути комп'ютер. Меркулов відмовився сплатити кошти та повернути комп'ютер, оскільки подарував його своїй сестрі Марії і запропонував представникам магазину звернутися до неї з тими ж вимогами. Після відмови Меркулова представники магазину звернулися з позовом до суду.

Чи правомірним було звернення представників магазину до Меркулова? Яке рішення буде прийнято судом? Обґрунтуйте його.

Завдання 4.

Перед смертю Савченко склав заповіт, яким заповідав квартиру, бібліотеку, картини, автомобіль, колекцію мисливської зброї, ювелірні вироби своєму синові, який жив в Австрії. Приїхавши на похорони батька Савченко – молодший звернувся до адвоката за консультацією відносно термінового продажу спадкового майна, оскільки йому протягом місяця необхідно повернутися в Австрію.

Який строк для прийняття спадщини передбачено ЦК України? Які пояснення повинен дати адвокат? Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 5.

Рівненське автотранспортне підприємство та спільне українсько-російське підприємство ТЕП у жовтні 2002 р. уклали договір купівлі-продажу, згідно з яким останньому було продано за 118 000 гривень будівлю адміністративного корпусу, тверде покриття для стоянки машин площею 21 116 м² і будівлю для механічного миття машин.

Угода не була погоджена ні з регіональним відділенням фонду державного майна, ні з Міністерством транспорту України, якому надано право управління майном підпорядкованого йому Рівненського АТП 15654. Міністерство транспорту України у травні 2004 р. звернулося з позовом до ВГСУ про визнання угоди купівлі-продажу недійсною.

Яке рішення має прийняти суд, виходячи із зазначених обставин? Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 6.

Полтавська обласна рада 17.10.1998 р. оголосила прилюдні торги об'єктів нерухомості, які знаходяться в м. Полтава, в м. Кременчук та в м. Миргород, власником яких вона стала у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 5 листопада 1991 р. №311 «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю).

Іноземна фірма «ТВ трейдинг» (Франція) зацікавилась одним із об'єктів, які запропоновані до продажу, а саме, адміністративним будинком у м. Миргород, і вирішила прийняти участь у торгах. Представник іноземної фірми звернувся до українського адвоката з

питанням надати юридичну допомогу в укладенні угоди купівлі-продажу.

Обґрунтуйте, за яких умов договір купівлі-продажу названого об'єкту буде дійсним. Які документи необхідно оформити покупцю для участі в торгах і купівлі об'єкту? Складіть проект договору купівлі-продажу.

Завдання 7.

Неповнолітній Пономаренко подарував на день народження своєму товаришеві, повнолітньому Сидорову, картину. Після того як батьки Пономаренка виявили, що картина зникла з їх квартири і з'ясували обставини, вони звернулися до батьків Сидорова з вимогою про повернення картини, зазначивши, що вона дуже дорога.

Батьки Сидорова пояснили, що картину повернути неможливо, бо Сидоров її продав, а гроші відшкодувати вони не мають наміру. В справі сина вони не втручаються і про подарунок вони нічого не знали. Мати Пономаренка звернулася з позовом до Сидорова з вимогою відшкодувати вартість картини.

Як вирішити спір?

Завдання 8.

Рижко подарував своїй дружині сережки і каблучку з діамантами вартістю десять тисяч гривень. В подальшому між ними виник спір про розподіл майна. Рижко включив вимогу про те, що вказані ювелірні вироби також підлягають розподілу. Дружина Рижко заперечувала проти цього і пояснила, що спірні сережки і каблучка були подаровані на день народження в присутності свідків. Свідки таке підтвердили своїми показаннями в суді.

Яке рішення має винести суд?

Семінарське заняття № 11

Тема: Недоговірні зобов'язання

1. Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди.
2. Зобов'язання у зв'язку із вчиненням дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення.
3. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
4. Зобов'язання у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або юридичної особи.
5. Зобов'язання з відшкодування шкоди.
6. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

Практичні завдання

Завдання 1.

Повертаючись додому з роботи, пожежник Т. побачив, що з-під дверей магазину, що належить ТОВ «Весна», йде густий дим. Оскільки в магазині ніхто не відповідав на крики Т., останній вибив вітрину магазину, загасив пожежу і врятував непритомну прибиральницю магазину С, через недопалок цигарки якої виникла пожежа.

ТОВ «Весна» пред'явила вимогу до Т. про відшкодування шкоди, завдану знищенням вітрини, посилаючись на те, що товариство не уповноважувало Т. на вчинення зазначених дій. Т. в свою чергу зазначив, що рятувати чуже життя та майно від пожежі його службовий обов'язок, тому ці відносини взагалі не можуть регулюватися цивільним правом, адже є трудовими. Т. вважав, що пожежна частина, в якій він працює, зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану його здоров'ю, адже, рятуючи життя і майно інших від пожежі, Т. ушкодив руку і зазнав опіків, на лікування яких витратив 1500 грн.

Чиї вимоги є право мірними? Вирішіть справу по суті.

Завдання 2.

По телеканалі «ТБТ» торговельна марка «Старт» оголосила конкурс про створення найкращого рекламного слогану спортивним товарам, що нею виробляються. Поет П. вирішив узяти участь у конкурсі, надіславши на адресу, зазначену в оголошенні, кілька варіантів рекламних слоганів.

На ім'я П. надійшов лист від торговельної марки «Старт», в якій була висловлена вдячність П. за його працю, проте вказувалося, що у зв'язку з перепрофілюванням її діяльності вона більше не займається виробництвом спортивної продукції, а відтак конкурс був скасований, про що раніше повідомлялося по радіо.

Хто виступив організатором конкурсу? Чи правомірні дії торговельної марки «Старт»? Чи може її претендувати на виплату винагороди?

Чи змінилося б вирішення справи, якби П. у зв'язку з виконанням конкурсного завдання узяв би відпустку за свій рахунок?

Завдання 3.

Громадянка Іванова звернулася в суд з позовом до редакції газети «Сім я і дім. Народна трибуна» про відшкодування моральної шкоди.

Підставою для вимоги була та обставина, що в вересні 1999 р. в цьому виданні була опублікована стаття, в якій висвітлені обставини загибелі сина позивачки, причому інформація була подана з негативним відтінком та критикою поведінки загиблого (він грубо порушив правила дорожнього руху), в результаті чого їй завдано моральних страждань і заподіяно моральну шкоду. В доповненнях до позову позивачка просила суд зобов'язати відповідача спростувати негативну інформацію про її сина та вибачитися перед рідними та близькими загиблого.

Яке рішення повинен винести суд?

Завдання 4.

Від'їжджаючи у відрядження на 2 дні, батьки малолітнього Б. (13 років) попросили сусідку, гр-ку Іванову, доглядати за Б. та надавати йому в разі необхідності допомогу. В перший день, залишившись один дома, Б. почав пускати з балкону паперові літачки, підпалюючи їм хвости. Один з літачків попав на балкон гр-на Сидорова. Почалася пожежа, внаслідок якої Сидорову було заподіяно майнову шкоду в розмірі 10 000 грн.

Сидоров звернувся до батьків Б. з вимогою про відшкодування шкоди. Але останні заявили, що шкоду повинна відшкодувати сусідка Іванова, яка повинна була доглядати за Б. під час їх відрядження.

Хто має рацію в даному спорі?

Семінарське заняття № 12

Тема: Спадкове право

1. Загальні положення про спадкування.
2. Спадкування за заповітом.
3. Спадкування за законом.
4. Здійснення права на спадкування.
5. Виконання заповіту.
6. Оформлення права на спадщину.
7. Спадковий договір.

Практичні завдання

Завдання 1.

Після смерті М. Соколова про свої претензії на спадщину заявили: його син від першого шлюбу – Сергій і дружина від другого шлюбу Надія. Сергій заперечував проти вимог Надії, зазначаючи, що другий шлюб батька був розірваний 5 років тому за рішенням

суду, яке вступило в законну силу. Надія посилалася на те, що ні вона, ні М. Соколов в органах РАГСу розірвання шлюбу не реєстрували. Одночасно вона стверджувала, що Сергій не може бути визнаний спадкоємцем, оскільки шлюб М. Соколова з матір'ю Сергія свого часу був визнаний судом недійсним.

Чиї претензії на спадщину обґрунтовані?

Завдання 2.

Б. В. Царьков був призначений єдиним спадкоємцем за заповітом. Через 5 місяців після відкриття спадщини він подав до нотаріальної контори заяву про відмову від спадщини. Дізнавшись про це через 2 місяці, його брат В. В. Царьков негайно звернувся до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини. Проте нотаріус повідомив В. В. Царькова, що, оскільки 6-місячний строк для прийняття спадщини спливає ще 4 тижні тому, його заява не розглядатиметься, і спадщина перейде до держави.

Дайте юридичну оцінку діям нотаріуса.

Завдання 3.

Згідно з заповітом Павленка його син успадкував майно на загальну суму 50 000 грн. При цьому в заповіті зазначалося, що син Павленка зобов'язаний передати своїй сестрі 20 000 грн. Після відкриття спадщини з'ясувалося, що спадкодавець заборгував своєму знайомому 22 000 грн., з приводу яких той до спливу 6-місячного строку заявив претензії нотаріальній конторі. Син Павленка погодився оплатити 3/5 боргу (оскільки він реально успадкував 30 000 з 50 000 грн.), а 2/5 боргу запропонував стягнути з сестри. Остання звернулася до юридичної консультації з проханням відповісти, які дії відповідатимуть законові: погодитися з братом і оплатити відповідну частину боргу або відмовитися від сплати грошей кредиторів спадкодавця?

Яку відповідь повинен дати адвокат?

Завдання 4.

Через кілька років після смерті О. Новгородової помер і її чоловік Д. Золотаренко. До суду звернувся Л. Новгородов із заявою про встановлення факту реєстрації усиновлення його Д. Золотаренком і про визнання його спадкоємцем після смерті О. Новгородової та Д. Золотаренка. Заявник послався на те, що був усиновлений своїм вітчимом Д. Золотаренком, але відповідний документ був знищений

під час пожежі. Проти позову заперечувала дочка Д. Золотаренка – Ольга, яка претендувала на спадщину і посилалася при цьому на те, що вона усиновлена О. Новгородовою, але правопідтверджуючий документ не зберігся з тих же причин.

Суд встановив факт реєстрації удочеріння Ольги Золотаренко з боку О. Новгородової. Факт реєстрації усиновлення Л. Новгородова встановлений не був. Разом з Д. Золотаренком проживала його онука – Ніна – дочка його сина, померлого за 12 років до смерті Д. Золотаренка. Ще до смерті Д. Золотаренка його онуці виповнилося 18 років. Усе майно, спільно нажите О. Новгородовою та Д. Золотаренком, оцінювалося у 160 000 грн.

Хто із зазначених осіб буде закликаний до спадкування і яку частину майна він отримує?

Семінарське заняття № 13

Тема: Поняття, предмет, завдання, система і принципи сімейного права України. Наука сімейного права

1. Проблема визначення сімейного права в системі права.
 2. Сучасне сімейне право та його місце в системі права.
 3. Предмет сімейного права.
 4. Методи сімейного права: диспозитивний та імперативний.
- Чинники, що обумовлюють сутність методу сімейного права.
5. Основні засади (принципи) сімейного права

Семінарське заняття № 14

Тема: Поняття та правова характеристика шлюбу

1. Поняття шлюбу та його правова природа.
2. Умови укладання шлюбу: позитивні та негативні. Порядок укладання шлюбу.
3. Державна реєстрація шлюбу.
4. Абсолютно недійсний шлюб.
5. Визнання шлюбу неукладеним.
6. Поняття та підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання.
7. Порядок розірвання шлюбу органом РАЦСу, порядок розірвання шлюбу в органах суду. Правові наслідки розірвання шлюбу.
8. Режим окремого проживання подружжя.

Семінарське заняття № 15

Тема: Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей

1. Немайнові права та обов'язки батьків та дітей.
2. Правовідносини дітей та батьків з приводу майна.
3. Аліментні правовідносини батьків та дітей.
4. Обов'язок батьків утримувати дитину.
5. Порядок стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами.
6. Обов'язок батьків утримувати своїх неповнолітніх дітей та його виконання.
7. Припинення обов'язку батьків утримувати дитину.
8. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

II курс (3 семестр)

1. Поняття цивільного права як галузі права. Місце цивільного права в системі правових галузей України.
2. Предмет, метод цивільного права.
3. Функції цивільного права.
4. Основні завдання курсу цивільного права.
5. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна. Його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
6. Поняття та система цивільного законодавства України.
7. Дія актів цивільного законодавства в часі, в просторі, по колу осіб.
8. Поняття та види цивільно-правових норм, їх тлумачення.
9. Правові презумпції та їх види.
10. Звичаї, договори як регулятори цивільних відносин.
11. Значення моральних засад суспільства для регулювання цивільних відносин.
12. Поняття і особливості цивільних правовідносин.
13. Суб'єкти цивільних правовідносин.
14. Юридичні факти та юридична сукупність.
15. Види цивільних правовідносин.
16. Цивільна правоздатність фізичних осіб: поняття та обсяг.
17. Цивільна дієздатність фізичних осіб.
18. Підстави, порядок та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.

19. Поняття та ознаки юридичної особи.
20. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
21. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб за ЦК України.
22. Створення юридичних осіб. Державна реєстрація юридичних осіб та її правове значення.
23. Припинення діяльності юридичних осіб.
24. Поняття об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатність.
25. Види об'єктів цивільних прав.
26. Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Речі приватного права. Види речей приватного права.
27. Цінні папери як об'єкт цивільних прав (правовідносин).
28. Дії та результати дій як об'єкти цивільних правовідносин.
29. Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав.
30. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.
31. Поняття юридичних фактів та їх класифікація.
32. Поняття і види угод в цивільному праві.
33. Класифікація угод.
34. Умови дійсності угод.
35. Види недійсних угод. Правові наслідки визнання угоди недійсною.
36. Поняття та види строків (термінів) у цивільному праві.
37. Строки здійснення цивільних прав.
38. Поняття та значення строку позовної давності.
39. Види строків позовної давності.
40. Початок перебігу позовної давності.
41. Випадки, на які позовна давність не поширюється.
42. Поняття представництва і довіреності.
43. Підстави виникнення та види представництва.
44. Склад правовідносин представництва.
45. Представництво за довіреністю.
46. Наслідки здійснення юридичних дій (угод) особою без повноважень або з перевищенням повноважень.
47. Способи здійснення суб'єктивних прав.
48. Межі здійснення цивільних прав.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

II (4 семестр) курс

1. Поняття цивільного права як галузі права. Місце цивільного права в системі правових галузей України.
2. Предмет, метод цивільного права.
3. Функції цивільного права.
4. Основні завдання курсу цивільного права.
5. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна. Його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
6. Поняття та система цивільного законодавства України.
7. Дія актів цивільного законодавства в часі, в просторі, по колу осіб.
8. Поняття та види цивільно-правових норм, їх тлумачення.
9. Правові презумпції та їх види.
10. Звичаї, договори як регулятори цивільних відносин.
11. Значення моральних засад суспільства для регулювання цивільних відносин.
12. Поняття і особливості цивільних правовідносин.
13. Суб'єкти цивільних правовідносин.
14. Юридичні факти та юридична сукупність.
15. Види цивільних правовідносин.
16. Цивільна правоздатність фізичних осіб: поняття та обсяг.
17. Цивільна дієздатність фізичних осіб:
18. Підстави, порядок та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.
19. Поняття та ознаки юридичної особи.
20. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
21. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб за ЦК України.
22. Створення юридичних осіб. Державна реєстрація юридичних осіб та її правове значення.
23. Припинення діяльності юридичних осіб.
24. Поняття об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатність.
25. Види об'єктів цивільних прав.
26. Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Речі приватного права. Види речей приватного права.
27. Цінні папери як об'єкт цивільних прав (правовідносин).
28. Дії та результати дій як об'єкти цивільних правовідносин.
29. Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав.

30. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.
31. Поняття юридичних фактів та їх класифікація.
32. Поняття і види угод в цивільному праві.
33. Класифікація угод.
34. Умови дійсності угод.
35. Види недійсних угод. Правові наслідки визнання угоди недійсною.
36. Поняття та види строків (термінів) у цивільному праві.
37. Строки здійснення цивільних прав.
38. Поняття та значення строку позовної давності.
39. Види строків позовної давності.
40. Початок перебігу позовної давності.
41. Випадки, на які позовна давність не поширюється.
42. Поняття представництва і довіреності.
43. Підстави виникнення та види представництва.
44. Склад правовідносин представництва.
45. Представництво за довіреністю.
46. Наслідки здійснення юридичних дій (угод) особою без повноважень або з перевищенням повноважень.
47. Способи здійснення суб'єктивних прав.
48. Межі здійснення цивільних прав.
49. Поняття і ознаки особистих немайнових прав.
50. Здійснення та гарантії забезпечення особистих немайнових прав.
51. Система особистих немайнових прав у Цивільному кодексі України.
52. Способи захисту порушених особистих немайнових прав.
53. Поняття власності і права власності.
54. Зміст права власності.
55. Форми права власності.
56. Способи набуття і припинення права власності (похідні, первісні, виробництво, специфікація, плоди і доходи).
57. Поняття права приватної власності громадян України.
58. Об'єкти права приватної власності.
59. Спеціальний порядок набуття права власності громадян України на окремі види майна.
60. Умови, підстави виникнення і припинення права приватної власності громадян.
61. Суб'єкти та об'єкти права власності юридичних осіб.
62. Особливості права власності окремих видів юридичних осіб.

63. Суб'єкти і об'єкти права державної власності. Суб'єкти і об'єкти права комунальної власності.
64. Підстави виникнення права державної та комунальної власності. Зміст і здійснення права державної і комунальної власності.
65. Визначення права спільної власності. Види права спільної власності.
66. Здійснення права спільної власності.
67. Підстави виникнення права спільної сумісної власності.
68. Об'єкти, порядок здійснення і підстави припинення права спільної сумісної власності.
69. Поняття та основні цивільно-правові способи захисту права власності.
70. Інтелектуальна діяльність та її місце у соціально-економічному розвитку суспільства.
71. Поняття творчості та її основні види (духовна і науково-технічна).
72. Поняття права інтелектуальної власності. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.
73. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю.
74. Система права інтелектуальної власності.
75. Об'єкти права інтелектуальної власності.
76. Зміст права інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності.
77. Поняття та загальна характеристика авторського права. Система джерел авторського права.
78. Об'єкти авторського права.
79. Суб'єкти авторських відносин. Поняття «автор твору» і «суб'єкт авторського права» – їх зміст і значення. Первісне і похідне авторське право.
80. Особисті немайнові та майнові права на твір.
81. Поняття суміжних прав.
82. Об'єкти суміжних прав.
83. Суб'єкти суміжних прав.
84. Суб'єктивні суміжні права. Строк охорони суміжних прав.
85. Поняття права промислової власності (результати науково-технічної діяльності) та його місце в системі права інтелектуальної власності.
86. Об'єкти правової охорони промислової власності.

87. Суб'єкти права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.

88. Особисті немайнові права і майнові права суб'єктів права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки.

89. Обов'язки, що накладаються патентом.

90. Загальна характеристика інших об'єктів права промислової власності.

91. Поняття, значення, функції правових засобів індивідуалізації учасників господарського обороту товарів і послуг.

92. Поняття і види знаків для товарів і послуг. Основні функції знаків для товарів і послуг.

93. Суб'єкти прав на знаки для товарів і послуг. Порядок одержання та чинність свідоцтва на знак.

94. Право на географічне зазначення.

95. Система джерел права щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

96. Недоговірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

97. Договірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

98. Особливості розпорядження майновими правами на окремі об'єкти інтелектуальної власності.

99. Поняття, форми, засоби і способи захисту права інтелектуальної власності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

III курс (5 семестр)

1. Поняття зобов'язального права та його система.
2. Поняття зобов'язань, їх ознаки.
3. Види зобов'язань.
4. Елементи зобов'язань.
5. Підстави виникнення зобов'язань.
6. Загальна характеристика зміни зобов'язань.
7. Загальні положення заміни осіб в зобов'язанні.
8. Поняття і порядок заміни кредитора у зобов'язанні.
9. Поняття та порядок заміни боржника у зобов'язанні.
10. Особливості виконання зобов'язань.
11. Загальна характеристика припинення зобов'язань.
12. Окремі випадки припинення зобов'язань.

13. Загальна характеристика засобів забезпечення виконання зобов'язань.
14. Класифікація засобів забезпечення виконання зобов'язань.
15. Речово-правові засоби забезпечення: загальна характеристика.
16. Завдаток.
17. Притримання.
18. Застава як засіб забезпечення виконання зобов'язань.
19. Застава без передачі майна заставодержателю: іпотека, застава товарів у обігу або у переробці.
20. Застава з передачею заставленого майна заставодержателю: заклад, застава цінних паперів, застава майнових прав.
21. Звернення стягнення на предмет застави.
22. Реалізація предмета застави.
23. Загальна характеристика зобов'язально-правових засобів забезпечення виконання зобов'язань.
24. Поняття та особливості неустойки.
25. Види неустойки.
26. Форми неустойки при наявності збитків.
27. Неустойка у разі прострочення виконання грошового зобов'язання.
28. Поняття цивільно-правової відповідальності.
29. Функції цивільно-правової відповідальності.
30. Підстави цивільно-правової відповідальності.
31. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань.
32. Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань.
33. Часткова відповідальність.
34. Солідарна відповідальність.
35. Субсидіарна відповідальність.
36. Підстави звільнення від відповідальності.
37. Поняття договору.
38. Категорія правочину і договору у цивільному праві.
39. Функції договору.
40. Види договорів.
41. Зміст (умови) договору.
42. Особливості укладення договорів.
43. Стадії укладення договорів: оферта, акцепт.
44. Зміна договорів.
45. Особливості розірвання договорів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

III (6 семестр) курс

1. Поняття зобов'язального права та його система.
2. Поняття зобов'язань, їх ознаки.
3. Види зобов'язань.
4. Елементи зобов'язань.
5. Підстави виникнення зобов'язань.
6. Загальна характеристика зміни зобов'язань.
7. Загальні положення заміни осіб в зобов'язанні.
8. Поняття і порядок заміни кредитора у зобов'язанні.
9. Цесія та суброгація у зобов'язаннях.
10. Поняття та порядок заміни боржника у зобов'язанні.
11. Особливості виконання зобов'язань.
12. Загальна характеристика припинення зобов'язань.
13. Передання відступного.
14. Зарахування зустрічних вимог.
15. Новація.
16. Прощення боргу.
17. Поєднання боржника і кредитора в одній особі.
18. Загальна характеристика засобів забезпечення виконання зобов'язань.
 19. Класифікація засобів забезпечення виконання зобов'язань.
 20. Речово-правові засоби забезпечення: загальна характеристика.
 21. Завдаток.
 22. Притримання.
 23. Застава як засіб забезпечення виконання зобов'язань.
 24. Застава без передачі майна заставодержателю: іпотека, застава товарів у обігу або у переробці.
 25. Застава з передачею заставленого майна заставодержателю: заклад, застава цінних паперів, застава майнових прав.
 26. Звернення стягнення на предмет застави.
 27. Реалізація предмета застави.
 28. Загальна характеристика зобов'язально-правових засобів забезпечення виконання зобов'язань.
 29. Поняття та особливості неустойки.
 30. Види неустойки.
 31. Форми неустойки при наявності збитків.
 32. Неустойка у разі прострочення виконання грошового зобов'язання.

33. Поняття цивільно-правової відповідальності.
34. Функції цивільно-правової відповідальності.
35. Підстави цивільно-правової відповідальності.
36. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань.
37. Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань.
38. Часткова відповідальність.
39. Солідарна відповідальність.
40. Субсидіарна відповідальність.
41. Підстави звільнення від відповідальності.
42. Поняття договору.
43. Категорія правочину і договору у цивільному праві.
44. Функції договору.
45. Види договорів.
46. Зміст (умови) договору.
47. Особливості укладення договорів.
48. Стадії укладення договорів: оферта, акцепт.
49. Зміна договорів.
50. Особливості розірвання договорів.
51. Поняття договору купівлі-продажу.
52. Права та обов'язки сторін в договорі купівлі-продажу.
53. Захист прав споживачів.
54. Види договору купівлі-продажу: види договору роздрібної купівлі-продажу, форвардний ф'ючерсний та опціонний договори купівлі-продажу, зовнішньоекономічний договір купівлі-продажу.
55. Договір поставки.
56. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
57. Дарування.
58. Рента.
59. Довічне утримання (догляд).
60. Договір найму (оренди).
61. Договір оренди державного та комунального майна.
62. Прокат.
63. Найм (оренда) земельної ділянки.
64. Договір лізингу.
65. Позичка.
66. Найм (оренда) житла.
67. Договір підряду.
68. Побутовий підряд.

69. Будівельний підряд.
70. Підряд на проєктні та пошукові роботи.
71. Зовнішньоекономічні підрядні операції з давальницькою сировиною.
72. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.
73. Загальні положення про послуги.
74. Перевезення. Види транспортних договорів.
75. Договір зберігання.
76. Страхування.
77. Договір доручення.
78. Договір комісії.
79. Договір управління майном.
80. Договір позики.
81. Кредитний договір.
82. Договір банківського вкладу.
83. Договір банківського рахунку.
84. Факторинг.
85. Договір комерційної концесії.
86. Договір про спільну діяльність.
87. Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди.
88. Зобов'язання у зв'язку із вчиненням дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення.
89. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
90. Зобов'язання у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або юридичної особи.
91. Зобов'язання з відшкодування шкоди.
92. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.
93. Загальні положення про спадкування.
94. Спадкування за заповітом.
95. Спадкування за законом.
96. Здійснення права на спадкування.
97. Виконання заповіту.
98. Оформлення права на спадщину.
99. Спадковий договір.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ

II курс (семестр 1)

1. Відмежування цивільного права від суміжних галузей права.
2. Поняття і предмет науки цивільного права.
3. Функції та завдання науки цивільного права на сучасному етапі.
4. Методи дослідження цивільно-правових інститутів.
5. Взаємодія науки цивільного права з іншими галузями юридичної науки.
6. Наукові персоналії. Українська радянська цивілістична школа. Сучасні тенденції розвитку цивільно-правової науки в Україні.
7. Взаємозв'язок і диференціація цивільного та господарського законодавства.
8. Загальна характеристика мусульманської цивільно-правової системи.
9. Предмет і системи цивільного права зарубіжних країн.
10. Передумови прийняття та загальна характеристика Французького цивільного кодексу 1804 р.
11. Передумови прийняття та загальна характеристика Німецького цивільного уложення 1896 р.
12. Особливості англо-американської системи приватного права.
13. Загальна характеристика далекосхідної системи цивільного права.
14. Вплив зарубіжного приватного (цивільного) законодавства та формування цивільного законодавства України.
15. Співвідношення цивільних правовідносин з відносинами, які складають предмет регулювання інших галузей права.
16. Ім'я та місце проживання фізичної особи і їх юридичне значення.
17. Особливості правового положення фізичних осіб-підприємців.
18. Акти цивільного стану: поняття, види і значення.
19. Банкрутство юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності.
20. Реорганізація юридичної особи. Способи реорганізації.
21. Види юридичних осіб: співвідношення Цивільного і Господарського кодексів.
22. Розвиток вчення про юридичні особи в науці цивільного права.
23. Україна як суб'єкт права державної власності.

24. Особливості правового положення держави як суб'єкта цивільно-правових відносин.

25. Територіальні громади сіл, селищ, міст як учасники цивільних відносин.

26. Іноземні держави як учасники цивільних відносин;

27. Цивільно-правовий статус Автономної Республіки Крим.

28. Єдиний майновий комплекс підприємства як об'єкт правовідносин.

29. Єдність (відповідність) волі і волевиявлення сторін правочину.

30. Відмінність строків позовної давності від інших строків у цивільному праві.

31. Імперативність та диспозитивність у визначенні та застосуванні позовної давності.

32. Наслідки припинення представництва за довіреністю.

33. Передоручення.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ

II курс (семестр 2)

1. Поняття власності і права власності.
2. Зміст права власності.
3. Форми і види права власності за законодавством України.
4. Способи набуття і припинення права власності.
5. Поняття та ознаки права приватної власності. Місце приватної власності серед інших форм власності.
6. Особливості підстав виникнення і припинення права приватної власності фізичних осіб.
 7. Суб'єкти права приватної власності фізичних осіб.
 8. Об'єкти права приватної власності фізичних осіб.
 9. Зміст і здійснення права приватної власності фізичних осіб.
 10. Поняття та ознаки права власності юридичних осіб.
 11. Суб'єкти та об'єкти права власності юридичних осіб.
 12. Особливості права власності окремих видів юридичних осіб:
 13. Право власності господарських товариств. Право власності господарських об'єднань.
 14. Право власності кооперативних організацій.
 15. Право власності об'єднань громадян та благодійних фондів.
 16. Право власності професійних спілок, релігійних організацій.
 17. Поняття та ознаки права державної власності.
 18. Суб'єкти права державної власності.

19. Об'єкти права державної власності.
20. Здійснення права державної власності. Правовий режим майна державного підприємства та державної установи.
21. Поняття та особливості права комунальної власності.
22. Суб'єкти права комунальної власності.
23. Об'єкти права комунальної власності.
24. Зміст права комунальної власності.
25. Здійснення права комунальної власності. Цивільно-правовий статус комунальних підприємств та установ.
26. Поняття права спільної власності та її види.
27. Поняття спільної часткової власності.
28. Право спільної сумісної власності.
29. Особливості права спільної сумісної власності подружжя.
30. Поняття та основні цивільно-правові способи захисту права власності.
31. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов).
32. Захист прав володільця, який не є власником.
33. Позов про визнання права власності.
34. Відповідальність державних органів за видання актів, які порушують права власників. Відповідальність за неправомірне втручання у здійснення власниками своїх повноважень.
35. Інтелектуальна діяльність та її місце у соціально-економічному розвитку суспільства.
36. Поняття права інтелектуальної власності.
37. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю та індивідуалізацією товарів та їх виробників.
38. Об'єкти права інтелектуальної власності.
39. Первісні та похідні суб'єкти права інтелектуальної власності.
40. Зміст права інтелектуальної власності.
41. Джерела авторського права.
42. Поняття та ознаки твору. Види об'єктів, що охороняються авторським правом.
43. Суб'єкти авторських прав. Співавторство та його види.
44. Зміст авторських прав.
45. Способи використання твору. Випадки правомірного використання твору без згоди автора.
46. Строк чинності авторських прав.
47. Поняття та джерела регулювання суміжних прав.

48. Об'єкти, суб'єкти суміжних прав.
49. Види та строк чинності суміжних майнових прав.
50. Захист авторського права та суміжних прав.
51. Поняття і джерела права промислової власності.
52. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель і промисловий зразок.
53. Об'єкти правової охорони та суб'єкти прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки.
54. Оформлення прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки.
55. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
56. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
57. Поняття та види засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг.
58. Джерела правового регулювання відносин у сфері використання комерційних найменувань, торговельних марок та географічних зазначень.
59. Поняття та умови правової охорони комерційних найменувань.
60. Підстави виникнення та зміст, особливості передачі майнових прав на комерційне найменування.
61. Поняття, види та функції торговельних марок.
62. Умови правової охорони торговельних марок.
63. Зміст майнових прав на географічні зазначення. Підстави припинення правової охорони зазначення походження товару.
64. Система джерел права щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
65. Договірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

III курс (семестр 3)

1. Суб'єкти цивільно-правового зобов'язання.
2. Об'єкти цивільно-правового зобов'язання.
3. Види цивільно-правових зобов'язань.
4. Цесія та суброгація у зобов'язаннях.
5. Принципи виконання зобов'язання.
6. Суб'єкти виконання зобов'язання.
7. Виконання зобов'язання з множинністю осіб.

8. Предмет виконання зобов'язання.
9. Строк, місце та спосіб виконання зобов'язання.
10. Відмежування завдатку від авансу.
11. Функції завдатку.
12. Поняття поруки. Особливості відповідальності поручителя.
13. Поняття, загальна характеристика та особливості гарантії.
14. Відмежування гарантії від поруки.
15. Утримання як вид (спосіб) забезпечення виконання зобов'язань.
16. Особливості цивільно-правової відповідальності.
17. Поняття та форми вини в цивільному праві.
18. Випадки відповідальності без вини в цивільному праві та їх обґрунтування.
19. Поняття і значення непереборної сили, випадку.
20. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану у стані крайньої необхідності, необхідної оборони.
21. Реалізація принципу свободи договору.
22. Нові договірні конструкції в Цивільному кодексі України (публічний договір, попередній договір, договір приєднання, договір на користь третьої особи).
23. Стадії укладення цивільно-правового договору.
24. Форма цивільно-правового договору.
25. Момент укладення цивільно-правового договору.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ¹

1. Цивільне право як галузь приватного права.
2. Європейські системи приватного (цивільного) права.
3. Форми і способи захисту суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів.
4. Фізична особа як суб'єкт цивільного права.
5. Організаційно–правові форми юридичних осіб у сучасному цивільному праві.
6. Цивільно–правовий аналіз юридичних осіб публічного права.
7. Правова регламентація створення та припинення діяльності юридичних осіб.
8. Правочиноздатність юридичної особи та її здійснення.
9. Проблеми правосуб'єктності закритих акціонерних товариств.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

10. Участь публічних утворень в цивільних правовідносинах.
11. Поняття і види об'єктів цивільних прав.
12. Особисті немайнові права за цивільним законодавством України.
 13. Право людини на життя: цивільно–правові аспекти.
 14. Строки (терміни) у цивільному праві України.
 15. Правочини в системі юридичних фактів цивільного права.
 16. Правові аспекти розмежування нікчемних і заперечних правочинів.
17. Здійснення цивільних прав через законне та добровільне представництво.
 18. Набувальна давність як правовий інститут цивільного права: історія та сучасний стан.
 19. Право спільної власності.
 20. Соціально–економічна природа, зміст і поняття права приватної власності.
 21. Речові права на нерухоме майно за законодавством України.
 22. Володіння в системі речових прав.
 23. Цивільно–правові засоби захисту права власності в Україні.
 24. Поняття та сутність права інтелектуальної власності.
 25. Право промислової власності в Україні.
 26. Система ризикових зобов'язань у цивільному праві України.
 27. Загальна засади виконання цивільно–правових зобов'язань.
 28. Застава як спосіб забезпечення банківського кредиту за цивільним законодавством України.
 29. Неустойка в цивільному праві.
 30. Цивільно–правова відповідальність за неналежне виконання зобов'язань.
 31. Цивільно–правовий договір як підстава виникнення цивільних прав та обов'язків.
 32. Сучасне правове регулювання укладення, зміни і розірвання цивільно–правового договору.
 33. Договори, що опосередковують зміну власника.
 34. Договір дарування: історія та сучасність законодавчого регулювання.
 35. Правове регулювання договору доручення.
 36. Поняття та юридична характеристика договору ренти за цивільним правом.
 37. Договір найму (оренди) житла за цивільним законодавством України.

38. Правове регулювання лізингових відносин та перспективи їх розвитку в Україні.
39. Договір зберігання у цивільному праві.
40. Поняття та особливості посередницьких договорів.
41. Правові стосунки, що опосередковуються договором доручення.
42. Правова характеристика договору страхування.
43. Роль зобов'язань про спільну діяльність в сучасних умовах.
44. Правове регулювання розрахункових відносин.
45. Становлення та розвиток інституту управління майном в Україні.
46. Особливості укладення договорів довгострокового кредитування.
47. Франчайзинг – нова договірна форма здійснення бізнесової діяльності в Україні.
48. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
49. Безпідставне збагачення в системі недоговірних зобов'язань.
50. Спадкування за законом: в контексті цивільного законодавства.
51. Спадкування за заповітом: в контексті цивільного законодавства.
52. Прийняття та оформлення спадкових прав.
53. Спадковий договір.
54. Сімейні правові відносини: поняття і види. Суб'єкти й об'єкти сімейних правовідносин.
55. Спорідненість, свояцтво, їх юридичне значення.
56. Строк позовної давності та інші строки, передбачені сімейним законодавством.
57. Захист сімейних прав та інтересів.
58. Поняття шлюбу та умови його укладання.
59. Особисті немайнові правовідносини подружжя та їх види.
60. Правовий режим роздільного майна подружжя.
61. Правовий режим спільного майна подружжя.
62. Договірний режим майна подружжя. Шлюбний договір.
63. Права та обов'язки подружжя щодо утримання.
64. Підстави припинення шлюбу.
65. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання.
66. Режим окремого проживання подружжя.
67. Визначення походження дитини.
68. Особисті немайнові правовідносини батьків та дітей.

69. Аліментні зобов'язання батьків та дітей.
70. Визнання усиновлення недійсним.
71. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
72. Встановлення опіки та піклування над дітьми.
73. Патронат над дітьми.
74. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуліна І., Роботягова Л. Депонування мікроорганізмів в Україні: програма розвитку // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 3. – С. 29–31.
2. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах / За ред. А.С.Довгерта. – Книга 1: Нормативно–правові акти і документи. Європейська інтеграція України. – К., 2001. – 520 с.
3. Аграрне право України: Підручник / За ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина. – 2004. – 448 с.
4. Алексеев С. С. Право собственности: проблемы теории, – М.: Норма, 2007.
5. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник / / Відп. ред. Р. А. Майданик. – Київ: Юстініан, 2007. – (Серія «Аномалії цивільного права»). – 912 с.
6. Антипова О. Обов'язкова частка у спадщині // Урядовий кур'єр. – 2005. – 21 грудня.
7. Антонов С. В. Цивільно–правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг: автореф. дис. ...к.ю.н.: 12.00.03 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2006. – 20 с.
8. Алопій І. Нові аспекти укладання договору поставки товарів для державних потреб // Підприємництво, господарство і право, 2003. № 2. С. 18–21.
9. Базанова Т. Спадкові права на вклади // Урядовий кур'єр. – 2005. – 9 вересня.
10. Бегичев А. В. Проблеми правового регулювання ответственности наследника по долгам наследодателя // Нотариус. – 2000. – № 6. – С. 29–34.
11. Безклубий І. А. Ліцензійний договір в патентному праві України: Автореф. дис. к-та юр. наук / КНУ ім.Т.Шевченка. – К., 1995.
12. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.) // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. К., 1998. – Т. 14. – С. 468–492.

13. Бершадський О. Поняття та ознаки твору в авторському праві // *Право України*. – 2000. – №4.
14. Білоус Ж. А. Предмет договору купівлі-продажу та поставки // *Часопис Київського університету права*, 2002. – № 3. – С. 35–42.
15. Близнец И., Леонтьев К. Всемирная конвенция об авторском праве: основные принципы и положения. // *Интеллектуальная собственность*. – 2004. – №3. – С. 4–8.
16. Бобрик В. І. Цивільно–правова охорона особистого життя фізичних осіб: автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.03/ Національний університет внутрішніх справ. – Х., 2004. – 20 с.
17. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
18. Бондар Т.В. Договірні зобов'язання у цивільному праві України. – Монограф. – К., 2005.
19. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.
20. Борисова В. І. До проблеми сутності юридичної особи // *Методологія приватного права: Зб. наук, праць / Редкол. О. Д. Крупчан (гол.) та ін.* К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 223 – 224.
21. Борисова В. І. До проблеми участі публічних юридичних осіб в цивільних правовідносинах // *Трансформація ринкових відносин в Україні: організаційно-правові та економічні проблеми: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 15 травня 2003 р.* Одеса: Астропринт, 2003. – С. 7–8.
22. Борисова В.І., Спасибо–Фатєєва І.В., Яроцький В.Л. Цивільне право України, загальна частина, – К: Юрінком Інтер, 2004
23. Бочарова Н. Права інтелектуальної власності ЄС. Гармонізація з національним законодавством // *Віче*. – 2006. – № 13. – С. 16–22.
24. Бочарова Н. Угода ВОІВ–СОТ – важливий документ у сфері міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності // *Інтелектуальна власність*. – 2005. – № 5. – Ст. 13–18.
25. Булгакова М. Форма заповіту – порівняльний аналіз цивільного кодексу України та Цивільних кодексів інших держав. // *Юридичний вісник України*. – 2005. – 23–29 квітня – С.31–32.
26. Булеца С. Б. Право фізичної особи на життя, здоров'я як об'єкт цивільно–правової регламентації: порівняльно–правовий аналіз регулювання в Україні, Угорській, Словацькій та Чеській республіках: Автореф. дис. к. ю. н.: 12.00.03 / *Одеська національна юридична академія*. – Одеса, 2005. – 22 с.

27. Бутнік-Сіверський О. Економіка інтелектуальної власності. – К.: ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності і права», 2003.
28. Вайс В. Функціонування міжнародного органу депонування в Німеччині. // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 1. – С. 40–44.
29. Васильченко В. В. Коментар та постатейні матеріали до законодавства України про спадкування. – Х.: «Одіссей». – 2007. – 480 с.
30. Васильченко В. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством: доктринальні проблеми // Право України. – 2003. – № 10. – С. 120 – 123.
31. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – № 6. – С. 118 – 121.
32. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – №7. – С. 137 – 140.
33. ВахонєваТ. М. Строки (терміни) у цивільному праві: Автореф. дис. .канд. юрид. наук. – К., 2005. – 18 с.
34. Винар Л. В. Правовий статус юридичних осіб, заснованих державою: Автореф. дис.. канд. юрид. наук. – Львів, 2006. – 20 с.
35. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. – Т. 14. – С. 94–108.
36. Власність і право власності: Нариси з історії, філософії, теорії і практики регулювання відносин власності в Україні. – Харків: Факт, 2002.
37. Власність інтелекту (збірник статей) / Л.Й. Глухівський. – К.: Державний департамент інтелектуальної власності, 2002. – 140 с.
38. Власюк Н. Трансформація законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 11. – С. 3–6.
39. Воронин В. К вопросу о договорах поставки для удовлетворения нужд территориальных громад // Підприємство, господарство і право, 2002. – № 9. – С. 12–15.
40. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. –К., 1998.– Т. 14.– С. 239–245.
41. Галянтьч М. К., Коваленко Г. І. Житлове право України. – Київ: Юрінком. – 2002.

42. Галянтич М. Оцінка нематеріальних активів об'єктів приватизації // *Право України*. – 1999. – № 4.
43. Гелевей О.І. Зміст неустойки в новому ЦК України // *Актуальні проблеми цивільного права та практики його застосування у сучасний період: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. – Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 2. – С.141–143.
44. Гелевей О.І. Підстави зменшення неустойки // *Підприємництво, господарство і право*. – 2001. – № 10. – С.42–44.
45. Гелевей О.І. Способи визначення розміру неустойки // *Підприємництво, господарство і право*. – 2001. – № 7. – С.50–52.
46. Гелевей О.І. Цивільно-правові засоби забезпечення зобов'язань з участю органів внутрішніх справ // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. – 2001. – № 4. – С.103–106.
47. Германова О. Охорона авторських прав в контексті міжнародних договорів // *Інтелектуальна власність*. – 2005. – № 6. – Ст. 17–19.
48. Гілленбранд Г. Правовий захист біотехнологічних винаходів: передумови, зміст, обсяг та перспективи на майбутнє // *Інтелектуальна власність*. – 2003. – № 3. – С. 42–46.
49. Глухівський А. Національне законодавство з охорони прав на сорти рослин у контексті міжнародного законодавства // *Інтелектуальна власність*. – 2002. – № 9. – С. 3–8.
50. Голубева Н. Ю. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди: Автореф. Дис. канд. юрид. наук. – Одеса, 2005. – 22 с.
51. Гориславський К. О. Право людини та громадянина на самозахист життя і здоров'я від протиправних посягань: Автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.02/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К, 2003. – С. 17.
52. Горнісевич А. Правова охорона сортів рослин в Україні // *Інтелектуальна власність*. – 2002. – № 7-8. – С. 10-13.
53. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 18. – Ст. 144; з наступними змінами і доповненнями.
54. Гражданский кодекс Российской Федерации. – СПб.: Герда, 2003.
55. Гражданское право: В 2 т. / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов. – М.: Изд-во «БЕК», 2000. – Т. 1. – С. 181.
56. Гражданское право: В 2 т. Т. 1: Учебник / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов. – 2-е. изд. – М.: БЕК, 2002. – 816 с.

57. Гражданское право: Учебник / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. Т. 3. – М.: ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2001. – 632 с.
58. Гузь Л. Е. Основания возникновения и судебная защита права частной собственности на жилые дома. – Х.: Полиграфист, 2005.
59. Гусев А. Н. Гражданское право: Учебник. – М., 2003. – Т. 3.
60. Давиденко Г. Практика застосування судьями законодавства про релігійні організації // Право України. – 1993. – № 2. – С. 16-18.
61. Давидова Н.О. Особисті немайнові права: Навч. Посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 160 с.
63. Джаарбеков С. М., Старостин С. Н., Кошеварова Н. Л., Морозов А. С. Некоммерческие организации. – М.: МЦФЗР, 2005. – С. 24
64. Джунь В. Напрямки вдосконалення інституту неспроможності (банкрутства) в законодавстві України // Право України. – 1995. – № 9. – С. 12–14.
65. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. – К., 2001.
66. Дзера О. В. Загальні положення про правочин в новому ЦК України // Юридична Україна. – 2003. – № 7.
67. Дзера О. В. Нездійсність правочину (угоди) за новим цивільним кодексом України // Юридична Україна. – 2003. – № 10.
68. Диба І. Порядок визнання спадщини відумерлою // Юридичний вісник України. – 2005. – 27 серпня – 2 вересня. – С.13.
69. Договірне право // Юридичний журнал. – 2005. – № 2. – С.38–40.
70. Договірне право. Загальна частина. / За ред. О.В. Дзери. – К., Юрінком Інтер, 2008. – 590 с.
71. Договірне право. Особлива частина. / За ред. О.В. Дзери. – К., Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.
72. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сб. статей / Исслед. центр частного права. М.: «Статут», 2003. – 416 с.
73. Домбровська О. Забезпечення реалізації суб'єктивного права на життя людини (теоретико–правовий аспект) // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 3. – С. 98–101.
74. Драгневич О.В. Спадкування: за законом і за заповітом. – К.: Видавць Фурса С.Я., 2007. – 60 с.
75. Дроб'язко В. Міжнародна охорона авторського права і суміжних прав // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 6. – С. 3-11.

76. Дроб'язко В. Становлення системи правової охорони авторського права і суміжних прав в Україні // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 8. – С. 4-9.
77. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
78. Дроб'язко В. Супутникове мовлення та авторське право // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 8. – Ст. 24–28.
79. Дроб'язко В.П. Європейський досвід колективного управління правом слідування // Інтелектуальний капітал. – 2002. – №2. – С.20–29.
80. Дроб'язко Р. Інтеграція України до Європейського Союзу в галузі авторського права і суміжних прав // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 6-7. – С.22-26.
81. Дроб'язко Р. Міжнародна охорона прав виконавців. // Інтелектуальна власність. – 2000. – №12. – С.9–12.
82. Дроб'язко Р. Про право прокату і деякі суміжні права в Європейському Союзі // Інтелектуальний капітал – 2004. – № 2. – С.15-18.
83. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. д.ю.н., проф. Л.М. Энтин. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: Норма, 2007. – 960 с.
84. Еннан Р. Авторське право та суміжні права в Європейському Союзі // Юридический вестник. – 2006. – № 4. – С. 152-157.
85. Еннан Р. Інтелектуальна власність у праві Європейського Союзу // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2006. – № 2. – С. 78-83.
86. Еннан Р. Формування європейських стандартів охорони авторських і суміжних прав // Україна – ЄС – Європа: нові виклики та модернізація відносин. Збірник матеріалів VII міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів УАЗТ. – К.: УАЗТ, 2007 – С. 181-183.
87. Ефективність застосування законодавства в сфері авторського права і суміжних прав (Інформація з матеріалів ДДІВ до вересневих слухань Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти) // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 8. – С. 10–19.
88. Жилинкова И. В. Брачный договор. – Х., Ксилон, 2005.
89. Жилинкова И. В. Правовой режим имущества членов семьи. – Х., 2000.
90. Забара І. М. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди в міжнародному приватному праві: Автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.03

/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 22 с.

91. Загальна декларація прав людини: Прийнято резолюцією 217а (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // Док. ООН А/ЕЕ8/217/А// Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю. К. Качуренко. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1992. – С. 18–24.

92. Загальна теорія цивільного права: Підручник / О.А.Підпригора, Д. В. Боброва, О. В. Дзера та ін.; За ред. О.А.Підпригори і Д. В. Бобрової. – К.: Вища школа, 1992. – 454 с.

93. Заїка Ю. Заповіт подружжя // Право України. – 2004. – № 4. – С. 91-93.

94. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні. – К.: КНТ, 2007.

95. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: Монографія. 2-е вид. – К.: КНТ, 2007. – 288 с.

96. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: Навч. посібник. – К.: Істина, 2005.

97. Заїка Ю. Посвідчення «секретного» заповіту // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 1. – С. 43-46.

98. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006. – 216 с.

99. Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10 грудня 1991 року // ВВР. – 1992. – №10. – Ст.137.

100. Закон України «Про приєднання України до Ніццької угоди про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації товарів і послуг для реєстрації знаків» від 01.06.2000 р. № 1762–111. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 25. – Ст. 1247.

101. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я » від 19 листопада 1992р. // ВВР України. – 1993. –№ 4. – Ст. 19.

102. Закон України «Про авторське право і суміжні права» в редакції Закону України від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 43. – Ст. 214; з наступними змінами і доповненнями.

103. Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 9. – Ст. 62; з наступними змінами і доповненнями.

104. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» 14 січня 2000 року № 1393–XIV// Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12 (24.03.2000).– ст. 95; з наступними змінами і доповненнями.

105. Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 12 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28; з наступними змінами і доповненнями.

106. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» від 01.12.1998 р. № 284–XIV. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 3. – Ст. 14.

107. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

108. Закон України «Про державний матеріальний резерв», № 51/97–ВР від 24.01.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 13. – Ст. 112; з наступними змінами і доповненнями.

109. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23 вересня 1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.

110. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 1 липня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 4 серпня 2004 року. – № 145.

111. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263; з наступними змінами і доповненнями.

112. Закон України «Про донорство крові та її компонентів» від 23 червня 1995 р. // ВВР України. – 1995. – № 23. – Ст. 183.

113. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. // ВВР України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

114. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року № 1875 // Відомості Верховної Ради України, 2004. – № 47 (19.11.2004). – Ст. 514; з наступними змінами і доповненнями.

115. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 11 (12.03.2004). – Ст. 140; з наступними змінами і доповненнями.

116. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. // ВВР України – 1994. – № 27. – Ст. 218.

117. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від

18 березня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 15. – Ст.1028.

118. Закон України «Про залізничний транспорт» // ВВР. – 1996. – № 40; з наступними змінами і доповненнями.

119. Закон України «Про застава» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 642; з наступними змінами і доповненнями.

120. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 8 червня 2000 р. // ВВР України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.

121. Закон України «Про захист прав споживачів» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 30. – Ст. 379; з наступними змінами і доповненнями.

122. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04.07.2002 року № 37–IV// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 35. – Ст. 258; з наступними змінами і доповненнями.

123. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 2–3. – Ст. 20 Зі змінами і доповненнями від 12 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37.

124. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України.– 1992.– №10.– Ст.138.

125. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

126. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313; з наступними змінами і доповненнями.

127. Закон України «Про кінематографію» від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114. Зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – Ст. 248.

128. Закон України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України, 2004. – № 5. Ст. 35; з наступними змінами і доповненнями.

129. Закон України «Про лізинг» від 16.03–1997 р. № 273/97–ВР27; з наступними змінами і доповненнями.

130. Закон України «Про лікарські засоби» від 4 квітня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

131. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної

Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299; з наступними змінами і доповненнями.

132. Закон України «Про майнову відповідальність за порушення умов договору підряду (контракту) про виконання робіт на будівництві об'єктів» від 6 квітня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 27. – Ст. 212; з наступними змінами і доповненнями.

133. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1 грудня 1998 р. // Голос України. – 1998. – 22 грудня.

134. Закон України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 р. №2665–ІН // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 50 (14.12.2001). – Ст. 262; з наступними змінами і доповненнями.

135. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.

136. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №15. – Ст. 67; з наступними змінами і доповненнями.

137. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383; з наступними змінами і доповненнями.

138. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34; з наступними змінами і доповненнями.

139. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

140. Закон України «Про органи реєстрації актів громадянського стану» від 24 грудня 1993 р. // ВВР України. – 1994. – № 14. – Ст. 78.

141. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 14 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 15. – Ст. 99; з наступними змінами і доповненнями.

142. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №29. – Ст. 232.

143. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. № 1805–ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.

144. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.

145. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст. 36.

146. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 251.

147. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 р. // ВВР України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.

148. Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21 грудня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 10, ст. 44; з наступними змінами і доповненнями.

149. Закон України «Про поставки продукції для державних потреб» від 22 грудня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 3. – Ст. 9; з наступними змінами і доповненнями.

150. Закон України «Про поховання та похоронну справу» від 10 липня 2003 р. // ВВР України. – 2004. – № 7. – Ст. 47.

151. Закон України «Про поштовий зв'язок» від 4 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 6. – Ст. 39; з наступними змінами і доповненнями.

152. Закон України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 р., зміненого 1979 р.)» від 31 травня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 155.

153. Закон України «Про приєднання України до Будапештського договору про міжнародне визнання депонувань мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 р. та Інструкції до нього від 31.01.1981р.» від 01.11.2001 р. №2730–III. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст. 1834.

154. Закон України «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право» від 20.09.2001 р. № 2733–III. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст. 1836.

155. Закон України «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» від 20.09.2001 р. № 2732–III. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 40. – Ст. 1712.

156. Закон України «Про приєднання України до Договору про патентне право» від 22 листопада 2003 р. № 245–IV // Відомості Верховної Ради України № 2003. – № 3. – Ст. 20.

157. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх програм» від 15.06.1999 р. № 738–XIV. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 25. – Ст. 1097.

158. Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин» від 02.06.1995 р. № 209/95–ВР. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 168.

159. Закон України «Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародний реєстр знаків» від 01.06.2000 р. № 1763–111. Зараз діє в редакції 137. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародний реєстр знаків» від 05.06.2003 р. № 941–IV. // Офіційний вісник України. – 2003. – №26. – Ст. 1266.

160. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 7 жовтня 1997 р. // Голос України. – 1997. – 6 листопада.

161. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 р. // ВВР України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.

162. Закон України «Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами–членами», прийнятий Верховною Радою України 10 листопада 1994 року № 237/94–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 415

163. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 р. № 351–XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999, № 5–6 (12.02.99). – Ст. 44; з наступними змінами і доповненнями.

164. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80; з наступними змінами і доповненнями.

165. Закон України «Про рекламу» від 3 липня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 39. – Ст. 181.

166. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.

167. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року // Голос України. – 1997. – 8 серпня; з наступними змінами і доповненнями.

168. Закон України «Про споживчу кооперацію» від 10 квітня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – ст. 414; з наступними змінами і доповненнями.

169. Закон України «Про страхування» від 01.04.1996 р. // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 18, ст. 79; з наступними змінами і доповненнями.

170. Закон України «Про тепlopостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633–ІУ// Відомості Верховної Ради України, 2005, № 28 (15.07.2005), ст. 373; з наступними змінами і доповненнями.

171. Закон України «Про товарну біржу» № 1956–ХІІ від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, № 10 (10.03.92), ст. 139; з наступними змінами і доповненнями.

172. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16 липня 1999 р. // ВВР України. – 1999. – №41. – Ст. 377.

173. Закон України «Про транспорт» // ВВР, 1994, № 51; з наступними змінами і доповненнями.

174. Закон України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст.363; з наступними змінами і доповненнями.

175. Закону України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 року // ВВР. –1994. – № 10. – Ст.45.

176. Захарова О. Загальна характеристика складу спадщини. // Юридичний вісник України.– 2005. – 16–22 липня – С. 12.

177. Захист прав інтелектуальної власності. Досвід Сполучених Штатів Америки / За редакцією Святоцького О.Д. – К.: «Ін Юре», 2003

178. Земельний кодекс України. Затверджений Законом України від 25 жовтня 2001 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада; з наступними змінами і доповненнями.

179. Зобов'язальне право: теорія і практика: Навч. посібн. / За ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком, 2000.

180. Зотін С. Міжнародні стандарти у галузі захисту прав інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 8-9. – С. 15.

181. Зубар Н. Ведення чужих справ без доручення: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.– К., 2001.

182. Івченко В. Порядок закликання до спадщини та оформлення спадкових прав // Юридичний журнал. – 2007. – № 9. – С. 84 – 86.

183. Ієвіня О. Охорона та захист виробників фонограм в Інтернеті // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 9. – Ст. 13–19.
184. Ієвіня О.В. Цивільно–правова охорона та захист прав виробників фонограм: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право // Одеська Національна юридична академія. – Одеса, 2005. – 220 с.
185. Ільков В. В. Особливості законодавчого забезпечення процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері авторського права // Наше право. – 2008. – № 2. – С. 75–78
186. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції від 3 березня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – №15.
187. Інтелектуальна власність в Україні. Нормат. база / Упорядкув. О.М. Роїна. – 2-ге вид. – К.: КНТ, 2005. – 398 с.
188. Інтелектуальна власність. Закони України. Упоряд. В.О. Жаров, А.М. Горнісевич, М.О. Василенко. – К.: Державний департамент інтелектуальної власності. Державне підприємство «Український інститут промислової власності», 2007. – 410 с.
189. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / За ред. д.т.н. Цибульова П.М. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 276 с.
190. Капіца Ю. Напрями адаптації законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства Європейського Союзу // Право України. – 2005. – №1. – С. 66–70
191. Кармаза О. Законодавче врегулювання колізійних питань спадкових правовідносин // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 11. – С. 108-109.
192. Кармаза О. Науково–практичний коментар розділу Х «Колізійні норми щодо спадкування» Закону України «Про міжнародне приватне право» // Юриспруденція: Теорія і практика. – 2006. – № 9 (23). – С. 10-18.
193. Кармаза О.О. Міжнародне спадкове право: Наук.-практ. посіб. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – 328 с.
194. Карпачова Н. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: Перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – К., 2000. – 377 с.
195. Ковальчук Я. Коло спадкоємців за заповітом // Юридичний журнал. – 2007. – № 10. – С. 15 – 16.
196. Ковальчук Я. Підпризначення спадкоємця як один із аспектів свободи заповіту // Юридичний журнал. – 2007. – № 7 – 8. – С. 68-69.

197. Ковальчук Я. Право на відмову від прийняття спадщини // Юридичний журнал. – 2007. – № 3. – С. 30 – 31.
198. Ковальчук Я. Право на складання заповіту // Юридичний журнал. – 2006. – № 10. – С. 32 – 33.
199. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом Української РСР від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375 (з наступ. змінами).
200. Кодекс торговельного мореплавства України від 4 травня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 2. – Ст. 5 (ст. ст. 126,168,169,193); з наступними змінами і доповненнями.
201. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. проф. А. Довгерта. – К.: Український центр правничих студій, 2000. – 336 с.
202. Коломієць О. О. Цивільно-правове регулювання діяльності фізичної особи – підприємця / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2003. – С. 17.
203. Комберянов С. Відповідальність при виконанні роботи з матеріалів замовника за договором підяду між юридичними особами // Економіка, фінанси, право. – 2001. – № 4. – С. 28-29.
204. Комзюк Л.Т. Адаптація законодавства України про охорону «нових» суміжних прав до законодавства ЄС // Право України. – 2007. – № 5. – С. 82-85.
205. Комзюк Л.Т. Деякі проблеми гармонізації авторського права ЄС // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 5. – С. 59-64
206. Конвенція ООН про права дитини: Прийнято резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 р. // Док. ООН А/КЕ8/44/25 // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю. К. Качуренко. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1992. – С. 123-141
207. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_124
208. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 року // «Зібрання чинних міжнародних договорів України» Кн. 1. –Т. 4. – С. 520-530.
209. Конвенція про розповсюдження сигналів, що несуть програми і передаються через супутники від 21 травня 1974 року. / Довгерт А.С., Сирота Д.М. Міжнародне авторське право (Збірка матеріалів до курсу). – Київ: ІМВ, 2002. – 142 с.

210. Конвенція про утворення Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. // Интеллектуальная собственность: нормативно– правовые акты / Под общ. Ред. А.Д. Святоцкого, В.П. Петрова. – Т. 2. – К.: Ин Юре, 1999.

211. Конвенція Ради Європи про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 р.: Ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.

212. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. (Зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222–IV) // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– №2. – Ст. 44.

213. Конституція України: Офіц. текст: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: Навч. посібник / Авт.–упоряд. М. І. Хавронюк. – К.: Парламент, вид-во, 1999. – 544 с. – (Законодавство: нормат. док. та комент.).

214. Коротенко А. І. Права людини і психіатрія // Україна: права людини в перехідний період / За ред. В. І. Євітова. – К.: Сфера, 2001. – С. 105–121.

215. Костюк В.Д. Нематериальные блага. Защита чести, достоинства и деловой репутации. – М.: Лекс–Книга, 2002. – 320 с.

216. Кот О. О. До питання про визнання недійсними угод з метою суперечною інтересам держави і суспільства // Вісник господарського судочинства. – 2002. – №4.

217. Кохановська О. В. Цивільно-правові аспекти регулювання відносин у сфері використання інформаційних систем. Дис. ... к. ю. н.: 12.00.03/Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 1998.– 199 с.

218. Кравченко О. Суміжні права та історія їх виникнення // Право України. – 2004. – № 11. – С. 57-60.

219. Крайнев П. Державна патентна експертиза в Україні // Інтелектуальна власність. –1999. – № 3–4. – С. 61–64.

220. Крайнев П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні // Право України. – 2001.– № 2. – С. 96–100.

221. Крайнев П. Законодавче регулювання питань, що стосуються вартості нематеріальних активів // Право України. – 1998. – № 8. – С.26–30.

222. Крайнев П. Патентна експертиза як інструмент технічного прогресу //Економіка. – 2001. – № 6. – С. 11–14.

223. Крайнів П. Промислова власність як об'єкт управління // Право України. – 2003. – № 3. – С. 103–107.
224. Крайнів П. Формування системи органів управління промисловою власністю в Україні // Інтелектуальний капітал. – 2002. – № 16–8. – С. 16–20.
225. Красицька Л. В. Право громадян України на життя, здоров'я, свободу і особисту недоторканність: Дис. ... к. ю. н.: 12.00.03 / Університет внутрішніх справ МВС України. – Х., 1999. – 197 с.
226. Кривенда О. В. Визнання договору позики безгрошовим (безвалютність позики) // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 11. – С. 34–39.
227. Кривенда О. В. Окремі аспекти поняття і правової природи позикових відносин // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 9.
228. Кривенда О. В. Цивільно-правове регулювання позикових відносин в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2003. – 22 с.
229. Крилова О. В. Цивільно-правове регулювання відносин по наданню медичної допомоги: Автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.13/ Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2006. – 20 с.
230. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – № 25–26.
231. Крохмаль В. Позовна давність у міжнародних угодах // Право України. – 1996. – № 12. – С. 88.
232. Кулініч О. С. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 20 с.
233. Кухарев О. Повноваження виконавця заповіту та їх здійснення за новим Цивільним кодексом України // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – № 3. – С. 90 – 97.
234. Кучер В. Співвідносність понять «недійсний» та «неукладений» правочин у контексті нового цивільного законодавства // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 9.
235. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. – К: ДП «Юридичне видавництво «Аста», 2004. – С. 280.
236. Липчик Делия. Авторское право и смежные права / Пер. с фр.; предисл. М.Федотова. М.: «Ладомир»; Изд-во ЮНЕСКО, 2002. – 788 с.

237. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99; з наступними змінами і доповненнями.

238. Лов'як О. О. Відшкодування шкоди, завданої громадянину службовими особами органів внутрішніх справ України: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. – К., 2007. – 17 с.

239. Лунц Л. А. Деньги и денежные обязательства в гражданском праве. Изд. 2–е, испр. – М.: Статут, 2004.

240. Мазуренко С.В., Еннан Р.Є. Генеза права інтелектуальної власності Європейського Союзу // Держава і право. – 2007. – Вип. 32. – С. 263–268

241. Майданик Н. І. Цивільно–правове регулювання договорів гри та парі в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 16 с.

242. Майданик Р. А. Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття) // Українське комерційне право, 2004. – № 5. – С. 37–57.

243. Майданик Р. А. Проблеми довірчих відносин в цивільному праві. – К.: НІЦ «Київський університет». – 2002. – 502 с.

244. Майданик Р. А. Спадковий договір у цивільному праві України // Університетські наукові записки Хмельницького університету управління і права. – 2007. – № 2 (22) – С. 90–105.

245. Майданик Р. А. Траст: Собственность и управление капиталами. – К.: Наукова думка, 1995.

246. Майданик Р. Елементи і виконання спадкового договору за цивільним законодавством України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 10 (72). – С. 38 – 46.

247. Малюга Л. В. Особисті немайнові права фізичних осіб в цивільному праві: теоретичні основи та проблеми правового забезпечення: Дис. ... к. ю. н.: 12.00.03 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 202 с.

248. Медичне право України: Збірник нормативно–правових актів / Упоряд. і наук. ред. Н. Б. Болотіна. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 412 с.

249. Мельник О. Особисті немайнові права на об'єкти інтелектуальної власності: деякі питання // Право України.– 2001.– №7. – С. 83–85.

250. Мельник О. Управління майновими правами суб'єктів авторських і суміжних прав: проблемні питання // Право України. – 2002. – № 6. – С. 90–93.

251. Мельник О.М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні: Монографія. – Х., 2002.

252. Мельниченко О. Захист суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 10. – С. 65–68.

253. Митний Кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.

254. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. / За заг. ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 368 с.

255. Можаровская Н. Европейская интеграция в контексте защиты прав интеллектуальной собственности // Персонал. – 2002. – № 10. – С. 70–74.

256. Музика Л. А. Проблеми права комунальної власності в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2006.

257. Нагорнюк М. В. Удосконалення національного законодавства України в сфері захисту прав інтелектуальної власності // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2001. – Вип. 29, ч. 1. – С. 219–222.

258. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами» від 24 липня 2002 року № 218 // Офіційний вісник України, 2002. – № 34. – Ст. 1632.

259. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами» від 11 липня 2003 року № 185 // Офіційний вісник України, 2003. – № 30. – Ст. 1581.

260. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України «Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами» від 29 грудня 2001 року № 322/795 // Офіційний вісник України, 2002. – № 5 (15.02.2002). – Ст. 204.

261. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України «Про затвердження Правил торгівлі на ринках» від 26 лютого 2002 року № 57/188/84/105//Офіційний вісник України, 2002. – № 13 (12.04.2002). – Ст. 681.

262. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі

транспортними засобами і номерними агрегатами» від 31 липня 2002 року № 228 // Офіційний вісник України, 2002. – № 34 (06.09.2002). – Ст. 1634.

263. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Рекомендацій щодо організації продажу товарів за зразками» від 20 липня 2000 року № 152 // Галицькі контракти. – Документи для роботи, 2000. – 08. – № 35.

264. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та вдома у покупців» від 29 березня 1999 року № 199//Офіційний вісник України, 1999. – № 16. – Ст. 682.

265. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі картоплею та плодоовочевою продукцією» від 8 липня 1997 року № 344 // Офіційний вісник України, 1997. – № 35 (12.09.97). – С. 146.

266. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Інструкції про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібної торгівлі та громадського харчування» від 4 січня 1997 року № 2 //Офіційний вісник України, 1997. – №№ 1, 2, 3. – С. 118.

267. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України, Державного комітету зв'язку України «Про затвердження Правил продажу товарів поштою» від 17 березня 1999 року №153/48 // Офіційний вісник України, 1999, № 13(16.04.99). – Ст. 540.

268. Наказ Фонду державного майна України від 1 березня 2004 року № 383 «Про затвердження Типової форми договору доручення на виконання функцій з управління пакетом акцій, що належить державі» // Офіційний вісник України, 2004, № 13 (16.04.2004), ст. 926.

269. Науково–практичний коментар до цивільного законодавства України. В 4 тт. – К., 2004.

270. Науково–практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. – 2-е вид., перероб. і доп. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. –К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т. 2.

271. Научно–практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю. С. Червоного. – К., 2003.

272. Негрескул В. Природа права інтелектуальної власності. // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 3. – С. 3–7.

273. Нелін О. Історичні аспекти колізійних питань спадкового права у сучасному законодавстві України // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 8. – С. 10 – 14.
274. Немчин О., Бутнік-Сіверський О. Сучасний стан інноваційного розвитку України //Інтелектуальна власність. – 2003. – № 1.– С. 32–35.
275. Новоселова Л. А. Проценти по денежным обязательствам. Изд 2–е., испр. и доп. – М.: Статут, 2003.
276. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
277. Нотаріальне оформлення цивільно-правових документів. Довідник. За загальною редакцією В.М. Черниша.– К.: Юрінком Інтер., 2000.
278. Ольховик Л.А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: Автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.03/ Харк. нац. ун-т. внутр. справ. – Х., 2006. – 21 с.
279. Онопенко В. В. Актуальні проблеми кодифікації цивільного законодавства суверенної України: Авторефер. дис. канд. юрид. наук. – К., 1994.
280. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно–правовое исследование / В. В. Залесский, Г. Е. Авилов, М. М. Вильданова и др. – М.: НОРМА, 1999.
281. Остапчук В. Останні зміни в режимі захисту прав інтелектуальної власності //Юридичний журнал. – 2004. – №1 (19). – С. 60–64.
282. Отраднава О. О. Неустойка в цивільному праві: Автореф.... канд. юр. наук. – К., 2002.
283. Охорона інтелектуальної власності в Україні: монографія / С.О. Довгий, В.О. Жаров, В.О. Зайчук та інші. – К.: Форум, 2002. – 319 с.
284. Охрана промышленной собственности в Украине. – К., 1999.
285. Павлова Л. Виконавець заповіту: процедура призначення та його повноваження. Видача свідоцтва виконавцю заповіту // Юридичний журнал. – 2005. – № 5. – С. 80 – 82.
286. Паладій М. Захист біотехнологічних винаходів в Україні, // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 7–8. – С. 7–11.
287. Паладій М. Тенденції розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності // Право України. –2002. –№2. –С. 98–103.
288. Паламарчук В. Інтелектуальна власність у правовому вимірі // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 1–2. – С. 3–5.

289. Палиюк В. П. Моральний (неимущественный) вред. – К.: Право, 1999. – 232 с.
290. Парижская конвенция по охране промышленной собственности от 20 марта 1994 г. // Богуславский М.М. Патентные вопросы в международных отношениях. – М., 1962.
291. Пацурия Н. Б. Система законодавства України про страхову діяльність // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 3. – С. 20–23.
292. Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Х., 2003. – 20 с.
293. Підпригора О. Авторське право і суміжні права в новому Цивільному кодексі України // Інтелектуальна власність. – 2004. – №2. – С. 16–19
294. Підпригора О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 3. – С. 3–6.
295. Підпригора О. Проблеми цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності // Інтелектуальний капітал. – 2002. – № 2. – С. 4–7.
296. Пічкур О. Проблемні питання охорони прав на сорти рослин – нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 2. – С. 3–6.
297. Пічкур О. Проблемні питання охорони прав на сорти рослин – нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 3. – С. 20–23.
298. Повітряний кодекс України // ВВР України. – 1993. – № 25. – Ст. 274.
299. Положення про Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на винаходи, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 291 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 12. – Ст. 804.
300. Пономарьов М, Про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності. // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 9. – С. 16–21.
301. Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1996 р. – № 5.
302. Постанова Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства

Союзу РСР» від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621.

303. Постанова Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 р. // Урядовий кур'єр. – 1992. – № 29.

304. Постанова Верховної Ради України «Про ратифікацію Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 року» від 14 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 36. – Ст. 368.

305. Постанова Кабінету Міністрів України «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань» від 17 серпня 1998 р. № 1303 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 33. – С. 61.

306. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються державними закладами охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» від 17 вересня 1996 р. № 1138 // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 181–182.

307. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів» від 19 квітня 1999 р. № 632 // Урядовий кур'єр, 1999, 29.04.1999. – №79-80.

308. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок розгляду клопотань про переміну громадянами України прізвищ, імен, по батькові» від 27 березня 1993 р. // Урядовий кур'єр. – 1993. – № 6.

309. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності» від 17 травня 2002 р. № 674 // <http://www.rada.gov.ua>

310. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення» від 26 липня 1999 р. № 1357 // Урядовий кур'єр, 1999. – 26.08.1999. – №158-159.

311. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі ювелірними та іншими виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння» від 25 березня 1999 р. № 460 // Урядовий кур'єр, 1999. – 15.04.1999. – №69-70.

312. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі та надання послуг з постачання скрапленого вуглеводневого газу для побутових потреб населення та інших споживачів» від 20 листопада 2003 р. № 1790 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 47 (05.12.2003). – Ст. 2434.

313. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі примірниками аудіовізуальних творів і фонограм» від 4 листопада 1997 р. № 1209 // Офіційний вісник України. – 1997. – №45.– С. 55.

314. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями» від 30 липня 1996 р. № 854 // Зібрання постанов Уряду України, 1996. – № 15. – Ст. 418.

315. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі нафтопродуктами» від 20 грудня 1997 р. №1442//Офіційний вісник України, 1998. – №2 (29.01.98). – Ст. 51.

316. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил торгівлі лікарськими засобами в аптечних закладах» від 17 листопада 2004 р. № 1570 // Урядовий кур'єр, 2004, 01.12.2004 №229.

317. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядку її виплати» від 18 січня 2003 р. № 71 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 5. – Ст. 128.

318. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання медичної допомоги іноземним громадянам» від 17 вересня 1996 р. № 1146 // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 181–182.

319. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання Міністерству освіти і науки повноважень щодо державної акредитації фізичних і юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи» від 2 жовтня 2003 р. № 1537 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 40. – Ст. 2098.

320. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок заняття торговельною діяльністю і правила торговельного обслуговування населення» від 08.02.1995 р. № 108 (зі змін, та доп.) // ЗПУ України. – 1995. – № 5. – Ст. 118.

321. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок сплати і розмір неустойки за повну або часткову несплату покупцями коштів за об'єкти приватизації» від 21 серпня 1997 р. № 910.

322. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на жилий будинок» від 4 жовтня 1991 р. №7 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1993. – №2. – Ст. 25–32.

323. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про Практику застосування законодавства про житлово-будівельні кооперативи» від 18 вересня 1987 р. // Бюлетень законодавства та юридичної практики України, – 2004. – №11.

324. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про Практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на жилий будинок» від 4 жовтня 1991 р. №7 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2004. – №11.

325. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ, пов'язаних з діяльністю гаражно-будівельних кооперативів» від 28 липня 1991 р. // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. – 2004. – №11.

326. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в спорах про визнання угод недійсними» від 28.04.1978 р. № 3 із змінами, внесеними постановою Пленуму від 25 травня 1998 року № 15 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. – Сімферополь, 1998. – Ст. 426–433.

327. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в спорах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» від 31.03.1995 р. № 5 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. – Сімферополь, 1998. – Ст. 646–657.

328. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в спорах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним» від 28.03.1972 р. № 3 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1993. – № 2. – Ст. 16–19.

329. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в спорах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» від 31.03.1995 р. № 5 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. – Сімферополь, 1998. – Ст. 646

330. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 12 квітня 1996 р. «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів».

331. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 квітня 1997 р. № 5 «Про практику застосування судами законодавства щодо

порушення правил про валютні операції» // Вісник Верховного Суду України, 1997. – № 2.

332. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6 «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 1.

333. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1990 р. № 7 «Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій» // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001. – № 2.

334. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» // Юридичний вісник України. – 2001. – № 36.

335. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1989 р. «Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином, і стягнення безпідставно нажитого майна».

336. Права людини в системі взаємовідносин «лікар – пацієнт» у відкритому суспільстві. – К.: Медицина України, 2000. – 267 с.

337. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами. Затверджені наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 13.03.1995 р. № 37 // Офіційний вісник України. – 1995. – № 12.

338. Правила роздрібною торгівлі непродовольчими товарами. Затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.03.2004 р. № 98 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – Ст. 953.

339. Правила торгівлі у розстрочку. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.1998 р. № 997 (зі змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – Ст. 989.

340. Право власності в Україні / За ред. О. В. Дзери та Н.С.Кузнецової. – К., 2000.

341. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М.Капіці: кол. Авторів: Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, В.П. Воробйов та ін. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 1104 с.

342. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: підручн. для студ. ВНЗ/МОН України; За ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького.

– 2–ге переробл. та доповн.– К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.

343. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік–Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

344. Практичний коментар до справи. Розбіжності між договором підряду і договором купівлі-продажу // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. – 1999. – № 2.

345. Примак В. Д. Дієздатність юридичної особи та її цивільно–правова відповідальність // Юридична Україна. – 2003. – № 10. – С. 57–60.

346. Примак В. Д. Окремі аспекти відповідальності учасників цивільних правовідносин за дії контрольованих ними юридичних осіб // Вісник господарського судочинства. – 2003. – № 2. – С. 156–164.

347. Притика Д. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованих колегій по захисту інтелектуальної власності // Право України. – 2002. – № 6. – С. 62–64.

348. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань за договором поставки // Роз'яснення президії ВАСУ від 30.05.1995 р. № 02–5/220.

349. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з поставкою продукції і товарів неналежної якості та некомплектних. // Роз'яснення президії ВАСУ від 12.11.1993 №01–6/1205.

350. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 № 04–5/1107.

351. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають при укладанні, договорів підряду на капітальне будівництво: Оглядовий лист Вищого арбітражного суду України від 20.11.1992 р. № 01–8/1386 // Право и практика. – 2001. – № 4. – С. 73.

352. Про нормативно–правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 08.10.2003 № 01–8/1199.

353. Проблеми вдосконалення правового регулювання права приватної власності / Я. М. Шевченко, М. В. Венецька, І. М. Кучеренко. – К., 2002

354. Проблеми охорони інтелектуальної власності в Україні (аналітична доповідь УЦЕПД) // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 10. – С. 2-46.
355. Програма розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні на 2001–2004 рр. // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 12. – С. 37–43.
356. Пунда О. О. Право на свободу: Монографія. – Хмельницький, 2006. – 248 с.
357. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: – Навч. посіб. – Вид. 5–е, зі змінами. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.
358. Рабовська С. Я. Спадкування прав засновника (учасника) корпоративного підприємства: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007. – 20 с.
359. Радзівілл А. Притримання майна як новий вид забезпечення прав сторін у договорі // Юридичний журнал. – 2005. – № 6. – С. 24–27.
360. Радзієвська Л. К., Пасічник О.Т. Нотаріат в Україні / За відп. ред. Л. К. Радзієвської. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 528 с.
361. Рішення Конституційного Суду України від 11 травня 2005 р. – справа № 1–11/2005 (справа про права акціонерів ЗАТ).
362. Рішення Конституційного Суду України від 25 листопада 1998 р. у справі № 1–29/98 за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 50. – С. 854.
363. Рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 р. у справі № 1–13/2002 за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) // Офіційний вісник України. – 2002. – № 23. – С. 1132.
364. Рішення Конституційного Суду України від 30 жовтня 1997 р. у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К. Г. Устименка) // Офіційний вісник України. – 1997. – № 46. – С. 126.

365. Роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання застосування статей 169 та 173 Статуту залізниць» №01–6/1104 від 12.10.1993 р.

366. Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 30 березня 1995 р. №02–5/218 «Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань за договором поставки»

367. Роз'яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 29 квітня 1994 р. № 02–5/293 «Про деякі питання практики застосування майнової відповідальності за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань» // Юридичний вісник України, 2002, 06, № 26.

368. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково–практичний коментар. – К., 2003.

369. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Підручн. – К., 2006.

370. Рульєв В., Туровцева В., Саньков С. Правова охорона селекційних досягнень у садівництві // Інтелектуальна власність, – 2003. – № 1. – С. 19–22.

371. Рябоконт Є. О. Проблеми правового регулювання інституту секретних заповітів за новим Цивільним кодексом України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Юридичні науки. – 2004. – Вип. 59. – С. 151–154.

372. Рябоконт Є. О. Проблеми суб'єктного складу правовідносин, які виникають у зв'язку з виконанням заповіту // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Юридичні науки. – 2004. – Вип. 57. – С. 78–81.

374. Савельєв В. А. Гражданский кодекс Германии (история, система, институты). – М.: Юрист, 1994.

375. Садихова Л. Спадкування за заповітом // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2008. – № 2. – С. 27 – 52.

376. Санфилиппо Ч. Курс римского частного права: Учебник/ Под ред. Д. В. Дождева. – М.: БЕК, 2000.

377. Селіванов В. Приватно-правові засади концепції державної політики захисту прав і свобод людини в Україні. // Право України, 1997. – № 10. – С. 8–18.

378. Сенюта І. Я. Право людини на охорону здоров'я та його законодавче забезпечення в Україні: Монографія // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина. – Серія 1. Дослідження та реферати. – Львів, 2007. – Вип. 14. – 224 с.

379. Сидоренко М. Загальні і спеціальні наслідки недійсності угод // *Право України*. – 2002. – №11.
380. *Сімейне право України* / За ред. О. В. Дзери. – К., 2003.
381. *Сімейне право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: У 2 кн.* / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я., 2005.
382. *Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р.* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2002. – № 21–22. – С. 135; з наступними змінами і доповненнями.
383. *Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.–практ. посіб.* / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рабовська, О.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1216 с.
384. Спасибо-Фатєєва І. Окремі аспекти поняття юридичних осіб // *Підприємництво, господарство і право*. – 2001. – № 8. – С. 21–24.
385. Спасибо-Фатєєва І. Проблемні аспекти недійсних правочинів (на прикладі договору міні акцій) // *Підприємництво, господарство і право*. – 2002. – № 7.
386. Стельмах І. Основні засади та проблематика застосування норм спадкового законодавства України // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2007. – № 2 (64). – С. 127 – 138.
387. Стефанчук Р. О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному праві України. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2006. – 170 с.
388. Стефанчук Р. О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві. – К.: Науковий світ, 2001. – 306 с.
389. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту: Монографія / Відп. ред. Я. М. Шевченко. – Хмельницький: Вид-во Хмельн. ун-ту управління та права, 2007. – 626 с.
390. Судариков С.А. *Интеллектуальная собственность*. – М, 2008. – 465 с.
391. Сураєва В. Право на обов'язкову частку у спадщині // *Юридичний вісник України*. – 2007. – 10 – 16 лютого. – № 6. – С. 8-9.
392. Суханов Е. А. Проблемы развития законодательства о коммерческих организациях // *Хозяйство и право*. – 2002. – № 5. – С. 54.
393. Тимофієнко Л. Охорона прав артистів–виконавців // *Інтелектуальна власність*. – 2000. – №8– 9. – С. 20–22.

395. Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_045&print=1

396. Указ Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27 квітня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 783.

397. Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом Європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» від 28 квітня 2004 р. № 493/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 18. – Ст. 1278.

398. Українське цивільне право: Навчальний посібник. – 2-ге вид. змін. і доп. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 368 с.

399. Федорченко Н. В. Договір доручення: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03/ НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 21 с.

400. Федорченко Н. В. Загальна характеристика договору доручення // Часопис Київського університету права, 2002. – № 3. – С. 50–57.

401. Федюк Л. В. Система особистих немайнових прав у цивільному праві: Автореф. дис.... к. ю. н.: 12.00.03 / Київський нац. ун-т імені Т. Шевченка. – К., 2006. – 16 с.

402. Фурса С. Суб'єкти спадкового договору, їх права і обов'язки // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 1 (15). – С. 15 – 30.

403. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні: навчальний посібник для студентів юридичних вузів та факультетів.– Загальна частина – К.: Вентурі, 1999.

404. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія і практика. Навч. посібник. – К.: Атака. – 2002. – 496 с.

405. Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Гражданское право: Частное право. Цивилистика: Учеб. пособие. – К.: АСК, 2001.

406. Харитонов Е. О., Старцев О. В. Цивільне право України: Підручник. – Вид. 2, перероб. і доп. – К.: Істина, 2007. – 816 с.

407. Харитонов Є. О. Вступ до цивільного права України: Навч. посібн. – К.: Істина, 2006. – 288 с.

408. Хєда С. М. Правове регулювання участі іноземних юридичних осіб у цивільних правовідносинах (порівняльно-правовий аспект). – К.: Юрінком Інтер, 2005. – С. 8.

409. Цивільне право України. Договірні і недоговірні зобов'язання: Підручн. / за ред. С.С. Бичкової. – К., 2008.

410. Цивільне право України. Доліненко Л. О., Доліненко В. О.: Навч. посібник –К.: Кондор, 2006 – 356 с.
411. Цивільне право України. Загальна частина: Підручн. / За ред. І.А.Бірюкова, Ю.О.Заїки – К., 2008.
412. Цивільне право України. Курс лекцій / За ред. Р.Б.Шишки. – Х., 2004.
413. Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У 2 т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Ін Юре, 2006.
414. Цивільне право України: Навч. посібник / За ред. Р. О. Стефанчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 356 с.
415. Цивільне право України: Навчальний посібник / За ред. Р. О. Стефанчука. – К.: Прецедент, 2005. – 448 с.
416. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / О. В. Дзера (кер. авт. Кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерта ін.; За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2004.
417. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2007.
418. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Голос України. – 2003. – № 47–48; з наступними змінами і доповненнями.
419. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах / Відп. ред. проф. А. С. Довгерт, проф. Н. С. Кузнєцова. – К.: Юстініан, 2005. – Ч. 1. – С. 88.
420. Цивільний кодекс України: Коментар / За заг. ред. Харитонова Є. О., Калітенко О. М. – Х.: Одиссей, 2003.
421. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. / За ред. розробників Цивільного кодексу України. – К.: Істина. – 928 с.
422. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання третє перероблене та доповнене. –Х.: Одиссей, 2006. – 1200 с.
424. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар/ За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
425. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2004.

426. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 14 липня 2004 р. – № 130; з наступними змінами і доповненнями.

427. Цікало В. І. Давність у цивільних правовідносинах: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2004. – 19 с.

428. Черепакін Б. Б. К вопросу о частном и публичном праве // Черепакін Б. Б. Труды по гражданскому праву (Серия «Классика российской цивилистики»). – М., 2001.

429. Чернат В. А. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2006. – 20 с.

430. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4 – С. 4 – 7.

431. Чупрун О. Законодавчі реалії договорів поставки // Юридический журнал. – 2003. – № 2.

432. Чуркін А. Общая правовая характеристика биржевых сделок // Підприємництво, господарство і право, 2002. – № 12. – С. 30–34.

433. Шапошніков Д. С. Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю особи, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2005. – 25 с.

434. Швець Б. Коммерческий агент или поверенный: Отличие гражданского правового договора поручения от хозяйственного правового агентского договора // Юрид. практика. – 2004. – 6 апр. – № 14. – С. 1–7.

435. Швиденко О. С. Акція як об'єкт права власності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 20 с.

436. Шевченко Я. М. Сутність і значення цивільного права в системі права України // Актуальні проблеми цивільного права і цивільного процесу в Україні. – К: Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2005. – С. 24.

437. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 79.

438. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект. Харків: Вид-во НУВС, 2002. – 368 с.

439. Щербина В. С. Господарське право. – К.: Юрінком Інтер, 2006.

440. Щодо деяких питань про застосування господарськими судами законодавства про інтелектуальну власність. Лист Вищого господарського суду від 14.01.2004 № 05–3/31.

441. Янишев В. Система личного страхования в Украине // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 10. – С. 24-27.

442. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції): Монографія. – Харків: Право, 2006. – 544 с.

443. Ярошенко К. Новое законодательство о наследовании // Хазяйство и право. – 2002. – № 2.

3. Перелік предметів за ОКР «Спеціаліст»

«Договірне право»

У цивільному кодексі України вперше, на відміну від попередніх кодифікованих актів цивільного законодавства, в окремий розділ II книги п'ятої – зобов'язальне право – виділено правові норми, що визначають поняття та умови договору, його укладення, зміну та припинення.

Нині договір, поряд із правовими нормами, являє собою один з основних засобів регулювання суспільних відносин. Розвиток ринкової економіки передбачає наявність розвинутої системи договорів, які в цілому опосередковують переміщення товарів, робіт, послуг у суспільстві. Тому, розширення сфери договірного регулювання суспільних відносин, підвищення значення договору як одного із джерел сучасного цивільного права вимагає поглибленого вивчення курсу студентами спеціальності «правознавство» вищих навчальних закладів.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи знань та навичок роботи з нормативним матеріалом, уміння вирішувати конкретні правові ситуації, які виникають у сфері договірних відносин на базі національного та міжнародного законодавства та здійснювати аналіз правозастосовної практики, судових рішень, рішень органів державної влади в частині регулювання договірних відносин.

Завданнями курсу є вивчення таких тем як, загальні правові засади інституту договірного права; категорія договору у договірному праві; забезпечення виконання договору; договори про передачу майна у власність; договори про передачу майна у тимчасове користування; договори про виконання робіт та надання послуг; договори у сфері кредитно розрахункових та фінансових відносинах.

Для опанування курсом «договірне право» навчальним планом передбачено 72 години. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. Згідно з навчальним планом студентам заочної форми навчання відводиться 8 аудиторних годин, з яких 4 години – лекційні заняття, 4 години – практичні заняття. На лекційний розгляд виносяться теми «Загальні правові засади інституту договірного права»; «Категорія договору у договірному праві». На

практичних заняттях розглядаються теми «Забезпечення виконання договору»; «Договори про виконання робіт та надання послуг». Темі і питання практичних занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу. Саме тому потрібно використання не лише основної літератури, яка складається з підручників та базових нормативно правових актів, але й спеціальної літератури, зокрема науково практичних коментарів Цивільного, Житлового, Господарського кодексів України, практики судів, спеціальних досліджень проблемних аспектів у монографіях, наукових публікаціях у юридичних виданнях.

По кожній темі практичних занять студент повинен скласти конспект, у якому відповісти на усі питання, що виникають зі змісту завдання. Безпосередньо на заняттях студент повинен брати участь в обговоренні вирішених студентами завдань, висловлюючи свою думку з проблемних питань. Опанувавши курс, студент повинен знати: загальні правові категорії та конструкції договірного права, поняття, предмет регулювання і місце договірного права у правовій системі України; підстави виникнення, укладення, зміни та припинення договірних відносин про передачу майна у власність, у тимчасове користування; правила укладення договорів щодо виконання робіт та надання послуг в тому числі у сфері кредитно розрахункових та фінансових відносин.

Студент повинен уміти: правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного законодавства; вмільо застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності – готувати проекти договорів, позови, відзиви і обґрунтування та інші процесуальні документи, необхідні для судового розгляду в судовому порядку спорів, що виникають із договірних відносин; надавати правову допомогу населенню з питань захисту прав та законних інтересів учасників договірних правовідносин.

Засвоєння студентами курсу «Договіrne право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється по кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складанню вдома конспекту завдань, які задавались, організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи і складення заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Загальні правові засади інституту договірної права

Поняття договірної права України. Принципи договірної права. Джерела договірної права. Категорія правочину та договору у приватному праві.

Тема 2. Категорія договору у договірному праві

Поняття та правові ознаки договору. Функції договору. Класифікація договорів. Зміст (умови) договору. Тлумачення змісту договору. Недійсність договору. Динаміка (стадії договору). Поняття укладення договорів. Порядок і способи укладення договорів. Стадії укладення договорів: Оферта, Акцепт. Зміна договорів. Особливості розірвання договорів. Виконання договорів.

Тема 3. Забезпечення виконання договору

Загальна характеристика засобів забезпечення договірних зобов'язань. Класифікація засобів забезпечення договірних зобов'язань. Завдаток. Притримання. Застава. Неустойка. Порука. Гарантія.

Тема 4. Договори про передачу майна у власність

Поняття договору купівлі продажу. Права та обов'язки сторін в договорі купівлі продажу. Захист прав споживачів. Види договору купівлі продажу: види договору роздрібною купівлі продажу, форвардний ф'ючерсний та опціонний договори купівлі продажу, зовнішньоекономічний договір купівлі продажу. Договір поставки. Договір контрактної сільськогосподарської продукції. Дарування. Рента. Довічне утримання (догляд).

Тема 5. Договори про передачу майна у тимчасове користування

Договір найму (оренди). Договір оренди державного та комунального майна. Прокат. Найм (оренда) земельної ділянки. Договір лізингу. Позичка. Найм (оренда) житла.

Тема 6. Договори про виконання робіт та надання послуг

Договір підряду. Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на проектні та пошукові роботи. Зовнішньоекономічні підрядні операції з давальницькою сировиною. Виконання науково дослідних або дослідно конструкторських та технологічних робіт. Загальні

положення про послуги. Перевезення. Види транспортних договорів. Договір зберігання. Страхування. Договір доручення. Договір комісії. Договір управління майном.

Тема 7. Договори у сфері кредитно розрахункових та фінансових відносинах. Концесія. Спільна діяльність

Договір позики. Кредитний договір. Договір банківського вкладу. Договір банківського рахунку. Факторинг. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1.

Тема: Забезпечення виконання договору

1. Загальна характеристика засобів забезпечення договірних зобов'язань.
2. Класифікація засобів забезпечення договірних зобов'язань.
3. Завдаток.
4. Притримання.
5. Застава
6. Неустойка.
7. Поручка.
8. Гарантія.

Завдання для обов'язкового виконання

(Вирішення практичних завдань має бути підготовлене в письмовому вигляді в зошиті для занять із посиланням на норми законодавства)

Завдання 1.

Ветерану війни Ворошилову було надана пільговий кредит на суму 100 тисяч гривень. При цьому на забезпечення виконання зобов'язання було оформлено договір поручки, за яким племінник позичальника Ткаченко зобов'язувався погашати заборгованість за позику у випадку невиконання Ворошиловим своїх зобов'язань. Через три роки ветеран помер. непогашена частина позики становила 40 тис. грн. Банк звернувся до Ткаченка з вимогою дострокового погашення частини позики. Проте Ткаченко відмовився, посилаючись на те, що позику має повертати дочка померлого, яка є підприємцем, має значні доходи. І лише за браком коштів у спадкоємиці готовий прийняти на себе частину боргу. Через чотири місяці після смерті боржника банк звернувся до суду з позовом до Ткаченка про стягнення

суми боргу. Проте в ході судового слухання з'ясувалося, що відповідач захворів і визнаний недієздатним. Суд відмовився задовольнити позов банку, вважаючи договір поруки припиненим через неможливість його виконання. *Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Як вирішити справу та якими нормативно правовими актами слід керуватися. Підготуйте письмову відповідь.*

Завдання 2.

Використовуючи ЦК України та інші закони знайдіть, які саме випадки застави в них передбачені. Дайте письмову відповідь.

Завдання 3.

Між продавцем і покупцем було укладено договір купівлі продажу жилого будинку. Договір був нотаріально посвідчений та зареєстрований. Продавець зобов'язався звільнити помешкання в місячний строк та виписатися з нього, але своє зобов'язання не виконав, посилаючись на те, що у нього немає іншого помешкання, де він міг би жити. Покупець звернувся за порадою до юриста, який роз'яснив йому, що він не має права вимагати виселення продавця, адже внаслідок цього буде порушено конституційне право останнього на житло. Юрист порадив покупцеві примусово взяти з будинку яку небудь цінну річ і не віддавати її продавцеві до тих пір, поки той не звільнить помешкання.

Дайте правову оцінку консультації. Чи виникло у покупця право на при тримання речі? Яким чином покупець може задовольнити свої законні інтереси? Надайте консультацію та підготуйте письмову відповідь.

Семінарське заняття №2

Тема: Договори про виконання робіт та надання послуг

1. Договір підряду.
2. Побутовий підряд.
3. Будівельний підряд.
4. Підряд на проектні та пошукові роботи.
5. Зовнішньоекономічні підрядні операції з давальницькою сировиною.
6. Виконання науково дослідних або дослідно конструкторських та технологічних робіт.
7. Загальні положення про послуги.
8. Перевезення. Види транспортних договорів.

9. Договір зберігання.
10. Страхування.
11. Договір доручення.
12. Договір комісії.
13. Договір управління майном.

Завдання для обов'язкового виконання

(Вирішення практичних завдань має бути підготовлене в письмовому вигляді в зошиті для практичних занять із посиланням на норми законодавства).

Завдання 1.

Аудиторська фірма уклала із суб'єктом підприємницької діяльності Ч. договір на надання інформаційно-консультативних послуг. У договорі було зазначено, що Ч. надає аудиторській фірмі консультації з приводу раціональності та ефективності використання коштів на будівництво, реконструкцію та ремонт, що здійснюється третіми особами клієнтами аудиторської фірми. У договорі було передбачено, що Ч. надає консультації в усному та письмовому вигляді. Під час перевірки Ч. державною податковою інспекцією виникла конфліктна ситуація. Представники ДІІ вважали, що за вказаним договором Ч. виконує для аудиторської фірми роботи, а не надає послуги, оскільки договором передбачена можливість надання консультацій у письмовому вигляді, тобто наявним є матеріалізований результат. Ч. звернувся за консультацією до юридичної фірми.

Запитання: Які головні риси предмету договору про надання послуг? У яких формах може виражатися результат надання послуг? Чи можна стверджувати, що якщо дія має матеріалізований вираз, то вона не є послугою? Визначте правову природу даного договору. Підготуйте письмову відповідь.

Завдання 2.

Ресторан «Батьківська хата» запросив для оформлення свого банкетного залу дизайнера Гончарука. Перед художником була поставлена мета оформлення стін залу для покращання його естетичного вигляду. Оформлення повинно бути здійснено з матеріалів та за ескізами Гончарука. Строк виконання замовлення становив один місяць. Керівник ресторації звернувся до юрисконсульта з проханням підготувати відповідний проект договору.

Запитання: Дайте правову кваліфікацію відносинам між художником дизайнером Гончаренко та ресторацією «Батьківська хата». Які істотні умови цього договору? Запропонуйте власний проект договору. Чи змінилося б рішення, якщо б художник дизайнер був запрошений для роботи за завданням та під керівництвом адміністрації ресторації? Підготуйте обгрунтовану відповідь.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1.

1. Поняття та значення договору, види договорів.

2. **Задача.** Фермер Онишко взяв в оренду у сільськогосподарського підприємства автофургон для перевезення овочів та фруктів на ринок. Сільськогосподарське підприємство передало автофургон без документів на нього. Працівник ДАІ, виявивши відсутність у Онишка документів на автофургон, затримав автомобіль для з'ясування питання про його власника. За час затримання вантаж зіпсувався. Фермер вимагає від сільськогосподарського підприємства відшкодування завданих збитків.

Запитання: Чи правомірні вимога фермера Онишка до сільськогосподарського кооперативу? Які дії вправі був здійснити фермер Онишко, коли сільськогосподарське підприємство не передало йому документів на автофургон? Зробіть письмовий правовий аналіз спору, посилаючись на правові норми.

Варіант 2.

1. Укладення, зміна та розірвання договору.

2. **Задача.** Громадянка Корж 1930 р.н. уклала договір довічного утримання з громадянином Орест. Згідно умов договору Корж передавала Оресту приватизовану однокімнатну квартиру з усіма комунальними вигодами загальною площею 28 кв.м. взамін чого Орест зобов'язувався надавати Корж довічне матеріальне забезпечення у вигляді щомісячного набору продуктів у погоджених нормах та грошове утримання в сумі 440 грн. щомісячно. 20 травня 2011 року договір був нотаріально посвідчений. На підставі договору 5 червня 2011 року Орест оформив право власності на квартиру. 10

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

червня 2011 року Корж заявила про своє небажання передати квартиру і відмовилася від утримання повідомивши про рішення Ореста.

Запитання. Проаналізуй те ситуацію. Який характер договору довічного утримання? З якого моменту у набувача виникає право власності на об'єкт договору? Які можливі варіанти вирішення спору? Підготуйте (письмово) проект договору довічного утримання між громадянами Корж та Орест.

Варіант 3.

1. Суб'єкти виконання зобов'язань, місце та строк виконання зобов'язань.

2. **Задача.** Між КСП «Броди» і приватним підприємцем Мілаш укладено договір оренди нежитлового приміщення на 5 років з 1 квітня 2012 року. Згідно з умовами договору розмір орендної плати був визначений в розмірі 10% від майбутніх щомісячних прибутків підприємцем. Протягом 2012 року орендна плата на рахунок КСП не поступала. КСП звернулося до Мілаш з вимогою про розірвання договору і відшкодування збитків. Мілаш відмовився звільнити приміщення, посилаючись на важке фінансове становище і необхідність сплачувати високі податки.

Запитання: Вирішіть спір. Які способи визначення орендної плати?

Варіант 4.

1. Неустойка як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.

2. **Задача.** Березовський запропонував своєму знайомому Абрамовичу придбати у нього картину відомого майстра. Наступного дня Абрамович направив Березовському по факсу відповідь, в якій містилася згода купити картину та вказувалася ціна купівлі. Через п'ять днів Березовський повідомив Абрамовича, що згодний продати йому картину, але за ціною на 25% більше, ніж ціна, запропонована Абрамовичем. Абрамович не погодився, зазначивши, що, на його думку, договір вже укладений на умовах, що містяться у його факсимільному повідомленні, яке є акцептом.

Запитання. Дайте визначення оферти та акцепту. Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту або акцепт? Чи був укладений договір?

Варіант 5.

1. Завдаток як способи забезпечення виконання зобов'язання.

2.Задача. За договором прокату суб'єкт підприємницької діяльності Борисов передав Іванову бензопилу в користування строком на 1 рік зі сплатою орендної плати щомісячно. Іванов сплатив орендну плату за перший місяць та поїхав на заробітки по селах пиляти дрова місцевим мешканцям. В селі при розвантаженні дров колода впала на Іванова та зламала йому ногу. Знайомий Іванова Сидоров побачив, що Іванов через хворобу не в змозі пиляти дрова, попросив у нього бензопилу для виконання цієї роботи. Іванов погодився. Через тиждень у Сидорова бензопилу вкрали. Коли через два місяці Іванов одужав та приїхав у місто, Борисов звернувся до нього з позовом про сплату орендної плати за два місяці, пені за прострочення оплати орендної плати та про відшкодування вартості втраченої бензопили.

Запитання: Чи мав право Іванов передавати пилу Сидорову? Хто зобов'язаний відшкодувати Борисову вартість втраченої бензопили: Іванов чи Сидоров? Яке рішення має прийняти суд?

Варіант 6.

1.Поняття та способи припинення зобов'язань.

2. **Задача.** У 2007 році між громадянами Носаль та Олешко було зареєстровано шлюб. Олешко поселилася у 3 х кімнатній квартирі чоловіка, де проживали і його батьки. У січні 2008 році у зв'язку з важкою хворобою сестри Олешко виникла необхідність здійснювати догляд за нею. Тому Олешко поселила хвору сестру у квартиру, де проживала. У зв'язку із значним покращанням здоров'я сестри у березні 2012 року батьки Носаль поставили вимогу про її виселення з квартири. Олешко і сестра заперечували. Батьки Носаль звернулися до суду.

Запитання: Хто може бути визнаний членом сім'ї наймача? Чи набула сестра Олешко право на житло? Вирішіть спір. Яке рішення має прийняти суд? Підготуйте письмово відповідь.

Варіант 7.

1.Поняття договору страхування та його види, сторони, форма договору, предмет договору, істотні умови договору.

2. **Задача.** Громадянка похилого віку Коваль пред'явила позов до Савчук та Гришка про визнання недійсним договору дарування жилого будинку. Позивачка зазначала, що на вимогу відповідачів, які є її доньками, вона 17 березня 2010 року оформила договір дарування їм будинку. (При укладенні угоди Коваль було 85 (років). Савчук та Гришко обіцяли не порушувати її права володіння і користування

будинком, допомагати по веденню домашнього господарства. Відповідачі не виконали своїх зобов'язань, створювали умови, за яких вона не могла проживати в будинку, залишали її без догляду в зимовий період. Посилаючись на те, що угода укладена внаслідок помилки, позивачка просила визнати договір недійсним.

Запитання: Вирішіть справу, посилаючись на норми чинного законодавства.

Варіант 8.

1. Відповідальність страховика, припинення та недійсність договору.

2. **Задача.** Петренко придбав у магазині комп'ютер із розстроченням платежу на 3 роки. За договором Петренко мав 3 числа кожного місяця сплачувати встановлену у договорі грошову суму. Через рік після оформлення договору підприємство, на якому працював Петренко, було ліквідовано. Петренко у пошуках роботи виїхав за кордон та припинив сплачувати встановлену договором суму. Представники магазину звернулися до дружини Петренка з вимогою внести несплачену суму грошей або повернути комп'ютер. Після відмови дружини Петренка представники магазину звернулися з позовом до суду.

Запитання: Чи правомірним було звернення представників магазину до дружини Петренка? Яке рішення буде прийнято судом? Обґрунтуйте його.

Варіант 9.

1. Поняття договору перевезення, види перевезень.

2. **Задача.** Громадянин Андрійко купив у меблевому магазині меблі. Залишивши їх на зберігання, Андрійко домовився, що приїде за ними вантажним автомобілем через 6 годин. За цей час через замикання електропроводки в залі магазину сталася пожежа, внаслідок якої деякі меблі були пошкоджені (в тому числі, відібрані Андрійко). Повернувшись за меблями і оцінивши ситуацію, Андрійко зажадав передачі йому іншого комплекту таких же меблів. Представник магазину відмовився задовольнити його вимоги, оскільки вини магазину в пошкодженні меблів немає.

Запитання: З якого моменту виникає право власності на майно, придбане за договором купівлі-продажу? Чи правомірна відмова магазину в задоволенні вимоги покупця – Андрійко. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення правочину та наведіть його ознаки.
2. Як співвідносяться поняття «правочин», «угода», «домовленість» і «договір»?
3. Наведіть основні види правочинів.
4. Дайте визначення недійсного правочину.
5. Визначте умови дійсності правочинів.
6. Наведіть законодавчі підстави недійсності правочинів.
7. Визначте основні відмінності цивільно-правового договору від господарсько-правового договору.
8. Якими юридичними ознаками наділений цивільно-правовий договір?
9. Наведіть приклади односторонніх та двосторонніх цивільно-правових договорів.
10. Наведіть приклади реальних та консенсуальних договорів.
11. Як співвідносяться поняття «неукладений», «не чинний» і «недійсний» договір.
12. Дайте визначення договірного права України та наведіть його ознаки.
13. Визначте джерела договірного права України.
14. Дайте визначення принципів права.
15. Наведіть закріплені в Цивільному кодексі України принципи цивільного права.
16. Наведіть систему принципів договірного права України
17. Визначте співвідношення принципів належного і реального виконання договірного зобов'язання.
18. Розкрийте зміст принципів справедливості, добросовісності та розумності в договірному праві України.
19. Розкрийте зміст принципу свободи договору.
20. Розкрийте зміст принципу обов'язковості виконання цивільно-правового договору та визначте його співвідношення з принципом свободи договору.
21. Розкрийте зміст принципу неприпустимості зловживання правом в договірному праві України.
22. Наведіть стадії цивільно-правового договору.
23. Що таке стадії укладення договору.
24. Що таке порядок і спосіб укладення договору.
25. Наведіть способи укладення договорів.
26. Дайте визначення істотних, типових, звичайних та випадкових умов договору.

27. З якого моменту договір вважається укладеним.
28. Що таке оферта, та який порядок її пред'явлення.
29. Що таке акцепт, та який порядок його застосування.
30. В якій формі може бути укладений цивільно-правовий договір та від чого вона залежить.
31. Які правові наслідки порушення простої письмової форми договору.
32. Які правові наслідки порушення вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору та його державну реєстрацію. Хто наділений правом на укладення цивільно-правових договорів.
34. Наведіть види договорів, сторонами (стороною) яких можуть бути лише фізичні особи.
35. Наведіть види договорів, сторонами яких можуть бути лише суб'єкти підприємництва. Що таке переадресування виконання договірної зобов'язання. В яких випадках допускається виконання договірної зобов'язання третьою особою.
38. Що таке множинність осіб у зобов'язаннях, та які її види.
39. Розкрийте підстави та порядок заміни кредитора у зобов'язанні.
Розкрийте підстави та порядок заміни боржника у зобов'язанні.
41. Дайте визначення виконання договірної зобов'язання правового інституту як процесу і як підстави припинення зобов'язання.
42. Наведіть загальні умови виконання договірної зобов'язання.
43. Визначте правову природу виконання договірної зобов'язання.
44. Наведіть поняття суб'єктів виконання договірної зобов'язання та встановіть їх співвідношення з суб'єктами договірної зобов'язання.
45. Наведіть особливості виконання часткових, солідарних та субсидіарних зобов'язань.
46. Охарактеризуйте порядок виконання кредитором обов'язку з видання боржникові розписки про одержання виконання як одного з видів підтвердження виконання договірної зобов'язання.
47. Розкрийте зміст обов'язку кредитора, що приймає виконання зобов'язання з повернення боржникові боргового документа як одного з видів підтвердження виконання договірної зобов'язання.
48. Наведіть приклади цивільно-правових договорів, для яких встановлений спеціальний порядок підтвердження виконання.
49. Наведіть визначення зміни та припинення договору.

50. Наведіть підстави для зміни договору.
51. Наведіть підстави припинення договору.
52. Який порядок зміни та припинення договору, та від чого він залежить?
- Дайте характеристику новації як способу припинення договору.
54. Розкрийте зміст відступного як способу припинення договору.
55. Охарактеризуйте такий спосіб припинення договору як зарахування зустрічних вимог.
- Розкрийте підстави та порядок взаємної відмови від виконання договору.
57. Наведіть підстави та порядок односторонньої відмови від виконання договору.
58. Розкрийте зміст поняття «розірвання договору» та наведіть основні підстави для його застосування.
59. Розкрийте зміст істотної міни обставин як однієї з підстав для розірвання договору.
60. Які наслідки розірвання договору.
61. Назвіть принципи здійснення класифікації договорів, дайте їм характеристику.
62. Визначте правове значення класифікації договорів.
63. Які є види класифікаційних форм (утворень), групування окремих договорів за схемою рід, тип, вид.
64. Які є класифікації договорів за їх окремими правовими властивостями та за сферою їх застосування.
65. Наведіть особливості класифікації договорів за універсальним критерієм, тобто за правовою метою договору, за його предметом, за його суб'єктним складом тощо.
66. Які договори є непоіменованими.
67. Які договори вважаються у цивілістичній науці «інтегрованими» і «нетиповими».
68. Визначте поняття попереднього договору.
69. Якою є правова природа попереднього договору.
70. Що становить зміст попереднього договору.
71. Як розмежовується попередній договір і протокол про наміри.
72. Яким є місце договору комерційної концесії в системі цивільних договорів.
73. Дайте визначення публічного договору.
74. Наведіть ознаки публічного договору.
75. Наведіть приклади публічних договорів.
76. Що становить предмет публічного договору.

77. Назвіть вимоги, що ставляться законодавством до суб'єктного складу публічного договору.

78. Розкрийте порядок укладення публічних договорів.

79. В якій формі може бути укладений публічний договір, та від чого це залежить.

80. Які наслідки недотримання вимог законодавства при укладенні та виконанні публічного договору.

81. Дайте визначення неустойки та її ознаки.

82. В чому полягає правова природа неустойки.

83. Назвіть види неустойки та охарактеризуйте їх.

84. Назвіть підстави застосування неустойки.

85. Який порядок стягнення неустойки.

86. Розкрийте правову природу поруки.

Що може бути підставою для виникнення правовідносин поруки.

88. Назвіть види поруки.

89. Що таке договір поруки, та які його ознаки.

90. Які права та обов'язки має поручитель.

91. Якими правами та обов'язками наділений кредитор у відносинах за договором поруки.

92. Який порядок пред'явлення вимоги кредитором до поручителя.

93. Які правові наслідки виконання договору поруки.

94. Назвіть підстави припинення договору поруки.

95. Дайте визначення та ознаки гарантії.

96. Розкрийте правову природу гарантії.

97. Назвіть форми (види) гарантії.

98. В чому полягають відмінності між порукою та гарантією.

99. Назвіть основні права та обов'язки гаранта.

100. Який порядок пред'явлення вимоги кредитором до гаранта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аномалії в цивільному праві України: Навч. практ. посібник // Відп. ред. Р. А. Майданик. Київ: Юстініан, 2007. (Серія «Аномалії цивільного права»). – 912 с.

2. Бервено С. М. Проблеми договірного права України: монографія / С. М. Бервено. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 521с.

3. Бервено Сергій Миколайович. Проблеми договірного права України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Київ, 2006.

4. Вавженчук С.Я. «Основоположні підходи щодо впливу договору контрактації сільськогосподарської продукції на охорону трудових прав працівників контрагентів». Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип.10., 2011р. / Редкол.: Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. – К.: Науково дослідний інститут приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України – 2011. – С. 106-109.

5. Вавженчук С.Я. «Правове регулювання орендних і лізингових відносин. Правові засади здійснення енергопостачання. Правове регулювання підрядних відносин у господарській діяльності» // Господарське право: підручник : у 2 ч. – Ч. 2 / [В.Ф. Опришка, Н.С. Хатнюк, Н.А. Фукс та ін.]; за заг. ред. В.Ф. Опришка, Н.С. Хатнюк. – К.: КНЕУ, 2011. – 501 с.

6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18. – С. 144; з наступними змінами і доповненнями.

7. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 6. – Ст.56; з наступними змінами і доповненнями.

8. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1993. – №17. – Ст. 184.

9. Договірне право. Особлива частина: навчальний посібник // Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.: За ред. О.В. Дзери, – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.

10. Житловий кодекс Української РСР. Затверджений Законом Української РСР від 30 червня 1983 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – Додаток до № 28. Ст. 573; з наступними змінами і доповненнями.

11. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5-6 (09.02.2001). – Ст. 30; з наступними змінами і доповненнями.

12. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» 14 січня 2000 року № 1393 ХІУ// Відомості Верховної Ради України, 2000, № 12 (24.03.2000). – Ст. 95; з наступними змінами і доповненнями.

13. Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 12 листопада 1996 р. //

Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28; з наступними змінами і доповненнями.

14. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 20.10.1996 року № 448 97 ВР; з наступними змінами і доповненнями.

15. Закон України «Про державний матеріальний резерв», № 51/97 ВР від 24.01.1997 р. // Відомості Верховної Ради України, 1997. – № 13. – С. 112; з наступними змінами і доповненнями.

16. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 01.07.2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – №51. – С. 553; з наступними змінами і доповненнями.

17. Закон України «Про житлово комунальні послуги» від 24 червня 2004 року № 1875 // Відомості Верховної Ради України, 2004. – №47 (19.11.2004). – С.514; з наступними змінами і доповненнями.

18. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію об'яжень» від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України, 2004. – №11 (12.03.2004). – Ст. 140; з наступними змінами і доповненнями.

19. Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» № 1490 111 від 22.02.2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2000. – № 20 (19.05.2000). – Ст. 148; з наступними змінами і доповненнями.

20. Закон України «Про залізничний транспорт» // ВВР. – 1996. – № 40; з наступними змінами і доповненнями.

21. Закон України «Про заставу» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992. – №47. – С. 642; з наступними змінами і доповненнями.

22. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. № 1023 XII // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991. – №30 (23.07.91). – Ст. 379; з наступними змінами і доповненнями.

23. Закон України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно енергетичного комплексу» від 23 червня 2005 р. № 2711 IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №33. – Ст. 430; з наступними змінами і доповненнями.

24. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313; з наступними змінами і доповненнями.

25. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 1 (02.01.2004). – С. 1; з наступними змінами і доповненнями.

26. Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» від 5 квітня 2005 р. № 2509-М // Відомості Верховної Ради України, 2005. – №20. – С. 278.

27. Закон України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 р. № 2665 ІН // Відомості Верховної Ради України, 2001. – №50 (14.12.2001). – Ст. 262; з наступними змінами і доповненнями.

28. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 12.12.1997 р.; з наступними змінами і доповненнями.

29. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №39. – Ст. 383; з наступними змінами і доповненнями.

30. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994 р. № 334/94 ВР // Урядовий кур'єр, 1997. – 12.06.97. – № 105-106; з наступними змінами і доповненнями.

31. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 14 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради, 1995. – №15. – Ст. 99; з наступними змінами і доповненнями.

32. Закон України «Про оренду землі» від 6 жовтня 1996 р. // ВВР України, 1998. – № 46-47. – Ст. 280.

33. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001. – №47. – Ст.251; з наступними змінами і доповненнями.

34. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р. №2918 ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №16 (19.04.2002). – Ст. 112; з наступними змінами і доповненнями.

35. Закон України «Про підтвердження відповідності» від 17.05.2001 р. № 2406 ІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №32. – Ст. 169; з наступними змінами і доповненнями.

36. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» 5 квітня 2001 р. № 2346 ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №29 (20.07.2001). – Ст. 137; з наступними змінами і доповненнями.

37. Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21 грудня 2000 р. / Відомості Верховної Ради України, 2001. – №10. – С. 44; з наступними змінами і доповненнями.

38. Закон України «Про поставки продукції для державних потреб» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №3 (16.01.96), Ст. 9; з наступними змінами і доповненнями.

39. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19.06.1992 р. № 2482 XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – С. 524; з наступними змінами і доповненнями.

40. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 р. № 2163 XII у редакції Закону України від 19.02.1997 р. №89/97 ВР // Відомості Верховної Ради України, 1997. – №17. – Ст. 122; з наступними змінами і доповненнями.

41. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 р. № 351 XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5-6 (12.02.99). – Ст. 44; з наступними змінами і доповненнями.

42. Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 р. №2408 III // Відомості Верховної Ради України, 2001. – №31. – Ст. 145; з наступними змінами і доповненнями.

43. Закон України «Про страхування» від 7 травня 1996 року // Відомості Верховної Ради України, 1996. – №18. – Ст. 78; з наступними змінами і доповненнями.

44. Закон України «Про тепlopостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633 ІУ // Відомості Верховної Ради України, 2005. – №28 (15.07.2005). – Ст. 373; з наступними змінами і доповненнями.

45. Закон України «Про тимчасову заборону стягнення з громадян України пені за несвоєчасне внесення плати за житлово комунальні послуги» від 13 листопада 1996 р. № 486/96 ВР // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 52. – Ст. 304; з наступними змінами і доповненнями.

46. Закон України «Про товарну біржу» № 1956 XII від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992. – №10 (10.03.92). – Ст. 139; з наступними змінами і доповненнями.

47. Закон України «Про торгово промислові палати в Україні» від 02.12.1997 р. № 671/97 // Відомості Верховної Ради України, 1998. – № 13. – Ст. 52; з наступними змінами і доповненнями.

48. Закон України «Про транспорт» // ВВР. – 1994. – № 51; з наступними змінами і доповненнями.
49. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16 грудня 1997 р. // ВВР України. – 1998. – № 16. – Ст. 68.
50. Закон України «Про фінансово кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №52 (26.12.2003). – Ст. 377; з наступними змінами і доповненнями.
51. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №31. – Ст. 268.
52. Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» від 23.12.1997 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75; з наступними змінами і доповненнями.
53. Земельний кодекс України. Затверджений Законом України від 25 жовтня 2001 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада; з наступними змінами і доповненнями.
54. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом Української РСР від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – №50. – Ст.375 (з наступ. змінами).
55. Кодекс торговельного мореплавства України від 4 травня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 2. – Ст. 5 (ст. ст. 126,168,169,193); з наступними змінами і доповненнями.
56. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. – Додаток до №51. – Ст. 1122. // Офіційний вісник України, 2003. – № 40. – Ст. 2090.
57. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. (Зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222 IV) // Відомості Верховної Ради України, 2005. – №2. – С. 44.
58. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26.
59. Кримінально процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1961. – №2. – С. 15 (ст. ст. 79, 80, 126, 199); з наступними змінами і доповненнями.
60. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – С. 99; з наступними змінами і доповненнями.

61. Митний Кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 13.03.2012 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48, с.552).
62. Повітряний кодекс України // ВВР України, 1993 – №25. – Ст. 274.
63. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил торгівлі лікарськими засобами в аптечних закладах» від 17 листопада 2004 р. № 1570 // Урядовий кур'єр, 2004. – 01.12.2004. – №229.
64. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. – №21-22. – С. 135; з наступними змінами і доповненнями.
65. Цивільне право України. Доліненко Л. О., Доліненко В. О.: Навч. посібник К.: Кондор, 2006. – 356 с.
66. Цивільне право України. Загальна частина: Підручн. / За ред. І.А.Бірюкова, Ю.О.Заїки. – К., 2008. – 467 с.
67. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 560 с.
68. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Голос України, 2003. – № 47-48; з наступними змінами і доповненнями.
69. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах / Відп. ред. проф. А. С. Довгерт, проф. Н. С. Кузнєцова. К.: Юстініан, 2005. – Ч. 1. – С. 88.
70. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 14 липня 2004 р. – № 130; з наступними змінами і доповненнями.
71. Яворська О.С. Договірне право як регулятор цивільних відносин // Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України. – 2008. – Вип. 6(74). – С. 148-158.

«Земельне право»

Опанувавши курс студент повинен знати: стан основних проблем науки земельного права; сутність земельно правових категорій; поняття зміст та значення земельних правовідносин; особливості набуття й реалізації права власності та користування земельними ділянками; регулювання плати за землю; гарантії реалізації та захисту земельних прав суб'єктів; види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Студент повинен уміти: правильно тлумачити та застосовувати норми земельного законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю; використовувати дані науки земельного права для вирішення професійних завдань; знати основні напрямки проведення земельної реформи; аргументувати власну точку зору при прийнятті рішення за конкретним завданням; складати проекти відповідних процесуальних документів в сфері охорони та захисту земельних прав та інтересів громадян.

Засвоєння студентами курсу «Земельне право» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю. Поточний контроль здійснюється по кожному практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складанню вдома конспекту завдань, які завдавались, організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії. Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та у формі заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття, система, принципи та джерела земельного права. Історія виникнення та розвитку земельного права в Україні

Поняття, предмет, метод і система земельного права України. Принципи земельного права. Співвідношення земельного права з іншими галузями права. Наука земельного права. Місце та роль земельного права України в системі екологічного права. Поняття й особливості джерел земельного права. Конституційні засади земельного права. Класифікація, форми джерел земельного права. Земельний кодекс України в системі джерел земельного права. Закони, підзаконні акти, нормативні акти в системі земельного права.

Історичні умови виникнення та розвитку земельного права. Історичні правові форми як пам'ятки земельного права. Київська Русь (IX XII ст.). Феодальне земельне право: період феодальної роздробленості (XII XIV ст.), Русь (XIII XV ст.), Російська централізована держава (початок XIV перша половина XVI ст.), станова представницька монархія (друга половина XVI XVII ст.), абсолютна монархія (друга половина XVII XVIII ст.). Земельний устрій у першій половині XIX ст. Земельний устрій після земельної реформи 1861 р. Столипінська аграрна реформа (1906 1914 рр.). Земельне право після революції 1917 р. Земельне право в період 1941 1945 рр. Земельне право в період 1946 1990 рр. Земельна реформа в Україні.

Тема 2. Земельні правовідносини. Землі України

Поняття та особливості земельних правовідносин. Види та класифікація земельних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. Зміст земельних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин. Абсолютні земельні правовідносини, підстави виникнення, зміни та їх припинення. Особливості об'єктного і суб'єктного складу та змісту абсолютних земельних правовідносин. Регулятивні та охоронні, управлінські, господарські, земельно екологічні та процесуальні земельні правовідносини.

Склад та цільове призначення земель України. Категорії земель. Встановлення та зміна цільового призначення земель. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель. Землі сільськогосподарського призначення. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання. Правові форми використання земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення на праві комунальної та приватної форм власності. Права і обов'язки сільськогосподарських землекористувачів. Землі несільськогосподарського призначення. Землі житлової та громадської забудови. Визначення й використання земель житлової та громадської забудови. Правове регулювання використання земельних ділянок для індивідуального житлового, господарського й гаражного будівництва.

Особливості використання земельних ділянок державного та комунального житлового фондів.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого несільськогосподарського призначення. Поняття, загальна характеристика, особливості правового режиму земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого несільськогосподарського призначення, Правовий режим земель транспорту. Склад і призначення земель транспорту та особливості їх правової регламентації. Право транспортного землекористування. Особливості користування землями залізничного, автомобільного, річкового, морського, авіаційного та трубопровідного транспорту. Суб'єкти, об'єкти, зміст права транспортного землекористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права транспортного землекористування. Склад і призначення земель зв'язку, ліній електропередач та іншого комунікаційного призначення й особливості їх правової регламентації. Суб'єкти, об'єкти, зміст і підстави виникнення, зміни та припинення права користувача землями зв'язку, ліній електропередач та іншого комунікаційного призначення. Склад і призначення земель оборони. Специфічні ознаки правового режиму земель оборони. Суб'єкти, об'єкти, зміст і підстави виникнення, зміни та припинення права оборонного землекористування. Правовий режим земель природно заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико культурного призначення. Поняття, юридична природа, склад земель природно заповідного, оздоровчого, рекреаційного, історико культурного призначення. Суб'єкти, об'єкти, зміст, підстави виникнення, зміни та припинення права користування землями природно заповідного, оздоровчого, рекреаційного, історико культурного призначення. Правові форми та методи охорони земель природно заповідного, оздоровчого, рекреаційного, історико культурного призначення.

Поняття, склад і загальна характеристика правового режиму земель лісового та водного фондів. Законодавство, що визначає режим земель лісового та водного фондів. Умови й порядок надання земель лісового та водного фондів. Правові форми використання, відтворення й охорони земель лісового та водного фондів. Управління в галузі використання, відтворення й охорони земель лісового та водного фондів. Суб'єкти, об'єкти, зміст, підстави виникнення, зміни і припинення лісового та водного землекористування. Правове регулювання відтворення й охорони земель лісового та водного фондів. Права і обов'язки землекористувачів щодо охорони земель

лісового та водного фондів. Гарантії захисту прав суб'єктів щодо використання, відтворення й охорони земель лісового та водного фондів.

Тема 3. Право на землю

Поняття та основні ознаки права власності на землю. Земля, як об'єкт права власності на землю. Основні риси права власності на землю. Форми права власності на землю. Співвідношення форм права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Право приватної, комунальної та державної власності на землю. Право власності іноземних громадян, іноземних юридичних осіб та іноземних держав на землю. Зміст права власності на землю, права і обов'язки власників земельних ділянок. Юридична підстави зміни та припинення права власності на землю в Україні.

Право землекористування як різновид права природокористування. Поняття та принципи права землекористування. Види і форми права землекористування. Право постійного користування земельною ділянкою. Правове регулювання оренди земель. Право концесійного землекористування. Права і обов'язки землекористувачів. Підстави зміни та припинення права землекористування.

Поняття земельного сервітуту. Зміст права земельного сервітуту. Види права земельного сервітуту. Порядок установлення, дія та припинення дії земельного сервітуту. Поняття і зміст добросусідства в земельному праві. Поняття та види обмеження прав на землю. Обмеження прав володіння та розпорядження землею. Правовий режим зон, які підлягають спеціальній охороні.

Тема 4. Набуття та реалізація права на землю

Поняття правових форм набуття та придбання права власності на землю. Характеристика правових форм набуття права власності на землю. Юридичні підстави й умови набуття права на землю громадянами та юридичними особами. Юридичні процедури набуття права власності на землю. Особливості набуття права на землю територіальними громадами та державою. Порядок придбання і передавання земельних ділянок громадянам. Умови та порядок надання земельних ділянок юридичним особам у постійне користування. Виникнення та засвідчення права на земельну ділянку.

Придбання земельних ділянок на підставі цивільно правових угод. Продаж земельних ділянок державної та комунальної власності.

Порядок продажу земельних ділянок держави, комунальної власності громадянам, юридичним особам, іноземним державам, іноземним юридичним особам, Застава земельних ділянок. Загальні умови припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою. Умови, засоби й порядок припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою. Особливості застосування спеціальних підстав припинення права власності на землю. Припинення постійного землекористування. Порядок погодження вилучення та викупу земельних ділянок.

Тема 5. Державне регулювання земельних відносин

Повноваження представницьких і виконавчих органів у галузі земельних відносин. Повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин. Повноваження обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин. Повноваження районних рад, районних у містах, сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин. Поняття та зміст планування використання й охорони земельних ресурсів. Правові форми державного планування використання й охорони земель. Загальнодержавні, регіональні програми використання й охорони земель. Районування та зонування земель. Адміністративно територіальний устрій України. Установлення меж районів, сіл, селищ, міст, районів у містах. Посвідчення меж адміністративно територіальних утворень. Поняття, зміст, завдання землеустрою. Види землеустрою. Система землевпорядних органів та їхні функції. Розгляд і затвердження землевпорядної документації.

Призначення моніторингу земель. Зміст моніторингу. Види моніторингу земель. Завдання моніторингу земель. Поняття та загальна характеристика державного земельного кадастру. Зміст державного земельного кадастру. Складники державного земельного кадастру. Кадастрові зйомки. Кадастрове зонування. Бонітування ґрунтів.

Тема 6. Охорона земель

Поняття правової охорони земель. Завдання та зміст охорони земель. Система заходів правової охорони земель. Еколого-правові вимоги щодо охорони земель. Організація раціонального землекористування як засіб правової охорони земель. Стандартизація та нормування в галузі охорони земель і відтворення родючості ґрунтів. Рекультивация порушених земель. Система заходів охорони

грунтів. Суб'єкти правової охорони земель. Земельний фонд як об'єкт правової охорони. Поняття техногенно забруднених земель. Особливості режиму та порядку використання техногенно забруднених земель. Консервація земель. Деградовані та малопродуктивні Землі. Консервація деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель. Порядок консервації земель.

Тема 7. Правове регулювання плати за землю

Плата за землю як засіб правового стимулювання розвитку земельних відносин. Економіко правові передумови встановлення плати за землю. Плата за землю в системі економіко правового забезпечення ефективного використання, відтворення та охорони земель.

Правові форми плати за землю. Земельний податок та його юридична природа. Підстави плати за землю. Суб'єкти плати за землю. Об'єкти плати за землю. Зміст правовідносин у галузі плати за землю. Підстави зміни та припинення плати за землю. Особливості обчислення плати за землю сільськогосподарського призначення. Правові форми плати за землю несільськогосподарського призначення. Пільги, які надаються юридичним і фізичним особам щодо плати за землю. Відповідальність за порушення законодавства про плату за землю. Юридичні гарантії плати за землю.

Тема 8. Відповідальність за порушення земельного законодавства

Поняття юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Суб'єкти, об'єкти земельних правопорушень. Зміст земельних правопорушень. Земельні правопорушення як підстави юридичної відповідальності. Класифікація земельних правопорушень. Склад земельних правопорушень. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Відшкодування збитків, заподіяних порушенням земельного законодавства. Земельні правопорушення як підстави адміністративної, кримінальної та цивільної відповідальності. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства. Цивільно правова відповідальність за порушення земельного законодавства. Матеріальна та дисциплінарна відповідальність за земельні правопорушення.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Набуття та реалізація права на землю

1. Характеристика правових форм набуття та реалізації права власності на землю.
2. Юридичні процедури набуття та придбання права власності на землю.
3. Порядок та особливості набуття права на землю територіальною громадою держави.
4. Умови, порядок передавання та придбання земельних ділянок громадянами та юридичними особами.
5. Порядок засвідчення права на земельні ділянки.
6. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно правових угод.
7. Застава земельних ділянок.
8. Порядок та умови продажу земельних ділянок громадянам, юридичним особам, іноземним державам, іноземним юридичним особам.
9. Порядок припинення права власності на землю і права користування земельними ділянками.
10. Порядок вилучення і викупу земельних ділянок.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Як здійснюються купівлю продаж земельних ділянок?
2. Як працівники соціальної сфери села можуть отримати земельні ділянки у приватну власність?
3. Як можна збільшити земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства?
4. Земельним кодексом України встановлено, що під час здійснення цивільно правових угод використовується експертна грошова оцінка землі, а державний нотаріус відмовляється посвідчувати договір відчуження землі під будинком та присадибною ділянкою без її наявності. Чи можливе в такому разі нотаріальне посвідчення договору відчуження землі?
5. *Задача.* Громадянин Гриценко працював у колгоспі трактористом і комбайнером. Під час паювання землі, уже будучи інвалідом 1 групи, улаштувався на роботу в лісництво пасічником, але за станом здоров'я і там довго не пропрацював та помер. Адміністрація колгоспу відмовилася виділити земельний пай дружині громадянина Гриценка, мотивуючи це тим, що незадовго до смерті

громадянин Гриценко працював у лісництві. Дружина громадянина Гриценка звернулася до суду за захистом своїх інтересів.

Питання: Дайте аналіз правової природи правовідносин, що склалися в цьому випадку. До якого органу для вирішення спору має звернутися дружина гр. Гриценка. Чи підлягають задоволенню позовні вимоги громадянки Гриценко? Як розв'язати спір? Підготуйте письмову відповідь.

6. Як правильно оформити договір купівлі продажу земельної ділянки державної чи комунальної власності? Чи потрібно такий договір завіряти в нотаріуса й робити позначку в паспорті про придбання земельної ділянки? Яка грошова оцінка (нормативна чи експертна) має застосовуватися власником земельної ділянки під час слати земельного податку?

7. *Задача.* Мешканцю міста Славутич Яницькому надано в постійне користування в с. Залісся земельну ділянку розміром 0,37 га, на якій він збудував житловий будинок. Оскільки частину року він проживає в міській квартирі, то за пропозицією громадянина Москалюка він уклав договір на право тимчасового користування земельною ділянкою на умовах оренди терміном на 5 років. За умовами договору оренди Яницький передав у тимчасове користування громадянину Москалюка 0,32 га для розміщення теплиці, а останній зобов'язався сплачувати за земельну ділянку земельний податок, доглядати за житловим будинком у зимовий період та передавати щомісяця громадянину Яницькому відповідну кількість овочевих культур пропорційно вартості 30 % його доходу від використання землі. Однак у серпні Яницький забажав достроково припинити чинність договору, вважаючи, що громадянин Москалик несумлінно виконує умови договору, передаючи йому сільськогосподарську продукцію не ліпшої якості. Останній звернувся з позовом до суду про визнання не законним одностороннє припинення судового договору оренди земель.

Питання: Дайте аналіз правової природи відносин, що виникли. Які порушення законодавства мають місце? Яким має бути рішення суду? Вирішіть справу.

8. *Задача.* З метою будівництва складських приміщень і залучення додаткових коштів фермер Карпенко уклав договір застави земельної ділянки, надано йому в постійне землекористування, з місцевим іпотечним банком. За умовами договору фермер зобов'язувався повернути заставні кошти за рахунок доходів від майбутнього врожаю. Однак у червні поточного року внаслідок

прориву дамби відстійників тваринницької ферми врожай на землях було знищено, землі виведено із сільськогосподарського використання. У зв'язку з неможливістю виконання зобов'язань за договором іпотеки земельної ділянки іпотечний банк оголосив публічні торги на продаж заставної ділянки. Фермер Карпенко звернувся з позовом до суду про визнання торгів недійсними.

Питання: Визначте коло суспільних правовідносин, що виникли. Чи підлягають задоволенню позовні вимоги фермера Карпенка? Яке рішення має винести суд? Вирішіть справу.

9. *Задача.* Курко Д.О. та Крупко В.К. успадкували в місті житловий будинок разом із земельною ділянкою. Після приватизації землі кожний власник одержав по 0,05 га. *Запитання:* 1. Які існують підстави для набуття права власності на землю? 2. Дайте визначення об'єкта і суб'єкта права власності на землю в Україні. Вирішіть справу.

Семінарське заняття №2

Тема: Правове регулювання плати за землю

1. Правові форми плати за землю.
2. Земельний податок, його суть та юридична природа.
3. Підстави плати за землю.
4. Суб'єкти і об'єкти плати за землю.
5. Підстави зміни та припинення плати за землю.
6. Обчислення плати за землю сільськогосподарського несільськогосподарського призначення.
7. Пільги для фізичних юридичних осіб, щодо плати за землю.
8. Відповідальність за порушення законодавства про плату за землю.
9. Юридичні гарантії плати за землю.

Завдання для обов'язкового виконання

1. За якими ставками оподатковуються земельним податком забудовані землі сільськогосподарських підприємств?

2. В якому разі міська рада має право змінювати ставки земельного податку, якщо грошову оцінку землі в місті не встановлено?

3. Черкаському обласному комітету Товариства сприяння обороні України (ТСОУ) відповідною радою надано в користування земельну ділянку під водну станцію комплексної спеціалізованої дитячо юнацької спортивно технічної школи, яка, у свою чергу, є окремою

юридичною особою. Чи може бути обласний комітет ТСОУ платником земельного податку?

4. Які земельні ділянки слід вважати законсервованими? Як має сплачуватися за них земельний податок?

5. Хто має пільги щодо сплати земельного податку за землю, призначену для товарного сільськогосподарського виробництва?

6. Хто сплачує земельний податок орендар чи орендодавець?

7. Які категорії громадян мають пільги щодо сплати земельного податку?

8. Чи має право правління садівничого кооперативу вилучити земельну ділянку в користувача за несплату земельного податку?

9. На якій підставі звільняються від сплати земельного податку землі морських та річкових портів?

10. Як провадиться віднесення земель до категорій?

11. Як платники податків повинні забезпечувати використання земельних ділянок відповідно до цільового призначення? Чи може підприємство або організація самостійно перейти на сплату земельного податку за грошовою оцінкою іншої категорії земель? Хто здійснює контроль за правильністю обчислення земельного податку?

12. Підприємства паливної та вугільної промисловості, електроенергетики та металургійного комплексу «Укрвугілля» мають на своєму балансі земельні ділянки (законсервовані об'єкти). На цих земельних ділянках розміщено відпрацьовану руду, золу відвали, шлаковідвали тощо. Яким чином повинні сплачувати земельний податок підприємства «Укрвугілля» за земельні ділянки під цими об'єктами?

13. На частині території автотранспортного підприємства «Альянс» розташовано автоколону військового типу. Дата визначення, як оподатковується земельна ділянка, на якій розташовано автоколону військового типу, за ставками земельного податку, установленими для військових формувань Збройних Сил України?

14. Чи має право земельний відділ вимагати внесення орендної плати за землю автопідприємством, яке не уклало договір оренди землі та сплачує податок за землю, на якій розміщене?

15. *Задача.* Авіапідприємству «Укравіатранс» рішенням міської ради надано в користування земельну ділянку площею 97,2 га для розміщення аеропорту, яка належить до категорії земель авіаційного транспорту. У розрахунках земельного податку підприємства (2011–2012рр.) указується розмір земельного податку із зазначенням використання землі: частина під будівлі, частина на технологічні

цілі та частина під сіножати. Яким чином у цьому разі підприємство «Укравіатранс» повинно сплачувати земельний податок за всю виділену площу землі згідно з даними державного земельного кадастру чи окремо за кожну частину земельної ділянки (за земельні ділянки під будівлями, сіножатями тощо)?

16. *Задача.* Гаражно будівельному кооперативу «Зоря» виділено земельну ділянку загальною площею 22,8 га. За кожним членом кооперативу закріплено ділянку площею 0,08 га.

Запитання: Визначте, хто має сплачувати земельний податок кооператив чи кожен член кооперативу, за яку площу земельної ділянки та за якими ставками?

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1.

1. Поняття та класифікація обмежень прав на землю.

2. *Задача.* Новаков С. звернувся до суду з позовом про визнання недійсним протоколу постанови інспекторів державного контролю за використанням та охороною земель, про накладення на нього штрафу за самовільне зайняття земельної ділянки, за зняття та перенесення ґрунтового покриття земельних ділянок без спеціального дозволу та знищення межових знаків.

Запитання: Вирішіть, яка відповідальність передбачена за вказані порушення земельного законодавства. Визначте загальні засади притягнення до адміністративної відповідальності за порушення норм земельного законодавства. Як вирішити цю справу?

Варіант 2.

1. Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель.

2. *Задача.* Земельним кодексом України встановлено, що під час здійснення цивільно правових угод використовується експертна грошова оцінка землі, а державний нотаріус відмовляється посвідчувати договір відчуження землі під будинком та присадибної ділянкою без її наявності.

Запитання: Чи можливе в такому разі нотаріальне посвідчення договору відчуження землі? Визначте коло суспільних відносин. Дайте правову оцінку діям нотаріуса. Підготуйте письмову відповідь.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

Варіант 3.

1. Право власності на землю Українського народу.

2. *Задача.* За земельним сертифікатом громадянин Янківський отримав у приватну власність земельну ділянку площею 3,5 га для ведення фермерського господарства. Ця земля є частиною його фермерської землі площею 50 га.

Запитання: Дайте юридичну оцінку ситуації. Визначте, чи має право громадянин Янківський переоформити частину земельної ділянки розміром 3,5 га на ділянку для ведення особистого підсобного господарства й використовувати її, не створюючи юридичної особи? Який порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства передбачений законодавством? Вирішіть справу.

Варіант 4.

1. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин.

2. *Задача.* Гр. Луценко О.В. взяв в оренду земельну ділянку сільськогосподарського призначення площею 2,5 га. Для вирощування пшениці. Через 4 роки якість земель погіршилася, врожай пшениці поменшав і гр.-н Луценко О.В. вирішив віддати земельну ділянку в суборенду для садівництва. Вони підготували договір суборенди, проте міська державна адміністрація відмовила їм у реєстрації цього договору.

Запитання: Дайте аналіз правової природи відносин, що виникли. Чи законне рішення державної адміністрації? Зробіть висновок про законність та обґрунтованість даного рішення. Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку?

Варіант 5.

1. Правове забезпечення права на землю.

2. *Задача.* Для будівництва й обслуговування житлового будинку громадянину Салтикову виділили землю площею 0,2 га. В той же час він, вже мав земельну ділянку розміром 0,05 га, яка раніше була надана йому в користування для городництва. Чи має право громадянин Салтиков приватизувати 0,2 га та 0,05 га як одну присадибну ділянку, якщо загальна площа землі не перевищує норми, установлені в законодавстві?

Запитання: Визначте коло суспільних відносин та дайте правовий аналіз діям гр. Салтикова. Як вирішити цю справу? Підготуйте письмову відповідь.

Варіант 6.

1. Процедура припинення прав на землю.

2. *Задача.* Громадянин Сушко А. запропонував своєму сусіду гр. Лужкову М. зрізати гілки з дерев, які звисають на земельну ділянку гр. Сушко А., мотивуючи це тим, що дерева загіняють частину його земельної ділянки. Той відмовився це зробити, після чого гр. Сушко А. сам зрізав звисаючі гілки дерев Гр. Лужков М. звернувся до місцевого суду зі скаргою на неправомірні дії громадянина Сушка А.

Запитання: Які порушення законодавства були здійснені. Класифікуйте зазначені дії. У якому порядку слід розглядати цей спір і яке рішення по ньому необхідно прийняти?

Варіант 7

1. Громадяни як суб'єкти сільськогосподарського землекористання.

2. *Задача.* Інспектор Держземагенства під час перевірки додержання земельного законодавства на території державного заповідника виявив використання заповідних земель для розміщення кемпінгу, улаштування табору відпочинку школярів, розміщення пасіки колективного сільськогосподарського підприємства, будівництва заводу для виробництва цегли, оренди частини земель фірмою «Подільські діаманти». Він виніс постанову про накладання адміністративного штрафу на директора Фоміна. Директор заповідника оскаржив цю постанову до обласного управління екологічної інспекції, що за таке правопорушення він притягався до юридичної відповідальності контролюючими структурами обласного управління екологічної інспекції.

Запитання: Визначте коло суспільних відносин. Яке рішення має бути прийнято за скаргою? Вирішить справу.

Варіант 8.

1. Особливості юридичної відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки.

2. *Задача.* На підставі рішення облдержадміністрації для новоствореної фінансово промислової групи «Самара» було надано в користування 38 га землі за рахунок орних земель колективного сільськогосподарського підприємства «Славутич» та 79 га спеціалізованого плодово ягідного сільськогосподарського кооперативу «Яблунька». Фінансово промислова група «Самара»

згідно з рішенням оціночної комісії відшкодувала збитки первинним власникам землі, однак відмовилася компенсувати втрати сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарський кооператив «Яблунька» звернувся з позовом до господарського суду про відшкодування витрат сільськогосподарського виробництва на його користь. Визначте коло суспільних відносин.

Запитання: Дайте правову оцінку діям сторін. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішіть справу.

Варіант 9.

1. Загальна характеристика та правові форми плати за землю.

2. *Задача.* Громадянка Сергієнко, вчителька пенсіонерка, отримала у власність земельний пай площею 0,74 га. Юрисконсульт роз'яснив їй, що кожен утримувач земельного паю за оформлення документів на пай має сплачувати не більш як 185 грн. Однак земельний відділ райдержадміністрації вимагає за оформлення таких документів понад 300 грн.

Запитання: Визначте, чи правомірні дії спеціалістів райдерж адміністрації. Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку. Вирішіть справу.

Варіант 10.

1. Особливості правової охорони ґрунтів.

2. *Задача.* У зв'язку з неправильним застосуванням ядо хімікатів на полях фермерського господарства загинуло 20 диких гусей та 67 качок. Експертизою було встановлено, що гибель птахів трапилась в результаті влучення в організм птахів фосфіду цинку, яким було проведено обробку полів. В тому числі обробка проводилась на відстані ближче чим 600 метрів біля водойми де зупинилися дикі птахи.

Запитання: Зробіть аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Якими галузями права регулюються ці правовідносини? Які порушення законодавства були здійснені? Яка передбачена відповідальність за завдану шкоду? Назвіть особливості настання майнової відповідальності. Підготуйте письмову відповідь.

Варіант 11.

1. Землевикористання сільськогосподарських кооперативів.

2. *Задача.* Житловий будинок із присадибною ділянкою в місті Черкаси успадкували дві родини Сергєєвих та Ільєнко. Після приватизації землі кожний власник отримав по 0,05 га.

Запитання: Чи може бути збільшена площа землі? Прокоментуйте ситуацію і дайте письмову відповідь.

Варіант 12.

1. Обмеження права користування землями водного фонду.

2. *Задача.* Державний інспектор з використання та охорони земель обласного управління із земельних ресурсів наклав адміністративне стягнення на керівників кількох сільськогосподарських промислових підприємств за порушення щорічного терміну подання про якість земель, необ'єктивний облік закріплених за ними угідь та несвоєчасне внесення земельного податку. Керівник аграрної фірми «Сяйво» оскаржив це рішення до суду.

Запитання: Чи правомірні дії державного інспектора? Прокоментуйте законність прийнятого рішення? Яке рішення має прийняти суд? Вирішіть справу.

Варіант 13.

1. Правове забезпечення земельної реформи.

2. *Задача.* Землекористування громадян Зайцевої і Зарницького визначалось умовною межею механізованої оранки та обробітку земель. Після проведення весняної оранки громадянка Зайцева поставила вимогу перед своїм сусідом змінити межі землекористування, вважаючи, що він самовільно зайняв значну частину належної їй ділянки. Останній заперечив проти звинувачень, указавши, що межа визначалася двома пагорбами, які в процесі оранки не змінили свою конфігурацію. Тоді громадянка Зайцева звернулася до суду про повернення громадянином Зарницьким частини захоплених земель.

Запитання: Визначте коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Яке рішення має прийняти суд? Вирішіть справу.

Варіант 14.

1. Зміст земельних правовідносин.

2. *Задача.* Громадянка Свиридова отримала земельну ділянку у приватну власність, але місцезнаходження ділянки громадянку Свиридову не задовольнило. Вона звернулася до сільської ради з

проханням дозволити її самостійно обрати місцезнаходження земельної ділянки.

Запитання: Чи правомірні дії громадянки Свиридової? Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 15.

1. Поняття та стадії механізму реалізації прав на землю.

2. *Задача.* Грн Савченко, вирішив продати належну йому на праві приватної власності земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства, оскільки у зв'язку із погіршенням стану здоров'я більше не міг її обробляти. Він із покупцем земельної ділянки гр. Петренко, звернувся до нотаріуса для посвідчення договору купівлі продажу. Але приватний нотаріус відмовив у посвідченні даного договору, оскільки, на його думку, відповідно до чинного законодавства забороняється відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, і такий договір буде недійсним. Тоді Савченко, запропонував обміняти земельну ділянку на автомобіль Петренко із доплатою, але і в посвідченні даного договору їм було відмовлено нотаріусом. Громадяни звернулись за роз'ясненнями до районного відділу земельних ресурсів.

Запитання: На які земельні ділянки розповсюджується заборона щодо їх відчуження? Які наслідки укладення угод із порушенням цієї заборони? Підготуйте відповідь громадянам (Савченко та Петренко). Якими нормативними актами слід користуватися?

Варіант 16.

1. Земельні спори: поняття і класифікація.

2. *Задача.* Мешканець багатоквартирного будинку Олексієнко звернувся з позовом до суду про відшкодування йому збитків, заподіяних мешканцем цього будинку Рибаківим. У судовому засіданні він пояснив, що вже вісім років з моменту заселення в цьому будинку користується частиною прибудинкової земельної ділянки в розмірі 0,02 га, що прилягає до його квартири, розташовано на першому поверсі. За цей час він посадив кілька фруктових дерев, малину, смородину. Навколо земельної ділянки створив живу огорожу з декоративної акації. У свій час за власні кошти придбав торф і гумус, які значно поліпшили родючість земельної ділянки. Восени вніс біологічні добавки та перекопав ділянку. Однак нещодавно сусід Рибаків, який до цього не користувався земельною ділянкою на

прибудинковій території, привів начальника РЕО, який сказав, що він прийняв рішення про закріплення вказаної ділянки за громадянином Рибаківим у зв'язку з приватизацією ним своєї квартири, а згодом він знищив усі насадження й розмістив невеличку теплицю. Громадянин Рибаків не визнав вимог, обгрунтовуючи це тим, що за чинним законодавством у разі приватизації квартири в багатоквартирному будинку він має право й на приватизацію частки земель прибудинкової території.

Запитання: Визначте коло суспільних відносин. Якими галузями права регулюються ці правовідносини? Чи підлягає позов задоволенню? Обгрунтуйте рішення.

Варіант 17.

1. Поняття та особливості договору оренди земельної ділянки.

2. Задача. Гр. Костенко проживав на околиці міста Черкаси. Для спорудження теплиці розширив площу присадибної ділянки за рахунок дороги господарського призначення, яка прилягає до його землеволодіння. Це питання він погодив із знайомим архітектором, і до плану забудови його садиби були внесені відповідні зміни. При приватизації присадибної земельної ділянки зазначені факти були встановлені інспектором Держземагенства, який виніс постанову про притягнення громадянина Костенка до адміністративної відповідальності та про повернення земель господарського користування за призначенням. Цю постанову громадянин Костенко оскаржив в суді.

Запитання: Проаналізуйте правову природу відносин, що виникли? Чи підлягає скарга задоволенню? Підготуйте письмову відповідь.

Варіант 18.

1. Принципи земельного права та їх характеристика.

2. Член садівничого кооперативу «Квітка» гр. Івашова Т.Ю. вирішила побудувати на земельній ділянці, що належить їй на праві приватної власності літню кухню. Оскільки на своїй земельній ділянці громадянка гр. Івашова Т.Ю. вирощувала рідкісні квіти, вона звернулась з пропозицією щодо встановлення земельного сервіту, терміном на 3 роки, з метою складування будівельних матеріалів, до свого сусіда, гр. Вовка К. Громадянин відмовився від укладання такого договору. Гр. Івашова Т.Ю. звернулась з позовом в суд щодо

встановлення земельного сервітуту в судовому порядку на земельній ділянці свого сусіда громадянина Вовка К.

Запитання: Визначити коло суспільних правовідносин. Який порядок встановлення земельних сервітутів? Чи підлягає позов задоволенню? Вирішіть завдання письмово, посилаючись на норми чинного земельного законодавства та інших законів України.

Варіант 19.

1. Правовий режим земель рекреаційного призначення.

2. *Задача.* Розпорядженням голови Новоселицької сільської ради Чигиринського району у фермерів Вовкуна А.С. та Соболя О.П. було вилучено по 3 га ріллі, а у ВАТ «Світанок» – земельну ділянку, що використовувалася для садівництва 2,5 га для будівництва лікарняного комплексу. Попередили їх про рішення за 3 місяці до вилучення, при цьому зазначили, що збитки їм компенсують після будівництва комплексу. Фермери Вовкун А.С. та Соболев О.П. та представник ВАТ «Світанок» Свинтушевський М.З. звернулися до юридичної фірми із проханням надати їм юридичну консультацію щодо правомірності дій голови сільської ради.

Запитання: Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку? До якого органу вони можуть звернутися щоб оскаржити розпорядження голови сільської ради? Прокоментуйте законність даного розпорядження. Надайте письмову консультацію.

Варіант 20.

1. Землі лісового фонду та їх правовий режим.

2. *Задача.* Підприємства паливної та вугільної промисловості, електроенергетики та металургійного комплексу «Укрвугілля» мають на своєму балансі земельні ділянки (законсервовані об'єкти). На цих земельних ділянках розміщено відпрацьовану руду, золу відвали, шлаковідвали тощо.

Запитання: Яким чином повинні сплачувати земельний податок підприємства «Укрвугілля» за земельні ділянки під цими об'єктами? Якими нормативними актами регулюються ці правовідносини? Розкрийте сутність такого податку. Вирішіть справу.

Варіант 21.

1. Правові заходи забезпечення раціонального використання земель і їх охорона.

2. *Задача.* Гр. Ляшенко В.П. на власній присадибній ділянці побудувала будівлю з фундаментом, пристосовану під теплицю для вирощування овочів та встановила торговий кіоск для їх продажу. Під час проведення перевірки старший державний інспектор з використання та охорони земель склав протокол про притягнення громадянки до відповідальності у вигляді штрафу за використання земельної ділянки не за цільовим призначенням та за самочинне будівництво. Крім того, попередив Гр. Ляшенко В.П. про те, що у випадку не усунення даних порушень її позбавлять права власності на земельну ділянку. Громадянка Ляшенко В.П. оскаржила постанову державного інспектора про притягнення її до відповідальності до суду. Вона вважає, що як власниця має право будувати на земельній ділянці.

Запитання: Які порушення законодавства були здійснені? Чи мають місце в даному випадку порушення земельного законодавства? Дайте правову оцінку діям сторін. Чи підлягає скарга задоволенню в суді? Дайте письмову відповідь.

Варіант 22.

1. Правове регулювання відчуження викупу земельних ділянок для суспільних потреб.

2. *Задача.* Громадянинові Токарчуку В.Б., який має пільги щодо сплати земельного податку, рішенням місцевої ради було передано в оренду земельну ділянку для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Запитання: Дайте визначення поняття земельного податку. Чи поширюються пільги щодо сплати земельного податку на земельні ділянки, які використовуються на умовах оренди? Який порядок передачі земельних ділянок в оренду передбачає земельне законодавство України? Дайте визначення поняття суборенди? Дайте письмову відповідь.

Варіант 23.

1. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення.

2. *Задача.* Група іноземних громадян співробітників консульства м. Ужгорода звернулася до міської влади з проханням передати їм у власність земельну ділянку під будівництво гаражів.

Запитання: Назвіть підстави набуття права власності на землю згідно з земельним законодавством України. Який порядок надання земельних ділянок визначений у законодавстві для іноземних

громадян? Від імені міської влади дайте відповідь на звернення іноземних громадян про надання земельних ділянок.

Варіант 24.

1. Конценсійне землекористування.

2. Житель міста Сміла Коряка С. звернувся до Ротмістрівської сільської ради із заявою про приватизацію земельної ділянки розміром 0,75 га, на якій розташовані належні йому на праві приватної власності житлова будівля і господарські споруди, подаровані сестрою. Рада відмовила громадянину, оскільки він постійно не проживає в селі і не має досвіду роботи у сільському господарстві. Крім того, з'ясувалося, що він є членом садівничого товариства, в якому приватизував земельну ділянку розміром 0,09 га, а також звернувся до міської ради з проханням передати йому земельну ділянку у приватну власність для будівництва гаража. Громадянин Коряка С. звернувся до суду.

Запитання: Чи має право громадянин Коряка С. на приватизацію земельної ділянки? Визначити процедури, за якими в даному випадку повинні бути передані земельні ділянки у приватну власність. Яке рішення має прийняти суд? Вирішіть завдання.

Варіант 25.

1. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

2. *Задача.* На загальних зборах садівничого товариства «Яблуневе» було розглянуто питання щодо притягнення до відповідальності члена товариства гр. Львова, який не використовував свою ділянку. У зв'язку з чим ділянка заросла трав'янистою рослинністю, яка негативно впливає на розвиток культурних рослин, призводить до поширення шкідників і хвороб, що розповсюджуються на сусідні ділянки. Гр. Львов заявив, що він використовує свою ділянку для відпочинку, крім того він є власником понад 15 років ділянки та в праві використовувати її на свій розсуд.

Запитання: Чи передбачена відповідальність за дії гр. Львова? Якими нормативними актами слід користуватися в даному випадку? Вирішіть завдання письмово.

Варіант 26.

1. Консервація та рекультивация земель.

2. *Задача.* Громадянин Шклярєнко Д. звернувся до уповноваженого органу про передачу йому у приватну власність на

платній основі 30 соток земель лісового фонду із частини лісу. Органи місцевого самоврядування йому відмовили.

Запитання: Чи законна відмова органів місцевого самоврядування? Дати письмову відповідь про законність та обґрунтованість такого рішення. У якому порядку громадянин Шклярєнко Д. може оскаржити таке рішення? Якими нормативними документами необхідно керуватися в даному випадку? Надайте письмову відповідь.

Варіант 27.

1. Моніторинг земель.

2. *Задача.* Між власниками двох сусідніх земельних ділянок виник спір, відповідно до плодкових дерев яблунь і груш, які росли на межі. Громадянин М. не дозволяв збирати врожай громадянину Н., мотивуючи це тим що він власноручно саджав ці дерева на межі. Відповідно до цього громадянин Н. звернувся до сільської ради з проханням вирішити спір, а саме чи має він право на збір врожаю з дерев, що ростуть на межі.

Запитання: Прокоментуйте ситуацію, чи було допущено порушення з боку громадянина М.? У якому порядку слід розглядати цей спір? Зробіть письмовий правовий аналіз спору.

Варіант 28.

1. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

2. Білозірська сільська рада прийняла рішення, яким було вилучено для будівництва торгівельного центру земельні ділянки у власника Т. (ділянка для ведення особистого селянського господарства) та землекористувача С. (ділянка ріллі). Даним рішенням вказаних осіб було зобов'язано звільнити земельні ділянки протягом місячного терміну. Заподіяні збитки наведеним особам постановлено відшкодувати виходячи з нормативної оцінки вилучених земельних ділянок. Отримавши таке рішення, мешканці звернулися до Вас як до юриста із проханням надати консультацію з приводу законності дії ради, враховуючи той факт, що про вилучення земельних ділянок раніше вони не попереджались вбудь якій формі.

Запитання: Який порядок вилучення земельних ділянок для суспільних потреб? Проаналізуйте дії ради. Яким чином можна захистити права мешканців? Вирішіть завдання.

Варіант 29.

1. Оцінка земель: поняття і юридичне значення.

2. *Задача.* До редакції газети «Шевченків край» звернулися медичні працівники пенсіонери, вчителі пенсіонери жителі с. Шевченкове з проханням допомоги одержати земельні паї за місцем проживання, мотивуючи тим, що вони завжди брали активну участь у житті колгоспу, обробляли цукрові буряки та інші сільськогосподарські культури за дорученням голови правління колгоспу та розпорядженням голови сільської ради.

Запитання: Яку необхідно надати громадянам, що звернулися та якими нормативно правовими актами слід керуватися? Хто має право на земельну частку (пай)? Дайте письмову відповідь.

Варіант 30.

1. Адміністративно правова відповідальність за земельні правопорушення.

2. *Задача.* Приватній фірмі «Дніпро» за результатами аукціону була надана земельна ділянка під будівництво адміністративно торгівельного комплексу на умовах оренди на період будівництва. Орендар за договором суборенди передав частину земельної ділянки у користування фірмі «Явір» для розташування тимчасового складу для зберігання товару. Уповноважений орган звернувся до суду з вимогою про розірвання договору оренди і вилученні земельної ділянки у зв'язку з її нецільовим використанням.

Питання: Дайте правову оцінку діям сторін. Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку. Яке рішення має прийняти суд? Вирішіть справу.

Варіант 31.

1. Реквізіція і конфіскація в земельному праві України: поняття, юридична природа, підстави застосування і юридичне значення.

2. *Задача.* Мешкаєць смт. Драбів гр. Пастушенко А. звернувся із заявою до сільської ради про приватизацію земельної ділянки, яка перейшла йому у спадщину разом з половиною житлового будинку. Сільський голова відмовив у приватизації земельної ділянки, пославшись на те, що Пастушенко А. та його брат ще не оформили юридично спадщину, а тому вся земельна ділянка передана в оренду брату згідно з поданою ним заявою. Вважаючи себе законним спадкоємцем половини частини житлового будинку, що підтверджується відповідним свідоцтвом, виданим державною

нотаріальною конторою, повторно Пастушенко А. звернувся із заявою до сільської ради. Сільська рада винесла рішення про відмову у приватизації вказаної частини земельної ділянки, мотивуючи тим, що Пастушенко А. не проживає в селі, а брат не дав згоди на передачу частини земельної ділянки у приватну власність, бо, проживаючи в цьому будинку, він фактично вступив в управління всім майном. Пастушенко А. звернувся зі скаргою для вирішення спору до суду.

Запитання: Дайте аналіз правової природи відносин, що склалися. Норми якої галузі права регулюють дані відносини? Чи підлягає скарга задоволенню? Вирішіть справу.

Варіант 32.

1. Мараторій на відчуження сільськогосподарських земель: поняття, юридична природа і значення.

Задача. У 2005 р. гр. Мартинов узяв у межах села в постійне користування земельну ділянку для будівництва житлового будинку. Через відсутність коштів будинок не було зведено, але земельна ділянка оброблялась і сплачувався земельний податок. У 2013 р. гр. Мартинов звернувся до сільської ради із заявою про приватизацію земельної ділянки.

Запитання: Чи були допущені порушення законодавства з боку гр. Мартинова? Чи передбачена відповідальність за дії гр. Мартинова? Як вирішити цю справу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історичні етапи становлення та розвитку земельного права.
2. Поняття і предмет земельного права.
3. Методи регулювання земельних відносин.
4. Основні принципи земельного права.
5. Система земельного права.
6. Місце земельного права у системі права України.
7. Джерела земельного права.
8. Поняття та види земельних правовідносин.
9. Суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин.
10. Поняття та зміст права власності на землю.
11. Суб'єкти та об'єкти права власності на землю.
12. Право приватної власності на землю.
13. Право комунальної власності на землю.
14. Право державної власності на землю.
15. Право власності на землю іноземних суб'єктів.

16. Право спільної власності на землю.
17. Права і обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів.
18. Поняття і види права землекористування.
19. Право постійного землекористування.
20. Право орендного землекористування.
21. Право концесійного землекористування.
22. Поняття і види обмежень прав на землю.
23. Поняття і види земельних сервітутів.
24. Поняття і зміст добросусідства в земельному праві.
25. Підстави набуття прав на землю.
26. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами.
27. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам.
28. Виникнення та посвідчення прав на земельну ділянку.
29. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно правових угод.
30. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах.
31. Підстави припинення прав на землю.
32. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
33. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
34. Гарантії права власності на земельні ділянки.
35. Способи захисту прав на земельні ділянки.
36. Підстави і порядок відшкодування збитків власникам земельних ділянок та землекористувачам.
37. Порядок вирішення земельних спорів.
38. Система і повноваження органів управління у галузі земельних відносин.
39. Державне агенство земельних ресурсів України, як основний орган державного управління спеціальної компетенції у галузі земельних відносин.
40. Поняття, зміст і правові підстави землеустрою.
41. Суб'єкти і об'єкти землеустрою.
42. Державний земельний кадастр як найважливіший інструмент державного управління земельним фондом.
43. Складові частини державного земельного кадастру.
44. Контроль за використанням і охороною земель.
45. Моніторинг земель.
46. Склад і категорії земель України.

47. Порядок встановлення та зміни цільового призначення земель.

48. Поняття, склад та загальна характеристика земель сільськогосподарського призначення.

49. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання.

50. Правовий режим земельних ділянок державних, комунальних і приватних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, особистих селянських господарств; земельних ділянок для ведення садівництва, городництва; земельних ділянок несільськогосподарських підприємств.

51. Поняття, склад і правове забезпечення використання земель житлової та громадської забудови.

52. Правовий режим земельних ділянок для індивідуального житлового, господарського і гаражного будівництва; земельних ділянок для кооперативного житлового і гаражного будівництва; земельних ділянок багатоквартирних жилих будинків.

53. Поняття і склад земель природно заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

54. Правовий режим земель природно-заповідного фонду.

55. Правовий режим земель водно-болотних угідь міжнародного значення.

56. Правовий режим земельних ділянок, у межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

57. Поняття, склад та загальна характеристика земель оздоровчого призначення.

58. Умови і порядок використання земель оздоровчого призначення.

59. Правовий режим округів і зон санітарної (гірничо санітарної) охорони курортів.

60. Поняття, склад та загальна характеристика земель рекреаційного призначення.

61. Правовий режим земель рекреаційного призначення.

62. Поняття, склад та загальна характеристика земель історико-культурного призначення.

63. Правовий режим земель історико культурного призначення.

64. Правовий режим охоронних зон навколо пам'яток культури.

65. Поняття, склад та загальна характеристика земель лісового фонду.

66. Право власності на землі лісового фонду.

67. Загальне і спеціальне використання лісових ресурсів.
68. Поняття, склад та загальна характеристика земель водного фонду.
69. Право власності на землі водного фонду.
70. Особливості правового режиму прибережних захисних смуг, смуг відведення, берегових смуг водних шляхів та зон санітарної охорони водних об'єктів.
71. Поняття, склад і загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
72. Загальна характеристика та правові форми плати за землю.
73. Земельний податок: загальна характеристика, особливості обчислення суми податку за землі різних категорій, пільги щодо сплати, порядок обчислення і строки сплати.
74. Фіксований сільськогосподарський податок.
75. Орендна плата за землю.
76. Поняття і зміст правової охорони земельних ресурсів.
77. Правова охорона ґрунтів.
78. Поняття, сутність і порядок проведення рекультивациі порушених земель.
79. Поняття, сутність і види меліорації земель.
80. Правовий режим екологічно уражених земель.
81. Поняття, сутність і правові підстави консервації земель.
82. Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
83. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності.
84. Особливості дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення земельного законодавства.
85. Проблема визначення спеціального виду юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // ВВРУ. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // ВВРУ. – 2002. – №№ 3-4. – С. 27.
3. Закон України від 19 березня 1996 р. «Про плату за землю» // ВВРУ. – 1996. – № 45. – С. 238.

4. Закон України від 17 липня 1997 р. «Про сільськогосподарську кооперацію» // ВВРУ. – 1997. – № 39. – С. 261.
5. Закон України від 6 жовтня 1998 р. «Про оренду землі» // ВВРУ. – 1998. – № 46-47. – С. 280.
6. Закон України від 17 грудня 1998 р. «Про фіксований сільськогосподарський податок» // ВВРУ. – 1999. – № 5-6. – С. 39.
7. Закон України від 19 червня 2003 р. «Про фермерське господарство» // ВВРУ. – 2003. – № 45. – С. 363.
8. Закон України від 19 червня 2003 р. «Про охорону земель» // ВВРУ. – 2003. – № 39. – С. 349.
9. Закон України від 15 травня 2003 р. «Про особисте селянське господарство» // ВВРУ. – 2003. – № 29. – С. 232.
10. Закон України від 22 травня 2003 р. «Про землеустрій» // ВВРУ. – 2003. – № 36. – С. 282.
11. Закон України від 11 грудня 2003 р. «Про оцінку земель» // ВВРУ. – 2004. – № 15. – С. 229.
12. Закон України від 19 червня 2003 р. «Про державний контроль за використанням і охороною земель» // ВВРУ. – 2003. – № 39. – С. 350.
13. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» від 05.06.03 // Відомості Верховної Ради України, 2003, – №38. – С.314.
14. Закон України «Про природно заповідний фонд України» від 16.06.92 // Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 34. – С.502.
15. Закон України «Про розмежування земель державної та комунальної власності» від 05.02.04 // Відомості Верховної Ради України, 2004. – №35. – С.411.
16. Закон України «Про трубопровідний транспорт» від 15.05.96 // Відомості Верховної Ради України, 1996. – №29. – С. 139.
17. Закон України «Про державну експертизу землевпорядної документації» від 17.06.04 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №38. – С.47.
18. Закон України «Про залізничний транспорт» від 04.07.96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №40. – С. 183.
19. Закон України «Про заставу» від 02.10.92 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – С.642.
20. Закон України «Про захист конституційних прав громадян на землю» від 20.01.05 // Відомості Верховної Ради України, 2005. – №10. – С.194.
21. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.03 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – С.313.

22. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (ст. 10) від 14.02.92 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – С.272.
23. Закон України «Про концесії» від 14.07.99 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41. – С.372.
24. Закон України «Про курорти» від 05.10.00 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №50. – С.435.
25. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.00 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №11. – С.90.
26. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С.170.
27. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.05.99 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20-21. – С.190.
28. Закон України «Про оборону України» від 06.12.91 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №9. – С.106.
29. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.04 // Відомості Верховної Ради України, 2004. – №26. – С.361.
30. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВРУ. – 2003. №№ 40-44. – С. 356.
31. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВРУ. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – С. 144.
32. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до №51, – С.1122.
33. Кримінальний кодекс України від 05.04.01 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – С.131.
34. Лісовий кодекс України від 21.01.94 в ред. від 08.02.2006 // Відомості Верховної Ради (ВВР) 1999. – №17. – С.99.
35. Указ Президента України «Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай)» 15.12.98 №1353 // Офіційний вісник України. – 1998. – №50 від 31.12.1998. – С. 24.
36. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян – власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)» 02.02.02 № 92 // Офіційний вісник України. – 2002. № 6 від 22.02.2002. – С. 109. – Ст. 239.
37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію робіт та методику розподілу земельних ділянок між власниками земельних часток (паїв)» 04.02.04 № 122 // Офіційний вісник України, 2004 р. № 5. – 20.02.2004. – С. 39, Ст. 241.

38. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру» 17.07.03 № 1088 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 30 від 08.08.2003. – С. 78, Ст. 1532.

39. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель» 25.12.02 № 1958 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 52 від 10.01.2003. – С. 100. – Ст. 2378.

40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку» від 06.05.09 №439 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 33 від 15.05.2009.

41. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення розрахунків з розстроченням платежу за придбання земельної ділянки державної та комунальної власності» від 22.04.09 № 381 // Офіційний вісник України. – 2009. – №30 від 30.04.2009.

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типової форми заяви (клопотання) про вибір місця розташування земельної ділянки» від 18.02.09 № 113 // Офіційний вісник України. – 2009. – №12 від 27.02.2009.

43. Наказ Держземагентства «Про затвердження Положень про територіальні органи Держземагентства» 06.06.2007. – №24 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 52 від 27.07.2007. – С. 208. – Ст. 2137.

44. Наказ Держкомзему «Про затвердження Інструкції з оформлення органами Державного комітету України по земельних ресурсах матеріалів про адміністративні правопорушення» 18.05.04 № 147 // Офіційний вісник України, 2004 р. – №23 від 25.06.2004. – С. 161. – Ст. 1571.

45. Наказ Держкомзему «Про затвердження Інструкції про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право приватної власності на землю, право колективної власності на землю, право власності на землю і право постійного користування землею, договорів на право тимчасового користування землею (в тому числі на умовах оренди) та договорів оренди землі» 04.05.99 № 43 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 23 від 25.06.1999. – С. 357.

46. Наказ Держкомзему «Про затвердження Методики проведення державної експертизи землевпорядної документації» 03.12.04 № 391 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 51 від 06.01.2005. – С. 326, ст. 3406.

47. Наказ Держкомзему «Про затвердження Методичних рекомендацій з експертної грошової оцінки земельних ділянок» від 12.11.98. – №118.
48. Наказ Держкомзему «Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриття (родючого шару ґрунту) земельних ділянок» 04.01.05 № 1 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4 від 11.02.2005. – С. 100. – Ст. 236.
49. Наказ Держкомзему «Про затвердження Порядку підготовки та внесення до органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування клопотань з питань дотримання вимог земельного законодавства» 14.12.04 № 407 // Офіційний вісник України, 2004. – № 52 від 14.01.2005. – Кн. 2. – С. 525. – Ст. 3463.
50. Бондар О.Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України: автореф. дис. к. ю. н. за спеціальність. 12.00.06. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. – 20 с.
51. Голованюк А.Й. Правовий режим земель природно заповідного фонду: автореф. к.ю.н. 12.00.06. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2008. – 19 с.
52. Ковтун М.Г. Земельне право: курс лекцій. – К.: ТП Пресс, 2003. – 208 с.
53. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Каракаша І.І. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
54. Земельне право України: Підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), В.Г. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.; За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
55. Даніленко А.С. Формування ринку землі в Україні. – К.: Урожай, 2002. – 280 с.
56. Луняченко В. Землі сільськогосподарського призначення: правовий режим використання громадянами на праві власності. Одеса: Латстар, 2002. – 180 с.
57. Земельний кодекс України: Науково практичний коментар / За ред. В.І. Семчика. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: Ін Юре, 2004. – 748с.
58. Соловій І.П., Іванишин О.Т., Лавний В.В. та ін. Землекористування: еколого-економічні проблеми, конфлікти, планування. – Львів: Афіша, 2005. – 400 с.
59. Носік В. Перехід прав на земельні ділянки державної та комунальної власності під об'єктами незавершеного будівництва приватної власності / В. Носік // Право України / Міністерство юстиції України. – К.: Мінюст України, 2011. – № 5. – С. 113-122.

60. Земельне право України. Для підготовки до іспитів: [навч. посіб.] / Татарчук І. В. – К. : ЦУЛ, 2013. – 238 с.
61. Земельне право України: загальна частина : [навч. посіб.] / А. І. Ріпенко, О. М. Пашенко. – О. : Видавництво ТОВ «Удача», 2013. – 80 с.
62. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. – К.: Знання, 2005. – 445 с.
63. Барабаш Р. Консолідація земель як правовий інститут / Р. Барабаш // Підприємництво, господарство і право : ТОВ «Друкарня Бізнесполіграф», 2011. – № 3. – С. 163-165.
64. Бусуйок Т. Поняття державного земельного кадастру / Т. Бусуйок // Підприємництво, господарство і право, 2010. – №11. – С. 78-80.
65. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні: Монографія. – К.: Видавничо поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 185 с.
66. Ільків Н.В. Оренда земель сільськогосподарського призначення в Україні: теоретичні й практичні аспекти: Монографія / Н. В. Ільків; ред. Н. І. Титова; рец.: М. В. Шульга, Я. З. Гаєцька Колотило; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів: ЛьвДУВС, 2008. – 296 с.
67. Коваленко Т.О. Юридична аналогія в земельному праві України: поняття та підстави застосування / Т. О. Коваленко // Бюлетень Міністерства юстиції України: Міністерство юстиції України, 2011. – № 7. – С. 47-55.
68. Коваленко Т. Систематизація як засіб підвищення ефективності правового регулювання земельних відносин в Україні / Т. Коваленко // Юридична Україна : Юрінком Інтер, 2011. – № 3. – С. 75-80.
69. Кулинич О.П. Право приватної власності на земельну ділянку як об'єкт цивільно правового захисту / О. П. Кулинич // Держава і право, 2011. – Вип. 53. – С. 373-378.
70. Кулинич, П. Ф. Земельна ділянка як об'єкт правових відносин: поняття, ознаки, види / П. Ф. Кулинич // Часопис Київського університету права, 2010. – № 3. – С. 215-219.
71. Лісова Т.В. Проблеми правового регулювання управління у сфері використання й охорони земель в умовах сучасної земельної реформи / Т. В. Лісова // Право і безпека: Юриспруденція. Економіка. Техніка. Психологія. Соціологія. – Харків, 2011. – № 2(39). – С. 285-289.
72. Земельне право України: [навч. посіб.] / Н. П. Барабаш, М. Я. Ващишин, В. І. Федорович. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2013. – 174 с.

«Право інтелектуальної власності»

У наш час велика увага приділяється питанням правової охорони інтелектуальної власності, оскільки її ефективність зрештою сприяє успішному розвитку економіки і збереженню національного культурного потенціалу. Становлення цивілізованого ринку інтелектуальної власності вимагає створення досконалої, заснованої на міжнародних принципах системи правової охорони, підвищення рівня правової культури, усунення такого явища як «інтелектуальне піратство». Успішне вирішення цих завдань відповідає інтересам не лише окремих правовласників, але і всього суспільства в цілому. Це також дозволить Україні на рівних увійти до світової спільноти цивілізованих держав. Саме цим підкреслюється необхідність вивчення цієї дисципліни студентами як юридичних, так і неюридичних спеціальностей.

Навчальна дисципліна «Право інтелектуальної власності» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки юристів кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Змістом і метою курсу є вивчення питань правового регулювання відносин, пов'язаних із створенням, розпорядженням та використанням результатів творчої діяльності людини, розкриття змісту основних нормативних актів з права інтелектуальної власності, розуміння їх ролі у регулюванні суспільних відносин.

Дисципліна включає 14 тем, які складено на основі чинного законодавства України та міжнародно-правових актів з урахуванням основних теоретико-методологічних підходів щодо вивчення права інтелектуальної власності, вироблених вітчизняною та зарубіжною наукою.

Метою вивчення дисципліни «Право інтелектуальної власності» є формування у студентів системи цілісних знань з питань правової охорони та захисту інтелектуальної власності.

Основним завданням вивчення дисципліни є забезпечення основи формування правового мислення студентів та умінь:

- вільно орієнтуватись в навчальному матеріалі;
- проводити аналіз та робити аргументовані висновки;
- демонструвати знання конституційних положень, цивільного законодавства та законодавства з авторського права і суміжних прав, практику його застосування та знання основних проблем курсу;
- використовувати отримані знання на практиці (вирішення ситуативних задач, робота з нормативними актами, написання наукових повідомлень, рефератів тощо).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: особливості законодавства зарубіжних країн, окремі міжнародні норми та правила патентування.

уміти: При проведенні контрольних заходів студенти повинні уміти тлумачити чинне законодавство з права інтелектуальної власності; вірно застосовувати його норми; показувати глибокі знання фундаментальних категорій цього інституту, які є базою пізнання та застосування діючого законодавства, вміння самостійно вирішувати практичні завдання, вміння аналізувати конкретні обставини з урахуванням економічних та правових реалій; розпоряджатися майновими правами, зокрема, складати проекти відповідних договорів; ефективно використовувати передбачені законом засоби захисту прав інтелектуальної власності.

Навчальна дисципліна «Інтелектуальна власність» тісно взаємопов'язана з іншими дисциплінами, що викладаються для студентів ОКР «Спеціаліст».

Дисципліна «Інтелектуальна власність» вивчає загальні положення інтелектуальної власності, історію виникнення, тенденції розвитку, основні інститути права інтелектуальної власності, серед яких важливе місце посідає інститут авторського права і суміжних прав.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години/1,5 кредитів ECTS. З них для студентів заочної форми навчання лекційних – 2 год., практичних – 1. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. На лекційний розгляд виносяться теми: «Набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності»; «Інтелектуальна власність як економічна категорія». На практичних заняттях розглядається тема «Договірні відносини у сфері інтелектуальної власності». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

Засвоєння студентами дисципліни «Інтелектуальна власність» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання вдома конспекту завдань та організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття та загальна характеристика інтелектуальної власності

Поняття інтелектуальної власності та її результату. Специфіка інтелектуальної власності. Юридична природа інтелектуальної власності. Правова охорона інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність і зобов'язальне право.

Тема 2. Набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності

Набуття права на об'єкти авторського права. Набуття права на об'єкти промислової власності. Набуття прав на топографії інтегральної мікросхеми. Набуття прав на селекційні досягнення.

Тема 3. Інтелектуальна власність як економічна категорія

Права на об'єкти інтелектуальної власності як товар. Комерціалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності. Управління правами інтелектуальної власності.

Тема 4. Договірні відносини у сфері інтелектуальної власності

Загальна характеристика договорів у сфері ІВ. Авторський договір. Ліцензійний договір. Договори на створення і використання результатів науково-технічної діяльності. Гудвіл як ефективний спосіб ведення бізнесу. Договір франчайзингу та перспективи його становлення в Україні.

Тема 5. Особливості захисту прав на результати творчої діяльності

Поняття захисту та основні положення. Особливості національної системи захисту права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності за ЦК. Захист прав Інтелектуальної власності згідно Кримінального кодексу України. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності.

Тема 6. Правовий статус представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)

Правовий статус та повноваження представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) відповідно до чинного законодавства України. Права та обов'язки представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених). Набуття та припинення права займатися діяльністю патентного повіреного.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Семінарське заняття №1.

Тема: Договірні відносини у сфері інтелектуальної власності

1. Загальна характеристика договорів у сфері ІВ.
2. Авторський договір.
3. Ліцензійний договір. Договори на створення і використання результатів науково-технічної діяльності.
4. Гудвіл як ефективний спосіб ведення бізнесу.
5. Договір франчайзингу та перспективи його становлення в Україні.

Практичні завдання

(Вирішення практичних завдань має бути підготовлене в письмовому вигляді в зошиті для семінарських занять із посиланням на норми законодавства).

Варіант 1.

Завдання 1

Управління Південно-Західної залізниці доручило групі працівників підготувати до видання «Розклад руху приміських поїздів з вокзалів м. Києва».

Упорядник розкладу поїздів із станції «Дарниця» Іванченко звернувся до юриста за консультацією, чи можна вважати підготований до видання «Розклад» об'єктом авторського права.

Водночас його цікавило, чи поширюється авторське право на підготовлену ним брошуру, в якій викладені основні права і обов'язки пасажирів, які користуються приміським залізничним транспортом. Він має сумнів в цьому, тому що брошура написана на основі діючого законодавства, а в законі про авторське право говориться, що офіційні документи, до яких належать закони, не є об'єктами авторського права.

Яке пояснення повинно бути надано з цих питань? Які вимоги пред'являються до об'єкта авторського права?

Завдання 2

Художник-аматор купив у магазині картину автора Якименка і зробив декілька копій, які підготував до продажу. Коли автор картини Якименко з'явився до покупця, художника-аматора, щоб скопіювати свою картину і побачив копії, зроблені із перекрученням кольорового фону, він запропонував ці копії знищити.

Покупець не погодився з цією пропозицією і заявив, що він придбав картину в магазині, став її власником і як власник може

розпоряджатися нею як завгодно. Тому він відмовляє автору в копіюванні його картини.

Автор звернувся до суду за захистом своїх прав.

Яке рішення повинен винести суд?

Завдання 3

Два автори створили малюнки, які були використані при випуску швейних виробів. Автори почали вимагати від адміністрації підприємства укладення з ними угоди на використання їх малюнків, посилаючись на те, що на всі твори, в тому числі і створені в порядку службового завдання, авторське право належить самим авторам.

Адміністрація відхилила вимоги авторів, вказуючи на те, що в трудовому договорі прямо записано, що право на використання всіх творчих результатів праці авторів належить працедавцю.

Хто має рацію в цьому спорі? Які права авторів службових творів?

Завдання 4

Композитор разом з поетом створили декілька весільних пісень, які були виконані в концертному залі. Видавництво звернулось до авторів з пропозицією про видання цих пісень.

З ким повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти і текст окремо? Які види співавторства знає закон?

Варіант 2.

Завдання 1.

Патентне відомство отримало дві заявки. Заявнику пізніше поданої заявки було видано патент на корисну модель «Електронний кодовий замок». По раніше поданій заявці на одержання патенту на винахід «кодовий замок з ємною пам'яттю» рішення ще не було прийняте.

Автори раніше поданої заявки вважають, що технічне вирішення, подане в формулі корисної моделі, на яку вже видано патент, не нове, тому що повторює сукупність суттєвих ознак їх заявки. Відмінність полягає лише в назві окремих елементів, а не їх сукупності. Тому автори звернулись до патентного повіреного з проханням надати їм допомогу у підготовці заперечення.

Власник патенту на корисну модель, дізнавшись про підготовку опротестування виданого йому свідоцтва, в листі до авторів раніше

поданої заявки повідомив, що він працював над винаходом самостійно і зі змістом їх заявки не був ознайомлений, а відтак його патент не підлягає анулюванню. Крім того, тотожність запропонованих вирішень виключена тому, що він подав заявку на корисну модель, а не на винахід.

В якому порядку можуть бути визнані недійсними видані патенти і яке рішення може бути прийняте в цьому випадку, зокрема при встановленні тотожності обох рішень?

Завдання 2.

На Петриківському підприємстві Українського народного декоративного розпису майстром Шулікою була розроблена нова модель таці. У зв'язку з наступним запуском моделі у виробництво виникло питання про необхідність забезпечення охорони прав підприємства та майстра - художника.

Юридична фірма, до якої звернулося підприємство за консультацією, пояснила, що найкращим засобом охорони було б визнання цієї моделі промисловим зразком, тому що художньо-конструкторське вирішення зовнішнього вигляду виробу не має промислової придатності, оскільки передбачає ручний розпис кожного виробу.

Проте, на думку юридичної фірми, третя особа все одно не зможе скористатися цією розробкою, яка є твором декоративно-прикладного мистецтва і не зможе використати без згоди її автора, тобто майстра - художника.

Чи є обґрунтованою така консультація?

Завдання 3.

Двоє співробітників заводу побутових приладів: інженер-технолог та майстер розробили та застосували на виробництві засіб виготовлення ножиць. Впродовж п'яти місяців застосування цього засобу була виявлена висока його ефективність. Автори розробки запропонували адміністрації заводу запатентувати розробку як винахід, але, не одержавши відповіді протягом двох місяців, подали заявку від власного імені. Причому, з метою прискорення набуття виключних прав на створений ними засіб вони вирішили запатентувати його не як винахід, а як корисну модель.

Патентне відомство відмовило у видачі патенту на корисну модель, посилаючись на порушення заявниками чинного законодавства.

*Чи вірне рішення, прийняте по заявці?
Якщо заявниками допущені порушення, назвіть їх та вкажіть
чи збереглась можливість їх усунення.*

Завдання 4.

Троє конструкторів-винахідників створили корисну модель «Пристрій для демонтажу шин» і одержали патент. Співвласники патенту на цю модель одержали від акціонерного товариства пропозицію про продаж патенту. Двоє з трьох співвласників висловили бажання продати свідоцтво на умовах, запропонованих акціонерним товариством, але третій співвласник проти цього заперечував, доводячи, що вони самі повинні вдосконалити модель і одержати патент на винахід, який пізніше може бути реалізований з більшою вигодою.

Оскільки досягти домовленості не вдалося, власники патенту звернулись за консультацією до юриста.

Яке роз'яснення їм повинно бути надане?

Які способи передачі патентних прав на використання запатентованих розробок передбачає чинне законодавство?

Чи може бути корисна модель одночасно запатентованою як винахід?

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Право інтелектуальної власності на твір літератури, науки і мистецтва.
2. Суміжні права.
3. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.
4. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.
5. Право інтелектуальної власності на компоновання інтегральних мікросхем.
6. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
7. Право інтелектуальної власності на селекційні досягнення.
8. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
9. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

10. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.
11. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
12. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Інтелектуальна власність та її значення для економічного і соціально-культурного розвитку України.
2. Право інтелектуальної власності в об'єктивному розумінні.
3. Право інтелектуальної власності в суб'єктивному розумінні.
4. Об'єкти права інтелектуальної власності та їх класифікація.
5. Система права інтелектуальної власності.
6. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.
7. Джерела права інтелектуальної власності.
8. Державна система правової охорони інтелектуальної власності.
9. Правовий статус патентних повірених.
10. Поняття авторського права.
11. Об'єкти авторського права.
12. Суб'єкти авторського права.
13. Особисті немайнові права автора твору літератури, науки та мистецтва.
14. Майнові права автора твору літератури, науки та мистецтва.
15. Виникнення суб'єктивних авторських прав.
16. Строк дії суб'єктивних авторських прав.
17. Захист авторських прав.
18. Суміжні права та їх об'єкти.
19. Суб'єкти суміжних прав.
20. Права виконавців.
21. Права виробників фонограм.
22. Права організацій мовлення.
23. Обмеження суміжних прав та строк їх дії.
24. Захист суміжних прав.
25. Поняття винаходу та умови його придатності для набуття права інтелектуальної власності на нього.
26. Корисна модель як об'єкт інтелектуальної власності.
27. Правомірне використання твору без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право.
28. Зміст прав на винаходи і корисні моделі.

29. Захист прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.
30. Промисловий зразок як об'єкт промислової власності.
31. Оформлення прав на промисловий зразок.
32. Зміст прав на промисловий зразок.
33. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.
34. Поняття та ознаки раціоналізаторської пропозиції.
35. Оформлення прав на раціоналізаторську пропозицію.
36. Зміст та захист прав автора раціоналізаторської пропозиції.
37. Правовий статус Установи.
38. Суб'єкти прав на сорт рослин.
39. Оформлення прав на нові сорти рослин.
40. Захист від недобросовісної конкуренції.
41. Зміст та захист прав на новий сорт рослин.
42. Об'єкти, що не охороняються авторським правом.
43. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.
44. Поняття та ознаки нового сорту рослин.
45. Право на селекційні досягнення у галузі тваринництва.
46. Компонування (топографії) інтегральних мікросхем як об'єкт права інтелектуальної власності.
47. Суб'єкти права на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
48. Порядок оформлення прав на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
49. Зміст та захист прав на компоування (топографії) інтегральних мікросхем.
50. Комерційне (фірмове) найменування як правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту.
51. Зміст та захист права на комерційне (фірмове) найменування.
52. Торговельні марки (знаки для товарів і послуг): поняття, види та значення.
53. Суб'єкти прав на торговельні марки.
54. Оформлення прав на торговельні марки.
55. Права і обов'язки, що впливають із свідoctв на торговельні марки.
56. Захист прав на торговельні марки.
57. Географічне зазначення: поняття та види.
58. Особисті немайнові права інтелектуальної власності.
59. Майнові права інтелектуальної власності.

60. Набуття та зміст права на географічне зазначення.
61. Право інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору та за замовленням.
62. Захист прав на географічне зазначення.
63. Комп'ютерні програми і бази даних як об'єкти права інтелектуальної власності.
64. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.
65. Паушальні платежі та роялті.
66. Порядок оформлення прав на винахід і корисну модель.
67. Авторські договори.
68. Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір.
69. Ліцензійний договір.
70. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності.
71. Захист права інтелектуальної власності судом.
72. Договори про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
73. Договори про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
74. Договори на роботи і послуги по забезпеченню науково-технічною інформацією.
75. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
76. Договір комерційної концесії (франчайзингу).
77. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS).
78. Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. <http://portal.rada.gov.ua/> – Верховна Рада України.
2. <http://www.arbitr.gov.ua/> – Вищий господарський суд України.
3. <http://www.ccu.gov.ua/> – Конституційний Суд України.
4. <http://www.cvk.gov.ua/> – ЦВК Україна.
5. <http://www.kmu.gov.ua/> – Кабінет Міністрів України.
6. <http://www.ombudsman.kiev.ua/> – Уповноважений з прав людини.
7. <http://www.president.gov.ua/> – Президент України.
8. <http://www.scourt.gov.ua/> – Верховний Суд України.

9. Амангельди А. Авторський договір как основание возникновения обязательств // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №4. – 2009. – С. 18 – 31; Штефан О. Рекламная самостійний об'єкт авторського права // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №5(43) – 2008. – С. 3–11.
10. Андрощук Г. Проблеми правової охорони неоригінальних баз даних // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №1. – 2009. – С. 14 – 28.
11. Афанасьєва К. Авторське право: практичний посібник / К. Афанасьєва. – К.: Атіка, 2006. – 224 с.
12. Базилевич В. Інтелектуальна власність / В. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
13. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.) // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. – Т. 14. – С. 468-492.
14. Бондаренко С. Авторське право і суміжні права / С. Бондаренко. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.
15. Бочарова Н. Специализированные суды по вопросам интеллектуальной собственности: Аргументы «PRO» и «CONTRA» в современных международных дискуссиях // Інтелектуальна власність. Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007- №6.
16. Брижко В.М. До питання охорони об'єктів і захисту прав у сфері інтелектуальної власності // Вісник Академії управління МВС. – 2009. № 3. – С. 35-48.
17. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. –Т. 14. – С. 631-645.
18. Воронін Я. Проблеми регулювання правових відносин між працівником та роботодавцем, які виникають внаслідок створення службового винаходу // Право України. – 2009. – № 5. – С.107–112.
19. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. // Закони України / Інститут законодавства при Верховній Раді України. – К., 1998. – Т. 14. – С. 239-245.
20. Гордієнко С. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми. – К., 2008. – 140с.
21. Господарське судочинство в Україні: Судова практика. Захист прав інтелектуальної власності / Упоряд.: В.С. Москаленко та ін.; – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.

22. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз): [монографія] / Т. С. Демченко. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 184 с.

23. Договір про закони щодо товарних знаків, підписаний в Женеві 27 жовтня 1994 р. // Юридичний вісник України. – 1999. – № 5. – С. 14.

24. Дроб'язко В. Правове регулювання авторських прав в Європейському Союзі // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №1. – 2009. – С. 3 – 14.

25. Жаров, В. О. Право інтелектуальної власності в системі права України : навчальний посібник [Текст]: / В. О. Жаров ; навчально - науковий виробничий комплекс «Академія інтелектуальної власності», Український інститут інтелектуальної власності і права К., 2008. – 108 с.

26. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 64.

27. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності» від 22.05.2003 р. № 850-IV. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – С. 1173.

28. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 р. [Нова редакція] // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – С. 1450.

29. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №36. – С. 64.

30. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 5 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – С. 286.

31. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 2-3. – Ст. 20 Зі змінами і доповненнями від 12 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37.

32. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.

33. Закон України «Про кінематографію» від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114. Зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – С. 248.

34. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26 грудня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – С. 92.
35. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.1993 р. № 3322-ХІІ. // Офіційний вісник України. – 1993. – №26. – С. 157.
36. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1 грудня 1998 р. // Голос України. – 1998. – 22 грудня.
37. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 р, // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №9. – С. 56.
38. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» від 17 січня 2002 року № 2953-ІІІ // Офіційний вісник України – 2002. – № 7. – Ст. 276.
39. Закон України «Про охорону прав на винаходи і користі моделі» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32. В редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2000. – 12 липня.
40. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.
41. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – С. 36.
42. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст. 34.
43. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №21. – С. 218.
44. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 листопада 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – С. 28.
45. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – С. 251.
46. Закон України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького

акта від 24 липня 1971 р., зміненого 1979 р.)» від 31 травня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – С. 155.

47. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх програм» від 15.06.1999 р. № 738-XIV. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 25. – С. 1097.

48. Закон України «Про телебачення та радіомовлення» від 21 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №10. – Ст. 43. В редакції Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» від 02.06.1995 р. № 198/95. // Голос України. – 1995. – 14 листопада.

49. Интеллектуальная собственность. Актуальные проблемы теории и практики: сб. научных трудов. Т.1 / под ред. В.Н. Лопатина. – М.: «Издательство Юрайт», 2008

50. Интернет-СМИ: Теория и практика : учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. М. М. Лукиной.– М.: Аспект Пресс, 2010. – 348 с.

51. Калениченко П.. Колективне управління майновими авторськими і суміжними правами у музичному шоу-бізнесі України // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 1. – С.119-123.

52. Каміл Ідріс Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання. – К.: Укрпатент, 2006. – 372 с.

53. Кожарська І. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності: навчальний посібник / І. Кожарська. – К.: Держ. ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 144 с.

54. Конвенция, учреждающая Всемирную организацию интеллектуальной собственности от 14 июля 1967 г.

55. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – №30. – С. 141.

56. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26.

57. Кузнецов М. Патентознавство та авторське право. – К.: Кондор, 2009. – 446 с.

58. Левічева О.Д. Експертиза об'єктів промислової власності: заявки на знак для товарів і послуг (торговельну марку) і кваліфікованого зазначення походження товару та/або права використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення

походження товару: [навч. посіб.] / О.Д. Левичева. – К.: Ін-т інтел, власн. і права, 2006 – 128 с.

59. Левчун О. Колективне управління інтелектуальною власністю // Юр.Газета. – 2008. – № 21 (156).

60. Менеджмент интеллектуальной собственности: учебное пособие / Н. Тихомирова, А. Якимихо, С. Мальченко, Е. Герасимов, В. Бессарабова. – М.: НП «Центр развития современных образовательных технологий», 2010. – 390 с.

61. Меньяло Л.А. Передача прав интеллектуальной собственности. Конспект лекцій, ПВП, К., 2004.

62. Мікульонок І. Основи інтелектуальної власності. – К., 2008. – 232 с.

63. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2009. Статистичний збірник // Державний комітет статистики. – К., 2010.

64. Новолаєва Е. Права на служебные произведения / Е. Новолаєва // Юридическая практика. – 2004. – № 46 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurpractika.com/article.php?id=10004047>.

65. Тверезенко О. Майнові права інтелектуальної власності як внесок до статутного капіталу господарських товариств // Теорія і практика інтелектуальної власності, № 6 (50), 2009.

66. Орлова В. В. Средства индивидуализации в предпринимательской деятельности: Теория и практика охраны фирменных наименований, товарных знаков и других коммерческих обозначений / В. В. Орлова. – М.: Патент, 2006. – 246 с.

67. Петренко І. Питання виявлення плагіату в літературних творах // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №4 – 2009. – С. 11–18.

68. Петренко С. А. Защита прав интеллектуальной собственности на таможенной границе [Текст]: / Актуальні проблеми права інтелектуальної власності. Збірник матеріалів // І Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 10-й річниці святкування Міжнародного дня інтелектуальної власності 16 червня 2010 року / Упорядник Г. О. Ульянова. – Одеса: ОНЮА, 2010.

69. Право інтелектуальної власності. Науково-практичний коментар до Цивільного Кодексу України. За загальною редакцією Паладія М.В. – К.: Парламентське видавництво, 2006.

70. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.П.

Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

71. Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: галузеві аспекти / Кол. авторів: О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький, Т.С. Демченко, В.М. Крижна, О.О. Стефан та інші. – К., 2006. – 416 с.

72. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти авторського права і суміжних прав: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 06.05.2005 N 01-8/784 // www.arbitr.gov.ua

73. Работягова Л.І., Антонюк Н.І. Закріплення права на конфіденційну інформацію і комерційну таємницю: організаційно-правовий аспект // Питання інтелектуальної власності: збірник наукових праць. Випуск 8. – К.: НДІВНАПрНУ. – 2010. – 288 с.

74. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации / А. П. Сергеев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 752 с.

75. Цибульов П.М. Введення до інтелектуальної власності / Навчальний посібник. – К.: Держ. інст. інтел. власн., 2008. – 124 с.

76. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю. –К.: Держ. ін-т інтел. власн., 2009. – 312 с.

77. Цивільне право України. Академічний курс, у двох томах. За загальною редакцією Я. Шевченко, – К., 2003

78. Цивільний кодекс України // Голос України. – 2003. – № 45 – 46. – 12 березня. – № 47-48. – 13 березня.

79. Цивільний Кодекс України. Науково-практичний коментар. У двох частинах. За загальною редакцією Я. Шевченко. – К., 2004.

80. Черевко Г. Інтелектуальна власність. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

«Інформаційне право»

Навчальний курс «Інформаційне право» входить до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки фахівців спеціальності 7.03040101 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Включення цієї дисципліни до навчального плану зумовлено якісними змінами у правовому регулюванні інформаційних відносин, а обіг інформації в сучасних умовах світових глобалізаційних процесів потребує досконалого механізму правового регулювання. Інформація є надзвичайно важливим об'єктом суспільних відносин на національному та міждержавному рівнях, а в Україні інформаційне право сформовано та розвивається як самостійна галузь права і відіграє важливу роль у житті кожної людини, оскільки його норми за своєю природою покликані забезпечувати конституційне право кожного на доступ до інформації та захист від неправомірного втручання в особисте життя людини.

Метою курсу є засвоєння студентами кола питань щодо правового регулювання інформаційних відносин, опрацювання особливостей правового регулювання обігу інформації в суспільстві.

Завданням курсу є:

- визначення понятійного апарату інформаційних правовідносин та інформаційної діяльності, аналіз особливостей механізму їх правового регулювання;
- формування знань про інформаційну безпеку та делікти в інформаційних правовідносинах;
- формування у студентів практичних навичок щодо застосування норм інформаційного законодавства;
- розгляд основних положень міжнародного інформаційного права.

Предметом курсу є інформація та урегульовані правом інформаційні відносини, нормативно-правові акти, що регулюють інформаційні правовідносини та практика їх застосування.

Після вивчення курсу студент повинен знати:

- поняття, сутність та зміст інформаційного права;
- основні категорії інформаційного права;
- суб'єкти та об'єкти інформаційних правовідносин;
- принципи інформаційних правовідносин;
- систему правового регулювання інформаційних правовідносин.

Студент повинен уміти:

- визначати провідні інститути інформаційних правовідносин;

- тлумачити та застосовувати норми інформаційного законодавства;
- вміло застосовувати норми конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, кримінального права що регулюють інформаційні правовідносини;
- визначати правові засоби охорони та захисту інформації;
- застосовувати правові знання інформаційного права для оцінювання юридичних фактів в інформаційній сфері;
- виявляти тенденції розвитку інформаційного законодавства України;
- орієнтуватись в міжнародних нормах інформаційного права;
- самостійно поглиблювати й оновлювати свої знання щодо регулювання інформаційних правовідносин.

Вивчення курсу «Інформаційне право» передбачає наявність у студентів відповідного рівня знань із конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, цивільного, міжнародного та інших галузей права. Навчання інформаційному праву здійснюється у формах лекцій, семінарських та практичних занять. Курс передбачає глибоке вивчення та аналіз чинного законодавства України та міжнародних актів, що регулюють інформаційні правовідносини. Важлива роль приділяється самостійній роботі студента з підручниками, науковою літературою, нормативно-правовими актами тощо.

Згідно з навчальним планом курс вивчається в обсязі 108 годин. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 12 годин: 6 годин – лекційні заняття, 6 годин – семінарські заняття. На лекційний розгляд виносяться теми: «Інформаційне право: сутність, поняття, зміст», «Інформація та інформаційні правовідносини», «Інформаційна безпека та її правове регулювання». На семінарському занятті розглядаються теми: «Поняття та зміст інформаційної діяльності», «Правове регулювання діяльності засобів масової інформації в Україні», «Інформаційна безпека». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно. Теми і питання семінарських занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу, для чого обов'язковим є використання не тільки навчальної літератури, а й додаткової спеціальної літератури та нормативних актів. Кожен студент повинен підготувати реферат по запропонованій тематиці та виконати контрольні завдання. Формою підсумкового контролю є іспит.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Інформаційне право: поняття, сутність, зміст

Поняття, зміст та сутність інформаційного права. Інформаційне право як навчальна дисципліна, як галузь права, як наука. Місце інформаційного права в юридичній науці. Функції інформаційного права

Об'єкт (предмет) науки і навчальної дисципліни «Інформаційне право». Методи інформаційного права. Система інформаційного права як науки. Предмет правового регулювання інформаційного права. Структура та джерела інформаційного права як галузі права.

Тема 2. Інформація та інформаційні правовідносини

Основні положення теорії інформації. Поняття інформації та її види. Режими доступу до інформації. Право на інформацію та право власності на інформацію.

Поняття, сутність, зміст інформаційних відносин. Класифікація інформаційних відносин, їх види. Правове регулювання інформаційних відносини конституційним, цивільним, адміністративним, кримінальним та іншими галузями права. Принципи інформаційних відносин. Галузі інформації та інформаційних відносин. Об'єкти та суб'єкти інформаційних відносин. Управління інформаційною сферою.

Тема 3. Поняття та зміст інформаційної діяльності

Поняття інформаційної діяльності як засобу задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Види, зміст та напрями інформаційної діяльності. Зміст інформаційно-правової культури та її нормативне закріплення. Культура інформаційної діяльності. Особливості правового регулювання інформаційної діяльності органів державної влади. Висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в засобах масової інформації. Правове регулювання міжнародної інформаційної діяльності.

Тема 4. Правовий механізм реалізації прав людини на інформацію та на звернення

Конституційні основи права особи на інформацію. Інформаційний запит та звернення громадян і їх юридичний зміст. Поняття, юридичний зміст і суб'єкти інформаційного запиту та звернення громадян. Види звернень громадян. Порядок здійснення та забезпечення права на доступ до інформації. Розпорядники

інформації та їх обов'язки. Порядок надання інформації за запитом та зверненнями громадян. Правові підстави відмови громадянам у доступі до інформації. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації при порушенні прав суб'єктів інформаційних відносин.

Тема 5. Правове регулювання діяльності засобів масової інформації в Україні.

Засоби масової інформації їх види та правова характеристика. Правова основа та мета діяльності засобів масової інформації, їх функції. Порядок державної реєстрації засобів масової інформації.

Поняття, правові основи діяльності та правовий статус друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні. Суб'єкти діяльності друкованих ЗМІ. Правове регулювання діяльності електронних засобів масової інформації. Види електронних засобів масової інформації та правові засади їх діяльності. Правові засади редакційно - видавничої діяльності в Україні. Державна підтримка ЗМІ та соціально-правовий захист журналістів.

Тема 6. Інформаційна безпека та її правове регулювання

Поняття та зміст інформаційної безпеки. Інформаційна безпека як елемент національної безпеки України. Об'єкти інформаційної безпеки та їх класифікація. Суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки. Нормативно-правові засади інформаційної безпеки. Конституційні гарантії та спеціальний механізм правового регулювання відносин інформаційної безпеки. Особливості державно-правового механізму регулювання інформаційної безпеки. Роль державних органів в механізмі правового регулювання відносин у сфері інформаційної безпеки. Правоохоронна та правозахисна функція держави у сфері інформаційної безпеки. Трудова дисципліна як засіб забезпечення інформаційної безпеки. Охорона праці та інші засоби трудового права щодо захисту працівника як засіб забезпечення інформаційної безпеки.

Тема 7. Інформаційні правопорушення

Поняття та зміст правопорушень в інформаційній сфері. Підстави виникнення деліктних інформаційних правовідносин. Ознаки інформаційного правопорушення. Види інформаційних правопорушень та їх юридичний склад. Суб'єкти інформаційних правопорушень. Державно-правовий механізм попередження

інформаційних правопорушень. Особливості юридичної відповідальності за інформаційні правопорушення.

Тема 8. Види юридичної відповідальності за інформаційні правопорушення та їх зміст

Дисциплінарна відповідальність та її юридичний зміст. Адміністративна відповідальність за інформаційні правопорушення. Кримінально-правові аспекти юридичної відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Цивільно-правова відповідальність в інформаційних відносинах. Підстави та особливості матеріальної відповідальності за інформаційні правопорушення.

Тема 9. Міжнародні інформаційні відносини та їх зміст

Інформаційні відносини в структурі міжнародного права. Міжнародна інформація як основний об'єкт міжнародних інформаційних відносин. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної політики. Механізм правового регулювання інформаційних відносин на міжнародному рівні. Джерела та принципи міжнародного інформаційного права. юридичного супроводження діяльності у сфері інформації і комунікації. Принципи обміну інформацією на міжнародному рівні. Україна в системі міжнародних інформаційних відносин. Міжнародно-правові гарантії доступу до інформації.

Тема 10. Міжнародна інформація та міжнародні інформаційні системи

Поняття та зміст міжнародної інформації. Суб'єкти міжнародного інформаційного права. Держава як особливий суб'єкт міжнародного інформаційного права. Поняття та елементи міжнародної інформаційної системи. Структура міжнародної інформаційної системи. Міжнародно-правові засади інформаційної безпеки.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Поняття та зміст інформаційної діяльності

1. Поняття інформаційної діяльності та її зміст.
2. Види напрями інформаційної діяльності.
3. Культура інформаційної діяльності.
4. Особливості правового регулювання інформаційної діяльності органів державної влади.
5. Правове регулювання міжнародної інформаційної діяльності.

Семінарське заняття № 2

Тема: Правове регулювання діяльності засобів масової інформації в Україні

1. Засоби масової інформації їх види та правова характеристика.
2. Правові основи діяльності та правовий статус друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні.
3. Правове регулювання діяльності електронних засобів масової інформації.
4. Правові засади редакційно - видавничої діяльності в Україні.
5. Державна підтримка ЗМІ та соціально-правовий захист журналістів.

Семінарське заняття № 3

Тема: Інформаційна безпека

1. Поняття та зміст інформаційної безпеки.
2. Види інформаційної безпеки.
3. Загрози інформаційної безпеки.
4. Основи державної політики України у сфері забезпечення інформаційної безпеки.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ І ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Поняття, зміст та сутність інформаційного права.
2. Структура та джерела інформаційного права.
3. Поняття інформації та її види.
4. Режими доступу до інформації.
5. Право на інформацію та право власності на інформацію.
6. Інформаційні правовідносини та їх зміст.
7. Правове регулювання інформаційних відносин.
8. Об'єкти та суб'єкти інформаційних відносин.
9. Управління інформаційною сферою.
10. Інформаційна діяльність та її зміст.
11. Інформаційно-правова культура та її нормативне регулювання.

12. Правове регулювання інформаційної діяльності органів державної влади.
13. Висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в засобах масової інформації.
14. Правове регулювання міжнародної інформаційної діяльності.
15. Конституційні основи права особи на інформацію.
16. Інформаційний запит та звернення громадян.
17. Засоби масової інформації та їх правова характеристика.
18. Правові основи діяльності та правовий статус друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні.
19. Правове регулювання діяльності електронних засобів масової інформації.
20. Правові засади редакційно - видавничої діяльності в Україні.
21. Державна підтримка ЗМІ та соціально-правовий захист журналістів.
22. Інформаційна безпека як елемент національної безпеки України.
23. Нормативно-правові засади інформаційної безпеки.
24. Особливості державно-правового механізму регулювання інформаційної безпеки.
25. Поняття та зміст правопорушень в інформаційній сфері
26. Особливості юридичної відповідальності за інформаційні правопорушення.
27. Інформаційні відносини в структурі міжнародного права.
28. Механізм правового регулювання інформаційних відносин на міжнародному рівні
29. Україна в системі міжнародних інформаційних відносин
30. Міжнародно-правові гарантії доступу до інформації.
31. Поняття та елементи міжнародної інформаційної системи.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1.

Завдання 1

Роль інформації у житті особистості, суспільства, держави.
Інформаційне суспільство.

Завдання 2

Роль і місце свободи слова і права на інформацію, у системі демократичних прав і свобод громадян.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

Завдання 3

Державна статистична інформація і правове забезпечення її збору опрацювання, обнародування.

Завдання 4

Журналіст приїхав на місце дорожньо-транспортної події раніше правоохоронних органів і зняв там матеріал. Прибулий пізніше наряд міліції зажадав від журналіста передати касету для залучення її до кримінальної справи як речовий доказ.

Оцініть правомірність вимог працівника міліції.

Завдання 5

Громадянин звернувся до суду з позовом до редакції ЗМІ. В процесі підготовки до судового розгляду суд з'ясував, що редакція ЗМІ не є юридичною особою. Хто є належним відповідачем в даному випадку?

Варіант 2.

Завдання 1

Інформаційно-правові норми. Поняття та загальна характеристика.

Завдання 2

Вплив засобів масової інформації на систему гілок державної влади.

Завдання 3

Поняття «збереження інформації». Види архівів та їх правовий статус відповідно до законодавства України.

Завдання 4

Прес-секретар голови обласної державної адміністрації заявив, що особисто визначатиме список журналістів, які допускатимуться до висвітлення офіційної діяльності губернатора і його служб, а дозвіл на висвітлення такої діяльності треба буде одержувати особисто у нього.

Дайте правову оцінку діям прес-секретаря.

Завдання 5

Журналіст, що висвітлював хід судового розгляду по кримінальній справі звернувся до судді з проханням надати йому

можливість ознайомитися з матеріалами кримінальної справи. Суддя відповів відмовою, заявивши, що журналіст втручається в незалежне судочинство.

Дайте правову оцінку діям судді.

Варіант 3.

Завдання 1

Поняття, зміст та структура інформаційно-правових відносин.

Завдання 2

Інформаційно-правова культура. Соціальна і правова значимість інформаційно-правової культури в сучасних умовах розвитку суспільства.

Завдання 3

Право на пошук та отримання документованої інформації з державних інформаційних ресурсів.

Завдання 4

Журналісти проводили фотографування та звукозапис судового процесу. На одному із засідань суд виніс визначення про призначення закритого судового засідання. Коли журналісти виходили із залу, працівник міліції, що не представився, засвітив фотоплівку та стер аудіозапис, посилаючись на те, що суд є «закритим».

Дайте правову оцінку діям міліціонера.

Завдання 5

Знімальна група була затримана під час зйомок сюжету поряд з в'язницею. Військовослужбовці внутрішніх військ заборонили зйомку, посилаючись на те, що «згідно розпорядження міністра внутрішніх справ проводити зйомку в'язниці заборонено».

Дайте правову оцінку діям військовослужбовців.

Варіант 4.

Завдання 1

Поняття «права на інформацію» і його складові елементи. Співвідношення «права на інформацію» з іншими правами і свободами людини і громадянина.

Завдання 2

Поняття та види інформаційних ресурсів.

Завдання 3

Державна політика в галузі інформаційної безпеки.

Завдання 4

Державний орган відмовився здійснити акредитацію журналістів у зв'язку з тим, що заявка на акредитацію від імені редакції – товариства з обмеженою відповідальністю, що має однакову назву з найменуванням газети, яку представляли журналісти, була підписана директором Товариства, а не головним редактором даної газети.

Чи має право державний орган поступити таким чином, якщо відомо, що ім'я директора систематично вказується у вихідних даних газети, яка випускається Товариством, і він ухвалює остаточні рішення відносно її виробництва і випуску?

Завдання 5

Фірма замовила виробництво реклами художнику, який несанкціонований використовував в ній фототвір, що є об'єктом авторських прав третьої особи.

Хто повинен нести відповідальність за порушення авторських прав, якщо відомо, що в договорі з виробником не обмовлялися його обов'язки і відповідальність за порушення прав третіх осіб, а фірма прийняла рекламний продукт у виробника і згодом розміщувала його на сторінках різних ЗМІ?

Варіант 5.

Завдання 1

Засоби масової інформації, преса, радіо, телебачення, електронні засоби масової інформації як суб'єкти інформаційно-правових відносин.

Завдання 2

Право на доступ до інформації.

Завдання 3

Державна таємниця. Поняття «таємна інформація», «цілком таємна інформація», «конфіденційна інформація».

Завдання 4

В газеті розповсюджувалася реклама без помітки «на правах реклами» в розділі, відокремленому від решти матеріалів смугою. На останній смузі, у вихідних даних газети, поміщалася ремарка наступного змісту: «Матеріали, помічені значком ®, розповсюджуються на правах реклами».

Чи правомірні дії редакції?

Завдання 5

Керівник підприємства видав наказ, що забороняє його працівникам давати які-небудь коментарі представникам засобів масової інформації, що стосуються діяльності компанії, без особистої вказівки на те самого директора або його першого заступника.

Дати юридичну оцінку такої заборони.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття інформаційного права як галузі права та його місце в системі права України.
2. Основні джерела інформаційного права України.
3. Функції інформаційного права та їх призначення.
4. Правова характеристика суб'єктів інформаційного права.
5. Об'єкти інформаційного права.
6. Інформаційні правовідносини та їх види.
7. Правова характеристика інформаційної діяльності.
8. Особливості інформаційної діяльності органів державної влади.
9. Інформація та її види.
10. Механізм правового регулювання доступу до інформації.
11. Інформаційний запит та звернення громадян.
12. Порівняльно-правова характеристика інформаційного запиту та звернення громадян.
13. Порядок надання інформації за інформаційним запитом та за зверненням громадян.
14. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів управління та їх посадових осіб щодо порушення права громадян на доступ до інформації.
15. Формування та розвиток інформаційно-правової культури.
16. Загальна характеристика засобів масової інформації.
17. Правовий статус преси в Україні та механізм правового регулювання її діяльності.

18. Особливості правового регулювання діяльності електронних засобів масової інформації.
19. Правові засади редакційно-видавничої діяльності в Україні.
20. Зміст державної підтримки ЗМІ в Україні.
21. Особливості правового та соціального захисту журналістів.
22. Інформаційна безпека: поняття та зміст.
23. Об'єкти інформаційної безпеки та їх особливості.
24. Державно-правові гарантії забезпечення інформаційної безпеки.
25. Державно-правовий механізм регулювання відносин у сфері інформаційної безпеки.
26. Інформаційні правопорушення та їх ознаки.
27. Юридичний склад інформаційного правопорушення.
28. Особливості державно-правового механізму попередження інформаційних правопорушень.
29. Види юридичної відповідальності за інформаційні правопорушення.
30. Особливості юридичної відповідальності державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування за порушення права на доступ до публічної інформації.
31. Цивільно-правова відповідальність за інформаційні правопорушення та її зміст.
32. Загальна характеристика складу злочинів в інформаційній сфері.
33. Суб'єкт складу інформаційного адміністративного правопорушення.
34. Загальний та спеціальний суб'єкт складу злочину в інформаційній сфері.
35. Особливості дисциплінарної відповідальності за інформаційні правопорушення.
36. Правові підстави для матеріальної відповідальності за інформаційні правопорушення.
37. Місце інформаційних відносин в системі міжнародного права
38. Міжнародно-правові гарантії реалізації права громадян на інформацію та на доступ до інформації.
39. Поняття та зміст міжнародної інформації як основного об'єкта міжнародних інформаційних відносин.
40. Основні принципи міжнародного інформаційного права.
41. Основні напрями міжнародного співробітництва у сфері інформаційних відносин.

42. Джерела міжнародного інформаційного права.
43. Основні напрями міжнародної інформаційної діяльності.
44. Правовий статус суб'єктів міжнародних інформаційних відносин.
45. Структура міжнародної інформаційної системи та її призначення.
46. Міжнародно-правові засади інформаційної безпеки.
47. Основні засади міжнародної діяльності України в галузі захисту інформації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи: [навч. посіб.] / О. А. Баранов. – К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. – 316 с.
2. Богущ В.М. Основи інформаційної культури. Навчальний посібник /В.М. Богущ, О.Й. Куляниця. – К.: ДУІКТ, 2011. – 288 с.
3. Богущ В.М. Інформаційна безпека держави / В.М. Богущ, О.К.Юдін. – К. «МК-Прес», 2005. – 432 с.
4. Василюк В. Я. Інформаційна безпека держави : курс лекцій / В.Я.Василюк, С. О. Климчук. – К. : КНТ : Скіф, 2008. – 136 с.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.: Редакція від 25.08.2013. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/
6. Гук Б.М. Цивільно-правові аспекти інформаційного права // Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Черкаси. 2013 – 157 с. С. 137 – 140.
7. Денісова О. С. Інформаційні системи і технології в юридичній діяльності: Навч. посібник / О. О. Денісова – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.
8. Денісова О.С. Роль преси у правовому інформуванні громадян України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національний університет внутрішніх справ. – Х., 2003. – 21 с.
9. Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности: Резолюция 60/45, принятая Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций 08.12.2005. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
10. Європейська конвенція про транскордонне телебачення від 5 травня 1989 року : зі змінами, внесеними Протоколом від 9 вересня

1998 року. (Ратифікація від 17.12.2008) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

11. Загальна декларація ООН прав людини від 10.12.1948 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

12. Інформаційна відкритість органів державної влади України / За загальною редакцією М.Лациби. – К.: Український незалежний центр політичних досліджень, 2005. – 156 с.

13. Інформаційне законодавство України [Текст] : науково-практ. коментар / В. О. Горобцов [та ін.] ; заг. ред. Ю. С. Шемшученко, І. С. Чиж ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України. - К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 230 с.

14. Інформаційне право та права інформатика у сфері захисту персональних даних / Авт. кол – в: В.Брижко, В. Цимбалюк, М. Щвець: Монографія / За ред. д.е.н. М. Швеця. – К.: НДЦПІ АПРН України, 2005. – 334 с.

15. Клим'юк О. С. Регулювання інформаційних відносин у сучасному суспільстві: управлінський та правовий аспекти // Наукові праці МАУП, 2012, вип. 1(32). – С. 232–237.

16. Коваленко Л. Проблеми правового регулювання інформаційних відносин //Коваленко Л. – Вісник Академії правових наук України: збірник наукових праць, 2012. – С. 272-277.

17. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р.: за станом на 01.02.2011 / ВВР – 2011. – № 10. – Ст. 68.

18. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року: Редакція від 11.08.2013, // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

19. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р.: Редакція від 11.08.2013. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

20. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. Редакція від 11.08.2013. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

21. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Страсбург, 28 січня 1981 року (Ратифікація від 06.07.2010) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

22. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року (Редакція від 01.06.2010) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

23. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) від 25.06.1998 р. (Редакція від 27.05.2005) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
24. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2004 . – 384 с.
25. Кормич Б.А. Інформаційне право Підручник. Рекомендовано МОН України для вищих навчальних закладів. – Х.: Бурун і К, 2011. – 334 с.
26. Кормич БА. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: Автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2004. – 41 с.
27. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. Редакція від 04.07.2013. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
28. Костецька Т.А. Інформаційне право України: навч. посіб. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 170 с.
29. Кохановська О.В. Правове регулювання у сфері інформаційних відносин. – К., 2001. – 212 с.
30. Кохановська О.В. Форми захисту інформаційних прав у доктрині і законодавстві України // Бюлетень Мін'юсту України. – К., 2006. – №3. – С. 70-77.
31. Кохановська О.В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 34 с.
32. Ліпкан В.А., Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.
33. Марущак А.І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Курс лекцій. – К.: КНТ, 2007. – 208 с.
34. Марущак А.І. Інформаційне право: Доступ до інформації: навч. посіб.. – К.: КНТ, 2007. – 532 с.
35. Марущак А.І. Інформаційне право України. Підручник: Видавництво: К.: Дакор, 2011. – 456 с.
36. Марущак А.І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності: навч. посіб. – К.: Скіф, 2008. – 334 с.
37. Марущак А.І. Пріоритети розвитку інформаційного права України // Інформація і право. – 2011. – № 1(1). – С. 20-25.
38. Організаційно-правові основи захисту інформації з обмеженим доступом (навчальний посібник) / Стоцький А.Б., Гуз

А.М., Марущак А.І. та ін.; за заг. ред. Сідака .С. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2006. – 232 с.

39. Основи інформаційного права України: Навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. – К.: Знання, 2004. – 274 с.

40. Панова І.В. Інформаційне право: теоретичні засади формування, становлення та утвердження в системі права України / І.В.Панова // Митна справа. – 2011. – № 4(76). – С. 340–345.

41. Пілат Є. До питання про систему інформаційного права. / Є.Пілат.// Вісник Львівського університету. – 2010. – Вип. 51. – С. 121 – 125.

42. Постанова Верховної Ради України від 16.03.2006 №3547-IV «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 23. – С. 202.

43. Положення про Веб-сайт Верховної Ради України у глобальній інформаційній мережі: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 24.05.2001 № 462 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

44. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / За заг.ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. – К., 2006. – 84 с.

45. Про етичні принципи журналістики Резолюція 1003 (1993) Парламентської асамблеї Ради Європи // [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.coe.kiev.ua

46. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 (Редакція від 05.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

47. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

48. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 (Редакція від 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

49. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 (Редакція від 12.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

50. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19.06.2003 (Редакція від 09.06.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

51. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23.09.1997 (Редакція

від 09.06.2013). // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

52. Про державну службу: Закон України Закон від 16.12.1993 (Редакція від 09.06.2013, з 01.01.2014 втрата чинності) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

53. Про державну службу: Закон України Закон від 17.11.2011 (Редакція від 05.12.2012 набрання чинності з 01.01.2014) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

54. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 (Редакція від 02.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

55. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 (Редакція від 18.01.2013). [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

56. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. (Редакція від 01.07.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

57. Про доступ до публічної інформації: Закон від 13.01.2011 (Редакція від 09.06.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

58. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 (Редакція станом на 15.06.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

59. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11 1992 р. (Редакція станом на 28.07.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

60. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV (Редакція станом на 24.06.2005) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

61. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 (Редакція від 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

62. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 (Редакція станом на 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

63. Про захист персональних даних: Закон від 01.06.2010 №2297-VI (Редакція станом на 09.06.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

64. Про захист від недобросовісної конкуренції Закон України від 07.06.1996 (Редакція станом на 13.01.2009) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

65. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон від 05.07.1994 (Редакція від 30.04.2009) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

66. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року (Редакція станом на 02.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

67. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 (Редакція станом на 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

68. Про Збройні Сили України: Закон від 06.12.1991 № 1934-ХІІ (Редакція станом на 13.10.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

69. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 (Редакція від 09.06.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

70. Про інформацію: Закон від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (Редакція станом на 10.08.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

71. Про інформаційні агентства: Закон від 28.02.1995 (Редакція станом на 28.07.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

72. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 (Редакція станом на 12.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

73. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-ІІІ (Редакція станом на 01.03.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

74. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р.: за станом на 09.06.2013 р. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

75. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (Редакція станом на 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

76. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 № 3322-ХІІ (Редакція станом на 09.05.2011) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

77. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 13.12.2001 (Редакція від 01.06.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
78. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (Редакція станом на 25.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
79. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР (Редакція станом на 02.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
80. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення Закон України від 23.09.1997 (Редакція від 28.07.2013). // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
81. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV (Редакція станом на 12.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
82. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
83. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 09.04.1999 (Редакція станом на 12.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
84. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 (Редакція від 10.08.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
85. Про радіочастотний ресурс України: Закон України від 01.06.2000 № 1770-III (Редакція станом на 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
86. Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України: Закон України від 18.07.1997 № 485/97-ВР (Редакція станом на 05.12.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
87. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 (Редакція від 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
88. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 (Редакція станом на 28.07.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
89. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 (Редакція станом на 11.08.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

90. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р.: за станом на 03.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

91. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України № 503/97 від 10.06.1997 р. (Редакція від 23.11.2007) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

92. Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 р. № 150 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

93. Про затвердження Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2002 р. № 522 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

94. Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. №1287 (Редакція від 24.06.2011) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

95. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 р. № 373 (Редакція від 13.10.2011) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

96. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 року № 3 (Редакція від 29.12.2011). // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

97. Про захист журналістів за умов конфліктів і тиску: Рекомендація № R (96) 4, ухвалена Комітетом міністрів 3 травня 1996 року на 98-й сесії).

98. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства від 22.07.2000 р. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

99. Положення про порядок видачі ліцензії провайдера програмної послуги: затверджено Рішенням Національної ради з

питань телебачення і радіомовлення від 28.12.2011 р. № 2979 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: rada.gov.ua

100. Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади: затверджено Наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року № 327/225 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

101. Порядок інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади: затверджений Наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25.11.2002 № 327/225 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

102. Перелік типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 578/5 (Редакція від 02.04.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

103. Положення про порядок зупинення діяльності архівних установ, що не забезпечують збереженість документів Національного архівного фонду Затверджено наказом Держкомархіву України від 15.06.2000 № 31 (Редакція від 24.07.2007) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

104. Про заходи щодо поглиблення ділових зв'язків із засобами масової інформації: наказ Генерального прокурора України від 06.10.98 № 6. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.nau>

105. Про надання архівними установами послуг громадянам та юридичним особам через мережу Інтернет: Наказ Державної архівної служби України від 27.01.2005 № 7. [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.archives.gov.ua

106. Правила роботи архівних підрозділів органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій: затверджені Наказом Державного комітету архівів України від 16.03.2001 № 16 (Редакція від 02.11.2008) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

107. Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля: затверджено наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.12.2003 № 168 // Офіційний Вісник України, 2004. – № 6. – С. 357.

108. Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1287 (Редакція від 24.06.2011) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

109. Порядок надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: затверджений Наказом Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 15.08.2003 р. № 149 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

110. Про затвердження Порядку обміну податковою інформацією за спеціальними письмовими запитами з компетентними органами іноземних країн: затверджено наказом Міністерства фінансів України 30.11.2012 № 1247 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

111. Статут Національної телекомпанії України: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2002 р. № 754 (Редакція від 23.03.2010) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

112. Статут Національної радіокомпанії України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 1235 (Редакція від 19.11.2012) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

113. Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі: Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 15 грудня 1997 року (Редакція від 12.07.2002) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

114. Синсокий О. В. Інформаційне право України : [навч. посібник] / О. В. Синсокий. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – 100 с.

115. Тарасенко Р.Б. Інформаційне право: Навчально-методичний посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 512 с.

116. Типове положення про архівний підрозділ державного органу, органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи та організації: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 10.02.2012 № 578/5 (Редакція від 02.04.2013) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

117. Типове положення про секретний архівний підрозділ державного органу, підприємства, установи і організації: затверджено наказом Державного комітету України з питань державних секретів та технічного захисту інформації та Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України від 3 березня 1997 р. № 26/8 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 38.

118. Типові правила користування бібліотеками в Україні: затверджені Наказом Міністерства культури і мистецтв України від 05.05.99 р. № 275 (Редакція від 22.06.2001) // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

119. Хрипко С.Л. Інформаційне право: Навч.-метод, посібник / Хрипко С.Л. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 234 с.

120. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі інформації від 08.10.1998 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

121. Угода про співробітництво в галузі інформації від 09.10.1992 р. // Офіційний Вісник України, 2004. – № 40. – С. 2700.

122. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.: за станом на 04.08.2013 р. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

123. Цимбалюк В.С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства: монографія / В.С. Цимбалюк - К.: «Освіта України», 2011.

124. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики). Монографія. – К. «Освіта України», 2010. – 388 с.

«Міжнародний цивільний процес»

Процеси міжнародної інтеграції, налагодження тісних міжнародних зв'язків, уніфікація норм матеріального права зумовлюють необхідність створення ефективного механізму захисту прав та інтересів учасників правовідносин, розгляду та вирішення правових спорів між ними та забезпечення можливості виконання відповідних судових рішень за участю іноземного елемента. Під «іноземним елементом» розуміють: 1) суб'єкт, який має іноземну належність (громадянство, місце проживання – щодо фізичних осіб; «національність» – щодо юридичних осіб); 2) об'єкт, який знаходиться на території іноземної держави; 3) юридичний факт, що мав чи має місце за кордоном.

Порядок провадження в цивільних справах з іноземним елементом та вирішення питань, пов'язаних з наданням правової допомоги судам інших країн, врегульований нормами різноманітних систем права (внутрішньодержавного та міжнародного), називається міжнародним цивільним процесом (далі – МЦП).

Міжнародним цивільним процесуальним правом є сукупність норм різноманітних систем права (внутрішньодержавного та міжнародного), які регулюють цивільні процесуальні правовідносини щодо відправлення правосуддя в цивільних справах між національними судами та іншими учасниками процесу, один з яких є іноземним елементом.

До МЦП відносять питання щодо:

- а) міжнародної підсудності (юрисдикції) з цивільних справ;
- б) цивільного процесуального становища іноземців, осіб без громадянства, іноземних підприємств і організацій, іноземної держави та її дипломатичних представників, міжнародних (міждержавних) організацій;
- в) судових доказів у цивільних справах з іноземною особою;
- г) порядку встановлення змісту іноземного закону, що підлягає застосуванню;
- д) іноземних судових доручень;
- е) визнання та примусового виконання іноземних судових рішень з цивільних справ.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- доктрину про міжнародний цивільний процес;
- органи, що займаються захистом суб'єктивних цивільних прав, та принцип *Lex fori*;

- національні акти України про засади процесуального статусу іноземців, осіб без громадянства та іноземних підприємств і організацій;
- національні акти іноземних держав про засади процесуального статусу іноземців, осіб без громадянства та іноземних підприємств і організацій;
- цивільні процесуальні норми у міжнародних договорах за участю України;
- уніфікацію норм міжнародного цивільного процесу в актах міжнародних організацій;
- уніфікацію норм міжнародного цивільного процесу в актах об'єднань держав;
- поняття, види та способи визначення міжнародної підсудності;
- визначення міжнародної підсудності спорів у нормативно – правових актах України;
- норми про підсудність спорів з іноземним елементом у міжнародних договорах;
- поняття та підстави, умови та процесуальний порядок визнання та виконання іноземних судових рішень на території України та коло рішень, які підлягають визнанню та виконанню;
- взаємозв'язок та взаємодія національних і міжнародних органів правосуддя, що здійснюють провадження у цивільних справах.

Уміти користуватися різноманітними джерелами міжнародного цивільного процесу; застосовувати колізійний метод регулювання порядку розгляду спорів цивілістичного характеру, ускладнених іноземним елементом.

Згідно з навчальним планом, курс вивчається в обсязі 72 годин. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 16 годин; по 8 годин у кожному семестрі та по 4 години на лекційні і 4 години на семінарські заняття. На лекційний розгляд виносяться теми: 1 семестр – «Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства України», «Міжнародна підсудність»; 2 семестр – «Визнання і виконання іноземних судових рішень», «Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах». На семінарських заняттях розглядаються теми: 1 семестр – «Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства України», «Міжнародна підсудність»; 2 семестр – «Визнання і виконання іноземних судових рішень», «Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства України

Поняття міжнародного цивільного процесу та питання, які до нього відносяться. Значення та мета міжнародного цивільного процесу. Зв'язок міжнародного цивільного процесу з міжнародним правом, міжнародним приватним правом та галузями національного законодавства. Принципи міжнародного цивільного процесу. Правова кваліфікація міжнародного цивільного процесу за законодавством різних держав.

Тема 2. Джерела міжнародного цивільного процесу

Внутрішнє законодавство України та іноземних держав як джерело міжнародного цивільного процесу. Міжнародно-правові норми як джерело міжнародного цивільного процесу. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу. Рекомендаційні норми у міжнародному цивільному процесі. Звичаєве право. Судові прецеденти та доктрина як джерело міжнародного цивільного процесу.

Тема 3. Учасники міжнародного цивільного процесу

Процесуально-правовий статус іноземних фізичних та юридичних осіб у міжнародному цивільному праві. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб. Звільнення від сплати судових витрат. Особливості процесуального становища держав та міжнародних організацій. Судовий імунітет.

Тема 4. Судове представництво

Поняття та види судового представництва. Судове представництво адвокатами. Правове становище Інюрколегії. Судове представництво консулами. Процесуальний порядок оформлення довіреностей на судове представництво у міжнародному цивільному праві.

Тема 5-6. Міжнародна підсудність

Поняття міжнародної підсудності та її види. Способи визначення міжнародної підсудності за законодавством різних держав. Договір на підсудність та пропорційні угоди. Виключна юрисдикція судів. Питання міжнародної підсудності у міжнародних договорах за участю України.

Тема 7. Докази та доказування у міжнародному цивільному процесі

Предмет доказування та заборони по предмету доказування. Засоби доказування. Принципи доказування. Обов'язок доказування. Оцінка доказів. Збір доказів у міжнародному цивільному процесі.

Тема 8. Встановлення змісту іноземного права в судовому процесі

Обов'язок суду здійснювати дослідження іноземного права. Способи дослідження іноземного права. Неможливість встановлення іноземних норм. Можливість перегляду іноземних норм (права) судами. Порівняльне правознавство.

2 семестр

Тема 1. Визнання і виконання іноземних судових рішень

Поняття, визнання і виконання іноземних судових рішень. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню на території України. Процесуальний порядок визнання і виконання іноземних судових рішень на території України та на території інших держав. Підстави для відмови у визнанні та виконанні іноземних судових рішень. Застереження про публічний порядок.

Тема 2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах

Судові документи. Позасудові документи. Зміст прохання про вручення за кордоном судових та позасудових документів. Зміст підтвердження.

Тема 3 Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах

1. Поняття договірних сторін, центрального органу.
2. Судове доручення, вимоги до його складання.
3. Мови доручення. Судовий орган, як орган виконання.
4. Підстави відмови у виконанні судових доручень. Відшкодування гонорарів експертам і перекладачам.
5. Отримання доказів дипломатичними службовцями, консульськими агентами та уповноваженими.

Тема 4-5. Правова допомога та правові відносини держав-учасниць СНД

Зміст доручення про надання правової допомоги. Порядок виконання доручення про надання правової допомоги. Правові відносини у сімейних і цивільних справах. Правоздатність і дієздатність фізичної особи. Опіка і піклування. Укладання шлюбу. Особисті і майнові відносини подружжя. Розірвання шлюбу.

Тема 6. Участь консульських установ в наданні правової допомоги

Терміни в консульському статуті. Функції консула щодо: юридичних осіб і громадян; укладення та розірвання шлюбу, усиновлення встановлення батьківства, опіки і піклування, реєстрації актів громадянського стану, майна, приходи і стоянці суден. Консульська легалізація.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства України

1. Поняття міжнародного цивільного процесу та питання, які до нього відносяться.
2. Значення та мета міжнародного цивільного процесу.
3. Зв'язок міжнародного цивільного процесу з міжнародним правом, міжнародним приватним правом та галузями національного законодавства.
4. Принципи міжнародного цивільного процесу.
5. Правова кваліфікація міжнародного цивільного процесу за законодавством різних держав.

Семінарське заняття №2

Тема: Міжнародна підсудність

1. Поняття міжнародної підсудності та її види.
2. Способи визначення міжнародної підсудності за законодавством різних держав.
3. Договір на підсудність та пропорційні угоди.
4. Виключна юрисдикція судів.
5. Питання міжнародної підсудності у міжнародних договорах за участю України.

2 семестр.

Семінарське заняття №1

Тема: Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах

1. Судові документи.
2. Позасудові документи.
3. Зміст прохання про вручення за кордоном судових та позасудових документів.
4. Зміст підтвердження.

Семінарське заняття №2

Тема: Визнання і виконання іноземних судових рішень

1. Поняття, визнання і виконання іноземних судових рішень.
2. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню на території України.
3. Процесуальний порядок визнання і виконання іноземних судових рішень на території України та на території інших держав.
4. Підстави для відмови у визнанні та виконанні іноземних судових рішень.
5. Застереження про публічний порядок.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹.

1. Процесуально-правовий статус іноземних фізичних та юридичних осіб у міжнародному цивільному праві.
2. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб.
3. Звільнення від сплати судових витрат.
4. Особливості процесуального становища держав та міжнародних організацій.
5. Судовий імунітет.
6. Органи, які займаються захистом суб'єктивних цивільних прав.
7. Право на судовий захист та право на звернення до суду в Україні.
8. Загальні та спеціальні умови права на звернення до суду.
9. Процесуальний порядок реалізації іноземцями права на звернення до суду.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

10. Поняття та види судового представництва.
11. Судове представництво адвокатами.
12. Правове становище Інюрколегії.
13. Судове представництво консулами.
14. Процесуальний порядок оформлення довіреностей на судове представництво у міжнародному цивільному праві.
15. Поняття міжнародної підсудності та її види.
16. Способи визначення міжнародної підсудності за законодавством різних держав.
17. Виключна юрисдикція судів.
18. Питання міжнародної підсудності у міжнародних договорах за участю України.
19. Предмет доказування та заборони по предмету доказування.
20. Поняття та обсяг правової допомоги у цивільних справах за участю іноземного елемента.
21. Процесуальний порядок надання правової допомоги.
22. Поняття, визнання і виконання іноземних судових рішень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття міжнародного цивільного процесу та питання, які до нього відносяться.
2. Значення та мета міжнародного цивільного процесу.
3. Зв'язок міжнародного цивільного процесу з міжнародним правом, міжнародним приватним правом та галузями національного законодавства.
4. Принципи міжнародного цивільного процесу.
5. Правова кваліфікація міжнародного цивільного процесу за законодавством різних держав.
6. Внутрішнє законодавство України та іноземних держав як джерело міжнародного цивільного процесу.
7. Міжнародно-правові норми як джерело міжнародного цивільного процесу.
8. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу.
9. Рекомендаційні норми у міжнародному цивільному процесі.
10. Звичаєве право.
11. Судові прецеденти та доктрина як джерело міжнародного цивільного процесу.
12. Процесуально-правовий статус іноземних фізичних та юридичних осіб у міжнародному цивільному праві.

13. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб.
14. Звільнення від сплати судових витрат.
15. Особливості процесуального становища держав та міжнародних організацій. Судовий імунітет.
16. Органи, які займаються захистом суб'єктивних цивільних прав.
17. Право на судовий захист та право на звернення до суду в Україні.
18. Загальні та спеціальні умови права на звернення до суду.
19. Процесуальний порядок реалізації іноземцями права на звернення до суду.
20. Поняття та види судового представництва.
21. Судове представництво адвокатами.
22. Правове становище Інюрколегії.
23. Судове представництво консулами.
24. Процесуальний порядок оформлення довіреностей на судове представництво у міжнародному цивільному праві.
25. Поняття міжнародної підсудності та її види.
26. Способи визначення міжнародної підсудності за законодавством різних держав.
27. Договір на підсудність та пропорційні угоди.
28. Виключна юрисдикція судів.
29. Питання міжнародної підсудності у міжнародних договорах за участю України.
30. Предмет доказування та заборони по предмету доказування.
31. Засоби доказування.
32. Принципи доказування.
33. Обов'язок доказування.
34. Оцінка доказів.
35. Збір доказів у міжнародному цивільному процесі.
36. Поняття та обсяг правової допомоги у цивільних справах за участю іноземного елемента.
37. Процесуальний порядок надання правової допомоги.
38. Процесуальні строки при наданні правової допомоги.
39. Процедури визнання іноземних офіційних документів.
40. Переклад документів при наданні правової допомоги.
41. Досвід вирішення питань надання правової допомоги в іноземних державах.
42. Обов'язок суду здійснювати дослідження іноземного права.

43. Способи дослідження іноземного права.
44. Неможливість встановлення іноземних норм.
45. Можливість перегляду іноземних норм (права) судами.
46. Порівняльне правознавство.
47. Поняття, визнання і виконання іноземних судових рішень.
48. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню на території України.
49. Процесуальний порядок визнання і виконання іноземних судових рішень на території України та на території інших держав.
50. Підстави для відмови у визнанні та виконанні іноземних судових рішень.
51. Застереження про публічний порядок.
52. Взаємозв'язок попередніх та основних цивільно-правових процедур в національних судах різних держав.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аверин Д. Д. Положение иностранцев в советском гражданском процессе. – М.:Изд-во МГУ, 1966.
2. Айле Г.Г. Значение норм международного частного права и перспективы их развития // Юрид. практика. – 1997. – № 11 (июнь). – С. 4.
3. Балдинюк В. В. О «квалификации» в международном частном праве // Митна справа. 2001. – № 4. – С. 87 – 94.
4. Богуславский М. М. Международное частное право. М.: Междунар. отношения, 1997. – 414 с.
5. Варшоломідзе Л. Г. Уніфікація міжнародного приватного права в рамках УНІДРУА: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. – К., 1998. – 16 с.
6. Вилкова Н.Г. Унификация коллизионных норм в рамках СНГ: [Унификация международного частного права] // Журн. рос. права. – 1997. – № 10. – С. 91-97.
7. Виноградова Г. В. Міжнародне приватно-правове регулювання іноземного інвестування в позиковій формі в Україні: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2002. – 17 с.
8. Данилькевич Н.И., Федоров О.Н. Международное частное право. Днепропетровск: Арт-Пресс, 1999. – 208 с.

9. Діковська І. А. Договір повітряного чартеру у міжнародному приватному праві: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
10. Діковська І. Відповідальність за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю пасажира при виконанні міжнар. повітряних перевезень: [Міжнар. приватне право] // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 2. – С.46-49.
11. Діковська І. Регулювання договору повітряного чартеру у міжнародному приватному праві: [Яке право слід застосовувати до відносин, що виникають з договору повітряного чартеру. Міжнародні перевезення] // Укр. часопис міжнар. права. 2002. – № 1. – С.39-44.
12. Дмитрієва Г. К. Міжнародний договір у системі джерел міжнародного приватного права // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. – К., 1998. – С. 60-63.
13. Дмитрієва Г.К. Місце міжнародного приватного права в системі національного законодавства // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики. – К., 1999. – С. 75-79.
14. Ерпылева Н. Ю. Коллизионные нормы в современном международном частном праве // Законодательство и экономика, 1998. – №2. – С. 57-74.
15. Жильцов А. Проблема применения императивных норм третьих стран в европейском международном частном праве // Адвокат., 1997. – № 12. – С. 75-87.
16. Жильцова А. Н. Проблема применения императивных норм третьих стран в европейском международном частном праве // Законодательство и экономика, 1997. – № 23-24. – С. 37-48.
17. Забара І. М. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди в міжнародному приватному праві: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 22 с.
18. Звекон В. П. Новое российское гражданское законодательство и проблемы международного частного права // Моск. журн. международного права. – 1998. – № 2. – С. 250-257.
19. Криволапов Б. М. Позовна давність у міжнародному приватному праві: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1997. – 24 с.
20. Кабатова Е. В. К вопросу о современных проблемах международного частного права // Государство и право, 2000. – № 8. – С. 54-60.

21. Казаков А. Проблемы систематизации российского законодательства о международном частном праве // Моск. журн. междунар. права, 1999. – № 12. – С. 79-89.
22. Калакура В. Я. Врахування проблем міжнародного приватного права у проєкті нового Цивільного кодексу України // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. – К., 1998. – С. 275-281.
23. Кисіль В. І. Механізми колізійного регулювання в сучасному міжнародному приватному праві: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра юрид. наук. 12.00.03 /Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 39 с.
24. Кисіль В. І. Міжнародне приватне право: Питання кодифікації. К.: Україна, 2000. – 429 с.
25. Кисіль В. І. Зворотнє відсилання в міжнародному приватному праві // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 1999. Вип. 13. – Ч. 1. – С. 91-99.
26. Кібенко О. Р. Особливості правового регулювання іноземних інвестицій в Україні (міжнародно-приватно-правовий аспект): Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1998. – 22 с.
27. Клименко О. Особливості інституту представництва держави у міжнародному приватному праві // Підприємництво, госп-во і право. 2002. № 4. С.38-42. (Міжнародне приватне право).
28. Колісник Т. В. Законодавство з міжнародного приватного права та гарантії реалізації прав та свобод громадян // Державна служба і громадянин: реалізація конституційних прав, свобод та обов'язків. Х., 2000. С. 120-121.
29. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах. / rada.gov.ua
30. Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах (укр/рос) / rada.gov.ua
31. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах.
32. Консульський статут України // rada.gov.ua
33. Криволапов Б. Деякі питання представництва в міжнародному приватному праві // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 1999. – Вип. 13. – Ч. 3. – С. 33-39 // rada.gov.ua
34. Криволапов Б. М. Угоди в міжнародному приватному праві // Київський ун-т ім. Т.Шевченка. Вісник. Сер.: Міжнародні відносини. К., 1999. – Вип. 11. – С. 38-41 // rada.gov.ua

35. Лунц Л. А., Марышева Н. И. Курс международного частного права:Международный гражданский процесс. – М.: Юрид.лит., 1976. // rada.gov.ua
36. Матвеев Г. К. Предмет, система и задачи дальнейшего развития международного частного права //Советский ежегодник международногоправа. 1978. –М.: Наука, 1980. –С.287-291. // rada.gov.ua
37. Меленко С. До питання про склад норм міжнародного приватного права // Чернівецький ун-т. Науковий вісник. Чернівці, 1997. – Вип. 11: Правознавство. – С. 145-154. // rada.gov.ua
38. Мережко А. Международное частное право в киберпространстве // Укр. часопис міжнар. права, 2002. – № 1. – С.35-38.
39. Міжнародне приватне право / Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка; Ред. А. Довгерт, В. Крохмаль. – К.: Port-Royal, 2000. – Т.2: Двосторонні міжнародні економічні договори України / [Упоряд. А. Довгерт, В. Крохмаль], 2000. – 1307 с. // rada.gov.ua
40. Міжнародне приватне право // Навчальний посібник // За загальною редакцією професора В. М. Гайворонського, професора В. П. Жушмана // Київ: Юрінком Інтер, 2007.
41. Міжнародне приватне право. – К.: Port-Royal, 2000. – Т. 1: Багатосторонні міжнародні договори України та міжнародне законодавство, 2000.
42. Муранов А.И. К вопросу об «обходе закона»: [Международное частное право] // Моск. журн. междунар. права. 1997. № 3. – С. 42-76.
43. Нешатаев Т., Павлова Н. Иностранцы предприниматели и международное частное право // Закон. – 1998. № 7. – С. 34-35.
44. Паламарчук В. Приватне право людини у світовому вимірі // Юрид. Вісн. України. – 1999. – 20-26 трав. – (Інформ. Прав. Банк. – С. 24-25).
45. Панов В.П. Международное частное право: Схемы. Документы. М.: Право и Закон, 1996. – 213 с.
46. Порфірева О. К. Уніфікація правового регулювання умов зовнішньоекономічних контрактів у міжнародному приватному праві: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.03 /Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – 20 с.
47. Федияк Г. С., Федияк Л. С. Міжнародне приватне право. – К.:Атіка, 2003. – С. 430-533.
48. Федияк Л. Визнання іноземних судових рішень на території України: окремі питання // Право України. – 2000. – №7. – С.82-84.

49. Фединак Л. Вирішення проблеми *lis alibi pendens* у законодавстві та міжнародно-договірній практиці держав // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2001. – Вип. 6. – С. 109-115.

50. Фединак Л. Мирова угода як спосіб врегулювання цивільно-правових спорів: окремі питання // Право України. – 2003. – №4. – С. 53-56.

51. Фединак Л. Нормативні акти України та її потреби щодо регулювання питань юрисдикційного імунітету держави та її органів // Право України. – 1999. – №2. – С. 108-109.

52. Фурса С. Я. та інші. Міжнародний цивільний процес України К.: КНТ, 2010. – 328 с.

53. Цивільне процесуальне право України / За ред. В.В.Комарова / Автор гл.Б.М.Юрков. – Харків: Вид-во «Основа» при Харківському держ. ун-ті, 1992. – С. 359-363.

54. Штефан М.Й. Цивільний процес. – К.: Ін Юре, 2005.

«Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності»

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності» (далі – ЗЕД) є сукупність господарських, економічних, правових, фінансових відносин у сфері економічної діяльності між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарювання як на території України, так і за її межами.

Метою викладання навчальної дисципліни «ЗЕД» є формування у майбутніх юристів засвоєння правових основ зовнішньоекономічної діяльності; набуття системних знань і навичок щодо забезпечення правової ефективності зовнішньоекономічної діяльності в різних сферах діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «ЗЕД» є опанування певним інструментарієм вивчення загальних положень про суб'єкти та об'єкти зовнішньоекономічної діяльності, склад правовідносин, що виникають в процесі зовнішньоекономічної діяльності, а також положень про правові засади укладання контрактів у зовнішньоекономічній діяльності, митного регулювання, страхування зовнішньоекономічних операцій, правовий режим спеціальних економічних зон, відповідальність та порядок розгляду спорів у зовнішньоекономічній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- предмет правових основ зовнішньоекономічної діяльності;
- джерела правових основ зовнішньоекономічної діяльності;
- правовий статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- принципи зовнішньоекономічної діяльності;
- види зовнішньоекономічної діяльності;
- правові основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- правове забезпечення укладання контрактів у зовнішньоекономічній діяльності;
- принципи митного регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- правове регулювання розрахунків та кредитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- страхування зовнішньоекономічних операцій;
- ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій;
- спеціальні імпорتنі процедури;
- правовий режим спеціальних економічних зон;

- захист прав і законних інтересів держави та інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
 - відповідальність та порядок розгляду спорів у зовнішньоекономічній діяльності.
- уміти:
- аналізувати юридичні факти у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
 - тлумачити чинне законодавство, що регулює процеси зовнішньоекономічної діяльності;
 - правильно застосовувати норми законодавства у зовнішньоекономічній діяльності;
 - складати контракти (договори) суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно з навчальним планом, курс вивчається в обсязі 90 годин. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 12 годин: 6 годин – лекційні заняття, 6 годин – семінарські заняття. На лекційний розгляд виносяться теми: «Правове регулювання ЗЕД та система державного управління ЗЕД»; «Система всесвітньо-господарських зв'язків і ЗЕД України»; «Міжнародні торговельні угоди та їх підготовка».

На семінарському занятті розглядаються теми: «Правове регулювання ЗЕД та система державного управління ЗЕД»; «Система всесвітньо-господарських зв'язків і ЗЕД України»; «Міжнародні торговельні угоди та їх підготовка».

Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно. Теми і питання семінарських занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу, для чого обов'язковим є використання не тільки навчальної літератури, а й додаткової спеціальної літератури та законодавчих актів. Кожен студент повинен підготувати один реферат по запропонованій тематиці та виконати контрольні завдання.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Правове регулювання ЗЕД та система державного управління ЗЕД

Предмет і сутність правового регулювання ЗЕД в Україні. Право на здійснення ЗЕД в Україні. Джерела правового регулювання ЗЕД. Основні міжнародні конвенції у сфері правового регулювання ЗЕД. Особливості сучасного державного регулювання ЗЕД в Україні.

Поняття та види суб'єктів ЗЕД відповідно до чинного законодавства України. Право на здійснення ЗЕД та механізм його реалізації.

Методи регулювання ЗЕД. Торговельно-економічні місії у складі дипломатичних представництв України за кордоном, їх функції і завдання. Торговельно-промислова палата України, її функції.

Правовий режим квотування та ліцензування імпорту та експорту товарів, робіт та послуг.

Тема 2. Система всесвітньо-господарських зв'язків і ЗЕД України

Сучасні тенденції розвитку всесвітньо-господарських зв'язків. Розвиток світової економіки та її особливості на сучасному етапі: підвищення ролі транснаціональних корпорацій, транснаціональних інвестиційних фондів, значне зростання малого і середнього бізнесу, розвиток вільних економічних зон, функціонування офшорних центрів.

Всесвітньо-господарські центри світової торгівлі. Діяльність Всесвітньої торговельної організації (ГАТТ/ВТО) її завдання і функції.

Тема 3. Міжнародні торговельні угоди та їх підготовка

Поняття зовнішньоекономічної угоди. Особливості правового регулювання експортно-імпортних операцій в Україні. Загальні положення договірних права щодо зовнішньоекономічних угод.

Договори (контракти) суб'єктів ЗЕД. Особливості їх укладення.

Класифікація міжнародних комерційних операцій. Зовнішньоторговельні операції купівлі-продажу товарів.

Тема 4. Ділове співробітництво при веденні переговорів та його особливості

Форми і особливості ділового спілкування. Принципи встановлення ділових відносин при веденні переговорів, основні етапи і тактичні засоби. Психологічні аспекти організації ділового спілкування. Аналіз особистих характеристик ділових партнерів як засіб правильного вибору тактики переговорів та національні особливості ділових партнерів.

Тема 5. Міжнародні торговельно-посередницькі операції та їх проведення

Поняття зовнішньоторговельного посередництва. Вибір посередника. Класифікація міжнародних посередників. Угоди із

зовнішньоторговельними посередниками. Права посередників та їх види. Угода про виключний продаж товарів. Угода про франшизу. Консигнація як різновид угоди комісії. Особливості агентської угоди та її умови. Угоди з брокерами, їх завдання і особливості.

Тема 6. Методи регулювання ЗЕД

Структура митного тарифу України. Види мита. Митна вартість та її визначення. Умови звільнення від сплати мита. Особливості митно-тарифного регулювання імпорتنих операцій у ЄС і США. Методи визначення митної вартості товару. Класифікація міжнародних товарних номенклатур. Нетарифне регулювання ЗЕД та дозвільна система України. Класифікація методів нетарифного регулювання та дозвільної системи України.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Державне управління ЗЕД в Україні

1. Система державних органів управління ЗЕД.
2. Засоби зовнішньоторгової політики на національному рівні.
3. Інструменти регулювання фінансових потоків на міжнародному та національному рівнях.
4. Міжнародні інститути економічного розвитку та співробітництва.

Семінарське заняття №2

Тема: Система всесвітньо-господарських зв'язків і ЗЕД України Міжнародні торговельні угоди та їх підготовка

1. Сучасні тенденції розвитку всесвітньо-господарських зв'язків.
2. Торговельно-економічні центри світової торгівлі.
3. Класифікація міжнародних комерційних операцій.
4. Умови укладення зовнішньоторговельного контракту.
5. Види платежів у ЗЕД.
6. Підготовка до укладення контракту та основні вимоги до нього.

Семінарське заняття №3

Тема: Угоди міжнародної купівлі-продажу товарів

1. Характеристика і сфера застосування Конвенції ООН «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів».
2. Порядок укладення договору міжнародної купівлі-продажу товарів.
3. Зобов'язання продавця. Правовий захист у випадку порушення договору продавцем.
4. Зобов'язання покупця. Правила переходу ризику у зв'язку з утратою та пошкодженням товару.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Основи зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
2. Роль і місце України на ринку окремих товарів.
3. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі України.
4. Правові методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні
5. Митна вартість і методи її обчислення.
6. Основні форми нетарифних обмежень зовнішньої торгівлі.
7. Зовнішньоторговельні операції з купівлі-продажу товарів.
8. Зовнішньоторговельні операції з купівлі-продажу послуг.
9. Зовнішньоторговельні операції з купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності.
10. Правила тлумачення торгових термінів – ІНКОТЕРМС. Основні зобов'язання сторін по базису поставки.
11. Вибір і вивчення партнерів при виході на зарубіжні ринки.
12. Підготовка комерційних пропозицій і запитів для іноземного партнера.
13. Підготовка та проведення переговорів з іноземними партнерами.
14. Основи ділового протоколу у зовнішньоекономічній діяльності. Діловий етикет.
15. Основний зміст і види зовнішньоторговельних контрактів
16. Основні умови контрактів. Типові контракти в міжнародній торгівлі.
17. Зовнішньоторговельна документація.
18. Транспортні умови торговельних угод.
19. Торгово-посередницькі операції на світовому ринку.

20. Страхування вантажів при виконанні контрактів купівлі-продажу.
21. Страхування авто цивільної відповідальності. Міжнародна система.
22. Страхування відповідальності будівельних ризиків.
23. Роль біржі в міжнародній торгівлі. Основні види бірж та біржових угод.
24. Міжнародні тендери, їх види. Процедура здійснення тендерних операцій.
25. Аукціонна торгівля у світовій практиці. Процедура міжнародного аукціону.
26. Валютно-кредитне регулювання ЗЕД.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБИТ¹

1. Загальні засади відповідальності в зовнішньоекономічній діяльності.
2. Іноземні інвестиції.
3. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Захист прав та законних інтересів держави та інших суб'єктів зовнішньоекономічній діяльності.
5. Квоти спеціальні.
6. Компетенція органу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (Кабінет міністрів).
7. Економічні відносини України з іншими державами.
8. Спеціальні економічні зони.
9. Компетенція органу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (Верховна Рада України).
10. Спеціальні правові режими зовнішньоекономічної діяльності.
11. Ліцензія спеціальна.
12. Інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.
13. Квоти індивідуальні.
14. Облік зовнішньоекономічних операцій та аудит суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
15. Ліцензія разова.
16. Спеціальні економічні зони.
17. Поняття іноземних інвестицій.
18. Заходи щодо захисту економічної конкуренції у галузі ЗЕД.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

19. Заборона окремих видів імпорту та експорту.
20. Види іноземних інвестицій.
21. Спеціальні імпортні процедури.
22. Упущена вигода.
23. Форми іноземних інвестицій.
24. Ліцензування зовнішньоекономічних операцій.
25. Товарна група.
26. Державна реєстрація іноземних інвестицій.
27. Ведення розрахунків та кредитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
28. Державна реєстрація іноземних інвестицій.
29. Принципи митного регулювання ЗЕД.
30. Гарантії захисту іноземних інвестицій.
31. Принципи оподаткування при здійсненні ЗЕД.
32. Міжнародна кооперація.
33. Договори за якими здійснюється правове регулювання іноземних інвестицій.
34. Принципи зовнішньоекономічної діяльності.
35. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
36. Демпінг.
37. Визначення зовнішньоекономічної діяльності.
38. Квоти глобальні.
39. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
40. Види та форми відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності.
41. Квоти групові
42. Відкриття представництва іноземного суб'єкта господарювання в Україні.
43. Заборона окремих видів експорту та імпорту.
44. Експорт капіталу.
45. Припинення діяльності іноземного суб'єктів господарювання в Україні.
46. Відповідальність суб'єктів зовнішньо – економічної діяльності.
47. Імпорт капіталу.
48. Свідоцтво про реєстрацію представництва іноземного суб'єкта господарювання в Україні.
49. Заходи проти недобросовісної конкуренції при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.
50. Аудит.
51. Види зовнішньоекономічної діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття суб'єкта ЗЕД України.
2. Джерела правового регулювання ЗЕД.
3. Поняття зовнішньоекономічної угоди (контракту).
4. Правове регулювання контракту.
5. Торговельно-економічні центри світової торгівлі.
6. Діяльність ГАТТ/ВТО, її завдання і функції.
7. Офшорний бізнес та іноземні інвестиції.
8. Поняття зовнішньоторговельного контракту.
9. Вибір торговельного посередника.
10. Класифікація міжнародних торговельних посередників.
11. Торговельно-посередницькі зовнішньоекономічні операції.
12. Особливості вибору торговельного посередника.
13. Поняття міжнародної торговельної угоди (Конвенція ООН, 1980 р.).
14. Міжнародна класифікація фірм..
15. Пошук і вибір контрагентів.
16. Інформаційна карта на фірму та її розділи.
17. Право на здійснення ЗЕД та механізми його реалізації.
18. Методи регулювання ЗЕД.
19. Торговельно-промислова палата України, її функції і завдання.
20. Правовий режим квотування та ліцензування імпорту та експорту товарів.
21. Сучасні тенденції розвитку всесвітньо-господарських зв'язків.
22. Розвиток світової економіки та її особливості.
23. Поняття зовнішньоекономічної угоди.
24. Особливості правового регулювання експортно-імпортних операцій в Україні.
25. Правове регулювання експортно-імпортних операцій в Україні.
26. Класифікація міжнародних комерційних операцій.
27. Зовнішньоторговельні операції купівлі-продажу товарів.
28. Конвенція ООН про угоди міжнародної купівлі-продажу товарів.
29. Форма контракту міжнародної купівлі-продажу товарів.
30. Міжнародні зустрічні операції: поняття і значення.
31. Форми міжнародної зустрічної торгівлі та її особливості.
32. Зобов'язання продавця за угодою щодо продажу товарів.

33. Поняття та склад збитків у зв'язку з порушенням та розірванням угоди купівлі-продажу товарів.

34. Підстави звільнення від відповідальності згідно з Конвенцією ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Відень, 1980 р.).

35. Форми і особливості ділового спілкування при укладенні міжнародних договорів (контрактів).

36. Психологічні аспекти організації ділового спілкування.

37. Національні особливості ділових партнерів при укладенні міжнародних угод.

38. Зовнішньоторговельне посередництво: поняття і завдання.

39. Міжнародна класифікація посередників.

40. Укладення угоди за участі зовнішньоторговельних посередників.

41. Права посередників та їх види.

42. Угода про виключний продаж товарів.

43. Особливості агентської угоди та її умови.

44. Угоди з брокерами: їх завдання і особливості.

45. Поняття заходів правового забезпечення виконання міжнародних торговельних угод.

46. Юридичне забезпечення права кредитора щодо джерела погашення платежу.

47. Страхування валютних ризиків при зовнішньоторговельних угодах.

47. Особливості митно-тарифного регулювання імпорتنних операцій у ЄС і США.

48. Методи визначення митної вартості товару.

49. Нетарифне регулювання ЗЕД та дозвільна система України.

50. Класифікація методів нетарифного регулювання та дозвільної системи України.

51. Правові умови звільнення від сплати мита.

52. Правові засади митної справи в Україні.

53. Система митних органів України та їх повноваження.

54. Облік суб'єктів ЗЕД митними органами України.

55. Відповідальність за контрабанду та порушення митних правил.

56. Правове регулювання договорів про міжнародні перевезення вантажів.

57. Правовий статус вільних економічних зон.

58. Основні завдання митного тарифу України.

59. Транспортні умови зовнішньоекономічних договорів-контрактів.
60. Транспортно-експедиторські підприємства та послуги, які вони надають.
61. Використання тарифного захисту в національній економіці.
62. Митно-тарифні засоби регулювання ЗЕД.
63. Поняття та види спеціальних правових режимів у зовнішньоекономічній діяльності.
64. Правовий статус виключності (морської) економічної зони.
65. Концепції розвитку сучасних економічних зон та їх особливості.
66. Міжнародна класифікація сучасних економічних зон.
67. Міжнародні транспортні перевезення та їх особливості.
68. Правове регулювання зовнішньоекономічних операцій при здійсненні ЗЕД.
69. Умови укладення зовнішньоторговельного контракту.
70. Види платежів у ЗЕД.
71. Державне управління ЗЕД в Україні.
72. Характеристика завдань і напрямків діяльності зон внутрішньої торгівлі.
73. Лізинг як зовнішньоекономічна угода.
74. Особливості міжнародного лізингу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
2. Богуславский М. М. Международное частное право: 2-е изд., перераб. доп.: Учебник для студентов вузов. – М.: Международ. отношения, 1994.
3. Васенко В. К. Вільні економічні зони: стратегія розвитку. – Суми: «Довкілля», 2004. – 347 с.
4. Вінник О.М. Господарське право http://pidruchniki.ws/1954102342924/pravo/vidi_birzhovih_ugod
5. Внешнеторговые сделки. – Суми: Фирма «Реал», 1994.
6. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. – М.: Закон и право, 1996.
7. Джурович Р. Руководство по составлению внешнеторговых контрактов. – М.: Российское право, 1992.
8. Господарський кодекс України.

9. Дахно І.І. Міжнародна торгівля: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2003. – 948с.
10. Єгоров О.Б. Митна економіка (Україна – СОТ-ЄС): Посібник. – Одеса: Пласке ЗАТ, 2005. – 226с.
11. Задихайло Д.В. Господарське право <http://pidruchniki.ws/>
12. Закон України від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність» <http://zakon.nau.ua>.
13. Закон України від 24 лютого 1994 р. «Про міжнародний комерційний арбітраж» <http://zakon.nau.ua>.
14. Закон України від 15 вересня 1995 р. (в редакції Закону України від 21 червня 2001 р.) «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» <http://zakon.nau.ua>.
15. Закон України від 19 березня 1996 р. «Про режим іноземного інвестування» <http://zakon.nau.ua>.
16. Закон України від 23 грудня 1998 р. «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» <http://zakon.nau.ua>.
17. Закон України «Про міжнародні договори України» // Голос України. – 1994. – 10 березня.
18. Закон України «Про правовий статус іноземців» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23.
19. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» // Підприємництво і ринок України. – 1995. – № 6.
20. Как заключать международные торговые контракты. – К.: Междунар. компьютерный клуб Украины, 1992.
21. Камлік М.І. Зовнішньоекономічна діяльність та митне право. Збірник нормативних актів. – К.:2004.
22. Комиров А. С. Ответственность в коммерческом обороте. – М.: Юрид. лит., 1991.
23. Корпоративне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 380 с.
24. Кулагин М. И. Предпринимательство и право: опыт Запада. – М.: Дело, 1992.
25. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Відень, 1980, 10 березн – 11 квітня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
26. Кодекс торговельного мореплавства України // Голос України. – 1995. – № 127, 128. – 12,13 лип.

27. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974, 14 червня) // Международный коммерческий арбитраж. – К.: ТПП України, 1995.
28. Марченко Б.В., Шаповал Д.В. Правові основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник – К.: КНЕУ, 2005. – 207 с.
29. Международное частное право: Учеб. пособие / Под ред. Г. К. Дмитриевой. – М.: Юрист, 1993.
30. Международный коммерческий арбитраж: Закон Украины. Международные конвенции. Инкотермс 1990. – К.: ТПП Украины, 1995.
31. Постанова Кабінету Міністрів (спільно з Національним банком України) від 21 червня 1995 р. «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) та типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті»
32. Постанова Кабінету Міністрів від 12 грудня 2002 р. «Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності».
33. Поединок В.В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Навч. Посібник – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 288с.
34. Податкове право: Навчальний посібник – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 368 с.
35. Терещенко С. Науменко В. Основи митного законодавства в Україні: Теорія і практика. – К.: АТ «Август», 1999.
36. Управління зовнішньоекономічною діяльністю / За ред. А. І. Кредісова. - К., 1998.
37. Халфиш Р. О. Современный рынок: правила игры: Учеб. пособие по торговому и гражданскому праву зарубежных стран. – М.: Ассоциация «Гуманитарное знание», 1993.
38. Шмитгофф К. Экспорт: право и практика международной торговли. – М.: Юрид. лит. – 1993.
39. Шумилов В.И. Международное экономическое право. Учебное пособие. – Х., 2003.
40. Щербина В.С. Господарське право: Підручник– 4-те видання- К.: Юрінком Інтер, 2009. – 656 с.

«Спадкове право»

Навчальний курс «Спадкове право» входить до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки фахівців спеціальності 7.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Включення цієї дисципліни до навчального плану зумовлено суспільною потребою стабілізації цивільного обігу, забезпечення свободи розпорядження громадянами своїми майновими правами, осмислення та розуміння сучасного спадкового законодавства. Інститут спадкування відіграє важливу роль у житті кожної людини, оскільки його норми за своєю природою покликані забезпечувати правонаступництво поколінь. У справедливому та юридично грамотному регулюванні спадкових правовідносин зацікавлені абсолютно всі, адже фактично кожен громадянин за життя стає спадкоємцем і приречений стати спадкодавцем після своєї смерті.

Метою курсу є надання можливості студентам одержати додаткові знання у сфері спадкових правовідносин, поглибленого вивчення спадкового права як інституту цивільного права, опрацювання особливостей спадкових правовідносин та механізму їх правового регулювання. Завданнями курсу є:

поглиблення і закріплення знань про види та підстави спадкування, його юридичного змісту; розширення знань щодо механізму правового регулювання та відпрацювання практичних навиків застосування спадкового законодавства; навчити студентів оцінювати юридичні факти, пов'язані зі спадковими відносинами, давати їм правову оцінку та визначати правові норми для їх урегулювання; навчити студентів працювати з нормативними джерелами та спеціальною літературою.

Предметом курсу є нормативно-правові акти, що регулюють спадкові відносини, та практика їх застосування. Після вивчення курсу студент повинен знати: поняття та принципи спадкового права; джерела спадкового права; особливості правового регулювання спадкових правовідносин; види суб'єктів спадкового права та їх правовий статус; спадкування за заповітом, поняття, його зміст та види; особливості спадкування за законом; права та обов'язки спадкоємців; порядок відкриття спадщини та її прийняття; особливості спадкування окремих видів майна.

Крім цього, студент повинен вміти:

- тлумачити норми спадкового права;
- застосовувати правові знання спадкового права для оцінювання юридичних фактів, виявлення тенденцій розвитку спадкового законодавства України;
- мати правничий світогляд, правосвідомість і правову культуру; правознавця, юридичне мислення;
- складати заповіти, заяви про прийняття спадщини та відмову у прийнятті спадщини, інші правові документи;
- самостійно поглиблювати й оновлювати правничі знання.

Вивчення курсу «Спадкове право» передбачає наявність у студентів певного рівня знань із сімейного, цивільного, цивільного процесуального права, міжнародного приватного та інших галузей права. Навчання спадковому праву здійснюється у формах лекцій, семінарських та практичних заняттях. Навчальний курс продовжує розширення комплексу знань студентів юридичного фаху, розвиваючи основні положення, що викладені у навчальних дисциплінах «Цивільне право», «Сімейне право» та інші. Курс передбачає глибоке вивчення юридичної літератури, чинного законодавства України з питань спадкування, насамперед книги шостої Цивільного кодексу України «Спадкове право», інших нормативно-правових актів. Важлива роль приділяється самостійній роботі студента з підручниками, науковою літературою, нормативно-правовими актами, постановами Пленуму Верховного Суду України тощо.

Згідно з навчальним планом, курс вивчається в обсязі 72 години. При заочній формі навчання на аудиторні заняття відводиться 8 годин: 4 години – лекційні заняття, 4 години – семінарські заняття. На лекційний розгляд відносяться теми: «Загальні положення про спадкове право», «Спадкування за заповітом», «Здійснення права на спадщину». На семінарському занятті розглядаються теми «Спадкування за заповітом», «Спадкування за законом». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно. Теми і питання семінарських занять укладені з розрахунком на ґрунтовне та детальне вивчення матеріалу, для чого обов'язковим є використання не тільки навчальної літератури, а й додаткової спеціальної літератури та законодавчих актів. Кожен студент повинен підготувати один реферат по запропонованій тематиці та виконати контрольні завдання. Формою підсумкового контролю є залік.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Загальні положення про спадкове право

Історія виникнення та розвитку спадкового права України. Поняття спадкування та його значення. Поняття спадкового права. Принципи спадкового права. Система спадкового права. Місце спадкового права в системі цивільного права. Поняття та структура спадкових правовідносин. Об'єкт спадкового правонаступництва. Права та обов'язки спадкодавця, що включаються до складу спадщини.

Тема 2. Спадкування за заповітом

Поняття спадкування за заповітом. Поняття та юридична природа заповіту. Поняття заповідальної дієздатності. Форма заповіту і порядок його оформлення. Заповіти, які прирівнюються до нотаріальних та особливості їх посвідчення. Зміст заповіту. Свобода заповіту. Обмеження свободи заповіту Секретний заповіт. Поняття заповідального відказу. Види заповідального відказу. Зміст заповідального відказу. Заповідальне покладання. Призначення та підпризначення спадкоємців. Складання заповіту з умовою. Заповіт подружжя. Зміна та скасування заповіту. Недійсність заповіту. Правові наслідки визнання заповіту недійсним.

Тема 3. Спадкування за законом

Поняття спадкування за законом. Відмінність спадкування за законом від спадкування за заповітом. Основні положення спадкування за законом. Черги спадкоємців за законом та їх склад. Перша черга спадкоємців. Правила спадкування усиновителями та усиновленими. Друга черга спадкоємців. Третя черга спадкоємців. Четверта черга спадкоємців. Поняття член сім'ї спадкодавця. П'ята черга спадкоємців. Поняття утриманців. Спадкування утриманцями. Поняття фактичного подружжя. Зміна черговості при спадкуванні за законом. Спадкування за правом представлення. Спадкоємці, які закликаються до спадкування в порядку представлення.

Тема 4. Здійснення права на спадщину

Поняття та підстави відкриття спадщини. Час відкриття спадщини і його правове значення. Момент встановлення смерті фізичної особи. Документи, що підтверджують факт і день смерті фізичної особи. Місце відкриття спадщини і його правове значення. Документи, що підтверджують місце постійного проживання спадкодавця. Поняття прийняття спадщини. Строк для прийняття

спадщини. Способи прийняття спадщини. Заява про прийняття спадщини. Правові наслідки пропуску строку для прийняття спадщини. Поновлення строку для прийняття спадщини. Відмова від спадщини. Усунення від спадкування. Відумерлість спадщини.

Тема 5. Охорона спадкового майна

Поняття охорони спадкового майна. Підстави для вжиття заходів з охорони спадкового майна. Строк охорони спадкового майна. Обов'язки осіб, які відповідальні за охорону спадкового майна. Управління спадковим майном. Повноваження виконавця заповіту. Опис спадкового майна. Особи, які беруть участь в описі. Порядок складання опису спадкового майна, його зміст та форма.

Тема 6. Особливості спадкування окремих видів майна

Особливості спадкування предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку. Спадкування житлового будинку. Спадкування підприємств. Спадкування земельних ділянок. Спадкування транспортних засобів. Спадкування прав, пов'язаних з участю в господарських товариствах та виробничих кооперативах. Спадкування майна члена селянського (фермерського) господарства. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі). Спадкування об'єктів інтелектуальної власності. Спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування). Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплати неустойки.

Тема 7. Оформлення права на спадщину

Поняття та види свідоцтва про право на спадщину. Порядок і строк отримання свідоцтва про право на спадщину. Умови його видачі. Документи, що витребовуються нотаріусом при видачі свідоцтва про право на спадщину. Зміст, форма та місце видачі свідоцтва про право на спадщину. Скасування свідоцтва про право на спадщину. Державне мито при видачі свідоцтва про спадщину. Звільнення від сплати державного мита. Оподаткування спадщини

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Спадкування за заповітом

1. Поняття та юридична природа заповіту. Заповідальна дієздатність.
2. Форма та зміст заповіту.

3. Секретний заповіт.
4. Заповіт з умовою.
5. Заповіт подружжя.

Семінарське заняття № 2

Тема: Спадкування за законом

1. Поняття та підстави спадкування за законом.
2. Спадкоємці за законом першої черги.
3. Спадкоємці за законом другої черги.
4. Спадкоємці за законом третьої, четвертої та п'ятої черг.
5. Спадкування за правом представлення.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ І ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Поняття, становлення і розвиток спадкового права в Україні.
2. Загальна характеристика спадкового законодавства України.
3. Правова характеристика спадкових правовідносин.
4. Принципи спадкового права та їх характеристика.
5. Поняття та юридична природа заповіту.
6. Види заповіту та їх правова характеристика.
7. Поняття та особливості заповіту подружжя.
8. Обов'язкова частка у спадщині як спосіб обмеження свободи заповіту.
9. Процесуальний порядок складання та посвідчення заповіту.
10. Поняття, юридична природа та зміст спадкового договору.
11. Зміна та припинення спадкового договору.
12. Особливості заповідальних розпоряджень заповідача.
13. Поняття та підстави спадкування за законом.
14. Спадкування за правом представлення.
15. Порядок закликання до спадщини та оформлення спадкових прав.
16. Відмова від спадщини на користь інших спадкоємців.
17. Відумерла спадщина та порядок її визнання.
18. Усунення від права на спадкування за законом і за заповітом.
19. Підстави для вжиття заходів з охорони спадкового майна.
20. Процесуально-правовий зміст провадження з оформлення охорони спадкового майна.
21. Спадкування об'єктів інтелектуальної власності.
22. Порядок та умови видачі свідоцтва про право на спадщину.
23. Підстави та порядок скасування свідоцтва про право на спадщину.
24. Поділ спадкового майна.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

Варіант 1

1. Реферат:

Поняття та принципи та джерела спадкового права.

2. Задача

Громадянка Гавриленко, 71 років, мала трьох дітей: дочку Валентину, 38 років та близнюків Женю та Катю 28 років. В м. Чернігів у неї із старшою дочкою на праві спільної сумісної власності є трикімнатна квартира.

Старша донька переїхала на постійне місце проживання у Львів, де придбала однокімнатну квартиру, але через 9 місяців разом зі своєю подругою Катериною уклала договір міни: Валентина обміняла однокімнатну квартиру, Катерина доплатила 12 тис. гривень на двокімнатну квартиру громадянина Свириденка. Через три місяці після обміну Валентина раптово помирає, залишаючи заповіт на все належне їй майно на Катерину.

Визначте коло суб'єктів спадкування та майно, на яке вони матимуть право.

3. Тести

Заповіт - це:

- а) письмове розпорядження фізичної особи;
- б) усне розпорядження фізичної особи;
- в) розпорядження нотаріально засвідчене;
- г) розпорядження на випадок смерті.

Варіант 2

1. Реферат:

Спадкування: поняття, особливості та види.

2. Задача

Спадкодавець Івашкевич помер 05 січня 2012 року. До нотаріуса 03 липня 2012 року звернулася рідна сестра спадкодавця з вимогою прийняття від неї заяву про прийняття спадщини, так як за її поясненням, спадкоємці за законом першої черги, діти спадкодавця,

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

до дня звернення її до нотаріуса не подали заяву до нотаріальної контори про прийняття спадщини або про відмову від неї, та виїхали до держави Ізраїль. Батьки спадкодавця померли до відкриття спадщини.

За відомостями державної міграційної служби зі спадкодавцем дійсно були зареєстровані його діти та зняті з реєстрації до відкриття спадщини.

Поясніть дії нотаріуса.

3. Тести

Нотаріус може відмовити у посвідченні заповіту, якщо:

- а) заповідач є недієздатною особою;
- б) заповідач є обмежено дієздатною особою;
- в) заповідач не може розуміти значення свої дій;
- г) заповідач є хворим;
- д) заповідач видав незаконні розпорядження.

Варіант 3

1. Реферат:

Поняття та юридична природа заповіту.

2. Задача

До приватного нотаріуса звернулася гр. Власенко В.А. з проханням на випадок її смерті посвідчити заповіт на її дочку Валентину, якій заповісти будинок № 2 по вул. Київській в с. Хотянівка Вишгородського району Київської обл., але при цьому вона хотіла, щоб у належному їй на праві приватної власності будинку до смерті проживала її сестра Власенко Г.В., крім того, вона висловила бажання після її смерті передати належну їй старовинну ікону Святої Богородиці до Володимирського Собору, але при цьому у неї є побоювання, що донька не виконає усіх її побажань.

Проаналізуйте ситуацію, порекомендуйте гр. Власенко В.А., який заповіт їй потрібно скласти, щоб були враховані всі вищезазначені побажання.

1. Тести

Позбавлення спадщини може бути:

- а) прямим;
- б) непрямим;
- в) побічним.

Варіант 4

1. Реферат:

Види заповіту та їх правова характеристика.

2. Задача

Завідувач державної нотаріальної контори звернулася до нотаріуса цієї ж контори з проханням видати їй двоюрідному брату свідоцтво про право на спадщину після смерті його батька раніше шестимісячного строку. Своє прохання вона мотивувала тим, що брат виїжджає на постійне місце проживання за кордон та їй відомо, що інших спадкоємців, крім нього, ні за законом, ні за заповітом немає. Нотаріус перевіряв Спадковий реєстр, заповітів батька не було.

Як повинен діяти нотаріус у такому випадку?

3. Тести

Заповідач має право скласти заповіт:

- а) з умовою;
- б) зробити заповідальний відказ;
- в) зробити підпризначення спадкоємця;
- г) зробити сервітут щодо земельної ділянки.

Варіант 5

1. Реферат:

Обов'язкова частка у спадщині як спосіб обмеження свободи заповіту.

2. Задача

До державного нотаріуса звернувся один із спадкоємців, син померлого, із заявою про прийняття спадщини після смерті батька. При перевірці за Спадковим реєстром нотаріус встановив наявність секретного заповіту, посвідченого батьком.

Кого та яким чином нотаріус повинен запросити на оголошення секретного заповіту? Чи є обов'язковою присутність свідків при оголошенні секретного заповіту?

3. Тести

Заповіт є недійсним:

- а) якщо він складений особою, яка не є власником майна;
- б) заповіт складений в письмовій формі;
- в) якщо порушені вимоги щодо його посвідчення.

Варіант 6

1. Реферат:

Поняття та особливості укладання секретного заповіту.

2. Задача

Перед операцією гр. Байкова С.Л. склала заповіт, який посвідчив головний лікар лікарні, де вона знаходилась на лікуванні. Після проведення операції Байкова С.Л. померла. Наступного дня її заповіт разом з довідкою про смерть було передано її чоловікові.

Чи правильні дії головного лікаря? Чи може нотаріус прийняти заповіт від заінтересованої особи?

3. Тести

Право на обов'язкову частку мають:

- а) неповнолітні діти спадкодавця;
- б) непрацездатні батьки;
- в) непрацездатна повнолітня сестра;
- г) непрацездатна дружина спадкодавця.

Варіант 7

1. Реферат:

Поняття та підстави спадкування за законом.

2. Задача

Саранцев проживав один у селі Іванівка. Догляд за ним здійснювала сусідка Мартинова. У 2010 р. Саранцев помер, Мартинова поховала його, витративши на це свої гроші у сумі 2 тис. грн. Через місяць приїхав його син, який знаходився в довгостроковому відрядженні. Мартинова почала вимагати у нього виплати витрат на поховання. Син Саранцева відмовив їй у задоволенні її вимог, посилаючись на те, що таке законодавством не передбачено.

Вирішіть спір.

3. Тести

Нотаріус повинен перевірити при видачі свідоцтва на спадщину:

- а) факт смерті спадкодавця;
- б) наявність родинних зв'язків спадкоємців;
- в) місце відкриття спадщини;
- г) склад спадкового майна;
- д) коло осіб, що претендують на одержання спадщини.

Варіант 8

1. Реферат:

Черги при спадкуванні за законом та їх правова характеристика.

2. Задача.

Матвієнко склав заповіт, в якому все майно заповів матері. Через два роки він склав новий заповіт, в якому все майно заповів дружині. Після його смерті мати почала оскаржувати дію останнього заповіту, посилаючись на те, що в період, коли був складений останній заповіт, Матвієнко часто хворів, іноді не міг розуміти значення своїх дій, тому другий заповіт не можна вважати дійсним.

Який заповіт має силу у даному випадку і чому?

3. Тести

Право складати заповіт має:

- а) фізична особа з повною цивільною дієздатністю;
- б) повнолітня дієздатна особа;
- в) повнолітня особа з обмеженою цивільною дієздатністю.

Варіант 9

1. Реферат:

Здійснення права на спадкування

2. Задача

Пашенко І. заповів все своє майно, в тому числі будинок, своєму двюрідному брату Самійленку. Заповіт було складено і підписано, на прохання Пашенка, медичною сестрою лікарні, де він проходив стаціонарне лікування. В заповіті не було вказано місце та дата його складання. Після смерті Пашенка його дружина заявила Самійленку, що заповіт є недійсним і він не має права на майно Пашенка.

Яка форма заповіту? Чому дружина Пашенко вважає, що заповіт є недійсним?

3. Тести

У першу чергу право на спадкування за законом мають:

- а) діти спадкодавця, батьки, рідні брати та сестри;
- б) той з подружжя, який пережив спадкодавця, батьки, дід та баба як з боку батька, так і з боку матері;
- в) діти спадкодавця, той з подружжя, який його пережив, батьки;
- г) рідні брати та сестри, той з подружжя, який пережив спадкодавця.

Варіант 10

1. Реферат:

Оформлення права на спадщину.

2. Задача

У 2004 р. помер Волков Петро, який мав на праві власності житловий будинок в м. Рівне. В будинку проживала його дружина, яка не зверталася в нотаріальну контору за отриманням свідоцтва про право на спадщину. В 2005 р. вона померла. На майно, що залишилося, претендував рідний брат Волкова Микола. Проте нотаріус відмовив йому у видачі свідоцтва про право на спадщину на житловий будинок.

Микола Волков оскаржив дії нотаріуса в суд, указуючи, що він є єдиним спадкоємцем померлого брата і потребує житла.

Яке рішення повинен прийняти суд?

3. Тести

Четверту чергу спадкоємців за законом становлять:

- а) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини;
- б) утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї;
- г) інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття спадкового права.
2. Принципи спадкового права.
3. Джерела спадкового права.
4. Структура книги 6 ЦК України «Спадкове право».
5. Поняття та особливості спадкування.
6. Поняття та структура спадкових правовідносин.
7. Суб'єкти спадкових правовідносин, їх права та обов'язки.
8. Поняття спадщини. Активи та пасиви спадщини.
9. Поняття відкриття спадщини.
10. Час та місце відкриття спадщини.
11. Правова природа заповіту та його ознаки.
12. Принцип свободи заповіту.
13. Право на обов'язкову частку у спадщині.
14. Форма заповіту. Порядок складання і посвідчення заповіту.
15. Секретний заповіт.
16. Заповіт з умовою.

17. Заповіт подружжя.
18. Поняття і зміст заповідального відказу.
19. Підпризначення спадкоємця.
20. Зміна та скасування заповіту.
21. Недійсність заповіту.
22. Правові наслідки визнання заповіту недійсним.
23. Поняття та підстави спадкування за законом.
24. Коло спадкоємців за законом.
25. Спадкоємці першої черги.
26. Особливості спадкування усиновителями і усиновленими.
27. Спадкоємці другої черги.
28. Спадкоємці третьої черги.
29. Спадкоємці четвертої черги.
30. Спадкоємці п'ятої черги.
31. Спадкування за правом представлення.
32. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
33. Спадкування за правом представлення.
34. Прийняття спадщини.
35. Відмова від спадщини.
36. Усунення від спадщини.
37. Порядок визнання спадщини відумерлою.
38. Охорона спадкового майна.
39. Виконавець заповіту і його повноваження.
40. Свідоцтво про право на спадщину.
41. Особливості спадкування предметів домашньої обстановки та вжитку.
42. Спадкування житлового будинку.
43. Спадкування підприємств.
44. Особливості спадкування прав, пов'язаних з участю в господарських товариствах.
45. Особливості спадкування речей, обмежених в обороті.
46. Спадкування об'єктів інтелектуальної власності.
47. Спадкування страхових сум.
48. Спадковий договір: поняття та сторони.
49. Форма спадкового договору.
50. Підстави і порядок розірвання спадкового договору.
51. Особливості спадкового договору за участю подружжя.
52. Загальна характеристика спадкового права країн ближнього зарубіжжя.
53. Загальна характеристика спадкового права країн континентальної Європи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова Л. Охорона прав спадкоємців шляхом зміни черговості спадкування за законом / Л. Баранова // Вісник академії правових наук. – 2010. – № 4. – С. 138 – 144.
2. Баранник Н.М., Синельник А.П. Наследство. Наследование: Учебно-практическое пособие. Изд. 2-е, перераб. и доп. – Харьков: Эспада, 2011.
3. Бірюков І.А. Цивільне право України. Загальна частина / Бірюков І.А., Заїка Ю.О. – К.: КНТ, 2006. – 480 с.
4. Болокан І.В. Правове регулювання особливостей розгляду судами справ про визнання спадщини відумерлою / І.В.Болокан // Вісник Запорізького національного університету. – 2010 – № 2. – С. 130 – 135.
5. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. К. Буркацький. – К. : Вид. Дім «Ін. Юре», 2008. – 384 с.
6. Васильченко В.В. Коментар та постатейні матеріали до законодавства України про спадкування. – Х.: «Одіссей», 2007. – 480 с.
7. Васькович Й. Спадкування за заповітом: проблеми вікового цензу / Й. Васькович // Право України. – 2008. – № 4. – С. 121–123.
8. Гелич А. Про поняття складу спадщини за ЦК України / А.Галич // Підприємство, господарства і право. – 2010. – № 2. – С. 102.
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.: за станом на 09.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
10. Дзера О.В. Цивільне право України. Особлива частина / О.В. Дзера. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.
11. Драгневич О.В. Спадкування: за законом і за заповітом / О.В. Драгневич – К.: Видавець Фурса С.Я., 2007. – 60 с.
12. Дякович М. М. Сімейне право України: навч. посіб. – 2-ге вид., випр. та доп. / М. М. Дякович. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – 552 с.
13. Житловий кодекс України від 30 червня 1983р.: за станом на 12.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
14. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. / Ю.О Заїка. – К.: Істина, 2006. – 216 с.
15. Заїка Ю. Проблеми, що виникають при застосуванні спадкового законодавства / Ю. Заїка // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 3. – С. 30 – 35.

16. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. / Ю.О Заїка – К.: НАВСУ, 2004. – 288 с.
17. Захарова О. Загальна характеристика складу спадщини / О. Захарова // Юридичний вісник України. – 2005. – 16-22 липня. – С. 12.
18. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р.: за станом на 04.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/
19. Кармаза О.О. Міжнародне спадкове право: Наук.-практ. посіб. / О.О. Кармаза – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – 328 с.
20. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р.: за станом на 01.02.2011 / ВВР – 2011. – № 10. – С. 68.
21. Крат В. Переважні права спадкоємців / В. Крат // Юридичний журнал. 2010. – N 4. – С. 27 – 29.
22. Кухарев О. Повноваження виконавця заповіту та їх здійснення за новим Цивільним кодексом України / О. Кухарев // Вісник Академії правових наук. – 2004. – № 3(38). – С. 90 – 97.
23. Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. / О. Є. Кухарев. – К. : Правова єдність, 2011. – 221 с.
24. Кухарев О. Поняття та юридична природа заповідального покладення / О. Кухарев // Вісник академії правових наук. – 2010. – № 1. – С. 144 – 153.
25. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. / За заг. ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 368 с.
26. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя: рішення Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29 січня 2009 р. [Електронний ресурс] // Режим доступ: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
27. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / за ред. Є. О. Харитонова. – Х: ТОВ «Одісей», 2006. – 552 с.
28. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 4-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1056 с.
29. Нелін О. Теоретичні основи спадкового права України / О. Нелін // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 5. – С. 102 – 106.

30. Окремі питання спадкування: Роз'яснення Міністерства юстиції від 11.10.2011 року // Режиму доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

31. Печений О. Деякі проблеми методології спадкування / О. Печений // Вісник академії правових наук. – 2009. – № 2. – С. 77 – 87.

32. Печений О. Проблеми спільної сумісної власності подружжя у ракурсі спадкування / О. Печений // Вісник академії правових наук. – 2009. - № 4. – С. 119 – 131.

33. Печений О. Про деякі теоретичні проблеми спадкового права / О. Печений // Право України. – 2010. – № 12. – С. 40 – 47.

34. Піцик, Х. З. Права та обов'язки спадкоємця і спадкодавця при спадкуванні за законом : автореферат... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.03 цивільне право і процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Х. З. Піцик. – К. : НАН Укр. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2012. – 16 с.

35. Піцик Х. З. Актуальні проблеми спадкування за законом / Х. З. Піцик // Розвиток правової свідомості сучасного суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Тернопіль, 2009. – С. 41 – 45.

36. Піцик Х. З. Види спадкування в Україні / Х. З. Піцик // Проблеми вдосконалення правового регулювання щодо забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів, (м. Івано-Франківськ, 23-24 квітня 2009 року). – Івано-Франківськ, 2009. – С. 76 – 78.

37. Піцик Х. З. Відмова від спадщини як одне із прав спадкоємців при спадкуванні за законом / Х. З. Піцик // Правова політика Української держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. - Том 1. / 19-20 лютого 2010 року – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – С. 191 – 192.

38. Піцик Х. З. Моральний аспект обов'язку спадкоємців задовольнити вимоги кредиторів в межах спадкового майна / Х. З. Піцик // Моральні основи права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Надвірна, ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2010 – С. 398 – 402.

39. Піцик Х. З. Основні поняття спадкового права / Х. З. Піцик // Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю проголошення Загальної декларації прав людини, (Івано-Франківськ,

28 листопада 2008 р.) / під ред. В. І. Кафарського. – Івано-Франківськ, 2008. – С. 244 – 249.

40. Піцик Х. З. Особливості спадкування за законом в Україні / Х. З. Піцик // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. - Випуск 45. – К: Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України, 2009. – С. 343 – 348.

41. Піцик Х. З. Права спадкоємців при спадкуванні за законом / Х. З. Піцик // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства: збірник наукових статей. – Івано-Франківськ, 2008. – Випуск XX. – С. 117 – 122.

42. Піцик Х. З. Право на обов'язкову частку у спадковому праві України / Х. З. Піцик // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез міжнародної наукової конференції «Сьомі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 28-29 листопада 2008 року): у 4 частинах. – Частина третя: «Цивільне право. Сімейне право. Міжнародне приватне право. Комерційне право. Цивільний, господарський та адміністративний процес». – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2008. – С. 229 - 230.

43. Піцик Х. З. Право на ознайомлення із спадковою справою та складом спадщини як невід'ємне право спадкоємців при спадкуванні за законом / Х. З. Піцик // Вдосконалення правового захисту прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів / 23 квітня 2010 року. – Івано - Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – С. 92 – 94.

44. Піцик Х. З. Принципи спадкового права / Х. З. Піцик // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. - Випуск 43. – К.: Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України, 2009. – С. 339 – 344.

45. Піцик Х. Історія розвитку спадкового права в Україні / Х. Піцик // Шевченківські дні – 2009. Гуманітарні науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених / за ред. Ю. В. Латиша. – К., 2009. – С. 59 – 61.

46. Піцик Х. Місце спадкового права в забезпеченні достатнього рівня життя громадян України / Х. Піцик // Держава і право: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року). – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 231 – 232

47. Піцик Х. Спадкоємці за законом в Україні / Х. Піцик // Сучасний вимір держави та права / за ред. В. І. Терентьєва, О. В. Козаченка. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2008. – С. 396 – 398.

48. Погрібний С. О. Окремі аспекти розвитку спадкового права в Україні у ХХ ст. / С. О. Погрібний // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1998. – № 3. – С. 76 – 82.

49. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. за станом на 04.08.2013 р.: [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

50. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5: за станом на 04.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

51. Положення про порядок вчинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. № 142/5/310. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

52. Положення про Спадковий реєстр: наказ Міністерства юстиції України від 07.07.2011 N 1810/5: за станом на 01.01.2013р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

53. Положення про державний нотаріальний архів: наказ Міністерства юстиції України від 18.05.2009 № 870/5. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

54. Про практику застосування судами при розгляді справ окремих норм законодавства про власність та спадкування: Лист ВСУ 27.09.2012 № 10-1387/0/4-12 // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>

55. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993р.: за станом на 13.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

56. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005р.: за станом на 09.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

57. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 р. за станом на 28.07.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

58. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р.: за станом на 18.05.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

59. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р.: за станом на 03.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

60. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р.: за станом на 05.12.2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

61. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р.: за станом 12.12.2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

62. Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 р. № 419: за станом на 12.02.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

63. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 р. за станом на 01.01.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

64. Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 31.01.1992 р.; за станом на 25.05.1998 р.: [Електронний ресурс] / Режим доступу zakon.rada.gov.ua/laws/show

65. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 30.05.2008 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу zakon.rada.gov.ua/laws/show

66. Радзієвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні. Навчальний посібник.-К.: Юрінком Інтер., 2000.

67. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – К., 2003.

68. Ромовська З. Проблеми у застосуванні норм спадкового права / З. Ромовська // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 6. – С. 45 – 48.

69. Ромовська, З. В. Українське цивільне право. Спадкове право: Академічний курс [Текст] : підручник / З. В. Ромовська. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців “Правова єдність”, 2009. – 264 с.

70. Рябоконе Є. О. Спадкове правовідношення в цивільному праві: Монографія. – К.: Віпол, 2002. – 266 с.

71. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р.: за станом на 04.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

72. Солонько М. Ф. Здійснення прав суб'єктами спадкових правовідносин: автореф. дис. .канд. юрид. наук : 12.00.03 / Солонько Михайло Федорович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2012. – 18 с.

73. Солонько М.Ф. Юридичні факти на основі яких виникають спадкові правовідносини /Солонько М.Ф. //Право і Безпека – 2010. – № 4. – С. 75-79.

74. Спадщина. Що треба знати спадкодавцю та спадкоємцю: Серія «Юридичний порадник». – К.: Видавець Михайленко, 2013. – 128 с.
75. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд.: наук.-практ. посіб. / [С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко, С. Я. Рабовська, О. О. Карма за та ін.; за заг. ред. С. Я. Фурси]. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2008. – 1216 с.
76. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2008. – № 4. – 335 с.
77. Стельмах І. Основні засади та проблематика застосування норм спадкового законодавства України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 2 (64). – с. 127 – 138.
78. Спадкування в Україні / Л.М. Горбунова, С.В. Богачов, І.Ф. Іванчук, Н.А. Кубар; М-во юстиції України. – К.: ТОВ «Поліграф-Експрес», 2006. – 60 с.
79. Теорія нотаріального процесу [текст]: Науково-практичний посібник / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – 920 с.
80. Узагальнення судової практики розгляду цивільних справ про спадкування Тростянецького районного суду Вінницької області за 1-ше півріччя 2010 року // Режим доступу: <http://court.gov.ua/sud0225/analiz/6175>
81. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2009.
82. Цивільний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р.: за станом на 04.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
83. Цивільний кодекс України: Постатейний коментар у двох частинах. Частина 2. / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори.
84. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2 – х т. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – Вид. 2-ге. доп. і перероб. / К.: Вид. дім «Ін Юре». – 2010. – Т.1. Заг. частина. – 696 с.
85. Цивільно-процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р.: за станом на 09.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
86. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору / В. Чуйкова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4. – С. 3 – 7.

«Третейські суди»

Майбутнім фахівцям з правознавства необхідно знати: поняття, види та значення альтернативних форм розв'язання спорів; правову природу третейського арбітражу; класифікацію третейських судів; статус, порядок утворення та діяльності третейського суду; організацію третейських судів для вирішення спорів у сфері внутрішнього цивільного обігу; принципи третейського розгляду; норми, що застосовуються третейським судом; процесуальні акти, що виносяться третейськими судами; порядок винесення рішення третейським судом; порядок оскарження та виконання рішення третейського суду; порядок розгляду спорів в міжнародному комерційному арбітражі. Виходячи з цього студенту необхідно уміти аналізувати юридичні факти, що пов'язані з діяльністю третейських судів; тлумачити чинне законодавство, що регулює альтернативні форми розв'язання спорів; правильно застосовувати норми законодавства при вирішенні спорів третейським судом; розбиратися в організації третейських судів різних видів; складати третейські угоди.

Завданням курсу «Третейські суди» є формування розуміння правової природи третейського суду, комплексу знань про правове регулювання спорів, що розв'язуються шляхом третейського розгляду, про організацію третейських судів та їх практичну діяльність.

Студент повинен знати особливості нормативно-правової бази у сфері ведення третейського судочинства, специфіку ведення засідань третейськими судами та процедуру прийняття рішень третейським судом.

Студент повинен вміти застосовувати знання про третейські суди, як альтернативні форми вирішення спорів, вміти орієнтуватися на правильний вибір тієї чи іншої процедури в залежності від характеру спору.

За своєю правовою природою третейські суди є альтернативною формою розгляду спорів, що виникають в сфері внутрішнього цивільного обороту, зовнішньоекономічних відносин, господарських відносин. Таким чином, навчальна дисципліна має своєрідний зв'язок з цивільним правом України, господарським правом України, міжнародним приватним правом та цивільно – процесуальним правом, господарсько-процесуальним правом та загальним законодавством України.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години/1,5 кредитів ECTS. З них для студентів заочної форми навчання лекційних

– 2 год., практичних – 1. Курс вивчається протягом одного семестру, після чого студенти складають залік. На лекційний розгляд виносяться теми: «Третейські суди, як альтернативна форма захисту цивільних прав»; «Види третейських судів». На практичних заняттях розглядається тема «Організація третейських судів для вирішення спорів, що виникають в сфері внутрішнього цивільного обороту». Решта програмного матеріалу вивчається студентами самостійно.

Засвоєння студентами дисципліни «Третейські суди» контролюється за допомогою поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на практичному занятті перевіркою виконання студентом домашнього завдання, складання вдома конспекту завдань та організацією дискусій по питаннях теми в аудиторії.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання студентами контрольної роботи та заліку.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Третейські суди як альтернативна форма захисту цивільних прав

Поняття, види та значення альтернативних форм вирішення спорів. Поняття, основні риси третейського розгляду спорів. Принципи організації третейських судів. Правова природа третейського розгляду. Основні теоретичні концепції: договірна, процесуальна, змішана та автономна.

Тема 2. Види третейських судів

Класифікація третейських судів в міжнародній практиці. Поняття та основні риси арбітражу *ad hoc*. Поняття та основні риси інституційного арбітражу. Третейські суди для розгляду конкретних спорів. Постійно діючі третейські суди. Порядок створення та діяльності постійно діючого третейського суду. Види постійно діючих третейських судів.

Тема 3. Організація третейських судів для вирішення спорів, що виникають в сфері внутрішнього цивільного обороту

Компетенція третейського суду, її співвідношення з компетенцією судів загальної юрисдикції. Угоди сторін про передачу спору в третейський суд, поняття, форми, зміст. Наслідки невиконання угоди. Наслідки укладання угоди про передачу спору до третейського суду. Склад третейського суду.

Умови, що пред'являються до третейського судді. Порядок вибору третейських суддів. Особливості формування складу третейських суддів в постійно діючих третейських судах. Відвід третейського судді. Витрати, пов'язані з розглядом спору в третейському суді (види, розмір, розподіл між сторонами).

Тема 4. Третейський розгляд

Принципи третейського розгляду. Визначення правил третейського розгляду. Стадії третейського розгляду. Умови, що пред'являються до позовної заяви. Зустрічний позов. Визначення компетенції третейського суду. Докази та доказування в третейському суді. Норми, застосовані третейським судом при розгляді спорів. Припинення третейського розгляду. Зберігання справ, розглянутих третейським судом.

Тема 5. Рішення третейського суду

Види процесуальних актів, що виносяться третейським судом. Поняття та правова природа рішення третейського суду. Відмінність від рішень судів загальної юрисдикції. Порядок винесення рішення. Форма та зміст рішення третейського суду. виправлення недоліків рішення третейського суду. Додаткове рішення. Роз'яснення рішення.

Поняття та порядок оскарження рішення третейського суду. Суди, що вправі розглядати справи про оскарження рішень третейського суду. Порядок розгляду компетентним судом справ про оскарження рішень третейського суду. Підстави для відміни рішення третейського суду. Наслідки відміни рішення третейського суду. Виконання рішення третейського суду. Поняття примусового виконання рішення третейського суду. Порядок звернення в компетентний суд з заявою про видачу виконавчого листа. Порядок розгляду компетентним судом заяв про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Підстави відмови в видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Наслідки відмови в видачі виконавчого листа.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

Тема: Організація третейських судів для вирішення спорів, що виникають в сфері внутрішнього цивільного обороту.

1. Компетенція третейського суду, її співвідношення з компетенцією судів загальної юрисдикції.

2. Угоди сторін про передачу спору в третейський суд, поняття, форми, зміст. Наслідки невиконання угоди. Наслідки укладання угоди про передачу спору до третейського суду.

3. Склад третейського суду. Особливості формування складу третейських суддів у постійно діючих третейських судах Порядок вибору третейських суддів.

4. Умови, що пред'являються до третейського судді.

5. Відвід третейського судді.

6. Витрати, пов'язані з розглядом спору в третейському суді (види, розмір, розподіл між сторонами).

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ¹

1. Правова природа рішення третейського суду.

2. Теорія та практика виконання рішень третейських судів.

3. Порядок розгляду компетентним судом справ про оскарження рішень третейського суду.

4. Підстави для відміни рішення третейського суду.

5. Наслідки відміни рішення третейського суду.

6. Теорія та практика виконання рішень третейських судів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття та види альтернативних форм вирішення спорів.

2. Історія розвитку третейських судів

3. Поняття та види третейських судів.

4. Принципи організації третейських судів.

5. Характеристика сучасного законодавства про третейські суди.

6. Правова природа третейського суду.

7. Компетенція третейських судів для розгляду спорів, що виникають в сфері внутрішнього цивільного обороту.

8. Угода про передачу спору в третейський суд, та наслідки укладання.

9. Організація третейського розгляду.

10. Принципи та порядок третейського розгляду.

11. Особливості рішення третейського суду.

12. Порядок оскарження рішення третейського суду.

13. Підстави для відміни рішення третейського суду.

14. Порядок виконання рішення третейського суду.

15. Підстави відмови видачі виконавчого листа на рішення третейського суду.

16. Види постійно діючих третейських судів для вирішення економічних спорів.

17. Винесення та виконання рішень третейських судів по економічним спорам.

¹ Варіант обирається студентом за номером в списку студентів журналу академічної групи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюлетень Конституційного правосуддя: Спеціальний випуск. Основні Рішення Європейського Суду з прав людини. Страсбург. – 2000р. – березень. – 23. – 259 с.
2. Герасименко І. Третейські суди: проблеми і перспективи // ЛІГА. Блоги. – www.blog.liga.net.
3. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» / Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 6.
4. Закон України «Про туризм» // Підприємництво і ринок України. – 1995. – №11.
5. Закон України «Про третейські суди». – www.zakon.rada.gov.ua
6. Экономическая стратегия фирмы / Под ред. А. П. Градова. – Спеціальна література, 1995.
7. Коваленко В. В. Недержавне судочинство в Україні: Монографія / В. В. Коваленко, С. О. Юлдашев. – К. : МАУП, 2006. – 168 с.
8. Кодекс торговельного мореплавства України // Голос України. – 1995. – № 127, 128. – 12,13 лип.
9. Мариненко О. Третейські суди вдаються до численних зловживань // Дзеркало тижня. – 2009. – № 5 (733).
10. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 25.
11. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про третейські суди». – www.zakon.rada.gov.ua
12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 30. – Ст. 260.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності третейських судів та виконання рішень третейських судів: Закон України від 5 березня 2009 року. – www.zakon.rada.gov.ua.
14. Резолюція Всеукраїнського науково-практичного семінару-конференції «Третейське судочинство в Україні, шляхи та перспективи розвитку» від 16 березня 2007 року // Третейські суди України. – 2006. – № 2. – Ст. 8.
15. Рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року (справа про завдання третейського суду) // Вісник Конституційного Суду України. – 2008. – № 1. – Ст. 37.
16. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №9.
17. Цивільний кодекс України Чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 11 жовтня 2013 року. – К.: Алеута, 2013. – 320 с.

4. Рекомендації до написання контрольних робіт

Виконуючи контрольну роботу, студент повинен послуговуватися навчально-науковою літературою, кодексами, спеціальними законами та іншими нормативно-правовими актами.

Контрольна робота подається на кафедру за місяць до початку екзаменаційної сесії. Студент повинен бути готовим захистити свої рішення задач перед викладачем під час складання заліку (екзамену).

Контрольна робота оформляється на одній стороні аркуша паперу формату А-4. Текст розташовується по вертикалі аркушу з дотриманням полів, зліва 25 мм (місце для зшивання), з правого боку 10 мм, зверху та знизу 15 мм. Сторінки нумеруються з лівого боку верхнього поля. Робота виконується чітким розбірливим почерком).

Оформлення контрольної роботи. Студент повинен пам'ятати, що через оформлення контрольної роботи, її зовнішній вигляд, викладач формує першу думку про зміст матеріалу. Тому необхідно опанувати техніку й етику оформлення такої роботи та дотримуватися стандартних вимог, які висуваються до контрольної роботи. Починається робота з титульної сторінки, яка оформлюється згідно зі зразком:

Міністерство освіти і науки України
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут економіки і права
Кафедра інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін

Контрольна робота з дисципліни
«Трудове право»
на тему: «_____»

Виконав: студент 4 курсу (Правознавство)
заочної форми навчання
Інтелектуалов М.М.

Перевірив: доцент кафедри Розумний В.В.

Черкаси – 2014

УДК 378.147.111

ББК 74.480.28

М 54

ISBN

Методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів заочної форми навчання за ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст» напряму підготовки «Правознавство». Укладачі: В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, О.А. Кульбашна, І.М. Лубко, Н.О. Попова, О. М. Тараненко, С. М. Тараненко, С. В. Тростіна / За ред. С.В.Корновенко. – Черкаси: видавництво Ю.А. Чабаненко, 2014. – 482 с.

Відповідальні за випуск: доц. В.А. Іващенко, доц. Н.О. Попова

Підписано до друку 24.06.2014. Формат 60x90/16.

Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 50,2. Наклад 300 прим. Зам. №

Надруковано ПП Чабаненко Ю.А., Видавництво «Ант»,
державне реєстраційне свідоцтво ЧС № 267 від 06.01.2000 р.
18000, м. Черкаси, вул. Остафія Дашкевича, 39,
тел. (0472) 45-99-84; e-mail: office@2uppost.com.